

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

**ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И
РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО**

(АГРАРЕН ДОКЛАД 2011)

АГРАРЕН ДОКЛАД 2011

РАЗДЕЛ А	7
I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА.	14
МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА	
II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2010 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2011 Г.	14
1 Използване на земеделската земя, структури и работна сила в земеделието	14
1.1 Използване на площите със селскостопанско предназначение	14
1.2 Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България	15
1.3 Система за идентификация на земеделските парцели	16
1.4 Регистрация на земеделски производители	17
1.5 Структура на земеделските стопанства и работна сила в земеделието	18
1.5.1 Структура на земеделските стопанства	19
1.5.1.1 Структури в растениевъдството	20
1.5.1.2 Структури в животновъдството	21
1.5.2 Работна сила	21
2 Икономически и производствени резултати през 2010 г. и прогнозни данни за 2011 г.	23
2.1 Икономически сметки за селското стопанство за 2010 г.	23
2.2 Производствени резултати в растениевъдството	27
2.2.1 Зърнопроизводство	28
2.2.2 Маслодайни култури	31
2.2.3 Технически култури	31
2.2.4 Медицински и ароматни култури	32
2.2.5 Зеленчуци	32
2.2.6 Плодове	37
2.3 Производствени резултати в животновъдството	38
2.3.1 Говедовъдство и биволовъдство	41
2.3.2 Овцевъдство и козевъдство	45
2.3.3 Свиневъдство	45
2.3.4 Коневъдство	49
2.3.5 Птицевъдство	50
2.3.6 Пчеларство	52
2.3.7 Зайцевъдство	55

2.4	Състояние на биологичното земеделие в България през 2010 г.	56
2.5	Лозарство и винопроизводство	57
2.5.1	Производство на грозде	57
2.5.2	Винопроизводство	60
2.5.3	Износ и внос на вино	61
III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ		66
1	Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки	66
2	Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки	67
3	Структура на износа и вноса по групи стоки	71
IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ		77
1	Предприсъединителна програма САПАРД	77
2	Прилагане на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС	77
2.1	Подпомагане по първи стълб на ОСП	77
2.1.1	Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане съгласно разпоредбите на чл. 68 от Регламент (ЕО) №73/2009 72	77
2.1.2	Механизми за пазарна подкрепа по сектори	83
2.1.2.1	Сектор „Полски култури“	83
2.1.2.2	Сектор “Месо и пчеларство”	87
2.1.2.3	Сектор “Мляко”	89
2.1.2.4	Сектор „Вино”	90
2.1.2.5	Сектор „Плодове и зеленчуци”	91
2.1.2.6	Сектор „Захар”	93
2.1.2.7	Сектор „Промоционални програми”	93
2.1.3	Търговски механизми	94
2.1.3.1	Лицензиране на износа	94
2.1.3.2	Лицензиране на вноса	95
2.2	Подпомагане по втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. (ПРСР)	96
2.2.1	Анализ на постигнатия напредък по прилагането на ПРСР и по постигането на целите, по оси	96
2.2.2	Финансово прилагане на ПРСР по мерки	106
2.2.3	Европейски икономически план за възстановяване	108

2.2.4	Напредък по ПРСР през първото полугодие на 2011 г. и очаквани резултати до края на годината	109
2.3	Допълнително държавно подпомагане	111
2.3.1	Краткосрочно подпомагане чрез Държавен фонд „Земеделие“	116
2.3.2	Инвестиционни схеми на Държавен фонд „Земеделие“	119
2.3.3	Подпомагане на тютюнопроизводството	123
V.	ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО	124
1	Контрол на земеделска и горска техника	124
1.1	Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк в България	124
1.2	Регистрация на земеделска и горска техника	125
1.3	Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката	128
1.4	Технически прегледи на техниката	130
1.5	Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства	132
1.6	Контрол на пазара и наличие на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип	133
2	Хидромелиорации	134
2.1	Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд (ХМФ) и с услугата “ водоподаване за напояване”	134
2.2	Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ)	135
2.3	Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване	135
3	Растителна защита	136
3.1	Фитосанитарен контрол	138
3.1.1	Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти	138
3.1.2	Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти	139
3.1.3	Контрол при производството на растения и растителни продукти	139
3.1.4	Изпитване и контрол на продукти за растителна защита	139
4	Торове	142
4.1	Употреба на торове	142

4.2	Контрол на торовете при предлагането им на пазара	143
5	Сортоизпитване, апробация и семеконтрол	144
6	Контрол на зърно, зърнени продукти и фуражи	149
6.1	Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение	149
6.2	Окачествяване на реколта `2010 година	150
6.3	Контрол на фуражите	151
7	Ветеринарно дело	152
7.1	Здравеопазване и хуманно отношение към животните	152
7.2	Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните	155
7.3	Контролни дейности	156
7.3.1	Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)	156
7.3.2	Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВМК)	159
7.3.3	Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи	159
8	Безопасност на храните	161
9	Селекция и репродукция в животновъдството	166
9.1	Управление на националните генетични ресурси в животновъдството	166
9.2	Контрол и координация на развъдната дейност	168
10	Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност	169
10.1	Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия	169
10.1.1	Създадени и внедрени в производството научни продукти	169
10.1.2	Трансфер на знания и научни продукти	169
10.1.3	Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност	171
10.1.4	Международно сътрудничество в областта на селскостопанската наука	171
10.1.5	Професионално обучение	172
10.2	Съветническа дейност	172
VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО		179
1	Характеристика на земите и горите от горския фонд	179
2	Промени в горските територии	180

3	Залесяване	180
4	Стопанисване и защита на горите	182
4.1	Стопанисване на горите	182
4.2	Защита на горите	182
4.3	Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд	183
5	Защитени територии	183
6	Ползване на дървесина	184
7	Ползване на недървесни горски продукти	185
8	Финансиране и инвестиции в държавния горски фонд (ДГФ)	185
9	Ловно стопанство	186
10	Опазване на горите от нарушения	186
11	Опазване на горите от пожари	187
	VII. РИБАРСТВО	188
1	Улов и производство на риба и други водни организми	188
2	Потребление на риба и рибни продукти	196
3	Внос и износ на риба и рибни продукти	196
4	Оперативна програма за развитие на сектор "Рибарство" (ОПРСР), финансирана от Европейския фонд за рибарство	203
5	Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите	207
	РАЗДЕЛ Б	209
	ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ СЕКТОР И МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2012 г.	209
	ПРИЛОЖЕНИЯ	222

АГРАРЕН ДОКЛАД 2011

РАЗДЕЛ А

I. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА РАМКА. МЯСТО НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ В НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА

През 2010 г. българската икономика излезе от рецесия, като в реално изражение¹ брутният вътрешен продукт (БВП) по предварителни данни отбелязва увеличение с 0,2% спрямо предходната година.

В номинално изражение БВП за 2010 г. възлиза на 70 474 млн. лв. (36 033 млн. евро) по текущи цени.

Средногодишната инфлация за 2010 г. е 2,4%, а инфлацията в края на годината спрямо същия период на 2009 г. – 4,5%.

Износът за 2010 г. възлиза на 30 435 млн. лв. (15 561 млн. евро), което представлява 43,2% от БВП. Вносът е в размер на 35 840 млн. лв. (18 325 млн. евро) или 50,9,3% от БВП на страната. В резултат отрицателното търговско салдо (FOB-FOB) намалява до - 5 405 млн. лв. (- 2 764 млн. евро).

През 2010 г. преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в България възлизат на 3 478 млн. лв. (1 779 млн. евро), което представлява 4,9% от БВП.

Нивото на безработица в края на 2010 г. е 9,2%, при 9,1% в края на 2009 г.

Таблица I.1.

Основни макроикономически показатели на Република България

Показател	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10
БВП, млрд. лв.	33,2	35,8	39,8	45,5	51,8	60,2	69,3	68,3	70,5
БВП, млрд. евро	17,0	18,3	20,4	23,3	26,5	30,8	35,4	34,9	36,0
Годишен реален темп на изменение на БВП, %	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,2
Средногодишна инфлация, %	5,8	2,3	6,1	5,0	7,3	8,4	12,3	2,8	2,4
Инфлация в края на годината, %	3,8	5,6	4,0	6,5	6,5	12,5	7,8	0,6	4,5
Търговско салдо, млрд. лв.	-3,7	-4,7	-5,8	-8,6	-10,9	-14,2	-16,8	-8,2	-5,4
Търговско салдо, млрд. евро	-1,9	-2,4	-3,0	-4,4	-5,6	-7,2	-8,6	-4,2	-2,8
ПЧИ, млрд. лв.	1,9	3,6	5,4	6,2	12,2	17,7	13,2	4,8	3,5
ПЧИ, млрд. евро	1,0	1,9	2,7	3,2	6,2	9,1	6,7	2,4	1,8

Източник: НСИ, БНБ. Предварителни данни за 2010 г.

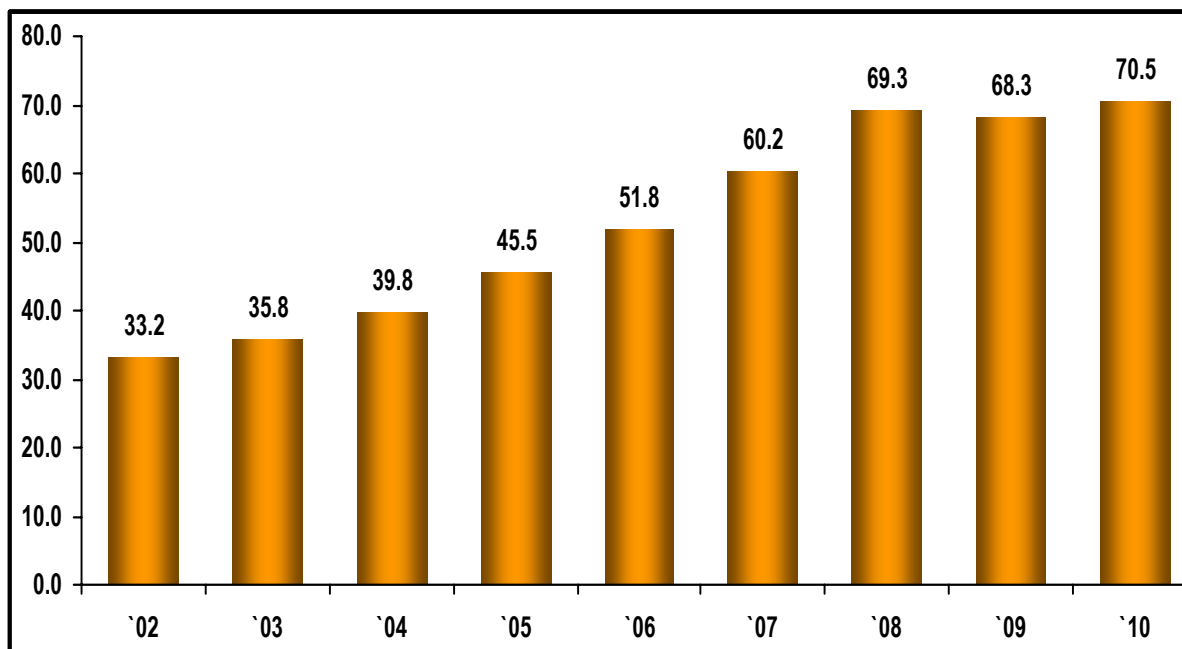
¹ Реалният темп на изменение е изчислен въз основа на стойностите на съответния показател по съпоставими цени на 2005 г.

Брутен вътрешен продукт

През 2010 г. БВП на България нараства с 0,2% в реално изражение спрямо предходната година. В номинално изражение БВП за 2010 г. възлиза на 70 474 млн. лв. (36 033 млн. евро), като БВП на глава от населението достига 9 362 лв. (4 787 евро).

Фигура 1.1.

Размер на БВП за периода 2002 – 2010 г., млрд. лв.

Източник: НСИ; предварителни данни за 2010 г.

Брутна добавена стойност

Създадената брутна добавена стойност (БДС) от отраслите на националната икономиката през 2010 г. възлиза на 60 646 млн. лв. (31 008 млн. евро) по текущи цени. Спрямо предходната година БДС нараства с 0,2% в реално изражение, като в аграрния сектор и сектора на услугите се наблюдава увеличение съответно с 4,6% и 1,8%, а в индустриалния сектор – спад с 3,8%. По икономически сектори БДС за 2010 г. се разпределя, както следва:

- Индустрия (вкл. строителство) – 31,4%;
- Услуги – 63,2% ;
- Аграрен (селско, горско и рибно стопанство) – 5,4% (3 249 млн. лв.).

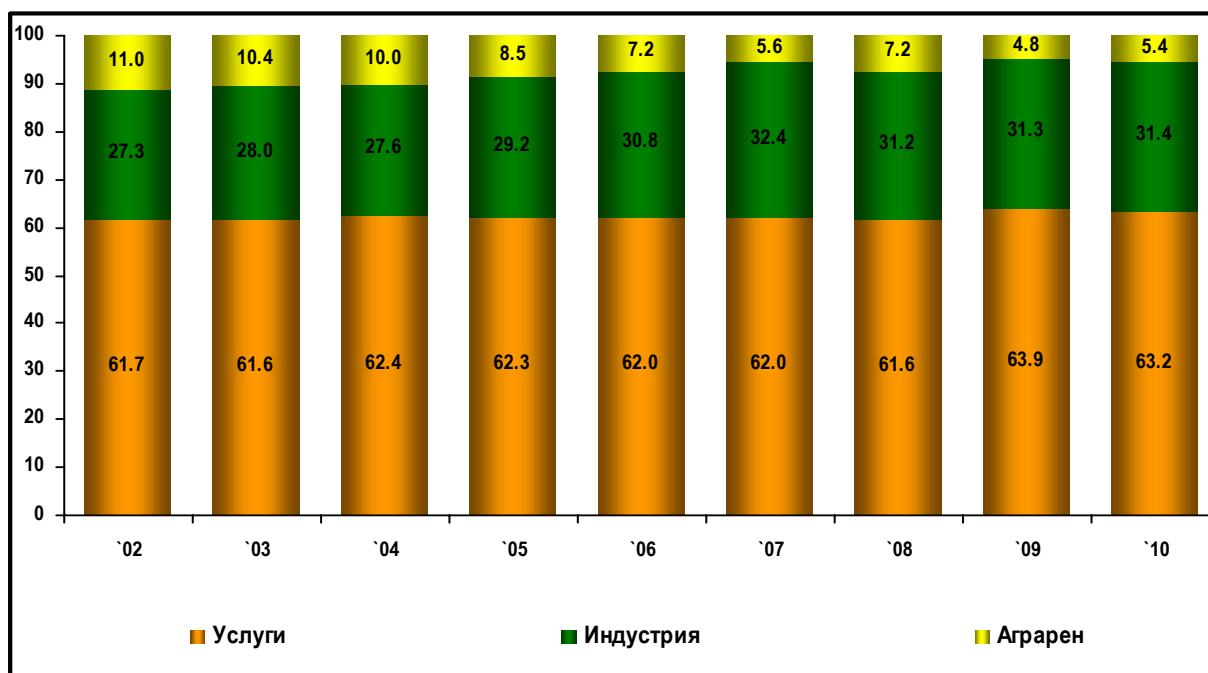
Делът на аграрния сектор в общата БДС нараства с 0,6 пункта спрямо 2009 г.

По предварителни данни на Националния статистически институт (НСИ), през първото полугодие на 2011 г. БДС възлиза на 30 193 млн. лв. (15 437 млн. евро) по текущи цени. Относителният дял на икономическите сектори в БДС за първото полугодие на 2011 г. е: индустрия – 33,2%; аграрен сектор – 4,6% и услуги – 62,2%.

Фигура 1.2.

БДС по икономически сектори за периода 2002 – 2010 г., %

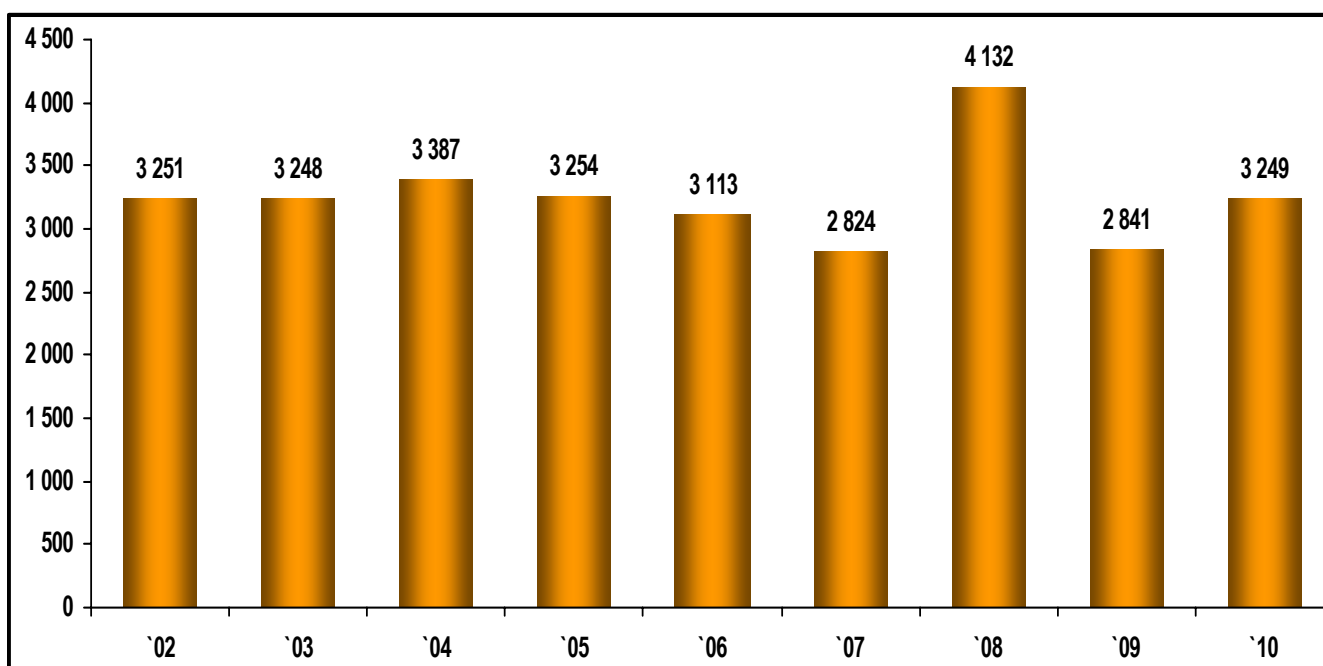

Източник: НСИ. Предварителни данни за 2010 г.

По предварителни данни, за първото полугодие на 2011 г. аграрният сектор е формирал БДС в размер на 1 371 млн. лв., като отбелязва понижние от 1,0% в реално изражение спрямо същия период на 2010 г.

Фигура 1.3.

БДС от отрасъл "Селско, горско и рибно стопанство" 2002 – 2010 г., млн. лв.

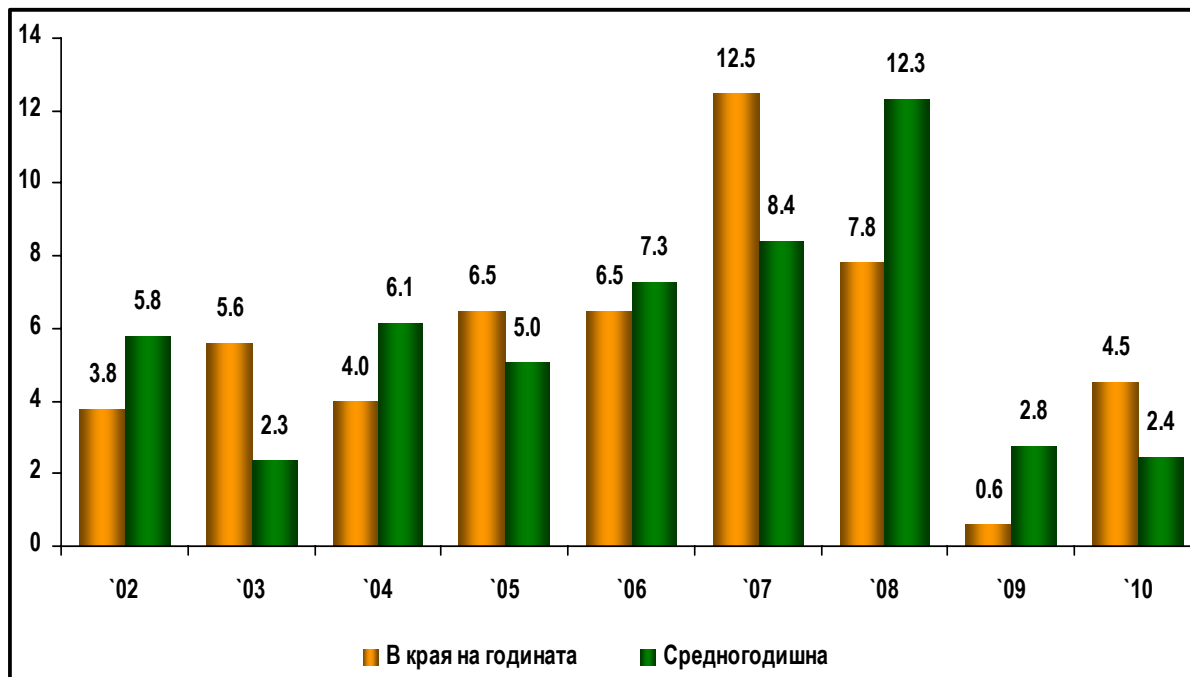

Източник: НСИ. Предварителни данни за 2010 г.

Инфлация

Средногодишната инфлация за 2010 г. е 2,4%, а инфлацията, натрупана в края на годината – 4,5%. В края на 2010 г. цените на хранителните стоки са нараснали с 4% на годишна база, цените на нехранителните стоки – със 7,5%, а тези на общественото хранене и на услугите – с по 2,2%.

Фигура I.4.
Инфлация, %

Източник: НСИ

Заетост и безработица

Икономическата криза в страната през 2010 г. оказва негативно влияние и върху пазара на труда.

По данни на Агенцията по заетостта, общият брой на заетите лица през 2010 г. е 3 052,8 хил., с 6,2% по-малко в сравнение с 2009 г.

Средногодишният брой на регистрираните безработни в бюрата по труда нараства до 350 944 души, при 280 980 души за 2009 г.

През първите два месеца на 2010 г. е регистрирано увеличение на безработицата до 10,26% през февруари, последвано от плавно намаление до 9,24% през декември. Средногодишното равнище на безработица е 9,47% или с 1,88 пункта по-високо в сравнение с 2009 г.

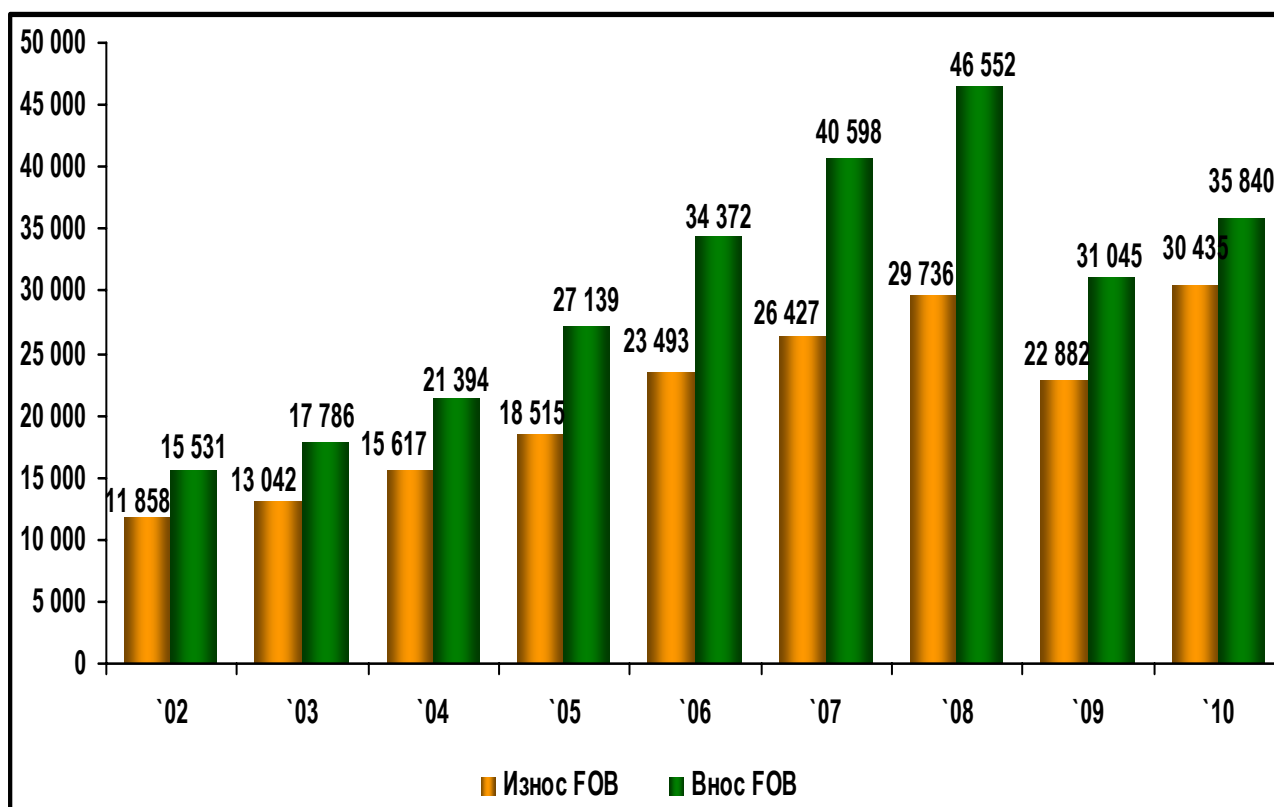
По предварителни данни на НСИ, през 2010 г. средната годишна работна заплата за страната на наетите по трудово и служебно правоотношение, включително годишни премии, е 7 769 лв., което е с 460 лв. или с 6,3% повече спрямо 2009 г. В сектор селско, горско и рибно стопанство увеличението е с 11,8% до средно 5 899 лв. за 2010 г.

Износ и внос

По данни на БНБ, през 2010 г. износът на България възлиза на 30 435 млн. лв. (15 561 млн. евро), което представлява 43,2 от БВП. Вносът през годината е в размер на 35 840 млн. лв. (18 325 млн. евро) или 50,9% от БВП на страната.

Фигура 1.5.

Износ и внос за периода 2002 – 2010 г., млн. лв.

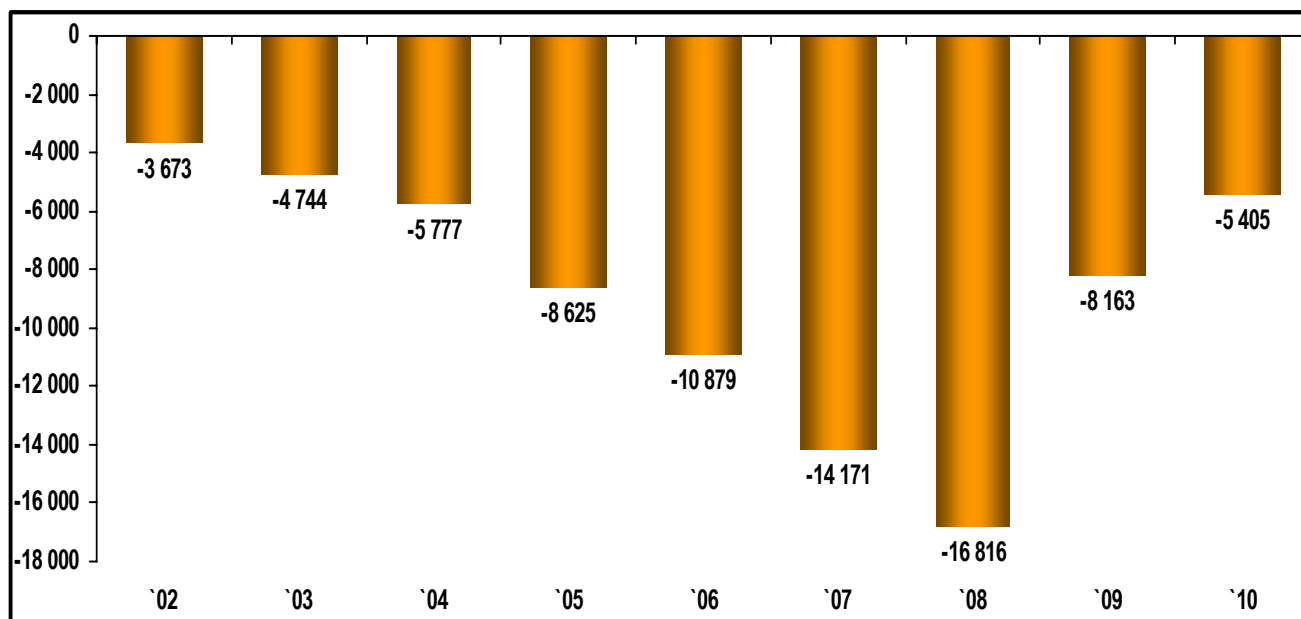

Източник: БНБ. Предварителни данни за 2010 г.

Спрямо предходната година, износът нараства с 33%, а вносът - с 15,4%. В резултат от изпреварващия темп на нарастване на износа, отрицателното търговско салдо намалява до - 5 405 млн. лв. (-2 764 млн. евро), при -8 163 млн. лв. (-4 174 млн. евро) за 2009 г.

Фигура 1.6.

Търговско салдо за периода 2002 – 2010 г., млн. лв.

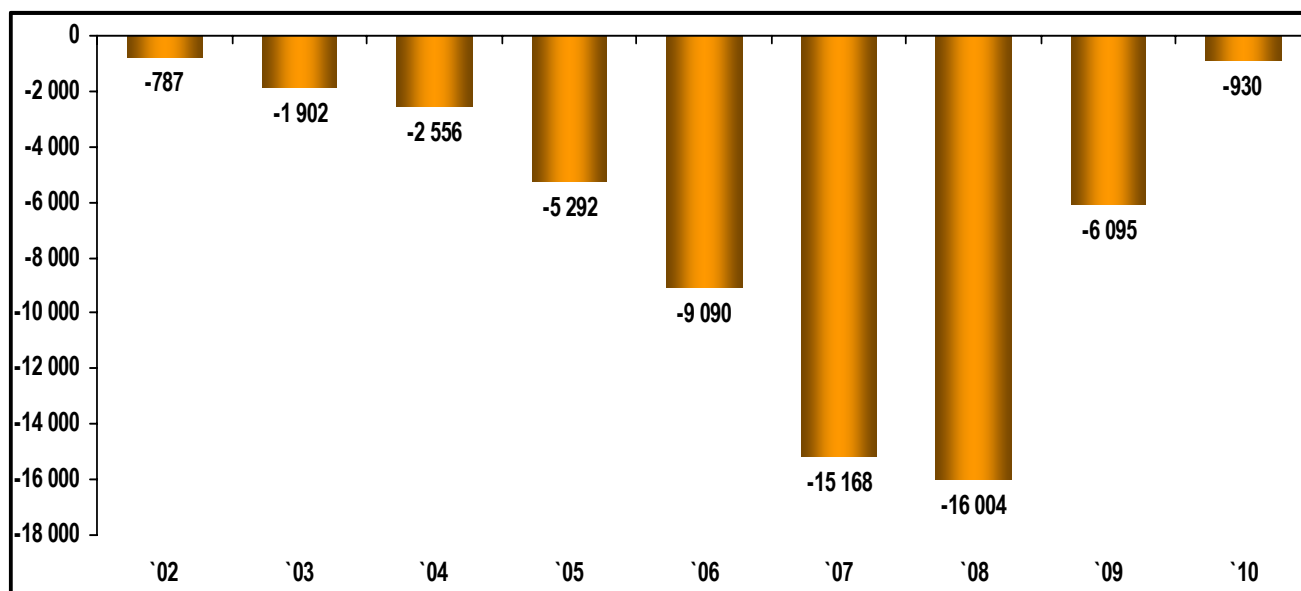

Източник: БНБ. Предварителни данни за 2010 г.

През 2010 г. дефицитът по текущата сметка се свива до 930 млн. лв. (476 млн. евро), което представлява -1,3 от БВП.

Фигура 1.7.

Текуща сметка за периода 2002 – 2010 г., млн. лв.

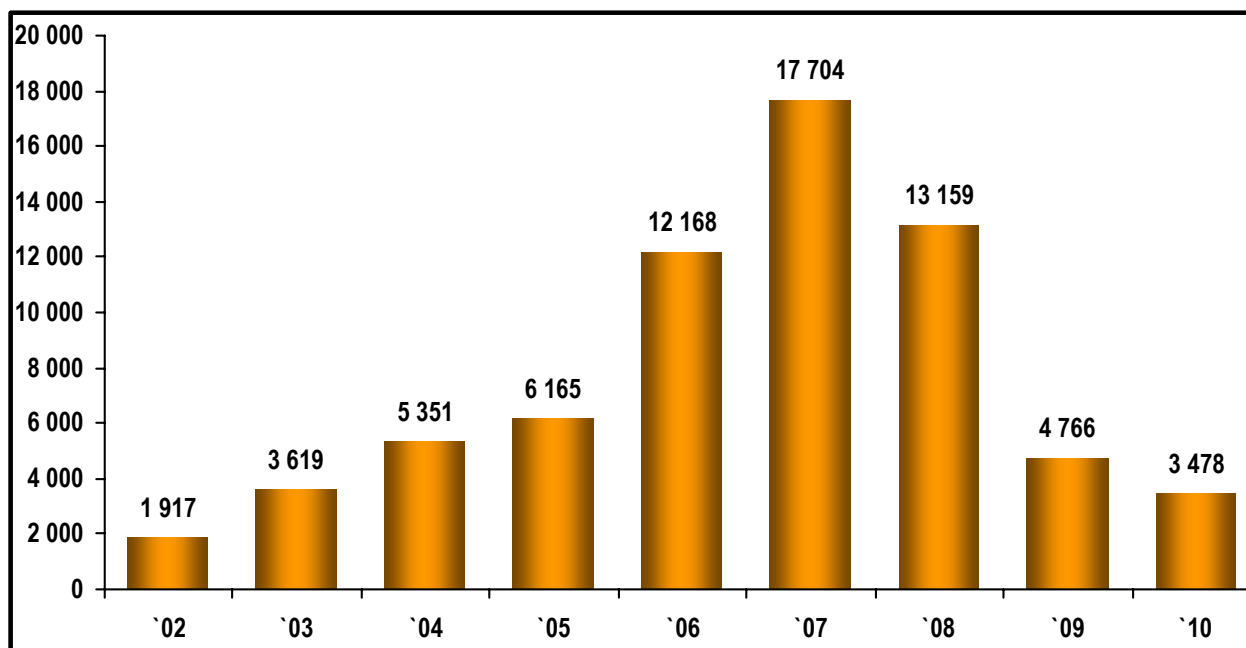
Източник: БНБ

Преки чуждестранни инвестиции

По данни на БНБ, преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) за 2010 г. възлизат на 3 478 млн. лв. (1 779 евро), с 27% по-малко спрямо предходната година. Като процент от БВП преките инвестиции през 2010 г. са 4,9%, при 7% през 2009 г.

Фигура 1.8.

Преки чуждестранни инвестиции 2002 – 2010 г., млн. лв.

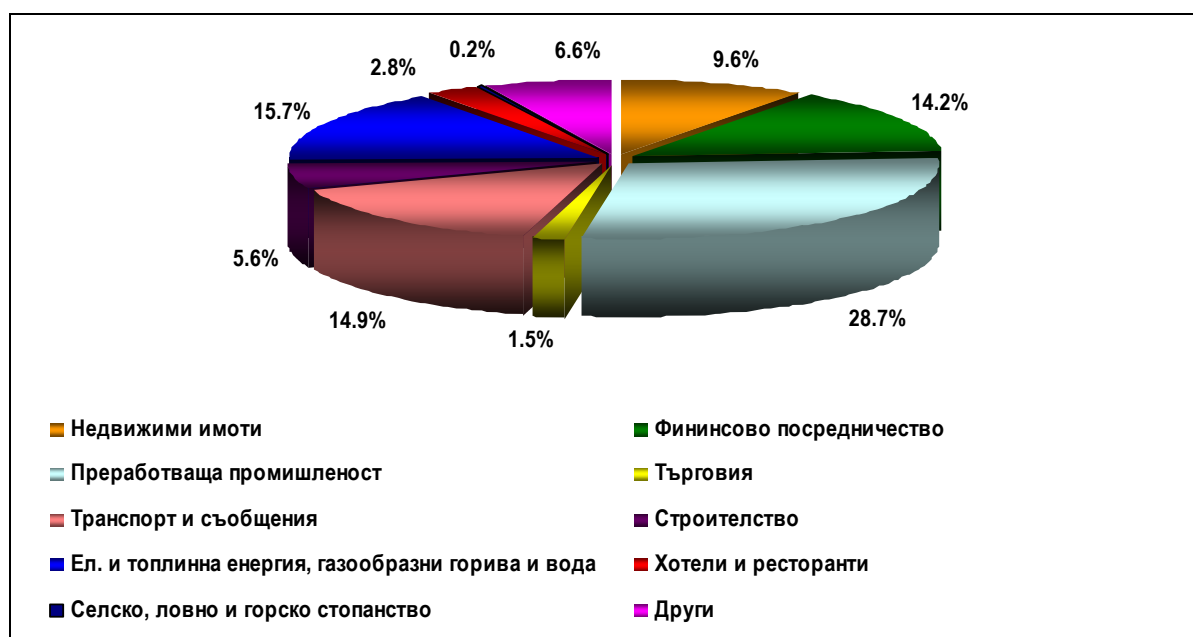
Източник: БНБ

В рамките на годината най-много инвестиции са привлечени в отраслите “Преработваща промишленост” (28,7% от общия обем ПЧИ), „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода” (15,7%), „Транспорт, складиране и съобщения” (14,9%) и “Финансово посредничество” (14,2%).

ПЧИ в селското, ловно и горско стопанство през 2010 г. представляват едва 0,2% от общия обем преки инвестиции в страната.

Фигура 1.9.

Преки чуждестранни инвестиции по икономически дейности през 2010 г., %

Източник: БНБ

II. РАЗВИТИЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ ПРЕЗ 2010 Г. И ПРОГНОЗИ ЗА 2011 Г.

1. Използване на земеделската земя, структури и работна сила в земеделието.

1.1. Използване на площите със селскостопанско предназначение

Площта със селскостопанско предназначение (ПССП) през 2010 г. е 5 492 891 ха, което представлява около 50% от територията на страната.

Използваната земеделска площ (ИЗП) се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи, семейните градини и оранжерийните площи. През 2010 г. тя е 5 051 886 ха, което е 45,5% от територията на страната. Спрямо предходната година, ИЗП се увеличава с 0,4%.

Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбообращение, временните ливади с житни и бобови треви и угарите. През 2010 г. обработваемите земи нарастват с 1,3% спрямо предходната година, като заемат 3 162 526 ха или 62,6% от използваната земеделска площ. Нарастването се дължи основно на увеличените площи с индустриални маслодайни култури, царевича, слънчоглед и тютюн.

Изкуствените ливади с бобови и житни треви през 2010 г. намаляват с 6,8% спрямо 2009 г. до 88 908 ха, което представлява 2,8% от обработваемата земя и 1,8% от ИЗП на страната.

Угарите са обработваеми земи, които в годината на наблюдение не се реколтират. Обработени или не, площите остават в тази категория не повече от две години. През 2010 г. угарите се увеличават с 5,7% спрямо 2009 г. и заемат 207 616 ха, което представлява 6,6% от обработваемата земя и 4,1% от ИЗП на страната.

Овощните насаждения през 2010 г. представляват 1,4% от ИЗП на страната, като площите, заети с тях бележат увеличение с около 1,3% спрямо предходната година. **Смесените трайни насаждения** намаляват с 1%.

Лозя - чиста култура през 2010 г. има върху 82 675 ха, което е намаление от 2,1% спрямо 2009 г. Делът, който заемат лозята е 1,6% от ИЗП на страната.

Постоянно продуктивни ливади, високопланински пасища, затревени повърхности със слаб продуктивен потенциал и ливади-овощни градини през 2010 г. заемат 1 701 990 ха, или 33,7% от ИЗП на страната.

Семейните градини през 2010 г. заемат площ от 21 629 ха или 0,4% от ИЗП на страната. При тях се наблюдава увеличение с 1% спрямо предходната година.

Необработвани земи са тези, които не се включват в сеитбообращението и не са използвани за земеделско производство повече от две години. Експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2010 г. необработваните земи заемат около 4% от площта на страната, като намаляват с 4,2% в сравнение с предходната година.

Таблица II.1.

Обработваема земя, използвана земеделска площ и площ със селскостопанско предназначение за периода 2007 – 2010 г., ха

ЗАЕТОСТ	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Пшеница	1 120 510	1 114 427	1 254 151	1 095 703
Ечемик	193 840	223 004	264 689	250 640
Ръж и тритикале	12 030	15 296	17 034	16 116
Овес	25 412	40 230	28 894	24 627
Царевица	408 880	348 402	303 881	360 046
Ориз	6 454	5 042	6 521	5 277
Други житни	5 224	8 175	3 288	3 982
Захарно цвекло	994			
Индустриални текстилни култури	501	199	102	202
Слънчоглед	686 692	723 962	687 209	734 314
Тютюн	31 144	26 742	27 865	31 652
Индустриални маслодайни култури	59 389	102 899	115 013	209 347
Други индустриални култури	39 954	48 824	60 629	74 536
Картофи	21 890	21 648	14 068	13 824
Боб, грах, бакла	5 401	5 868	3 803	3 670
Леща, нахут и други варива	1 291	3 857	5 754	2 169
Пресни зеленчуци	41 088	30 001	28 715	29 420
Разсадници	3 621	3 314	2 806	3 014
Фуражни култури, окопни				96
Други фуражни едногодишни култури	6 108	7 352	6 349	7 366
Ливади засети с бобови	92 213	99 362	94 226	87 718
Ливади засети с житни	3 353	2 468	1 183	1 191
Угар	291 751	229 471	196 336	207 616
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	3 057 740	3 060 543	3 122 516	3 162 526
Семейни градини	25 790	25 763	21 411	21 629
Овощни насаждения	75 035	69 893	71 995	72 913
Лозя – чиста култура	103 949	100 873	84 438	82 675
Смесени трайни насаждения	9 541	12 759	8 103	8 020
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	1 842 141	1 828 865	1 719 028	1 701 990
Оранжерии, заслони и високи навеси	2 024	2 129	2 094	2 113
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	5 116 220	5 100 825	5 029 585	5 051 866
ПЛОЩ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ:	5 666 336	5 648 206	5 490 113	5 492 891

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

1.2. Участие на Държавния поземлен фонд (ДПФ) в поземлените отношения в България

През 2010 г. общият размер на земеделските земи от ДПФ – частна държавна собственост възлиза на 224 734 ха.

Наемни/арендни отношения

Земеделските земи от ДПФ се предоставят за ползване под наем и аренда чрез търг съгласно разпоредбите на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ). През 2010 г. общият размер на предоставените под наем или аренда земеделски имоти от ДПФ на физически и юридически лица възлиза на 97 168 ха (43,20% от ДПФ, частна държавна собственост).

Общо за страната на тръжните сесии, проведени от ОД "Земеделие", са обявени 30 707 ха земеделски земи от ДПФ, от които към м. декември 2010 г. са спечелени 28 927 ха, в т.ч. 22 889 ха за отглеждане на едногодишни полски култури.

В правомощията на министъра на земеделието и храните е да предоставя за безвъзмездно ползване земи от ДПФ на научни институти, селскостопански техникуми, училища, затвори, разсадници и др., необходими за осъществяване на основната им дейност. По този ред са предоставени около 18 707 ха държавни земи.

Обезщетяване на собственици с поименни компенсационни бонове (ПКБ)

В съответствие с произтичащите от ЗСПЗЗ задължения на държавата за обезщетяване на собственици, Министерството на земеделието и храните организира и провежда търгове за продажба на земеделски земи от ДПФ на притежатели на поименни компенсационни бонове. През 2010 г. на проведените търгове за продажба на земи от ДПФ, притежатели на поименни компенсационни бонове са закупили общо 4 065 ха земеделски земи от ДПФ на стойност 2 847 292 лв./бр. ПКБ.

Учредяване на ограничени вещни права върху земи от ДПФ

През 2010 г. са разгледани над 70 искания от кметове на общини, юридически и физически лица, във връзка с инвестиционни намерения за изграждане или разширение на площадкови и/или линейни обекти, с които се засягат земеделски земи, собственост на ДПФ. Изготвени са становища относно възможността за предоставяне на имоти от ДПФ за неземеделски нужди, които са представени за разглеждане от Комисията за земеделските земи (КЗЗ). Въз основа на решенията на КЗЗ са изготвени 43 бр. писма, с които министърът на земеделието и храните на основание чл. 24в от ЗСПЗЗ изразява предварително съгласие за възлагане изработването на подробен Устройствен план за проектиране на площадки и трасета за изграждане на електропреносни, водопроводни и канализационни мрежи.

През 2010 г. Комисията за земеделските земи е разгледала общо 291 предложения за утвърждаване на трасета и площадки за проектиране и за промяна предназначението на земеделските земи, като са постановени решения за промяна предназначението на 2 233 ха.

Проведени са 5 комисии за определяне на площи за рекултивация на замърсени терени, за приемане на 42 ха рекултивирани площи.

Замени на земи от ДПФ

В съответствие с регламентирания в ЗСПЗЗ и ППЗСПЗЗ ред за извършване на замяна на земи – частна държавна собственост, представляващи прилежащи площи към закупени сгради и съоръжения от имуществото на организациите по § 12 от ПЗР на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ) със земеделска земя - собственост на физически и юридически лица, са издадени 23 бр. заповеди за разрешаване извършването на замяна.

1.3 Система за идентификация на земеделските парцели

Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП) е основна подсистема на Интегрираната система за администриране и контрол, на базата на която стават заявяването на площи за подпомагане и контролът за допустимост за плащане на заявените площи. Поради това данните в нея трябва да са максимално актуални и достоверни.

През 2010 г. поддържането на данните в Система за идентификация на земеделските парцели обхваща следните дейности:

- Актуализация на 54 % от цифровата ортофотокарта (ЦОФК) на страната по нова самолетно заснемане, извършено през 2010 г.;
- Актуализация на физическите блокове по новата ЦОФК – граници, начин на трайно ползване, слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” според промените, настъпили в ползването на земеделските площи и тяхното състояние;
- Извършване на теренни проверки, с и без използване на GPS-устройства, на:
  - физически блокове, чиито граници и други характеристики не могат да се определят еднозначно по новата ЦОФК;
  - случайна извадка от актуализираните по новата ЦОФК физически блокове и слой „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП” за контрол на дешифрицията;
  - физически блокове, в които са заявени за подпомагане площи извън слоя „Площи, подходящи за подпомагане по СЕПП”;
- Отразяване констатациите и измерванията от тези теренни проверки в базите данни на СИЗП;
- Отразяване констатациите от проверките на място, извършени от Техническия инспекторат на Разплащателната агенция.

Подаване на заявления за подпомагане - кампания 2010

През 2010 г. е организирана и проведена Кампания 2010 за подаване на заявления за подпомагане, която включва:

- Обучение на служителите от ОД „Земеделие” и общински служби по земеделие за работа със софтуера на ДФ „Земеделие” – Разплащателна агенция за въвеждане данните от Заявленията за регистрация;
- Предоставяне на формуляри на заявления за подпомагане и графичен материал за местонахождението на ползваните от кандидатите за подпомагане площи;
- Оказване помощ на кандидатите за подпомагане при попълване на заявленията за подпомагане и идентифициране на ползваните от тях земеделски площи;
- Въвеждане на представените заявления в Система за регистрация на кандидати и заявления за подпомагане – модул на ИСАК;
- Предоставяне на попълненото и комплектовано Общо заявление в съответната териториална структура на Разплащателна агенция.

1.4. Регистрация на земеделски производители

През 2010 г. общият брой на земеделските производители, регистрирани в регистъра по Наредба № 3/1999 г. е 69 306, а през 2011 г. – 65 504.

Регистърът на земеделските производители служи за набиране на информация за земеделските производители и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони.

Табл. II.2.**Земеделски производители, регистрирани по реда на Наредба № 3/1999 г.**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Общ брой регистрирани земеделски производители	77 899	80 308	95 770	99 087	69 306	65 504

Източник: МЗХ, ГД "ЗГПО"

1.5. Структура на земеделските стопанства и на работната сила в земеделието

През 2010 г. Министерството на земеделието и храните проведе преброяване на земеделските стопанства на територията на цялата страна. Преброяването бе извършено по методология, съобразена със законодателството на ЕС – Регламент (ЕО) 1166/2008 и Регламент (ЕО) 1200/2009. По този начин се гарантира сравнимостта на получените резултати за структурата на земеделските стопанства в България и на земеделските производствени методи с тези на държавите-членки на Европейския съюз. Пълното преброяване на земеделските стопанства е основен източник на информация за състоянието и тенденциите в развитието на земеделието.

Преброяването обхваща 371 070 земеделски стопанства на територията на страната, които извършват поне една от посочените дейности – стопанисват земеделска земя, отглеждат селскостопански животни, произвеждат селскостопанска продукти или комбинация от тях.

От общия брой земеделски стопанства, 357 900 стопанисват земеделска земя, а 280 300 отглеждат селскостопански животни, птици и пчели. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) възлиза на 3 628 640 хектара.

Таблица II.3.**Земеделски стопанства и използвана земеделска площ в България през 2003 г. и 2010 г.**

Юридически статут на земеделските стопанства	Общ брой земеделски стопанства		Изменение спрямо 2003 г. (%)	ИЗП (ха)		Изменение спрямо 2003 г. (%)
	2003	2010		2003	2010	
Земеделски стопанства – общо	665 548	371 070	-44%	2 904 479,6	3 628 640	25%
Физически лица	658 594	363 620	-45%	879 677,8	1 226 150	39%
Еднолични търговци	3 072	2 270	-26%	340 861,4	539 510	58%
Кооперации	1 992	940	-53%	1 169 309,4	641 210	-45%
Търговски дружества	1 518	3 900	157%	469 197,1	1 145 820	144%
Сдружения и други	372	340	-9%	45 433,9	75 950	67%

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година – предварителни резултати“

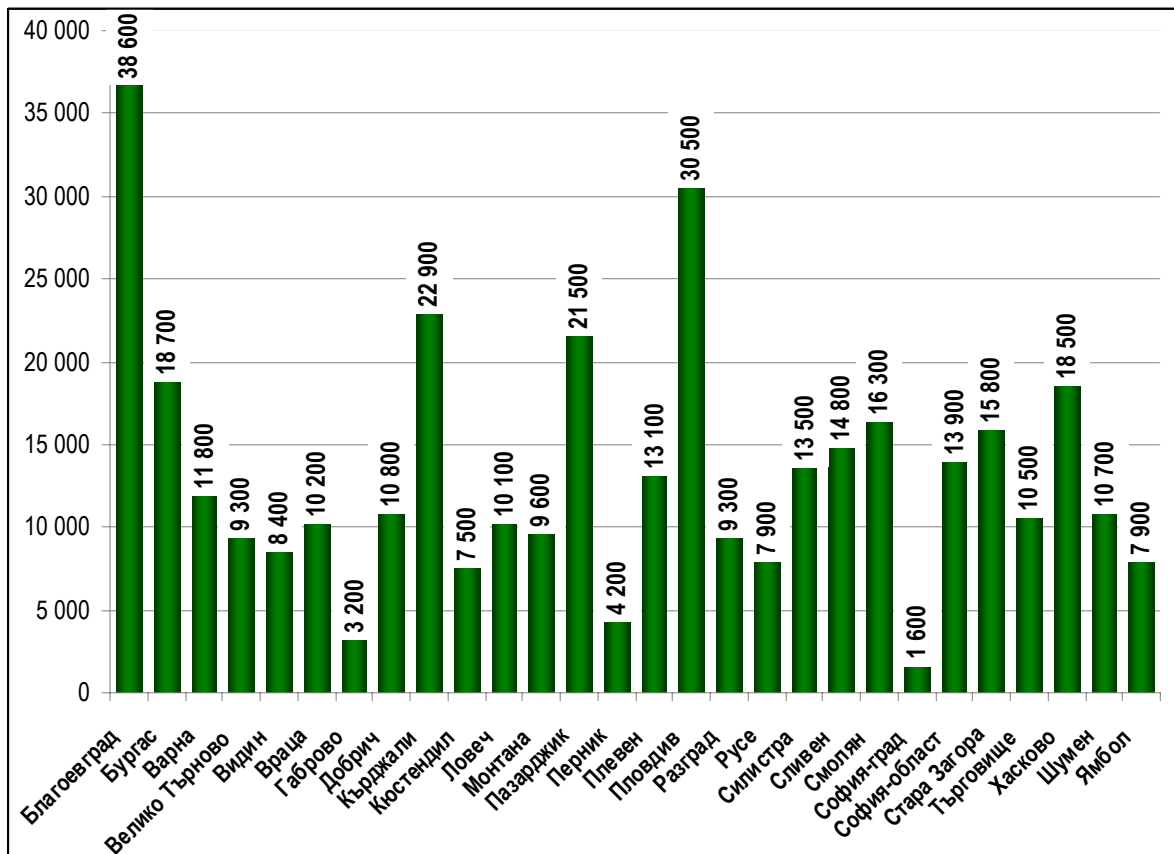
Ясно се очертават две тенденции. От една страна се наблюдава сериозно намаление на броя на земеделските стопанства – с 44% спрямо предходното преброяване през 2003 г. От друга страна, ИЗП нараства с около 25%. Тези противоположни тенденции водят до нарастване на средната площ, използвана в едно земеделско стопанство, с над два пъти – от 4,44 ха на

10,14 ха, което показва, че са налице процеси на уедряване на земеделските стопанства. По отделни групи стопанства, в зависимост от юридическия статут, интензивността на тези процеси е различна, а в някои случаи – противоположна. Намалението на броя на земеделските стопанства е предимно за сметка на физическите лица – спад с 45% и на кооперациите - с 53%, докато броят на търговските дружества е нараснал значително (със 157%).

Териториалното разпределение на земеделските стопанства също се характеризира с неравномерност, обусловена от различни природно-климатични и социално-икономически фактори.

Фигура II.9.

Брой на земеделските стопанства по области през 2010 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. – предварителни резултати“

С най-голям брой земеделски стопанства е област Благоевград – 38 600, което представлява 10,4% от всички стопанства в страната. Следва област Пловдив – с 30 500 стопанства или 8,2% от общия брой стопанства. Най-малко са стопанствата с местонахождение в областите София-град – 1 600 и Габрово – с 3 200 стопанства или съответно 0,4% и 0,9% от общия брой.

1.5.1. Структура на земеделските стопанства

Структурата на ИЗП според юридическия статут на земеделските стопанства показва, че през 2010 г. стопанства на физически лица обработват около 34% от ИЗП, следват търговските дружества с 31,6% от ИЗП, кооперациите със 17,7%, едноличните търговци и другите стопанства с общо около 17%. Наблюдава се неравномерност в разпределението на земята между стопанствата с различен юридически статут, като различията във взаимно свързаните структури

на стопанствата и на използваната земеделска площ са значителни. Стопанствата на физическите лица са с най-голям относителен дял - 98%, но стопанисват едва 33,8% от ИЗП, докато останалите 2%, представени от стопанствата на юридическите лица, обработват 66,2% от ИЗП. Независимо от това, в сравнение с 2003 г., е налице известно намаление на неравномерността в разпределението, тъй като тогава 99% от земеделските стопанства са стопанисвали 30,3% от ИЗП.

Средната ИЗП на стопанство е най-голяма при кооперациите – 682,9 ха, следвани от търговските дружества – 316,4 ха, едноличните търговци – 251,5 ха, сдруженията и другите стопанства – 234,4 ха. При физическите лица средната ИЗП на стопанство е едва 3,5 ха.

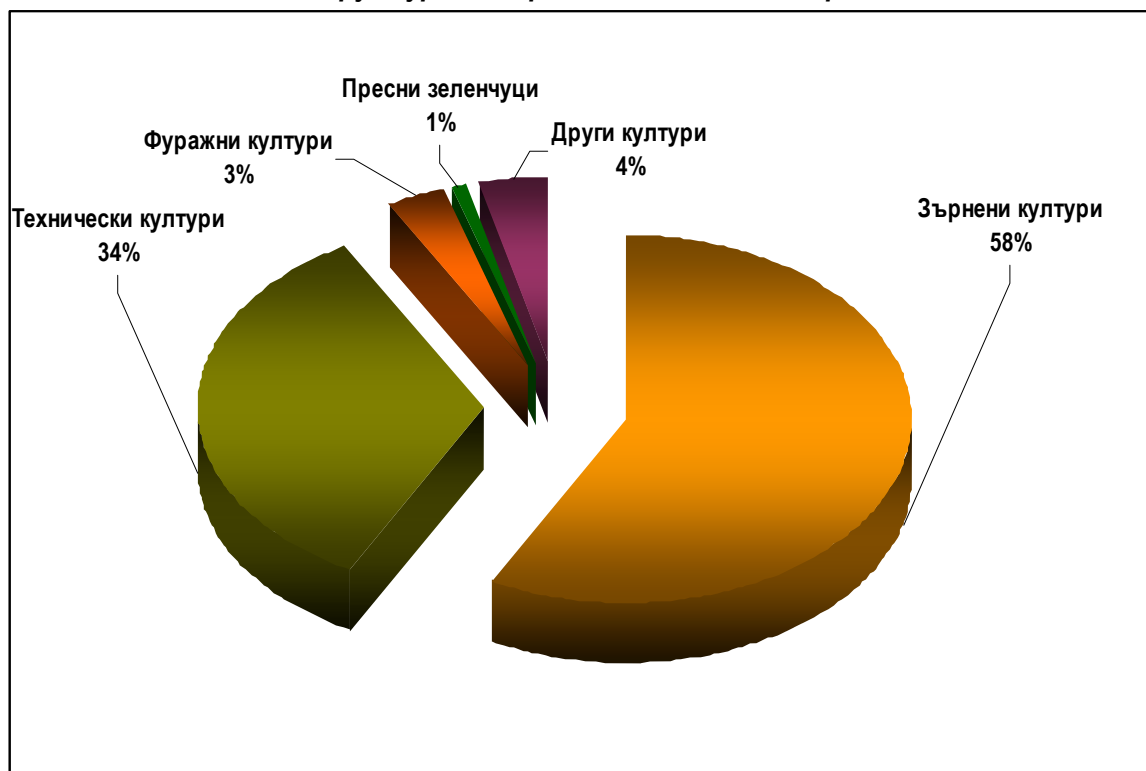
Земеделските стопанства без ИЗП са 13 217. В 13 100 от тях се отглеждат селскостопански животни, а в останалите - гъби, буби и други животни. В земеделските стопанства без ИЗП се отглеждат около 48% от преброените птици, 45% от свинете и 7% от говедата.

1.5.1.1. Структури в растениевъдството

Обработваемата земя, обхваната по време на преброяването, е 3 138 890 ха. Зърнените култури заемат 1 810 820 ха, техническите - 1 071 470 ха, фуражните – 107 230 ха, пресните зеленчуци – 23 660 ха и други култури – 125 710 ха.

Структурата на обработваемата земя е представена във Фигура II.10.

Фигура II.10.
Структура на обработваемата земя през 2010 г.

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. – предварителни резултати“

1.5.1.2. Структури в животновъдството

По предварителни данни, общият брой на земеделските стопанства, отглеждащи селскостопански животни, птици и пчелни семейства през 2010 г. е около 280 300 броя, което е с 53,4% по-малко спрямо 2003 г. (600 815 броя през 2003 г.).

Таблица II.4.

Разпределение на земеделските стопанства и селскостопанските животни по видове през 2010 г., брой

Видове животни	Земеделски стопанства, отглеждащи животни	Животни, отглеждани в земеделските стопанства
Говеда	95 570	578 840
Биволи	1 030	10 100
Еднокопитни	92 940	112 800
Кози	84 640	390 810
Овце	91 860	1 418 480
Свине	82 400	658 780
Птици	185 650	17 494 550
Зайци	24 970	297 200
Пчелни семейства	23 970	588 590

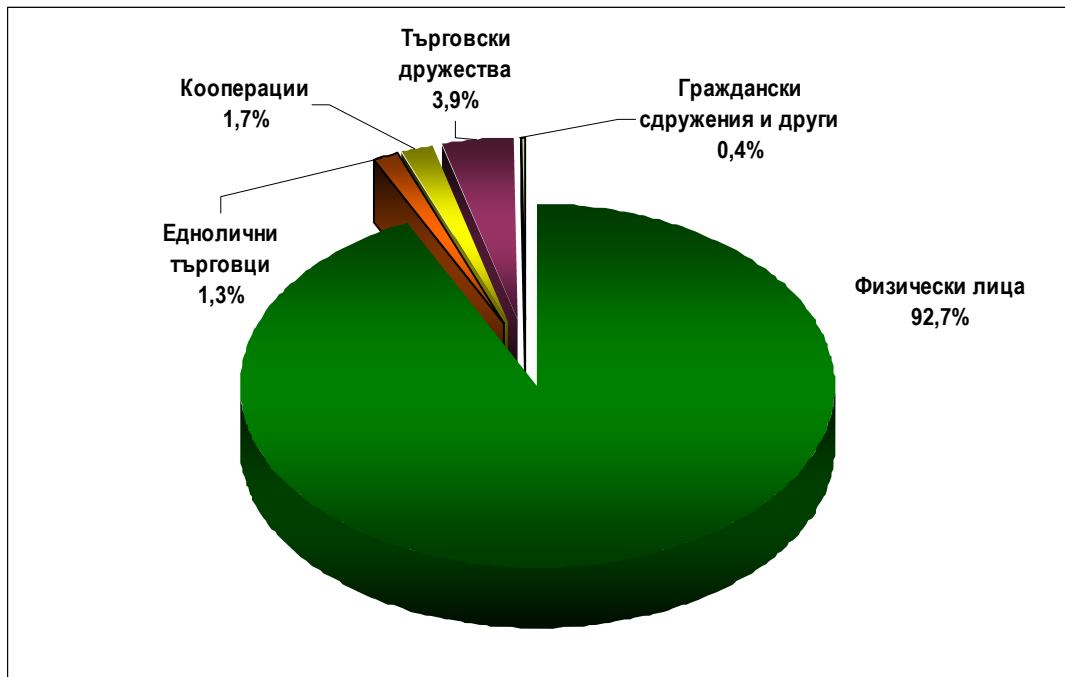
Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. – предварителни резултати“

1.5.2. Работна сила

Вложеният в земеделието труд се свързва с извършването на всички видове дейности в земеделското стопанство, чрез които се произвеждат земеделски продукти и услуги, включени в продуктовата класификация на страната. Преброяването през 2010 г. отчита 738 600 заети със земеделска дейност лица, чийто труд, измерен чрез годишни работни единици възлиза на 390 200. Намалението на работната сила през 2010 г. е с 45% спрямо 2003 г., а на обема на вложения труд - с 51%. Разпределението на работната сила по юридическия статут на стопанствата е представено във Фигура II.11., а по възрастови групи - във Фигура II.12.

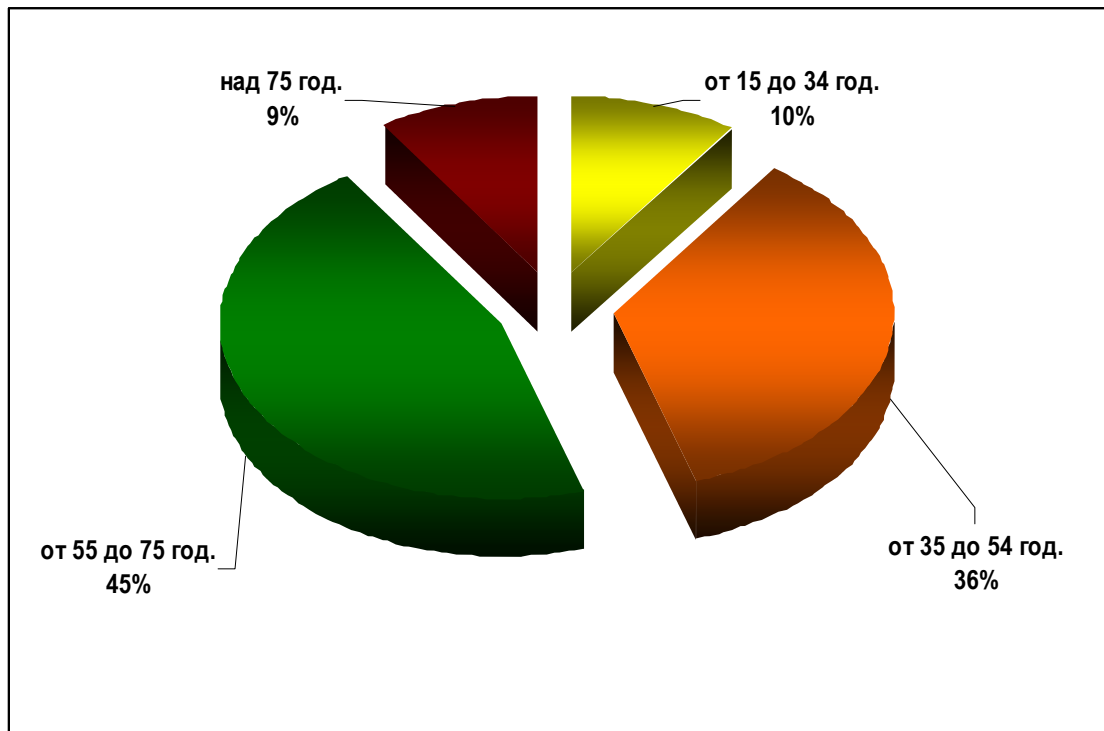
Получените резултати от преброяването потвърждават тенденцията на устойчиво намаление на вложения в отрасъла труд, която през последните няколко години ускорява своите темпове. Количественото намаление на работната сила в земеделието е закономерен процес, протичащ под влияние на производствени, социално-икономически и демографски фактори: степен на заместване на работната ръка в отрасъла с високо механизирани техника; сезонен характер на производството, водещ до непълна заетост; по-ниското възнаграждение на труда и др.

Фигура II.11.
Разпределение на работната сила през 2010 г. по юридически статут на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. – предварителни резултати“

Фигура II.12.
Разпределение на работната сила през 2010 г. по възрастови групи

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ – „Преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. – предварителни резултати“

2. Икономически и производствени резултати през 2010 г. и прогнозни данни за 2011 г.

2.1. Икономически сметки за селското стопанство за 2010 г.

Таблица II. 5.

Основни икономически показатели за селското стопанство за 2007-2010 г., (млн. лв.)

	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008	2009 г.	Коефициент на изменение 2010/2009	2010 г.***
1	Стойност на продукцията от растениевъдството и животновъдството (по цени на производител), в т. ч.:	5 694,8	1,35	7 672,7	0,81	6 236,0	1,03	6 447,9
1.1	Продукция от растениевъдството	3 154,9	1,53	4 835,5	0,81	3 912,3	1,05	4 119,5
1.2	Продукция от животновъдството	2 539,9	1,12	2 837,2	0,82	2 323,7	1,00	2 328,4
2	Продукция на селскостопанските услуги	440,7	1,26	554,1	0,91	505,1	0,97	491,8
3	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542,2	1,25	676,8	1,08	732,1	0,95	697,2
4	Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по цени на производител*) (p4=p1.1+p1.2+p2+p3)	6 677,7	1,33	8 903,6	0,84	7 473,2	1,02	7 636,9
5	Стойност на крайната продукция от отрасъл "Селско стопанство" (по базисни цени **)	6 483,3	1,36	8 789,5	0,85	7 454,3	1,01	7 494,5
6	Междинно потребление (без вътрешни обороти)	4 083,2	1,25	5 101,4	0,94	4 816,2	0,96	4 644,4
7	Брутна добавена стойност (по базисни цени **)	2 400,1	1,54	3 688,1	0,72	2 638,1	1,08	2 850,1
8	Операиращ излишък / Смесен доход	2 349,9	1,71	4 010,7	0,66	2 652,9	1,19	3 152,1
9	Предприемачески доход	2 111,4	1,74	3 666,4	0,60	2 195,7	1,20	2 639,9

Източник: НСИ, * Цени на производител - цени, невключващи субсидии по продукти, ** Базисни цени - цени, включващи субсидии по продукти, *** Данните за 2010 г. са предварителни

Стойност на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство"

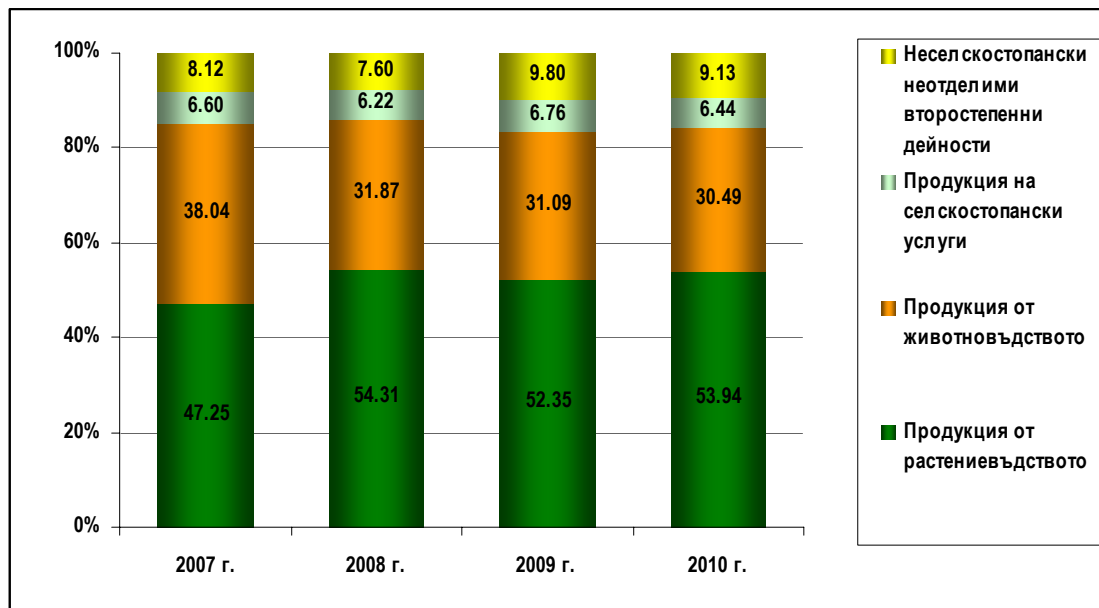
Стойността на brutната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за 2010 г. по текущи цени на производител възлиза на 7 636,9 млн. лв. Тя се формира от стойността на:

- Продукцията от растениевъдството – 4 119,5 млн. лв. или 53,9%;
- Продукцията от животновъдството – 2 328,4 млн. лв. или 30,5%;
- Продукцията от неотделими второстепенни дейности – 697,2 млн. лв. или 9,1%;
- Селскостопански услуги – 491,8 млн. лв. или 6,4%.

През 2010 г. стойността на продукцията от животновъдството се задържа на нивото от предходната година, а тази на селскостопанските услуги и на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности намалява, съответно с 3 и 5%. Нарастване е налице единствено при стойността на продукцията от растениевъдството - с 5%, която заема и най-съществен дял в структурата на стойността на продукцията от отрасъл „Селско стопанство”. Благодарение на растениевъдното направление стойността на брутната продукция от отрасъла като цяло нараства с 2% спрямо предходната година (с 207,2 млн. лв.).

Фигура II. 13

Структура на стойността на брутната продукция от отрасъл "Селско стопанство" за периода 2007 – 2010 г., (%)

Източник: НСИ

Най-голям дял в стойността на брутната продукция за 2010 г. имат следните подсектори от растениевъдството:

- “Зърнени култури” – 20,6% (1 571,8 млн. лв.);
- “Технически култури” – 15,7% (1 196,0 млн. лв.).

Тенденцията на спад в производствено-икономическите резултати на подсектор Зеленчукопроизводство се задълбочава. През 2010 г. са произведени зеленчуци на стойност 373,5 млн. лв. - със 102,2 млн. лв. или с 21% по-малко спрямо 2009 г. и в пъти по-малко спрямо годините до 2008 г., когато зеленчукопроизводството създава стойност от около и над 1 млрд. лв. – резултат, съизмерим с този на водещия подсектор „Зърнени култури”.

Сред растениевъдните продукти най-голям принос за формирането на стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” имат:

- Мека пшеница – 12,0% (918,8 млн. лв.);
- Слънчоглед – 8,9% (676,7 млн. лв.);
- Царевица за зърно – 5,9% (453,4 млн. лв.);
- Рапица и репица – 3,4 % (260,8 млн. лв.);
- Картофи – 2,2% (168,9 млн. лв.);

- Грозде - 2,1% (164,1 млн. лв.);
- Тютюн – 2,1% (158,8 млн. лв.);
- Ечемик – 2% (149,5 млн. лв.).

Направленията от животновъдния подотрасъл, формиращи най-голям дял от стойността на брутната продукция от отрасъл “Селско стопанство” през 2010 г., са:

- Производството на мляко – 10,6% (806,5 млн. лв.);
- Птицевъдството – 8,3% (635,5 млн. лв.), в т.ч. птици - 4,9% (375,3 млн. лв.) и производство на яйца - 3,4% (260,2 млн. лв.);
- Свиневъдството – 3,8% (288,1 млн. лв.).

През 2010 г. посредством продажби на пазара са реализирани 75,7% от брутната продукция от отрасъл „Селско стопанство” (5 780,9 млн. лв.). Извън отрасъла е реализирана селскостопанска продукция за 5 428,2 млн. лв., а продажбите между селскостопански предприятия в рамките на отрасъла са на стойност 352,7 млн. лв.

На пазара са реализирани растениевъдна продукция на стойност 2 932,8 млн. лв. (38,4% от брутната продукция), животновъдна продукция на стойност 1 306,4 млн. лв. (17,1% от брутната продукция), продукти от преработката на земеделски продукти и други неселскостопански дейности на стойност 697,2 млн. лв. (9,1%) (Приложение 1).

Продукцията, използвана за самопотребление в стопанствата през 2010 г. е на стойност 781,3 млн. лв., като заема дял от 10,2 % от общата брутна продукция от отрасъла. Потребена е растениевъдна продукция за 170,2 млн. лв. – основно зеленчуци, плодове и мека пшеница, и животновъдна продукция за 611,1 млн. лв. – месо, яйца и мляко.

Производството на стоки-основен капитал (главно производство на продуктивни животни) за собствена сметка е в размер на 116,5 млн. лв.

Стойност на крайната продукция

Стойността на крайната продукция в селското стопанство (стойност на продукцията след приспадане на вътрешните обороти) по базисни цени (цени, с включени субсидии по продукти) за 2010 г. възлиза на 7 494,5 млн. лв., като нараства с 1% (с 40,2 млн. лв.) спрямо предходната година, следвайки тенденцията на изменение на стойността на брутната продукция (Приложение 4).

Структурата на крайната продукция в селското стопанство за 2010 г. запазва формираните съотношения между направленията на отрасъла, очертани при стойността на брутната продукция. И при крайната продукция най-голям е относителният дял на продукцията от растениевъдството – 53,2%. За 2010 г. относителният дял на продукцията от животновъдството е 30,9%, на продукцията от неотделимите неселскостопански второстепенни дейности – 9,3%, а на селскостопанските услуги – 6,6%.

Междинно потребление

Междинното потребление, необходимо за създаването на крайната продукция в отрасъла, е на стойност 4 644,4 млн. лв. (Приложения 2 и 4). През 2010 г. 100 стойностни единици от крайната продукция са създадени с потреблението на 62 стойностни единици стоки и услуги - междинно потребление или междинното потребление представлява 62% от стойността на продукцията, с 3 пункта по-малко спрямо 2009 г. За предходните години, с изключение на критичната за земеделието 2007 г., когато този дял е 63%, крайната продукция е създавана с по-

малко междинно потребление на стоки и услуги – 58% за 2008 г., 57% за 2006 г., 54% за 2005 г., а за 2000 г. - 52%.

Съгласно данни на Европейската комисия², за 2009 г., показателят междинно потребление/крайна продукция в България (65%) е около средното ниво за Европейския съюз – 61,3%. Сред държавите-членки това процентното съотношение е с най-ниски стойности в Испания – 43,1%, Гърция – 44,1% и Италия – 48,0%, а с най-високи стойности - в Чехия – 80,6%, Дания – 82% и Словакия – 84,4%.

Най-голям дял в структурата на междинното потребление за 2010 г. заемат разходите за фуражи – 29,0% (1 345,7 млн. лв.), следвани от разходите за горива и масла – 21,6% (1 001,9 млн. лв.), селскостопанските услуги – 10,6% (491,8 млн. лв.) и разходите за поддръжка и ремонт на техника и сгради – 10,3% (478,6 млн. лв.).

Спрямо 2009 г. междинното потребление намалява с 4% (или с 171,8 млн. лв.), за което допринася основно намалението на стойността на потребените фуражи – с 20% (или с 346,3 млн.лв.) и на семената и посадъчния материал – с 24% (или с 56,6 млн. лв.). Същевременно ръст бележат редица разходи, най-вече разходите за поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар - с 30% (или със 75,7 млн. лв.), горива и масла – със 7% (или с 61,9 млн. лв.) и разходите за препарати за растителна защита и пестициди – с 30% (или с 51,9 млн. лв.).

Брутна добавена стойност

Брутната добавена стойност (по базисни цени), създадена в селското стопанство през 2010 г., отбелязва ръст от 8% (212 млн. лв.) спрямо 2009 г. и представлява 38,0 % от стойността на крайната продукция.

Потребление на основен капитал

През 2010 г. потреблението на основен капитал е в размер на 295,2 млн. лв., с 15% по-ограничено в сравнение с предходната година.

Нетна добавена стойност

Нетната добавена стойност от отрасъл „Селско стопанство“ за 2010 г. възлиза на 2 554,9 млн. лв. (по базисни цени), като нараства с 265,2 млн. лв. или с 12% спрямо 2009 г. По-големият размер на нетната добавена стойност е резултат от нарастването на брутната добавена стойност от една страна, но от друга – от свиването на потреблението на основен капитал през наблюдаваната година.

Формиране на дохода от селскостопанска дейност – нетен опериращ излишък/смесен доход

През 2010 г. смесеният доход/опериращ излишък нараства с 19% (или с 499,2 млн. лв.) спрямо 2009 г. Нарастването се дължи на увеличението на получените субсидии с 27% спрямо 2009 г. (или с 219,8 млн. лв.) и на намалението на платените средства за компенсация на наетите (с 3 % или 12,4 млн. лв.)

Компенсация на наетите, арендни плащания, получени и платени лихви

През 2010 г. разходите за заплати и осигуровки на наетите в отрасъл „Селско стопанство“ възлизат на 434,2 млн. лв. Налице е леко понижение спрямо предходната година, с което се променя очерталата се за периода 2007 – 2009 г. тенденция на постепенно нарастване на тези разходи с около 18-20% годишно.

² ЕК – Directorate General for Agriculture and Rural Development - „Agriculture in the European Union – Statistical and economic information”

Разходите за арендни плащания са в размер на 355,7 млн. лв., като тенденцията на нарастване спрямо предходната година се запазва, макар и с по-бавен темп от 8%, при 37% за 2009 спрямо 2008 г. и 43% за 2008 спрямо 2007 г.

Платените лихви по кредити за 2010 г. са в размер на 180,8 млн. лв., с 21% повече спрямо предходната година. Ръст (от 14%) се наблюдава и при получените лихви по депозити.

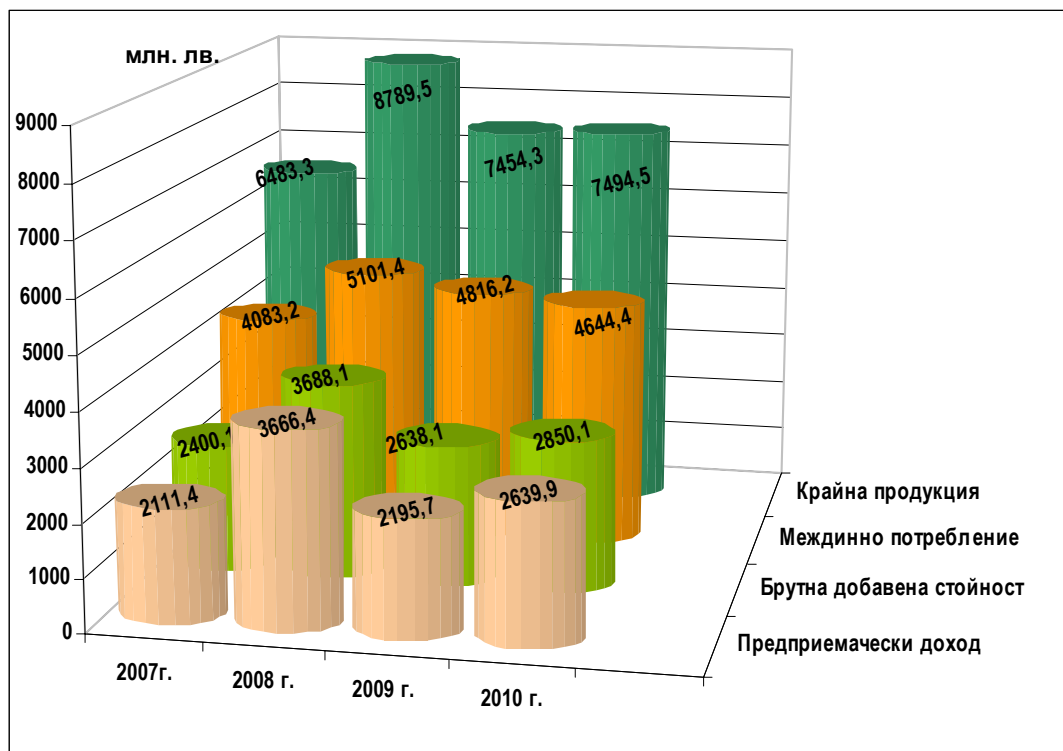
Предприемачески доход

Предприемаческият доход в отрасъл “Селско стопанство” за 2010 г. е 2 639,9 млн. лв. (по базисни цени) и нараства с 20% спрямо 2009 г. Тенденцията на изменение на този индикатор през годините следва тази при брутната и нетната добавена стойност, като влияние върху него оказва и нарастването на размера на предоставяните субсидии в отрасъла.

За годините от присъединяването на България към ЕС делът на субсидиите в предприемаческия доход нараства – от 23,0% за 2007 г. до 39,1% за 2010 г. по предварителни данни.

Фигура II. 14.

Основни икономически показатели за отрасъл “Селско стопанство” за периода 2007 – 2010 г.

Източник: НСИ

2.2. Производствени резултати в растениевъдството

Пролетно-летният период на 2010 г. се характеризираше с агроклиматични условия, относително благоприятни за развитието на земеделските култури в страната. Метеорологичната обстановка беше твърде динамична - интензивно снеготопене, наднормени валежи с буреносна дейност, често придружавана от градушки.

Снеготопенето през пролетта и наднормените валежи на места предизвикаха наводнения и продължително задържане на водата, от което пострадаха производствени площи,

заети със земеделски култури. В някои части на Южна България, Предбалкана и по Черноморието, месечните суми на валежите през месеците април и май бяха по-малки от нормалните. В резултат на това влагата в почвата беше по-малко и оказваше влияние върху формирането на добивите при културите в посочените райони.

През месеците юни и юли, когато стартира жътвената кампания, в отделни райони на Северна и Югоизточна България, отново паднаха наднормени по количество валежи, придружени с градушки, които забавиха прибирането на зърнената реколта. Прекомерната влага, поддържана от честите превалявания, особено в Североизточните области на страната, влошиха до известна степен състоянието на посевите.

През месец август валежи имаше на много места (предимно през първото десетдневие), главно в Западна и Централна България. Месечните суми на валежите са по-големи от климатичната норма в областите Видин и Монтана - между 97 и 237% и отново с градушки в страната.

По информация на отдел „Агростатистика” – МЗХ, през 2010 г., площите със зърнени култури намаляват с 6,5% спрямо 2009 г. Въпреки това, техният дял продължава да е най-голям от обработваемата земя на страната – 55,5%. С най-голям дял от зърнените култури е пшеницата – 62,4%, следват царевицата - с 20,5% и ечемикът - с 14,3%. Най-много площи със зърнени култури са засети в Североизточен и Северозападен райони. Около 12,1% от зърнените култури на страната се отглеждат в областите Добрич и Плевен - 9,3%; следва Русе с 5,6%. Производството при почти всички зърнени култури е по-високо спрямо предходната година, с изключение на ръжта и ечемика.

Най-много площи с маслодайни култури са засети в Северозападен – 26,1% и Североизточен райони - 23,1%. С най-голям относителен дял от маслодайните култури е слънчогледът – 77,8%. Засетите площи със слънчоглед през 2010 г. се увеличават с 6,9%. Отчетеният среден добив е по-висок с 9,2%, което води до увеличаване на производството с 16,6%.

Засетите площи с технически култури се увеличават с 20% в сравнение с тези за реколта `2009.

При голяма част от наблюдаваните култури се отчетат по-високи средни добиви в сравнение с реколта `2009.

Реколтираните площи с овощни видове и ягоплодни култури през 2010 г. се увеличават с около 60% в сравнение с 2009 г. Това увеличение е най-голямо в Югоизточния район - с 91%, в Североизточния район – със 74% и Южния централен район – с 68%. Нарастват реколтираните площи при всички овощни видове, като най-значително това увеличение е при орехите, сливите и черешите.

Производството на зеленчуци през 2010 г. се увеличава с 3,5% в сравнение с предходната 2009 г.

През 2010 година са реколтирани около 87% от площите с лозя в стопанствата. Около 33% от лозята в стопанствата се намират в Югоизточния район и 31% в Южния централен район. Наблюдава се намаление на реколтираните площи с около 10% спрямо 2009 г., основно в Северозападния и Югоизточния район. Най-голямо е намалението на площите при белите винени сортове, основно в Югоизточния и Южния централен район. Намаление на площите с червени винени сортове се наблюдава основно в Югозападния и Североизточния район. При десертните сортове се наблюдава намаление на площите основно в Северозападния и Северния централен район.

2.2.1. Зърнопроизводство

В резултат на по-високите добиви от реколта `2010, общото производство на зърнени култури се увеличава с 14,3% спрямо предходната година.

Производството на пшеница за реколта `2010 е с 3% по-голямо от това за реколта `2009 г. Наблюдава се и ръст в производството при царевицата за зърно, в резултат както на увеличените засети площи, така и на по-високия среден добив. В резултат на увеличените площи, засети с овес, ориз и тритикале се отчита по-високо производство и при тези култури.

Реколтираните площи за зърно възлизат на 97,5% от общо засетите площи със зърнени култури. През 2010 г. реколтираните площи при пшеницата намаляват с 9,3% в сравнение с реколта `2009, а тези на царевицата за зърно се увеличават с 19,4%.

Таблица II.6.

Производство на зърнени култури от реколти `2009 и `2010

Култура	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (тона/ха)		Производство (тона)	
	2009 г.	2010 г.	2009 г.	2010 г.	2009 г.	2010 г.
Пшеница	1 247 718	1 131 565	3,19	3,62	3 976 852	4 094 597
Ръж	9 953	10 795	1,90	1,62	18 858	17 511
Тритикале	5 958	11 010	2,89	2,67	17 227	29 443
Ечемик	258 499	245 328	3,32	3,40	858 679	833 271
Овес	19 996	24 353	1,54	1,73	30 723	42 045
Царевица за зърно	274 229	327 525	4,71	6,25	1 290 833	2 047 414
Ориз	8 312	11 977	5,23	4,80	43 441	57 432

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Пшеница

По данни от анкета БАНСИК, през 2010 г., площите с пшеница заемат 62,4% от общо заетите със зърнените култури, като се отчита намаление с 12,6% спрямо 2009 г.

Най-много площи с пшеница са засети в Североизточен район – 24,1%, следват Северен централен район с 21,5% и Северозападен район с 21,0%. Най-много са засетите площи с пшеница в областите Добрич, Плевен и Стара Загора, като техният общ дял е 27,2% от площите на пшеницата в страната.

Общо площите, засети с пшеница през 2010 г., са 1 148 797 ха, с 8,4% по-малко спрямо 2009 г. Вследствие на неблагоприятни климатични условия и поради други причини, нереколтирани са 17 233 ха.

Произведеното през 2010 г. зърно възлиза на 4 094 хил. тона, като бележи увеличение с 3% спрямо 2009 г. Увеличеното производство се дължи на по-високия среден добив с 13,6% (3,62 тона/ха).

В сеитбообращението при пшеницата, над 50% е делът на предшествениците от окопните култури (царевица и слънчоглед). През 2010 г. пшеница, засята след култури със слята повърхност се наблюдава върху 28,5% от площите. В сеитбооборота с пшеницата са включени 3,7% от площите, които през 2009 г. са били заети с угари.

Намеренията на земеделските стопани са през 2011 г. засетите площи с пшеница да бъдат в размер на около 1 042 217 ха.

Ръж и тритикале

Произведеното зърно от ръж, реколта `2010, бележи намаление със 7,1% спрямо 2009 г. и възлиза на 17,5 хил. тона. Добитото зърно от тритикале е нараснало значително – със 70,9% до 29 хил. тона.

Понижението на средните добиви при ръжта е с 14,4% спрямо предходната 2009 г., което не се е отразило чувствително върху производството, поради увеличените с 9,1% засети площи. Увеличеното производство на тритикале е вследствие на по-големия размер на засетите площи през 2010 г., въпреки отчетените по-ниски средни добиви в сравнение с предходната 2009 г.

Намеренията за сеитба на земеделските стопани за реколта `2011 са: ръж – 6 496 ха и тритикале – 9 651 ха.

Ечемик

През 2010 г., производството на ечемик възлиза на 833 хил. тона, с 3% по-малко в сравнение с 2009 г. поради понижението на засетите площи с 3%. Засетите площи с ечемик са 256 864 ха, като от тях са реколтирани 245 328 ха. Пропаднали по различни причини са 11 хил. ха от засетите площи.

Площите с ечемик представляват 14,3% от зърнените култури, 7,9% от обработваемата земя и 5,0% от ИЗП на страната.

От гледна точка на предшествениците, през 2010 г., върху 68% от площите с ечемик е извършен сеитбооборот след култури, различни от пшеница и ечемик. Най-висок е дялът на площите с ечемик, засети след предшественик слънчоглед – 30,6%.

Намеренията на земеделските стопани за сеитба на зимен ечемик реколта `2011 са 182 хил. ха.

Овес

През 2010 г., производството на овес нараства с 36,9% спрямо 2009 г., което се дължи на по-високия среден добив – 1,72 тона/ха и на увеличения размер на засетите площи с 22,5%.

Царевица за зърно

Произведеното зърно от царевица през 2010 г. (2 047 хил. тона) бележи повишение с 58,6% спрямо предходната година, вследствие на комбинация от 21,3% увеличение на засетите площи и 32,8% по-висок среден добив.

Засетите площи с царевицата за зърно възлизат на 340 хил. ха, реколтирани са 328 хил. ха. Пропаднали са 12 хил. ха, поради неблагоприятни климатични условия, възникнали в различни райони на страната.

Царевицата (за зърно и силаж) заема 11,4% от обработваемата земя и 14,3% от площите със зърнените култури. Площите, заети с царевица са разположени основно в Северозападен район - 34,8%, следван от Североизточен район - 32,3% и Северен централен - 23,1%. С най-висок дял са областите Добрич, Плевен и Монтана – 38,4% от засетите площи с царевица в страната.

По отношение на сеитбообращението, 44,8% от площите, засети с царевица през 2010 г. са след предшественик пшеница и ечемик. Царевица е засята след предшественик слънчоглед върху 25% от площите. Увеличават се площите с царевица, отглеждани монокултурно - 18,6%.

Ориз

Произведените количества оризова арпа през последните години постепенно нарастват. За 2010 г. производството на оризова арпа възлиза на 57 432 тона, с 32,2% повече спрямо предходната година. Засетите площи са 122 хил. ха или с 44,5% повече спрямо 2009 г. Средният добив е намалял с 8,3% до 4,8 тона/ха.

2.2.2. Маслодайни култури

Най-застъпените маслодайни култури, които се отглеждат у нас са слънчоглед и рапица.

Слънчоглед

Площите, засети със слънчоглед през 2010 г. възлизат на 734 314 ха, като от тях са реколтирани 729 889 ха, с 6,9 % повече спрямо 2009 г.

Най-много слънчоглед се отглежда в Северозападен район – 25,1% от площите, следван от Северен централен с 22,6% и Североизточен район с 22,1%. Най-големи са площите със слънчоглед в областите Добрич, Плевен и Русе, с относителен дял от 26,9% в площите на страната.

През 2010 г. са произведени 1 536 хил. тона слънчоглед, което представлява увеличение с 16,6% спрямо предходната година. Средният добив е нараснал до 2,1 тона/ха.

В сеитбооборота при слънчогледа, делът на предшествениците пшеница и ечемик е 78,9%. Върху 8,1% от площите, слънчогледът се отглежда монокултурно.

Рапица

Засиленият интерес към отглеждане на маслодайна рапица, наблюдаван през последните години продължава, като през 2010 г. площите засети с тази култура са се увеличили с 96,2% в сравнение с 2009 г. до 220 252 ха. От тях са реколтирани 211 954 ха.

При производството на рапица също се отбелязва ръст - с 131,4% до 544 841 т. Увеличението е вследствие на по-високия среден добив – 2,6 тона/ха, придружен от по-голям размер на засетите площи през 2010 г.

2.2.3. Технически култури

Влакнодайни култури

През 2010 г. се отчита намаление на засетите площи с памук до 558 ха, при 658 ха през 2009 г. От друга страна се увеличават реколтираните площи, които са 558 ха, при 495 ха за предходната година. Средният добив на памука се увеличава от 0,98 тона/ха за 2009 г. на 1,59 тона/ха за 2010 година. В резултат, производството бележи ръст с 82,1% до 887 тона.

През 2010 г. няма производство на лен; засети са 0,65 ха коноп.

Хмел

През 2010 г. реколтираните площи с хмел са 84,3 ха, с 41,3 % по-малко от 2009 г. Средният добив е 0,99 тона от хектар, което е с 11,2% повече от този през 2009 г. Общото производство възлиза на 84 тона, което е с 34,9% по-малко от произведените през 2009 г. 129 тона.

Таблица II.7.

Производство на хмел през 2009 и 2010 г.

Общо за страната	2009 г.	2010 г.
Площи (реколтирани) (ха)	143,5	84,3
Среден добив (тона/ха)	0,89	0,99
Производство (тона)	129	84

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Продължавайки тенденцията за спад, наблюдавана и през 2009 г., през 2010 г. се отчита намаление на производството на хмел с 34,9% до 84 тона. Намаленото производство се дължи отчасти на остаряване на част от хмелните насаждения и липсата на новосъздадени такива.

Търсенето на хмел на европейския и световен пазар зависи от потреблението на бира. Вкусът на потребителите се променя през последното десетилетие в полза на видове бира с по-малко горчив вкус, което намалява количеството вложен хмел в нея. Това се отразява на пазара на суровина, стоките запаси и цените.

Хмеловите полета у нас са разположени в Южен централен район, в област Пазарджик, общини Велинград и Ракитово и са засадени основно с американските сортове - Nugget, Chinook и CFJ-8/Cascade/.

2.2.4. Медицински и ароматни култури

Площите, заети с основните медицински и ароматни култури (маслодайна роза, маточина, лавандула, мента, силибум, резене, валериана, кориандър) през 2010 г. са 70 752 ха, което е с 22,2% повече в сравнение с 2009 г. Реколтираните площи възлизат на 65 750 ха, с 20,8% повече в сравнение с 2009 г. Основен фактор за увеличение на площите от медицински и ароматни култури е високата им рентабилност.

2.2.5. Зеленчуци

През стопанската 2010 г. площите, използвани за производство на зеленчуци в професионални и малки стопанства са около 43,2 хил. ха. Оранжерийните площи, заети със зеленчуци са 1 000 ха. Основните площи, върху които са отглеждани зеленчуци на открито, са 42,2 ха. Реколтираните площи със зеленчуци през 2010 г. са 42,6 хил. ха. Спрямо 2009 г. се наблюдава намаление на реколтираните площи с 9,4%.

Зеленчуковата продукция от реколтата `2010 е в размер на 761 хил. тона. Най-голямо е производството от следните зеленчукови култури: картофи – 251,2 хил. тона, домати – 114,6 хил. тона и главесто зеле – 78,9 хил. тона.

Засадени са 40,2 хил. ха с пресни зеленчуци (домати, краставици, пипер, дини, картофи и др.), като от тях са реколтирани 37,4 хил. ха. С най-голям относителен дял са реколтираните площи с картофи (36,9%) и пипер (12,6%), следвани от тези с дини (8,8%) и домати (7,8%).

Спрямо преходната година намаляват реколтираните площи на зърнените бобови култури - с 1,3%. Засетите бобови култури са 5,21 хил. ха. От тях са реколтирани около 5,2 хил. ха. С най-голям относителен дял от бобовите култури е лещата (55,4%); следват зрял фасул (27,1%) и нахут (17,5%). Площите със зърнените бобови култури не се включват в площите с пресни зеленчуци.

През 2010 г. се наблюдава увеличение на използваните оранжерийни площи в сравнение с 2009 г. със 78 ха или с 8%.

Таблица II.8.

Основни площи, използвани за производство на зеленчуци - реколта`2010, ха

Основни площи	Използвани площи - Реколта '2010 г.
5.1.1.1.1.1.1.1 Открити площи	42 162
Стъклени оранжерии	488
Полиетиленови оранжерии	540
Общо оранжерийна площ:	1 028
Обща площ:	43 191

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Производството на зеленчуци през 2010 г. се е увеличило с 3,5% в сравнение с предходната година. Значително е нараснало производството на лук кромид-зрял и главесто зеле, което се дължи на увеличените реколтирани площи и по-високия среден добив.

От открити площи са произведени около 419,8 хил. тона пресни зеленчуци (без картофи и зърнени бобови култури). С най-голям относителен дял от общото производство на пресните зеленчуци са домати (19,8%), главесто зеле (18,7%), пипер-сладък (15,7%) и краставици (4,5%). Произведени са 5,7 хил. тона зърнени бобови култури. Производството на картофи се е увеличило с 8,4% в сравнение с 2009 г.

През 2010 г. от открити площи са произведени 79 хил. тона главесто зеле (ръст със 100% спрямо 2009 г.), 19 хил. тона лук кромид-зрял (увеличение със 133% спрямо реколта `2009), над 251 хил. тона картофи. Сериозен спад в производството през 2010 г. се отчита при пъпешите – около 9 хил. тона, което е с близо 59% по-малко в сравнение с предходната година. Производството на дини (62 хил. тона) също бележи намаление с близо 30% спрямо 2009 г.

Производството на оранжерийни зеленчуци през 2010 г. е 84 хил. тона, което е с 15,3% по-малко в сравнение с 2009 г. Оранжерийното производство се определя от няколко основни зеленчукови култури като домати, краставици, пипер-сладък, корнишони, салати, марули и други. Произведени са 44,8 хил. тона краставици, което е с 20,6% по-малко от 2009 г., корнишони - 282 тона, с 64,1% по-малко спрямо 2009 г., пипер-сладък – 3,2 хил. тона, с 3,7% повече от 2009 г., домати – 31 хил. тона, с 1,2% по-малко от предходната 2009 г. Намалено е производството при салати и марули с 62,6% - от 3,9 хил. тона през 2009 г. до 1,4 хил. тона през 2010 г.

Като цяло, спадът на производството при оранжерийните зеленчуци се дължи на по-ниските средни добиви през 2010 г. в сравнение с предходната година.

Произведената оранжерийна продукция през 2010 г. е реализирана изцяло, като голяма част от нея (предимно краставици и домати) е предназначена за износ, главно за страни от ЕС. През 2010 г. има повишено търсене и наличие на пазар не само у нас, но и в другите европейски страни на зеленчуци, произведени на закрити площи.

По-голямата част от оранжерииите у нас са модерни съоръжения, с нови, съвременни технологии и процеси на отглеждане на зеленчуците, отговарящи на европейските стандарти за производство, качество и опазване на околната среда.

Таблица II.9.

Сравнение на оранжерийното производство на основни зеленчуци, реколти `2010 и `2009 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2010 (тона)	Реколта `2009 (тона)	Изменение спрямо 2009 г. в %
Домати	31 127	31 509	-1,21%
Краставици	44 765	56 397	-20,63%
Пипер - сладък	3 164	3 052	3,67%
Корнишони	282	786	-64,12%
Салати и марули	1 444	3 864	-62,60%
Други зеленчуци	1 784	2 094	-14,80%
Общо:	82 566	97 702	-15,49%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Производството на зеленчуци е свързано с високи разходи, което определя и по-висока себестойност на готовите продукти, водеща до затруднение при тяхната реализация. На този процес негативно влияе и възприетия начин на пряко субсидиране на хектар, което кара земеделските производители да се ориентират към производството на култури с по-ниска себестойност на единица площ.

През 2010 г. при по-голямата част от основните видове зеленчуци се отчитат по-високи средни добиви в сравнение с реколта `2009.

По-високи средни добиви от хектар се наблюдават при картофите с близо 10%, домати с около 18%, главестото зеле и лук-кромид, съответно с 22% и 65%. По-високите добиви при повечето зеленчукови култури през 2010 г. се дължат на по-добрата агротехника на отглеждането им и използването на високодобивни, устойчиви на болести и неприятели сортове. Отчетените по-ниски средни добиви при някои зеленчукови култури (пъпеши, дини) за реколта `2010 се дължат на неспазване на технологиите за отглеждането им от земеделските производители, като много от тях използват собствени семена за производство, поради високите търговски цени на сертифицираните семена от тези култури.

Неблагоприятните климатични условия през месеците на отглеждане на открито на зеленчуците през 2010 г. в някои области също са оказали влияние върху средния добив и невъзможността да бъде прибрана част от готовата продукция.

Таблица II.10.

Сравнение на средните добиви на зеленчуци, реколти `2010 и `2009 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2010 (кг/ха)	Реколта `2009 (кг/ха)	Изменение спрямо 2009 г. в %
Домати	28 545	24 182	18,04%
Пипер - сладък	14 014	13 648	2,68%
Патладжан	23 559	23 721	- 0,68%
Краставици и корнишони	24 177	23 764	1,73%
Дини	18 763	23 020	- 18,49%
Пъпеши	8 893	12 496	-28,83%
Картофи	18 193	16 539	10,00%
Лук кромид - зрял	11 489	6 973	64,76%
Главесто зеле	30 124	24 636	22,28%
Ягоди	8 246	9 072	-9,10%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Таблица II.11.

Площи, производство и средни добиви от зеленчуци - реколта `2010

Зеленчуци	Реколтирани площи	Производство (тона)				Среден добив
	(ха)	Общо	От основни площи	От междинни и втори култури	Оранжерийно производство	(кг/ха)
I. Плодови зеленчуци	15 181,5	356 525	274 958	1 143	80 424	
Домати	2 924,4	114 605	82 655	823	31 127	28 545
Пипер - сладък	4 703,5	69 080	65 840	76	3 164	14 014
Патладжан	454,9	10 747	10 594	123	30	23 559
Краставици	749,0	63 648	18 882	1	44 765	25 209
Корнишони	103,9	2 020	1 738	0	282	16 727
Тикви	986,7	14 754	14 747	7	0	14 953
Дини	3 302,2	61 967	61 961	0	6	18 763
Пъпеши	9 990,9	8 841	8 810	2	29	8 893
Сладка царевица	204,3	1 742	1 719	23	0	8 528
<i>Други плодови зеленчуци (лют пипер, тиквички, бамя)</i>	761,7	9 121	8 012	88	1 021	-
II. Бобови	6 640,2	15 748	15 028	692	28	
Градински фасул - зелен	654,2	4 322	3 602	692	28	6 563
Градински грах - зелен	784,1	5 632	5 632	0	0	7 183
Бакла- зелена	2,6	12	12	0	0	4 615
Сухи зеленчуци						
Фасул – зърно	1 409,7	2 075	2 075	0	0	1 472
Леща	2 879,0	2 672	2 672	0	0	928
Нахут	910,6	1 035	1 035	0	0	1 136
III. Листостъблени зеленчуци	3 215,9	89 191	80 654	6 629	1 908	
Главесто зеле	2 615,7	78 939	73 054	5 742	143	30 124
<i>Други листостъблени зеленчуци (салати, марули, спанак, магданоз, целина, чубрица, пащарнак, копър, цветно, къдрavo и брюкселско зеле, алабаш, броколи, лук кромид - зелен, чесън - зелен)</i>	600,2	10 252	7 600	887	1 765	-
IV. Кореноплодни и клубеноплодни	16 823,8	292 037	291 414	454	169	
Картофи	13 805,0	251 205	251 144	21	40	18 193
Моркови	497,6	10 576	10 419	152	5	21 245
Лук кромид - зрял	1 666,4	19 146	19 138	7	1	11 489
Чесън – зрял	405,8	2 263	2 263	0	0	5 577
Праз	218,9	4 928	4 823	102	3	22 498
Арпаджик	130,9	1 117	1 093	24	0	8 532
<i>Други кореноплодни (ряпа, репички, салатно цвекло, целина, пащарнак)</i>	99,2	2 802	2 534	148	120	-
V. Ягоди	690,1	5 727	5 690	0	37	8 246
VI. Култивирани гъби	-	1 619	-	-	1 619	-
VII. Други зеленчуци	28,7	159	159	0	0	5 545
Общо:	42 580,2	761 006	667 903	8 918	84 185	

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Таблица II.12.

Сравнение на общото производство на зеленчуци, реколти `2010 и 2009 г.

Видове зеленчуци	Реколта `2010 (тона)	Реколта `2009 (тона)	Изменение спрямо 2009 г. в %
Домати	114 605	104 239	9,95%
Пипер - сладък	69 080	71 469	- 3,34%
Патладжан	10 747	16 638	-35,41%
Краставици и корнишони	65 668	77 988	- 15,80%
Дини	61 967	88 895	-30,29%
Пъпеши	8 841	21 760	-59,37%
Картофи	251 205	231 745	8,40%
Лук кромид - зрял	19 146	8 223	132,83%
Главесто зеле	78 939	39 389	100,41%
Ягоди	5 727	5 324	7,57%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. около 98,5% от произведената зеленчукова продукция е реализирана, като 72,9% от нея е предназначена за пазара. В търговската мрежа са разпределени около 96,1% от производството на пъпеши, 91,6% от това на главесто зеле, 86,5% от зрелия лук и 64,6% от картофите. Зеленчуците, предадени в преработвателните предприятия са 12,4% от производството. Най-голям дял заемат морковите, пиперът и доматиите. За собствена консумация е заделена 6,2% от продукцията. Най-голям е делът на картофите – 23,1% и доматиите – 6,2%. Зеленчуците, предназначени за износ са 5,4% от производството, като най-висок е делът на краставиците.

В производството на зеленчуци са налице редица проблеми, като липса на добра организация на производството (все още ниско технологично ниво, производство с големи разходи, високи цени на семена, минерални торове, продукти за растителна защита, поливна вода, липсата на механизация и използването на човешки труд при прибирането на реколтата и др.), ниска степен на организираност на производителите (в момента има само две признати организации на производители на зеленчуци), липса на търговски договорености между производител и търговец за реализация на готовата продукция, ниски изкупни цени на готовата продукция, понякога незадоволително качество на зеленчуците, липса на работна ръка за производството и ползване на нискоквалифицирани работници. Тези проблеми, заедно и с неблагоприятните климатични условия през вегетацията на зеленчуците (градушки, проливни дъждове и наводнения, ранни есенни слани) са причина от една страна за намаление на площите, заети със зеленчуци и от друга за спад в производството през последните няколко години.

Очаквани данни за текущата 2011 г.

През 2011 г. ще се запази тенденцията на използване на оранжерийните площи за производство на зеленчуци на нивото от 2010 г., като основно в тях ще се отглеждат дългоплодни краставици, домати, пипер-сладък, салати и марули. Ще продължи процесът на модернизиране на оранжерииите и използването на нови, съвременни технологии за производството на висококачествени, отговарящи на европейските стандарти ранни зеленчуци.

Намеренията на земеделските стопани за 2011 г. дават основание да се прогнозира, че площите, засети с картофи ще се увеличат и ще достигнат около 15 хил. ха. По експертна оценка, при наличието на благоприятни климатични условия през 2011 г., се очаква

производството на картофи да бъде значително над нивото от 2010 г., поради очаквания по-висок среден добив.

Прогнозира се площите, заети с пипер и домати през 2011 г. да бъдат на нивото от предходната година. Очаква се производството от тези култури, отглеждани на открити площи да се увеличи с 10-15%.

2.2.6. Плодове

През 2010 г. са произведени 152 077 тона плодове, което е с 43% повече спрямо 2009 г. Основен фактор за увеличеното производство е нарастването на реколтираните площи. Водещо място в производството на плодове заема Югоизточен район - с 32% от общото производство, следван от Южен централен - 28% и Югозападен район - 15 %.

През 2010 г. най-голям относителен дял от общото производство на плодове заемат ябълките - 28,4 %, следват сливите - 22,2%, черешите - 16,4%, прасковите - 16,1% и кайсиите - 7,65%.

Таблица II.13.

Производство на плодове, реколти `2009 г. и `2010 г.

Овощни култури	Площи (реколтирани) (ха)		Среден добив (кг/ха)		Производство (тона)	
	2009 г.	2010 г.	2009 г.	2010 г.	2009 г.	2010 г.
Ябълки	4 321	5 201	8 205	8 320	35 456	43 235
Круши	324	546	4 461	2 688	1 442	1 468
Кайсии и зарзали	1 863	2 445	4 064	4 741	7 568	11 587
Праскови	3 029	4 264	5 673	5 737	17 187	24 467
Сливи и джанки	4 219	7 489	4 088	4 499	17 246	33 688
Череша	5 169	7 692	3 377	3 244	17 456	24 951
Вишни	1 363	1 575	2 906	1 794	3 958	2 825
Орехи	2 046	5 251	137	236	281	1240
Малини	932	1699	3 768	3 598	3 510	6 109
Други	1 003	2 616			2 069	2 507
Общо:	24 269	38 778			106 173	152 077

Източник: МЗХ, „Агροстатистика“

Площите, заети с овощни култури през 2010 г. са 45 795 хектара, като от тях 38 778 ха (85%) са реколтирани. Наблюдава се увеличение на реколтираните площи с овощни насаждения с около 60% спрямо 2009 г. По отношение на отделните овощни видове, най-голямо увеличение на реколтираните площи се наблюдава при орехите - над 2,5 пъти, малините - 82,3%, сливите - 77,5%, крушите - 68,5%, черешите - 48,8%, прасковите - 40,8% и ябълките - 20,3%. Отчита се увеличение на площите и при други овощни видове - бадеми, лешници, арония, киви, къпини, касис, смокини и други.

Площите с млади, невстъпили в плододаване овощни насаждения през 2010 г. заемат 4 358 хектара. Създадените нови насаждения в периода 01.10.2009 г. - 30.09.2010 г. са 810 хектара. Най-голям относителен дял на общите площи с млади насаждения заемат черешите - 21,3%, сливите - 16,1%, ябълките - 7,8% и прасковите - 8,2%.

През 2010 г. площите, предназначени за производство на овощен посадъчен материал заемат 125 ха. Стопанствата са произвели над 605 хиляди броя облагороден овощен посадъчен материал, като от него са реализиран около 47%. По данни на Изпълнителната агенция по

сортоизпитване, апробация и семеконтрол, за периода от 01.10.2009 г. до 30.09.2010 г. окачественият овощен посадъчен материал, произведен в страната и от внос е над 387 000 броя.

През 2010 г. отчетените средни добиви от основните овощни култури са по-високи в сравнение с 2009 г. Най-високи средни добиви са регистрирани в Югоизточен район и Южен централен район. По култури, високи средни добиви са получени при ябълките – 8 320 кг/дка, прасковите - 5 737 кг/дка и кайсиите - 4 741 кг/дка. Увеличение на средните добиви се наблюдава при кайсиите и зарзалите с 16,6%, сливите - 10% повече спрямо спрямо 2009 г. В отделни райони на страната през пролетта на 2010 г. са регистрирани късни пролетни мразове, довели до измръзване на плодните пъпки. Пролетните мразове доведоха до намаление на средните добиви при крушите с 40% и при вишните с 38%.

2.3. Производствени резултати в животновъдството

Развитието на животновъдството през 2010 г. се характеризира с оптимизация на броя на стопанствата и на животните в тях, както и с реструктуриране и модернизиране с оглед покриване на стандартите за производство на качествени и безопасни животински суровини.

През изтеклия период продължи преоборудването, окомплектоването и модернизирането на млечните ферми във връзка с необходимостта от спазване на изискванията, наложени от прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП). Предвид на това, че гратисният период за покриване на стандартите за краве мляко изтича на 31.12.2011 г. усилията са насочени към повишаване броя на фермите, категоризирани в първа група.

През 2010 г. продължи прилагането на скалата на Общността за класификацията на кланичните трупове, годни за човешка консумация. Приложението на скалата (S)EUROP определя качеството на кланичния труп по точен начин и дава възможност на производителя да получи справедлива цена за продукцията, която предлага. Оценката по скалата (S)EUROP е стимул за животновъдите да подобрят качеството на произвежданата продукция, което от своя страна ще засили пазарното им присъствие в ЕС и в страните извън него.

С цел подпомагане на земеделските производители и стимулиране на развитието на месното говедовъдство, през 2010 г. ДФ „Земеделие“ одобри схема за национални доплащания за клане на говеда, обвързана с производството за подпомагане на земеделски стопани, предали за клане в кланица или за износ в трета държава най-малко 5 говеда, в срок до 30.11.2010 г.

Чрез прилагането на Националната програма по пчеларство за периода 2008-2010 г. се подобриха общите условия за производство и търговия с пчелен мед и пчелни продукти.

През 2010 г. продължава тенденцията на намаление на броя на животновъдните стопанства в страната. В говедовъдството стопанствата намаляват с 16,3% спрямо предходната година, като в същото време броят на говедата нараства с 0,9%. При овцете и козите е отчетено намаление на стопанствата съответно с 9,8 и 12,1%, а при свинете - с 11,5%.

Намалението засяга основно стопанствата, отглеждащи от 1 до 9 женски разплодни животни, което показва, че процесът на окрупняване на фермите продължава и през 2010 г. Данните сочат, че 61,8% от млечните крави се отглеждат в стопанства с над 10 броя, както и 80,5% от биволиците, 84,6% от разплодните женски свине, 71,4% от овцете майки. През годината 66,7% от биволите се отглеждат в стопанства с над 20 животни, а 56,4% от овцете се отглеждат в стопанства с над 50 овце. При женските свине за разплод в 33 стопанства се отглеждат 66,1% от общия им брой, което потвърждава промишления характер на свиневъдството.

Намаление с 31,3% в сравнение с 2009 г. се наблюдава и в броя на малките стопанства, в които се отглеждат кокошки-носачки и ярки. Ръст с 13,6% е отчетен при фермите с 100 000 и повече кокошки и ярки.

В сравнение с предходната година, през 2010 г. е регистрирано увеличение както в броя на говедата и биволиците, така и в основните им стада. Броят на кравите се увеличава с 4,5%, а този на биволиците с 8,9%. При повечето от останалите видове и категории животни се наблюдава намаление. При свинете то е с 9,0%, при общия брой на птиците - с 8,4%, а при овцете и козите - съответно с 2,3 и 1,2%.

Таблица II.14.

Брой животни през 2009 и 2010 г. и прогноза за 2011 г.

Брой животни	01.11.2009	01.11.2010	Изменение 2010/2009 г.	01.11.2011 прогноза
Говеда - общо	539 555	544 456	0,9%	550 000
в т.ч. крави	312 695	326 808	4,5%	329 000
Биволи - общо	8 311	9 241	11,2%	9 500
в т.ч. биволици	4 997	5 444	8,9%	5 700
Овце - общо	1 400 252	1 367 987	-2,3%	1 370 000
в т.ч. овце-майки	1 135 482	1 093 009	-3,7%	1 150 000
Кози - общо	360 822	356 344	-1,2%	360 000
в т.ч. кози-майки	303 116	278 033	-8,3%	280 000
Свине - общо	729 798	664 000	-9,0%	665 000
в т.ч. свине-майки	71 401	65 952	-7,6%	67 000
Птици общо	17 400 000	15 934 000	-8,4%	17 490 000
в т.ч. кокошки и ярки	8 778 000	7 800 000	-11,1%	7 870 000
пилета за месо	7 224 000	6 263 000	-13,3%	7 560 000
Водоплаващи птици	1 105 000	1 684 000	52,4%	1 873 000
Други птици	293 000	187 000	-36,2%	187 000
Еднокопитни (коне, магарета, мулета, катъри)	170 459*	181 000*	6,2%	181 000
Зайци	117 955*	274 000*	132,3%	274 000
Пчелни семейства	624 965**	613 262**	-1,9%	613 262

Източник: МЗХ, "Агростатистика" (изследване „Селскостопанските животни в България към 1-ви ноември 2010 г.“),

* НВМС

** данни към 1-ви май.

През 2010 г. в страната са произведени 1 277 704 тона мляко, с 3,7% повече спрямо 2009 г. Увеличението е в резултат на нарасналия добив на краве и биволско мляко (съответно с 4,7% и 13,0%), докато този на овче и козе мляко намалява (съответно с 2,6% и 5,7%). Делът на кравето мляко е 88% от общото добито мляко, следван от този на овчето – 6,7%, козето – 4,7% и биволското – 0,6%. Средната млечност на кравите се запазва на нивото от предходната година и е 3 542 л. Средната млечност при биволиците е 1 412 л. Овчето мляко е добито от 1 012 хил. овце-майки със средна млечност 81 л, а средната млечност на козите-майки е 211 л.

Таблица II.15.

Производство на мляко за периода 01.11.2009 - 31.10.2010 г. по райони на планиране, хил. литри

Райони	Общо мляко	Краве мляко	Биволско мляко	Овче мляко	Козе Мляко
Северозападен	182 540	151 834	1 453	12 090	17 154
Северен централен	172 079	154 027	953	8 903	8 196
Североизточен	183 166	161 539	896	12 362	8 369
Югоизточен	244 059	220 301	1 542	15 720	6 496
Югозападен	134 020	109 202	536	13 827	10 455
Южен централен	324 270	294 700	2 308	19 225	8 037
Общо за страната	1 240 134	1 091 612	7 688	82 127	58 707
Изменение 2010/2009 (%)	3,7%	4,7%	13%	-2,6%	-5,7%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

По райони на планиране, с най-голям дял в общия добив на мляко е Южен централен район - 26,1%, следван от Югоизточен – 19,7%. Най-малък е делът на произведеното мляко в Югозападен район – 10,8%.

Общото производство на месо през годината отбелязва спад с 12,1%, в резултат от намаление както при червените (с 5,4%), така и при белите меса (със 17,9%).

При производството на пчелен мед е отчетен ръст с 11,2%. Производството на яйца нараства незначително (с 0,6%).

Таблица II.16.

Производство на животинска продукция, 2009 – 2010 г.

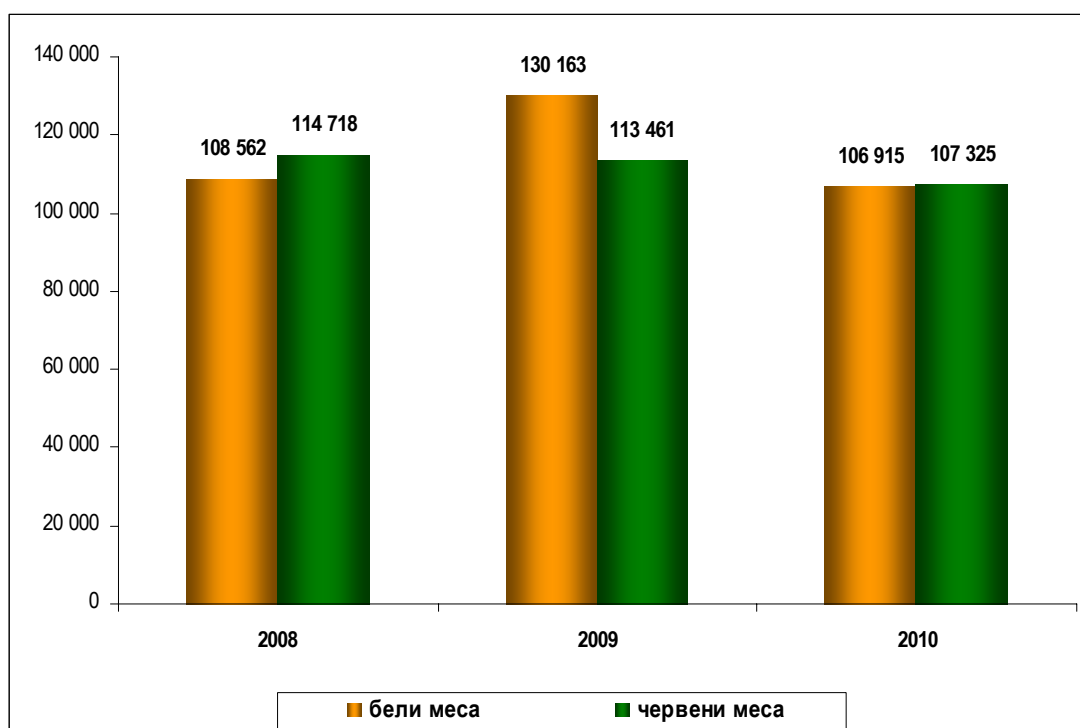
Производство	2009 г.	2010 г.	Изменение 2010/2009 г.
1. Мляко - всичко (тона)	231 760	1 277 704	3,7%
в т.ч. Краве мляко	1 073 401	1 124 360	4,7%
Биволско мляко	7 022	7 933	13,0%
Овче мляко	87 247	85 001	-2,6%
Козе мляко	64 090	60 410	-5,7%
2. Месо – общо в кланично тегло (тона)	243 624	214 240	-12,1%
Червени меса	113 461	107 325	-5,4%
Бели меса	130 163	106 915	-17,9%
3. Яйца (хил. броя)	1 429 221	1 437 543	0,6%
4. Пчелен мед (тона)	9 529	10 595	11,2%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Фигура II.15

Производство на бели и червени меса през 2008-2010 г., тона

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

2.3.1. Говедовъдство и биволовъдство

През 2010 г. продължи наблюдаваната през предходните години тенденция на окрупняване на млечните ферми. Вниманието бе насочено към покриване на стандартите за производство на качествено мляко чрез реструктуриране и модернизиране на млечните ферми.

През квотния период 2010/2011 г. националната млечна квота на България е увеличена с 10 085 тона. През същия квотен период са разпределени 13 492 276 кг за доставки и 4 920 933 кг за директни продажби от националния млечен резерв на 579 производители на краве мляко, подали заявления. За периода 1 април 2010 – 31 март 2011 г. националната млечна квота не е превишена.

Като страна-членка на ЕС България е длъжна да прилага нормите, заложи в Регламент 853/2004/ЕС за специфичните изисквания към хигиената на суровини и хранителни продукти от животински продукти. През 2009 г. периодът на дерогация, даден на страната по отношение постигане на хигиенните изисквания към суровото мляко, бе удължен до декември 2011 г.

В тази връзка Министерство на земеделието и храните поддържа и ежесечно актуализира Регистри на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I-ва, II-ра и III-та група, съгласно заложените критерии в Наредба № 4 от 19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускането на пазара на мляко и млечни продукти.

През 2010 г. продължи координирането на дейността по спазване на зоохигиенните и ветеринарномедицински изисквания при отглеждането на селскостопански животни в животновъдните ферми. Към 01.12.2010 г. категоризирани ферми в I-ва група са 2 603, с общо

103 939 броя крави, а във II-ра група – 825 с общо 14 115 броя крави. Спрямо същия период на 2009 г., категоризираните ферми в I-ва група са се увеличили със 117, а отглежданите в тях крави – с 3 935 броя. В същото време, фермите, категоризирани във II-ра група са намалели със 78, а отглежданите в тях животни – с 856 броя.

Таблица II.17.

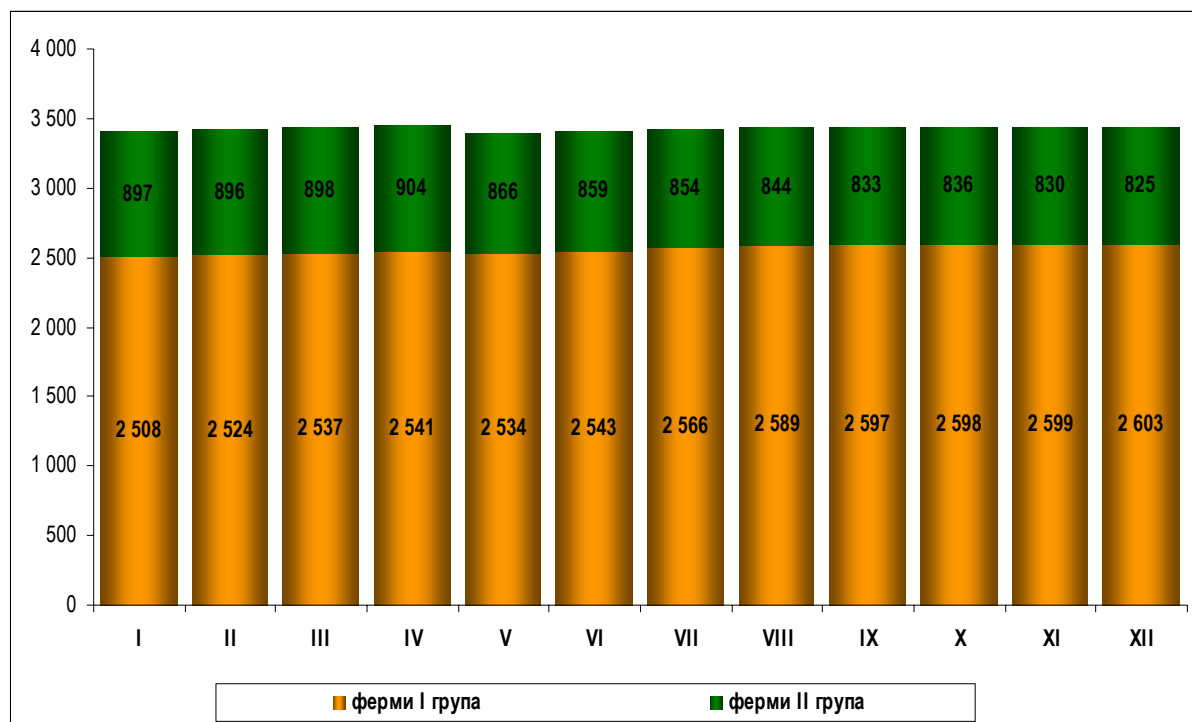
Категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко и брой крави, отглеждани в тях към 1-ви декември 2008-2010 г.

	Брой ферми		Брой крави	
	I-ва група	II-ра група	I-ва група	II-ра група
2008 г.	2 022	992	88 664	17 213
2009 г.	2 486	903	100 004	14 971
2010 г.	2 603	825	103 939	14 115

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

Фигура II.16.

Брой категоризирани ферми за производство на сурово краве мляко през 2010 г. по месеци

Източник: МЗХ, дирекция „Животновъдство“

През 2010 г. броят на млечните крави бележи увеличение с 3,8% спрямо предходната година, достигайки 308,2 хил., което представлява 94,3% от общия брой крави в страната.

Продължава реструктурирането на млечните ферми. Стопанствата, в които се отглеждат до 2 млечни крави намаляват с 20,3% спрямо 2009 г., а тези с от 3 до 9 бр. крави - с 18,7%. Наблюдава се и спад на броя на животните, отглеждани в тях – съответно с 20,9% и 20,4%. Стопанствата с над 20 крави нарастват с 48,9%, а броят на животните в тях - с 39,2%. Стопанствата с капацитет от 10 до 19 бр. крави отбелязват ръст от 5,2%, а броят на отглежданите в тях животни намалява с 0,2%. Продължава нарастването на стопанствата със

100 и повече броя млечни крави – с 2,3%, а броят на кравите в тях – с 13,6%%, достигайки 38,9 хил.

Таблица II.18.

Разпределение на млечните крави според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2010 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Млечни крави	
	хил. бр.	Изменение 2010/2009 г.	хил. бр.	Изменение 2010/2009 г.
1 - 2	57,5	-20,3%	70,6	-20,9%
3 - 9	10,8	-18,7%	47,2	-20,4%
10 -19	3,1	5,2%	40,2	-0,2%
20 и повече	3,3	48,9%	150,2	39,2%
Общо	74,7	-17,5%	308,2	3,8%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През последните няколко години се наблюдава засилване на интереса към месодайното говедовъдството. През 2010 г. броят на стопанствата, в които се отглеждат месодайни крави се увеличава с 2,0%, а кравите в тях - със 17,0% до 18 643 броя. Стопанствата с 1-2 месодайни крави намаляват с 21,9%, а тези с 3 до 9 месодайни крави и животните, отглеждани в тях се увеличават почти два пъти.

През 2010 г. броят на кравите по райони на планиране е 326,8 хил. От тях 104,7 хил. бр. (32%) са в Южен централен район, 63,4 хил. бр. - в Югоизточен, 43,4 хил. бр. – в Североизточен и само 34,1 хил. бр. – в Югозападен район. Наблюдава се увеличение в броя на кравите в Южен централен район (с 9,8%), в Югоизточен (със 7,0%) и в Северозападен район (с 9,3%). В останалите райони е отчетен лек спад в броя на кравите.

Таблица II.19.

Брой говеда по райони на планиране

Райони	2009 г.				2010 г.			
	Говеда		Крави		Говеда		Крави	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	63,7	11,8	38,7	12,4	65,3	12,0	42,3	12,95
Северен централен	71,7	13,3	40,6	13,0	70,0	12,8	38,9	11,95
Североизточен	79,4	14,7	46,4	14,8	72,9	13,4	43,4	13,35
Югоизточен	96,4	17,9	54,2	17,3	112,2	20,6	63,4	19,45
Югозападен	62,8	11,6	37,5	12,0	53,1	9,85	34,1	10,5
Южен централен	165,5	30,7	95,3	30,5	171,0	31,45	104,7	32,0
Общо за страната	539,5	100,0%	312,7	100,0%	544,5	100,05	326,8	100,0%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Биволовдните стопанства през 2010 г. се увеличават с 12,0% спрямо предходната година. Увеличение се наблюдава и в общия брой на биволиците - с 11,2%, а при биволиците - с 8,9%. Около 58% от биволиците (3 154 броя или 3,2% повече спрямо 2009 г.) се отглеждат в стопанства с над 20 биволици, които са с 8,3% по-малко.

Най-голям брой биволи се отглеждат в Южен централен район (2,4 хил. бр. или 26,1% от общия брой). Следват Северозападен район (1,9 хил. бр.), Северен централен и Югоизточен райони (по 1,8 хил. броя).

Таблица II.20.

Брой биволи по райони на планиране

Райони	2009 г.				2010 г.			
	Биволи общо		Биволици		Биволи общо		Биволици	
	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%	хил. бр.	%
Северозападен	1,8	21,7%	1,1	22,4%	1,9	20,6%	1,2	22,2%
Северен централен	1,5	18,1%	0,8	16,3%	1,8	19,6%	0,9	16,7%
Североизточен	0,7	8,4%	0,3	6,1%	0,7	7,6%	0,4	7,4%
Югоизточен	1,8	21,7%	1,1	22,4%	1,8	19,6%	1,1	20,4%
Югозападен	0,8	9,6%	0,6	12,2%	0,6	6,5%	0,4	7,4%
Южен централен	1,7	20,5%	1,0	20,4%	2,4	26,1%	1,4	25,9%
Общо за страната	8,3	100,0%	4,9	100,0%	9,2	100,0%	5,4	100,0%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. общото производство на месо от едър рогат добитък (ЕРД) е 19 610 тона. То представлява 18,3% от общия добив на червено месо в страната и е с 10,5% по-малко спрямо 2009 г. Промисленият добив на месо от ЕРД се е увеличил с 4,1% основно поради по-високото живо тегло при клане на животните, докато добивът в животновъдни стопанства е намалял с 14,4%, в резултат от по-малкия брой заклани животни. Промисленият добив на месо от телета до 8 месеца се е увеличил с 335,3%, но остава сравнително малък – 101 тона.

Таблица II.21.

Производство на месо през 2009 и 2010 г. в кланично тегло

Категории животни	Промислено производство, тона			Месо в стопанства, тона		
	2009	2010	Изменение 2010/2009 г.	2009	2010	Изменение 2010/2009 г.
Телета и млади говеда	494	643	30%	11 394	9 533	-16,3%
Други говеда	4 025	4 063	0,9%	6 608	5371	-18,7%
Общо за страната	4 519	4 706	4,1%	17 402	14 904	-14,4%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. скалата на Общността за класификацията на кланичните трупове EUROP се прилага в осем кланици за говеда. Броят на класифицирани говеда в тях е 6 545, с 1 343 бр. повече в сравнение с предходната година.

За 2011 г. се очаква увеличение на броя на класифицираните говеда с около 15% в сравнение с 2010 г. Един от факторите за това е изплащането на национални доплащания от ДФ „Земеделие“ на производители, предаващи за клане животни в кланици, извършващи класификация.

През отчетния период продължиха проверките за прилагане на класификацията в кланиците. Те се извършват по области и обхващат всички одобрени кланици, включени в базата данни на МЗХ, съгласно Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти в Европейския съюз. Констатираните нередности са свързани основно с пропуски за обозначаване на информацията върху етикета, както и със задължителната информация която трябва да се съдържа в издаваните платежни документи за закупеното говеждо месо.

2.3.2. Овцевъдство и козевъдство

Овцевъдството и козевъдството са основните направления, които традиционно се развиват в селските райони на страната, а продуктите, произведени от овче и козе мляко са търсени както на вътрешния, така и на външния пазар.

През 2010 г. стопанствата с овце намаляват с 9,8% спрямо 2009 г., а отглежданите в тях животни - с 2,3%. Стопанствата с от 1 до 49 женски овце за разплод намаляват с 10,1%, а овцете в тях са с 15,9% по-малко. Стопанствата с над 100 заплодени овце се увеличават с 16,8%, като овцете-майки в тях също се увеличават с 12,4% и достигат около 440 хил. броя. Средният размер на стадата с овце в страната е 13,1 броя, а овцете-майки са средно 10,6 броя в стопанство.

През отчетния период най-голям брой овце се отглеждат в Южен централен район – 310,3 хил. бр., следван от Югоизточен – 290,4 хил. броя и Североизточен – 257,6 хил. броя. Най-значително намаление на овцете общо и на овцете-майки е регистрирано в Североизточен район на планиране, съответно с 9,0% и 11,32%. В Югозападен район броят както на овцете общо, така и на овцете-майки почти се е запазил на нивото на 2009 г., докато в Югоизточен - броят на овцете общо се е увеличил със 7,6%, а този на овцете-майки се е запазил.

Таблица II.22.

Брой овце по райони през 2009 и 2010 г.

Райони	Овце общо, хил. броя			В т.ч. овце-майки, хил. броя		
	01.11.2009	01.11.2010	Изменение 2010/2009 г.	01.11.2009	01.11.2010	Изменение 2010/2009 г.
Северозападен	142,5	134,4	-5,7%	118,1	114,5	-3,0%
Северен централен	186,7	174,3	-6,6%	146,8	137,0	-6,7%
Североизточен	283,2	257,6	-9,0%	210,0	186,2	-11,3%
Югоизточен	270,0	290,4	7,6%	227,7	227,7	0,0%
Югозападен	201,4	201,0	-0,2%	168,9	167,5	-0,8%
Южен централен	316,5	310,3	-2,0%	264,0	260,1	-1,5%
За страната	1 400,3	1 368,0	-2,3%	1 135,5	1 093,0	-3,7%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. общият брой на козите е 356,3 хил. броя, което с 1,2% по-малко в сравнение с 2009 г. При козите-майки намалението е с 8,3%.

Стопанствата, отглеждащи кози намаляват с 12,1%. Около 84,4% от козите-майки се отглеждат в стопанства с 1 до 49 животни. В сравнение с 2009 г., тези стопанства и отглежданите в тях кози-майки са с 12,5% по-малко. Стопанствата с 50 и повече кози-майки се увеличават с 15,2%, а животните в тях – с 12,9%.

По райони на планиране, най-съществено е намалението в общия брой на козите в Северен централен район – с 8,8%, следван от Северозападен район – с 6,5%. Само в два района на планиране се наблюдава нарастване на броя на отглежданите кози, като най-голямото е в Югоизточен район – с 21,2% и в Южен централен район – с 1,7%.

През 2010 г. броят на козите-майки във всички райони на планиране бележи спад спрямо предходната година. Най-много кози-майки се отглеждат в Северозападен район – 61,2 хил. бр., а най-малко – в Североизточен и в Северен централен район - по около 35 хил. броя.

Таблица II. 23.

Брой кози по райони през 2009 и 2010 г.

Райони	Кози, общо, хил. броя			В т.ч. кози-майки, хил. броя		
	01.11.2009	01.11.2010	Изменение 2010/2009 г.	01.11.2009	01.11.2010	Изменение 2010/2009 г.
Северозападен	76,5	71,5	-6,5%	65,2	61,2	-6,1%
Северен централен	48,7	44,4	-8,8%	38,6	35,4	-8,3%
Североизточен	51,1	48,7	-4,7%	39,3	35,3	-10,2%
Югоизточен	55,1	66,8	21,2%	47,7	45,2	-5,2%
Югозападен	76,8	78,1	1,7%	68,5	60,6	-11,5%
Южен централен	52,6	46,8	-11,0%	43,8	40,3	-8,0%
За страната	360,8	356,3	-1,2%	303,1	278,0	-8,3%

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

През 2010 г. са произведени 140 834 хил. литра овче и козе мляко, което представлява 11,4% от общо добитото мляко за страната. Добивът на овче мляко е 82 127 хил. литра, а на козе – 58 707 хил. литра. В сравнение с 2009 г. се наблюдава намаление в производството и на двата вида млека, като при овчето то е с 2,6%, а при козето – с 5,7%.

Традиционно най-висок е добивът на овче мляко в Южен централен район – 19 225 хил. литра, следван от Югоизточен с добив от 15 720 хил. литра. Почти еднакъв е добивът в Северозападен и Североизточен – над 12 000 хил. литра. Най-малко овче мляко е добито в Северен централен район – 8 903 хил. литра.

При козето мляко добивът по райони на планиране е най-висок в Северозападен – 17 154 хил. литра и в Югозападен район – 10 455 хил. литра. Най-нисък е добивът в Югоизточен район – 6 496 хил. литра.

Производството на месо от овце през 2010 г. е 13 320 тона, което е с 0,2% повече в сравнение с 2009 г. Броят на закланите животни в кланици и стопанства е 1 275 300 и е с 9,5% по-малък спрямо 2009 г., като добивът на месо в стопанства е почти два пъти по-висок от този в кланици. По-слабото нарастване на добива на овче месо спрямо 2009 г. се дължи на по-високото живо тегло, с което са заклани животните – средно 22,7 кг (при 20,7 кг през 2009 г.).

Производството на месо от кози през 2010 г. възлиза на 3 699 тона, което представлява намаление с 9,9% в сравнение с предходната година в резултат на по-малкия брой заклани кози – с 16,5%.

2.3.3. Свиневъдство

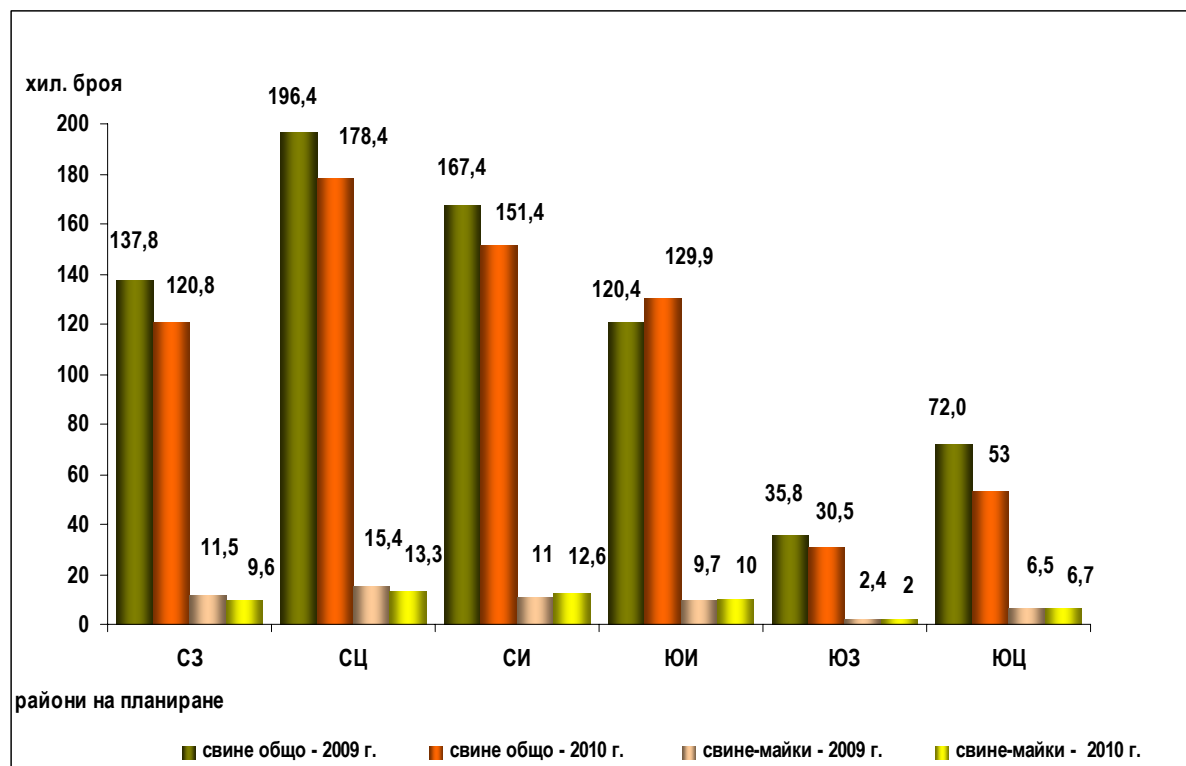
Свиневъдството заема основен дял в производството на червени меса в страната. През 2010 г. около 66% от червеното месо е добито от свиневъдния сектор.

Продължава процесът на приваждане на фамилните ферми в съответствие с изискванията за хуманно отношение при отглеждане на свине, тъй като почти всички индустриални ферми са отговорили на тези стандарти. Все повече стопанства реализират угоените свине чрез окачествяването им по скалата (S)EUROP, с което се осигурява производството на качествено месо и адекватно заплащане на производителите. Променя се и селекционната дейност, насочена към добива на месо с по-малко тлъстини.

През 2010 г. се наблюдава намаление на броя на свинете като цяло и на свинете майки в основно стадо, съответно с 9,0% и 4,0% спрямо 2009 г. Към 01.11.2010 г. общият брой на свинете е 664,0 хил. бр., а на свинете майки в основно стадо - 54,2 хил. бр.

Фигура II.17.

Брой свине и свине-майки по райони през 2009 и 2010 г.

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Таблица II.24.

Брой свине по райони през 2009 и 2010 г.

Район	Свине-общо, хил. броя			Свине-майки, хил. броя		
	1.11.2009	1.11.2010	Изменение 2010/2009 г.	1.11.2009	1.11.2010	Изменение 2010/2009 г.
Северозападен	137,8	120,8	-12,3%	11,5	9,6	-16,5%
Северен централен	196,4	178,4	-9,2%	15,4	13,3	-13,6%
Североизточен	167,4	151,4	-9,6%	11,0	12,6	14,5%
Югоизточен	120,4	129,9	7,9%	9,7	10,0	3,1%
Югозападен	35,8	30,5	-14,8%	2,4	2,0	-16,7%
Южен централен	72,0	53,0	-26,4%	6,5	6,7	3,1%
България	729,8	664,0	-9,0%	56,4	54,2	-4,0%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

По райони на планиране, броят на свинете общо се увеличава спрямо предходната година само в Югоизточен район - със 7,9%. В останалите райони се наблюдава намаление в

общия брой на свинете, като най-голямо то е в Южен централен район – с 26,4%. Броят на свинете-майки нараства в сравнение с 2009 г. в Североизточен, Югоизточен и Южен централен райони съответно с 14,5%, 3,1% и 3,1%, а намалява в Северозападен – с 16,5%, Северен централен – с 13,6% и Югозападен район – с 16,7%.

Към 01.11.2010 г. броят на стопанствата, отглеждащи женски свине за разплод намалява с 1,1% в сравнение със същия период на 2009 г, а броят на женските свине за разплод - със 7,6%. Наблюдава се намаление на свиневъдните стопанства, като най-голямо то е при стопанствата с капацитет от 50 до 199 животни – с 54,8%, следвани от стопанствата, в които се отглеждат от 10 до 49 женски свине за разплод. Леко увеличен е броят на стопанствата с 1-2 броя животни.

Таблица II. 25.

Разпределение на женските свине за разплод над 50 кг според броя на отглежданите животни в стопанство към 01.11.2010 г.

Брой животни в стопанство	Стопанства		Женски свине за разплод над 50 кг	
	Брой	Изменение 2010/2009 г.	Хил. бр.	Изменение 2010/2009 г.
1-2	5 598	2,5%	6,8	0,0%
3-9	843	-8,5%	3,4	-12,8%
10-49	218	-29,0%	4,9	6,45%
50-199	33	-54,8%	3,4	-41,4%
200 и повече	45	-11,8%	47,5	-5,6%
Общо:	6 737	-1,1%	66,0	-7,6%

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

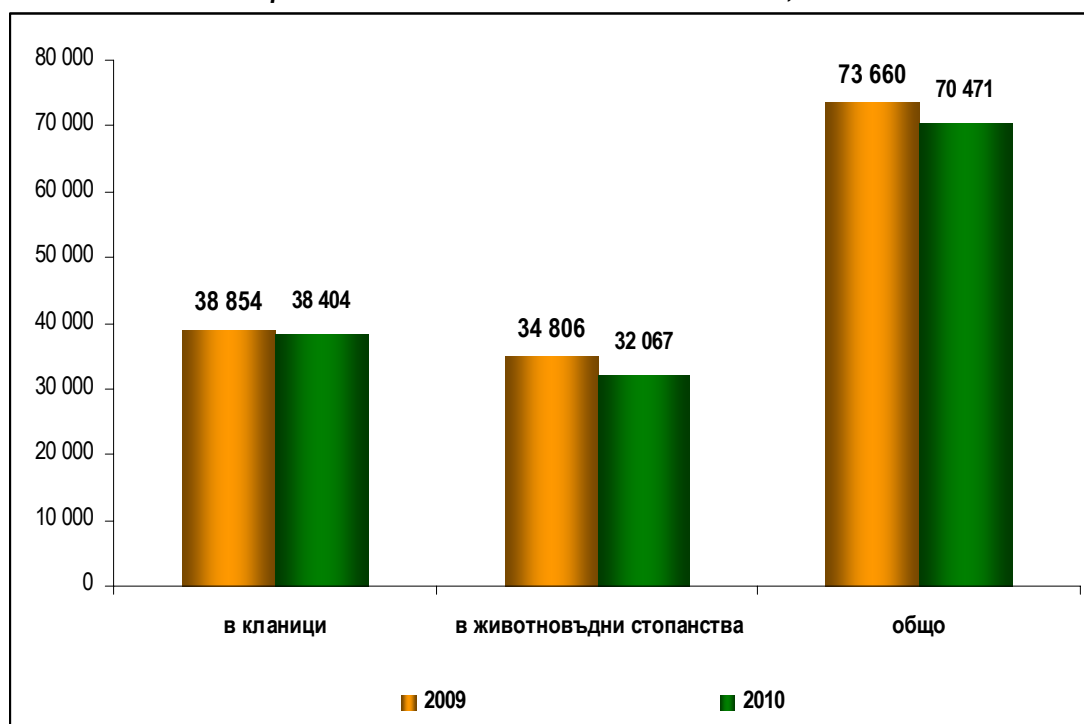
Стопанствата, в които се отглеждат от 1 до 9 броя свине са 96,2 хил. броя (11,7% по-малко спрямо 2009 г.). В тях се отглеждат 155 хил. броя животни, което представлява 23,3% от общия брой на свинете. Независимо от това, свиневъдството остава един от най-концентрираните отрасли в животновъдството, като в 31 стопанства се отглеждат 56,2% от всички свине.

Структурата на свиневъдните стопанства показва, че на пазара остават промишлените ферми, които са конкурентоспособни и произвеждат ефективна и качествена продукция. Липсата на специфично финансово подпомагане за този сектор в ЕС, респективно в България допринася за свиване на свиневъдното производство.

През 2010 г. производството на свинско месо е 70 471 тона. Това е с 4,3% по-малко спрямо 2009 г., като в кланиците намалението е с 1,2%, а в животновъдните стопанства – със 7,9%. Реализираните свине през годината са с 8,3% по-малко, което обяснява намалението в добива на свинско месо.

Фигура II.18.
Производство на свинско месо 2009-2010 г., тона

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

В кланици са заклани 560,6 хил. бр. свине, но с по-ниско живо тегло (106 кг), докато в животновъдни стопанства са заклани по-малко свине (364,4 хил. бр.), но с много по-високо средно живо тегло (137 кг). Това обяснява малката разлика в добива на свинско месо в кланици и стопанства.

Прилагането на европейската скала за класификация на кланични трупове от свине по (S)EUROP стимулира производителите на свинско месо да подобряват селекционния процес в свиневъдството и да повишават постното месо в трупа. През 2010 г. скалата се прилага в пет кланици за свине (при 17 кланици през 2009 г.). В тези кланиците през 2010 г. са класифицирани 33 071 бр. свине - с 97 020 бр. по-малко от предходната година. Това се обяснява отчасти с факта, че се класифицират само парени кланични трупове, а голяма част от кланиците нямат необходимото оборудване, както и с по-голямото търсенето на драно свинско месо от страна на търговците. Друг основен фактор е липсата на финансово подпомагане за този сектор, обвързано с предаването на животни за клане в кланици, извършващи класификация.

2.3.4. Коневъдство

По данни на НВМС, броят на еднокопитните животни към края на 2010 г. е 181 000, с 6,2% повече спрямо същия период на предходната година. Този ръст е свързан с развитието на конния спорт и туризма у нас.

Таблица II.26.

Брой еднокопитни през периода 2007-2009 г.

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	Изменение 2010/2009 г. в %
Брой еднокопитни	175 091	170 468	181 000	6,2%

Източник: НВМС

През изтеклия период продължи работата по идентификация на конете, по запазването и развитието на генетичните ресурси в коневъдството.

И през 2010 г. политиката на МЗХ за развитие на коневъдството бе насочена към подпомагане на дейността на развъдните организации, чрез предоставяне на целенасочена държавна помощ, както и към запазване на застрашените от изчезване национални породи коне, чрез мярката „Агроекология“ от Програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г.

2.3.5. Птицевъдство

2010 г. е от особено значение за развитието на птицевъдството в страната и по-специално за финализиране на процеса на реконструкция и модернизирание на фермите, отглеждащи кокошки – носачки. Съгласно разпоредбите на европейското и българско законодателство, до 31 декември 2011 г. всички ферми, които използват неуголемени клетки при отглеждане на носачките трябва да преоборудват стопанствата си, като изберат една от следните системи: уголемени клетки или алтернативни технологии (подово и свободно отглеждане). По данни на Българската агенция по безопасност на храните, в 80 птицеферми кокошките - носачки се отглеждат в съответствие с изискванията за хуманно отношение. На останалите 40 са издадени предписания, в съответствие с действащата нормативна база.

През 2010 г. големите птицевъдни обекти с носачки и ярки са със 7,8% повече спрямо 2009 г. и в тях се отглеждат около 5 657 хиляди птици. Останалите 27,5% от кокошките се отглеждат в малки фамилни ферми. В бройлерното направление се наблюдава увеличение, както на големите стопанства – с 31,4%, така и на малките – с 28,9%.

Общият брой птици намалява с 8,4% спрямо 2009 г., като при носачките и ярките спадът е с 11,1%, при бройлерите с 13,3%, при гъските с 30,9%, при пуйките с 36%, а при другите видове птици (пъдпъдъци, щрауси и токачки) с 37%. При броя на патиците се наблюдава увеличение с 59%.

Големите ферми с 10 000 бр. и повече кокошки и ярки са с 4 по-малко в сравнение с 2009 г., като броят на носачките в тях е с 5,9% повече. С 13,6% нараства броят на носачките и ярките в обекти с капацитет от 100 000 и повече броя птици.

При стопанствата за отглеждане на бройлери се наблюдава увеличение при всички категории стопанства, с изключение на тези, отглеждащи 100 000 и повече броя бройлери, при които има намаление с 6,7%.

Таблица II.27.

Брой на кокошките, подрастващи носачки и пилетата за угояване към 31.12.2010 г., хил. броя

Категория птици	2009 г.		2010 г.	
	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства
Кокошки носачки	3 929	2 963	4 348	1 869
Подрастващи носачки	1 317	569	1 309	274
Пилета за угояване	7 125	99	6 110	153
Общо	12 371	3 631	11 767	2 296

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

По райони на планиране най-много птици се отглеждат в Северен централен район – 27,3%, следват Североизточен - 18,9%, Южен централен – 17,5% и Югоизточен – 15,8%.

Най-много носачки, ярки, бройлери, пуйки и гъски се отглеждат в Северен централен район – 29,4%, а патици в Южен централен район – 58,5 %.

Таблица II.28.

Брой птици в края на годината, хил. броя

Вид птици	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Кокошки и подрастващи носачки	8 798	8 778	7 800
Пилета за месо	6 967	7 224	6 263
Пуйки	331	247	158
Патици	1 299	1 024	1 628
Гъски	135	81	56
Общо	17 530	17 354	15 934

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. производството на яйца нараства с 0,6% спрямо 2009 г. до 1 437 543 хил. броя, от които 99,5% са яйца от кокошки. Яйцата за консумация са с 0,2% повече спрямо 2009 г.

Таблица II.29.

Произведени кокоши яйца за консумация през периода 2008-2010 г., хил. броя

	2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства	Големи стопанства	Малки стопанства
Яйца за консумация	956 521	413 065	830 025	458 823	939 526	352 489
Общо	1 369 586		1 288 848		1 291 965	

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

По райони на планиране най-много яйца са добити в Северен централен район – 23,0% от общото производство, следван от Североизточен и Южен централен райони. Най-малко яйца са произведени в Югозападен район – 102 700 хил. броя.

Таблица II.30.

Производство на яйца през 2010 г. по райони за планиране, хил. броя

Район	Яйца от кокошки	Други яйца	Общо яйца	Изменение 2010/2009 г.
Северозападен	214 300	668	214 968	-4,1%
Северен централен	320 081	1 251	331 332	2,4%
Североизточен	294 252	583	294 835	5 8%
Югоизточен	239 305	295	239 600	2,0%
Югозападен	99 964	2 736	102 700	-21,7%
Южен централен	253 049	1 059	254 108	7,3%
За страната	1 430 951	6 592	1 437 543	0,6%

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

През 2010 г. производството на разплодни яйца бележи ръст с 5,6% в сравнение с предходната година. Основен дял от тях заемат разплодните яйца за производството на пилета

за уговяване - 79,3% (110 480 хил. бр.), което е свързано с повишеното търсене и консумация на птиче месо и заготовки от него.

Относителният дял на бялото месо в общия промишлен добив на месо непрекъснато се увеличава през годините, като през 2010 г. той е 65,1%.

През 2010 г. общото производство на птиче месо в страната е 106 915 тона, което е със 17,9% по-малко от 2009 г., в резултат на по-малкия брой заклани птици. Най-съществено нарастване се наблюдава при закланите патици - с 16,5%, което определя и по-високия добив на месо от патици (с 13,5%). В структурата на произведеното в страната птиче месо най-голям дял и през 2010 г. заема месото от бройлери - 76,4%.

Производството на втлъстен черен дроб възлиза на 2 604,5 тона - с 12,8% повече в сравнение с предходната година.

Таблица II.31.

Производство на птиче месо през периода 2008-2010 г.

Производство	Заклани птици (хил. броя)			Общо месо и субпродукти (тона)		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
В кланици	53 000	59 491	54 418	91 341	103 037	99 065
В стопанства	8 055	14 453	4 044	17 211	27 115	7 850
Общо за страната	61 055	73 944	58 462	108 552	130 152	106 915

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

2.3.6. Пчеларство

България е на едно от първите места в Европа по видово разнообразие на растителността. Голяма част от релефа на страната дава възможност за отглеждане на пчелни семейства. През 2010 г. броят на стопанствата, отглеждащи пчелни семейства е 27 477, с 6% по-малко спрямо 2009 г.

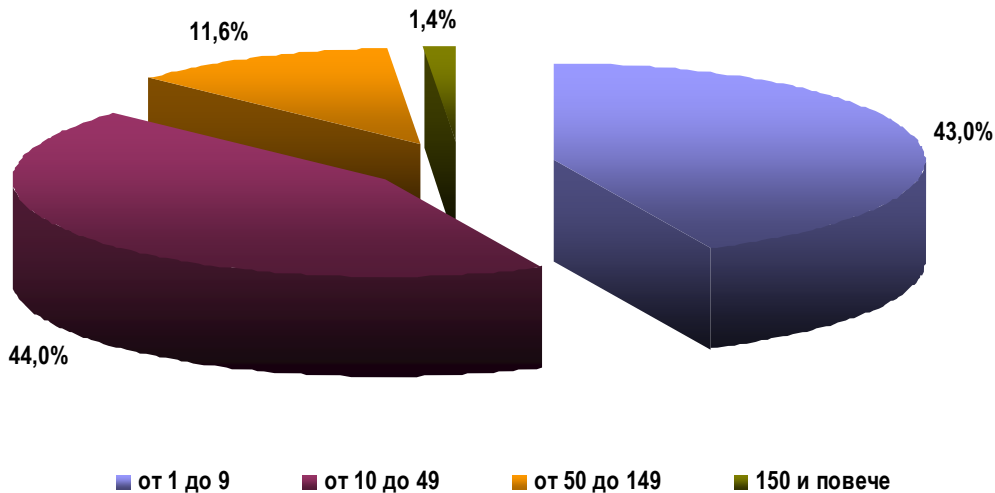
Таблица II.32.

Пчелни стопанства, според броя на отглежданите пчелни семейства към 01.05.2010 г.

Брой пчелни семейства по класове	Брой на стопанствата		Изменение 2010/2009 г. 2010/2009 г., в %
	2009 г.	2010 г.	
от 1 до 9	13 423	11 794	-12,1%
от 10 до 49	12 111	12 099	-0,1%
от 50 до 149	3 374	3 206	-5,0%
150 и повече	336	378	12,5%
общо	29 244	27 477	-6,0%

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Фигура II.19.
Разпределение на стопанствата, спрямо броя на отглежданите в тях пчелни семейства към 1.05.2010 г.

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

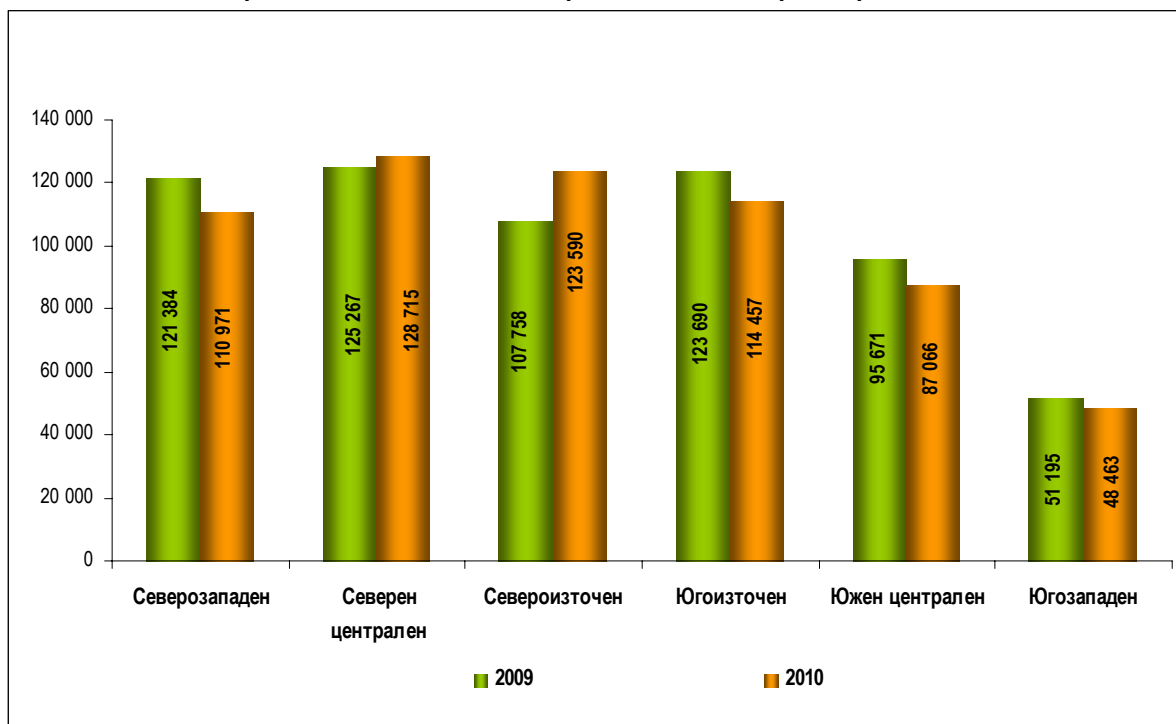
Пчеларството в България все още има екстензивен и разпокъсан характер с голям брой дребни производители и малък брой професионални пчелари, отглеждащи над 150 и повече пчелни семейства. През 2010 г. продължава тенденцията от предходни години на намаление броя на стопанствата, в които се отглеждат малък брой пчелни семейства (от 1 до 9 бр.). Те вече представляват 43% от общия брой на стопанствата и възлизат на 11 794 бр., което е с 12,1% по-малко в сравнение с 2009 г. В 44% от стопанствата се отглеждат от 10 до 49 пчелни семейства, а в 11,6% се отглеждат между 50 и 149 семейства. Броят на пчелините, в които се отглеждат над 150 семейства нараства с 12,5%, но делът им остава едва 1,4% от общия. За голяма част от стопанствата, отглеждащи пчелни семейства пчеларството продължава да не е основен източник на доход, а по-скоро допълнителна дейност.

По данни на отдел „Агростатистика“, МЗХ през 2010 г. наличните пчелни семейства в страната са 613 262 броя, което е с 1,9% по-малко в сравнение с 2009 г.

Най-голям е броят на отглежданите пчелни семейства в Северен централен район - 128 715 броя пчелни семейства, следван от районите Североизточен и Югоизточен, съответно със 123 590 и 114 457 пчелни семейства. Традиционно с най-голям брой пчелни семейства са областите Добрич с 58 334 броя, Бургас с 41 583 броя и на трето място Плевен с 38 803 броя пчелни семейства. Въпреки отчетеното общо намаление в броя на пчелни семейства, средният им брой в едно стопанство се увеличава до 22 през 2010 г., при средно 21 броя през предходните три поредни години.

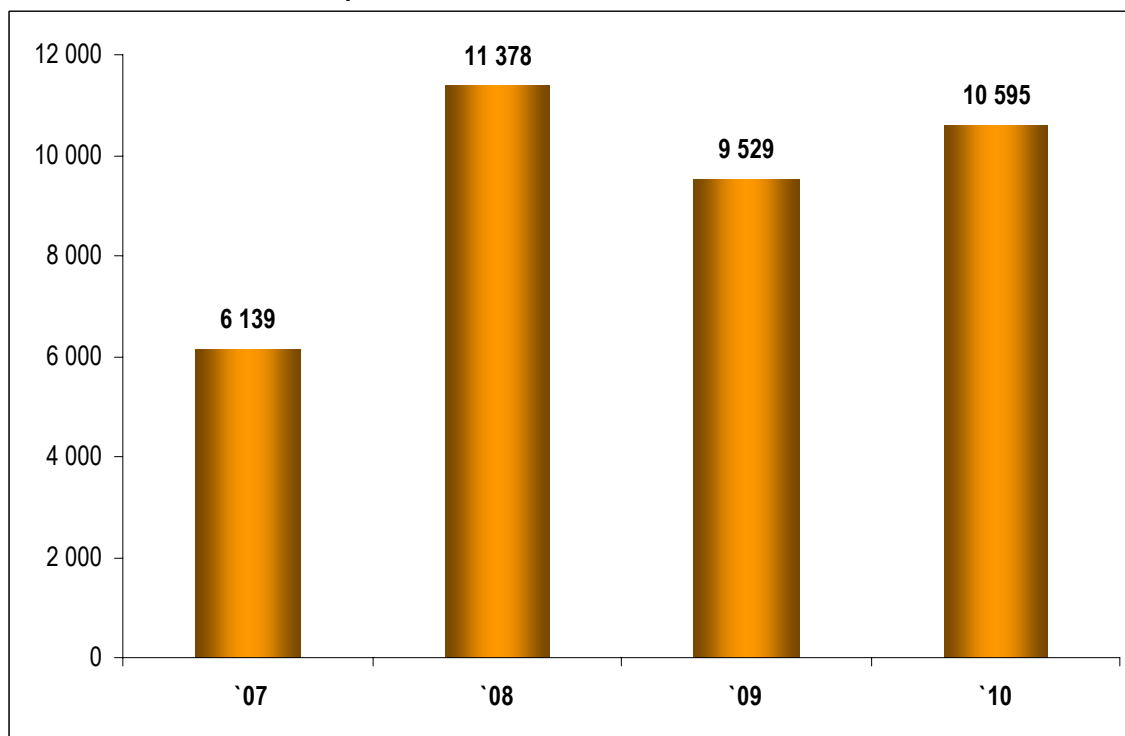
Пчелните семейства, от които е добиван пчелен мед през годината са 567 870 броя, а добитото количество възлиза на 10 595 тона, което е с 11,2% повече в сравнение с 2009 г. През 2010 г. средният добив от пчелно семейство възлиза на 19,0 кг.

Фигура II.20.
Брой пчелни семейства по региони на планиране през 2009 и 2010 г.

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Фигура II.21.
Производство на пчелен мед 2007-2010 г., тона

Източник: МЗХ, „Агростатистика“

Реализацията на пчелен мед за периода 01.05.2009 г. - 01.05.2010 г. е както следва:

- директни продажби на краен потребител – 2 944 тона;
- продажби на търговци на дребно – 917 тона;
- продажби на преработвателни предприятия – 3 637 тона;
- продажби за промишлеността – 156 тона;
- за собствена консумация и подхранване на пчелите – 2 135 тона;

За отчетния едногодишен период са реализирани общо 9 789 тона пчелен мед. Най-голям е дялът на продажбите на преработвателни предприятия (37,2%). Директните продажби на краен потребител намаляват с 6,4% и заемат 30,1% от общо реализирания мед. Количеството за собствена консумация и подхранване на пчелните семейства намалява с 6,1%.

По данни на „Агростатистика“, през 2010 г. унищожени от отравяне са 11 147 пчелни семейства, от болести – 14 096, от глад - 11 444 и по други причини – 36 221. Общият брой на унищожените пчелни семейства през годината възлиза на 72 908, което е с 33 % повече спрямо 2009 г.

Вароатозата продължава да е най-разпространеното и икономически най-значимото заболяване по пчелите в България. През 2010 г. са третирани 606 949 пчелни семейства срещу вароатоза, което е 99% от всички пчелни семейства.

През 2010 г. броят на пчеларите, практикуващи подвижно пчеларство нараства с близо 43%, но дялът им остава нисък - едва 4,2% от общия брой пчелари. Сред факторите, ограничаващи този вид пчеларска дейност остават разпокъсаността на земеделските стопанства и произтичащата от това липса на пазар на пчелоопрашването, както и проблеми с отравяния на пчелните семейства при провеждане на растително-защитните мероприятия.

През 2010 г. приключи изпълнението на първата Национална програма по пчеларство за периода 2008-2010 г. За целия тригодишен период българските пчелари са получили финансова помощ в размер на 5 021 296 лв. Средният процент на усвояване на бюджета за периода е почти 70%, като се наблюдава по-засилен интерес през втората и третата година от прилагането на мерките по програмата.

Предвид нарасналия интерес, в одобрената на 14.09.2010 г. от ЕК Национална програма по пчеларство за новия тригодишен период 2011-2013 г. е заложен трикратно по-голям финансов ресурс в сравнение с този по предходната програма (2008 – 2010 г.), като са включени и нови мерки.

Като цяло, пчеларският сектор се нуждае от внедряването на нови технологии, по-добър контрол на здравния статус на пчелните семейства и мерки за поощряване реализацията на пчелните продукти.

2.3.7. Зайцевъдство

Засилва се интересът към този вид производство, обусловен от добрите природно-климатични условия, наличие на традиции и опит в отглеждането, както и увеличеното търсене на алтернативни меса в световен мащаб. Голяма част от фермерите отглеждат зайци за собствено потребление.

Към края на 2010 г. броят на зайците в страната е 274 000, над два пъти повече спрямо същия период на 2009 г., но под нивото от 2008 г.

През 2010 г. добитото месо от зайци в кланици нараства със 70,8% спрямо предходната година.

2.4. Състояние на биологичното земеделие в България през 2010 г.

Информацията се основава на данните от годишните доклади на контролиращите лица за сертифициране на биологично производство („Балкан Биосерт“ ООД; „СЖС България“ ЕООД; „Кю Сертификейшън“ АД; „Серес“ ООД; „Лакон“ ООД; „Би Си Ес Оеко-Гаранти“ ООД; „Контрол Юнион Сертификейшънс“ АД; „Институт за контрол на биологични продукти“ АД; „А СЕРТ Европърска организация по сертифициране“ АД).

Таблица II.33.

Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин (в преход и преминали прехода)

Вид култури	Площи, в преходен период (ха)	Площи, преминали прехода (ха)	Обща площ (ха)	
			2009 г.	2010 г.
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	3 909,54	1 429,62	2 758,07	5 339,16
Пресни зеленчуци, пъпеши, ягоди, култивирани гъби (общо)	208,37	220,04	242,96	428,41
Технически култури	2 715,27	2 197,62	2 102,37	4 912,89
Фуражни култури от обработваеми земи (култури за зелено)	357,15	3 428,53	342,94	3 785,68
Трайни насаждения	3 347,99	2 447,2	2 688,42	5 795,19
Постоянни ливади и пасища	1 060,77	2 550,54	2 316,71	3 611,31
Угар	1 340,88	375,19	1 761,9	1 716,07
Общо	12 956,31	12 691,3	12 321,75	25 647,61
Диворастящи култури*	0	546 194,8	401 425,9	546 194,8

*Диворастящите култури са горски плодове, гъби и билки, които се събират от екологично чисти райони, сертифицирани от контролиращите лица.

Таблица II.34.

Брой и вид на биологично отглежданите животни (в преходен период и преминали прехода) през 2009 г. и 2010 г.

Вид	Общ брой	
	2009 г.	2010 г.
Говеда	272	364
Свине	104	117
Овце	5 831	6 698
Кози	2 732	2 773
Пчели (брой пчелни семейства)	41 089	46 429

Общият брой на включените в системата на сертификация и контрол производители, преработватели и търговци на биологични продукти и храни от растителен и животински произход през 2010 г. е 820.

През 2010 г. биологичното производство в страната бележи ръст, следвайки световните тенденции на нарастване на площите и производството, което се дължи на засилено търсене на този тип продукция на световния и европейски пазари.

В състояние на икономическа криза биологичното земеделие е един от малкото сектори, които се развиват с бързи темпове и регистрират значителен растеж. В сравнение с предходната

година, площите са нараснали над два пъти (от 12 322 ха през 2009 г. на 25 648 ха през 2010 г.), а броят на операторите в сектора - с над 75%.

Очаква се тенденцията на нарастване на площите и производството да се запази и през 2011 г. поради благоприятното развитие на пазарната среда. Въпросът за здравословното хранене и устойчиво използване на природните ресурси занимава все по-големи групи и общности от хора, както в ЕС, така и у нас.

2.5. Лозарство и винопроизводство

2.5.1. Производство на грозде

Площи

През 2010 г. площите с лозови насаждения в стопанствата са 56 968 ха, от които 49 438 ха са реколтирани. В сравнение с 2009 г. площите с лозови насаждения в стопанствата са намалели с 23%. Площите с неподдържани лозя в стопанствата поради социални, икономически и агротехнически причини са 4 хил. ха. Около 6% са младите, невстъпили в плододаване лозя, като през 2010 г. са създадени 577 ха с лозя.

Таблица II.35.

Лозята в България за периода 2001 - 2010 г.

Година	Площи с лозови насаждения, ха	Неподдържани лозя извън стопанствата, ха	Общо площи с лозя, ха
2001	146 995	4 190	151 185
2002	129 998	15 200	145 198
2003	103 019	28 050	131 069
2004	95 551	34 029	129 580
2005	94 724	32 118	126 842
2006	85 320	43 537	128 857
2007	97 387	22 954	120 341
2008	88 570	22 246	110 816
2009	74 018	27 416	101 434
2010	56 968	25 707	82 675

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

Около 33% от лозята в стопанствата се намират в Югоизточен район и 31% в Южен централен район. Наблюдава се намаление на реколтираните площи с около 10% спрямо 2009 г., основно в Северозападен и Югоизточен район.

Таблица II.36.

Разпределение на площите по местонахождение на стопанствата в статистическите райони, 2010 г.

Райони	Обща площ (ха)	От тях реколтирани (ха)	Реколтирани, %
Северозападен	6 984	4 612	66
Северен централен	4 315	3 277	76
Североизточен	5 764	4 825	84
Югоизточен	19 051	17 802	93
Югозападен	3 160	2 922	92
Южен централен	17 694	16 000	90
Общо	56 968	49 438	87

Източник: МЗХ, "Агροстатистика"

Най-голямо е намалението на площите при белите винени сортове, основно в Югоизточния и Южния централен райони. Намаление на площите с червени винени сортове се наблюдава основно в Югозападния и Североизточния район. При десертните сортове се отчита намаление на площите основно в Северозападния и Северния централен район.

Червените винени сортове запазват доминиращата си роля в структурата на лозовите насаждения с относителен дял около 63%.

Средни добиви

Средните добиви от винени лозя през 2010 г. са по-ниски с около 9% в сравнение с 2009 г., а тези от десертните сортове – с около 42%.

Средният добив за страната при винените сортове е 4 495 кг/ха, като за червените винени е 4 555 кг/ха, а за белите – 4 373 кг/ха. Средният добив при десертните сортове е 3 039 кг/ха.

Най-високи средни добиви при белите и червените винени сортове, съответно 5 181 кг/ха и 5 526 кг/ха, са отчетени в Югоизточния район. При десертните сортове най-висок среден добив (4 050 кг/ха) се наблюдава в Югозападния район.

Таблица II.37.

Средни добиви на грозде от лозя – реколта `2010, кг/ха

Райони	Средни добиви от лозя (кг/ха)	
	Винени сортове	Десертни сортове
Северозападен	3 101	3 278
Северен централен	4 392	3 168
Североизточен	3 662	2 531
Югоизточен	5 378	1 838
Югозападен	3 986	4 050
Южен централен	4 281	3 710
Средно за страната	4 495	3 039

Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Производство

През 2010 г. общото производство на грозде е в размер на 230 198 тона, което е с около 18% по-ниско от това през 2009 г. Гроздето от лозя е общо 218 387 тона, в съотношение винено – 96,3%, десертно – 3,7%. Производството от асми възлиза на 11 811 тона.

Таблица II.38.

Производство на грозде – реколта `2010 г.

Райони	Грозде от лозя			Грозде от асми (тона)	Общо произведено грозде (тона)
	Винено (тона)	Десертно (тона)	Общо произведено грозде от лозя (тона)		
Северозападен	13 994	323	14 317	.	.
Северен централен	14 044	252	14 296	.	.
Североизточен	16 949	498	17 447	.	.
Югоизточен	91 421	1 477	92 898	.	.

Югозападен	10 967	691	11 658	.	.
Южен централен	63 023	4 748	67 771	.	.
Общо	210 398	7 989	218 387	11 811	230 198

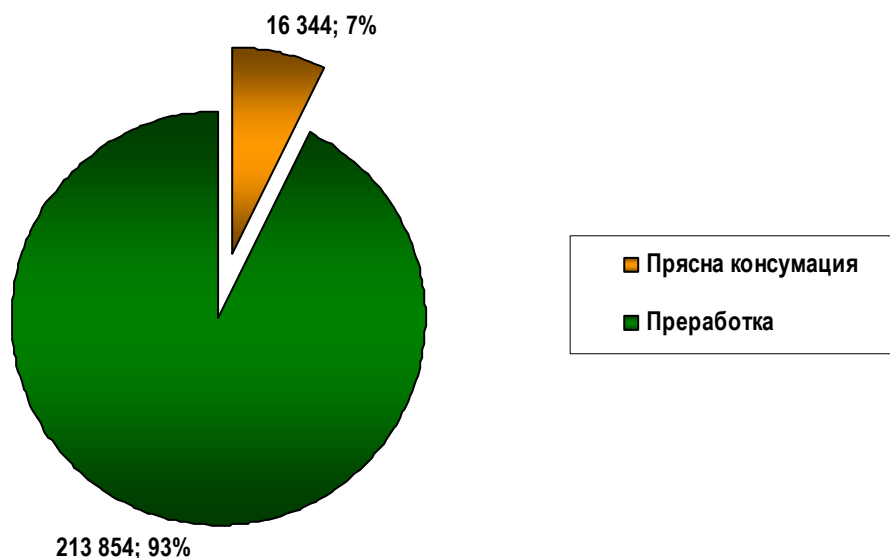
Източник: МЗХ, "Агростатистика"

Най-голямо производство от лозя е отчетено в Югоизточния и Южния централен райони, представляващи съответно около 43% и 31% от общото производство.

Около 214 хил. тона от произведеното през 2010 г. грозде са преработени във вино и други продукти на гроздова основа, а около 16 хил. тона са предназначени за директна консумация в прясно състояние.

Фигура II.22.

Разпределение на произведеното грозде – реколта `2010, тона и процентен дял

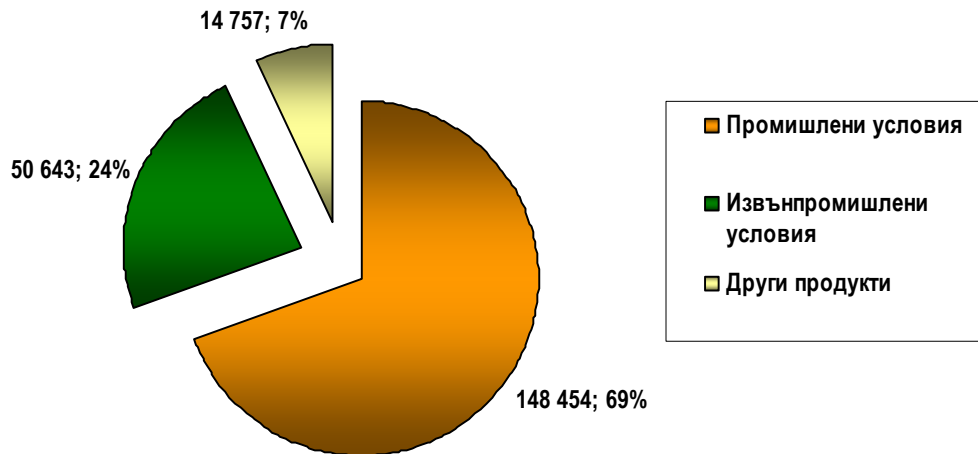
Източник: МЗХ, "Агростатистика", * По данни на ИАПВ

Преработеното количество грозде от реколта `2010 за производство на вино и гроздова мъст е 148 454 тона.

Гроздето, предназначено за преработка в извънпромишлени условия е 50,6 хил. тона, от които 94% са за производство на вино и около 6% за други продукти и спиртни напитки на гроздова основа.

Фигура II.23.

Разпределение на гроздето – реколта `2010, предназначено за преработка, тона и процентен дял

2.5.2. Винопроизводство

През 2010 г. на територията на страната са регистрирани 246 винопроизводители, от които 216 - действащи.

Общото количество произведено вино от реколта `2010, декларирано от регистрираните винопроизводители, възлиза на 992 821 хектолитра. Производството на гроздова мъст е 36 907 хектолитра.

Най-голям дял от промишленото производство на вина заема производството на трапезни вина (вина без защитено наименование за произход или защитено географско указание), следвани от регионалните вина (вина със защитено географско указание). Производството на червени вина и розе остава по-високо от това на бели вина. Като основен производител на вино се отличава Югоизточен район с 432 360 хектолитра, което представлява 44% от общото количество за страната. В Южния централен район са произведени 237 832 хектолитра или 24% от общото количество за страната. Най-малък е делът на произведеното в Североизточния район вино – 5,6%.

Производството на вино в извънпромишлени условия е 194 471 хектолитра. Така общото производство на вино – реколта `2010 е в размер на 1 187 292 хектолитра.

Таблица II.39.

Количество произведено вино и гроздова мъст от предприятията за винопроизводство, реколта 2010

Район	Количество произведено вино и гроздова мъст, хектолитра								
	Вина със ЗНП* (качествени)		Вина със ЗГУ** (регионални)		Други вина (в т. ч. трапезни)		Мъст	Общо вина	
	бели	червени и розе	бели	червени и розе	бели	червени и розе		бели	червени и розе
Северозападен район	171	8 253	1 234	2 232	29 962	54 149		31 367	64 634
Северен централен район	36	3 147	5 452	9 132	37 050	56 636	1 600	42 538	68 915
Североизточен район	1 574	55	18 947	3 366	17 051	14 791	7	37 572	18 212
Югоизточен район	1 613	10 320	123 430	115 551	108 545	72 901	13 793	233 588	198 772
Югозападен район	0	0	2 493	6 484	27 012	23 402	3 343	29 505	29 886
Южен централен район	1	5 310	16 510	79 128	59 528	77 355	18 164	76 039	161 793
ОБЩО ВИНО:	3 395	27 085	168 066	215 893	279 148	299 234	36 907	450 609	542 212

Източник: ИАПВ

*ЗНП - Защитено наименование за произход; **ЗГУ - Защитено географско указание

2.5.3. Износ и внос на вино

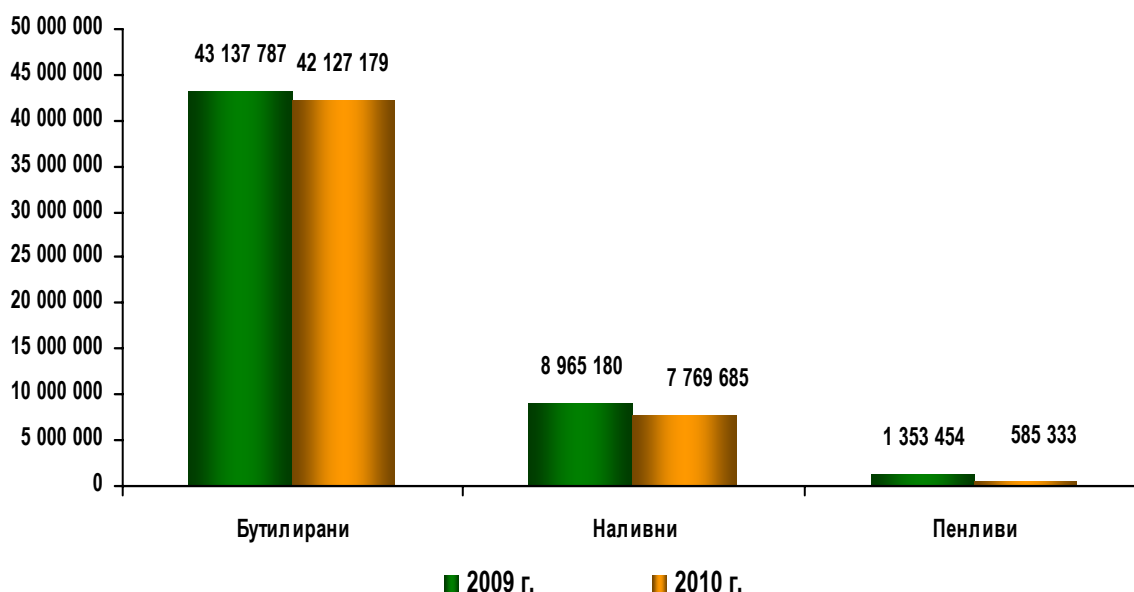
Износ

По данни на НСИ, през 2010 г. е регистриран общ износ на 50 325 963 литра вино, което е с 6% по-малко в сравнение с 2009 г. Изнесеното вино е на обща стойност 63 270 хил. щ.д.

Традиционно, най-голям износ на вино е осъществен за пазарите на Русия – 24 695 хил. литра и Полша – 13 066 хил. литра. По-големи количества са изнесени също така за Великобритания (2 563 хил. л), Чешката република (2 377 хил. л), Швеция (1 298 хил. л) и Германия (1 077 хил. л).

Фигура II.24.

Износ на вино през 2009 и 2010 г., литри

Източник: НСИ

През 2010 г. бутилираните вина формират 83,7% от общия износ на вина с изнесени 42 127 179 литра. Износът на наливни вина е 7 769 685 литра, а този на пенливи вина – 429 099 литра, представляващи съответно 15,4 и 0,9% от общия износ на вина.

Износ на бутилирани вина

По данни на НСИ, през 2010 г. са изнесени 42 127 хил. литра бутилирани вина, което е с 2,3% по-малко в сравнение с 2009 г. Износът е на обща стойност 55 219 110 щ.д., също с 2,3% по-малко в сравнение с предходната година. Средната експортна цена е 1,3 щ.д./л.

Най-значителен остава износът на бутилирани вина за Русия - 21 154 хил. л или 50,2% от общия износ, следван от този за Полша с 11 827 хил. л. По-големи количества са изнесени и за Чешка Република (2 355 хил. л) и за Великобритания (2 162 хил. л).

Таблица II.40.

Износ на бутилирани вина през 2009 и 2010 г., литри

СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
За ЕС, в т. ч. :	20 212 429	20 809 800
Полша	12 978 742	11 827 285
Чешка република	2 010 123	2 354 910
Великобритания	1 346 618	2 161 488
Литва	796 099	863 565
Германия	693 325	852 086
Швеция	622 012	396 002
Белгия	604 791	704 249
За трети страни, в т. ч.:	22 925 358	21 317 379
Русия	19 950 166	21 153 986
Турция	214 160	125 511
САЩ	192 459	279 254
Монголия	163 110	204 883
Китайска народна република	154 507	133 272
Канада	113 881	182 799
Хонконг	70 896	60 201
ОБЩО	43 137 787	42 127 179

Източник: НСИ

Износ на наливни вина

При наливните вина е отчетено по-съществено намаление на износа през 2010 г. спрямо предходната година – с 13,3%. Експортът на наливни вина възлиза на 7 770 хил. литра. Най-големи количества са изнесени за Русия – 3 541 хил. литра (22% по-малко в сравнение с 2009 г.) и Швеция – 1 298 хил. литра. Значително намалява износът за Германия (със 71%), Франция (с 68%) и Япония (с 38%).

Средната експортна цена на наливни вина за 2010 г. е 0,93 щ.д./л при 1,01 щ.д./л за 2009 г.

Таблица II.41.

Износ на наливни вина през 2009 и 2010 г., литри

СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
За ЕС, в т. ч.:	4 273 437	4 020 884
Швеция	1 386 704	1 297 707
Полша	776 285	1 075 388
Германия	766 800	224 589
Великобритания	644 497	401 481
Белгия	308 604	258 250
Франция	302 433	97 252
Чешка република	43 674	505 913
За трети страни, в т. ч.:	4 691 743	3 748 801
Русия	4 508 927	3 541 201
Япония	156 606	97 575
Беларус	-	70 859
Туркменистан	-	25 874
Монголия	-	8 145
Турция	-	3 528
ОБЩО	8 965 180	7 769 685

Източник: НСИ

Износ на пенливи вина

Износът на пенливи вина през 2010 г. е 429 099 литра, с 32% по-малко спрямо 2009 г. Най-чувствително е намалението на износа за Румъния – от 820 357 литра за 2009 г. на 53 460 литра за 2010 г.

Средната експортна цена на пенливите вина за 2010 г. се е понижила до 1,8 щ. д./л при 2,3 щ.д./л през 2009 г.

Таблица II.42.

Износ на пенливи вина през 2009 и 2010 г., литри

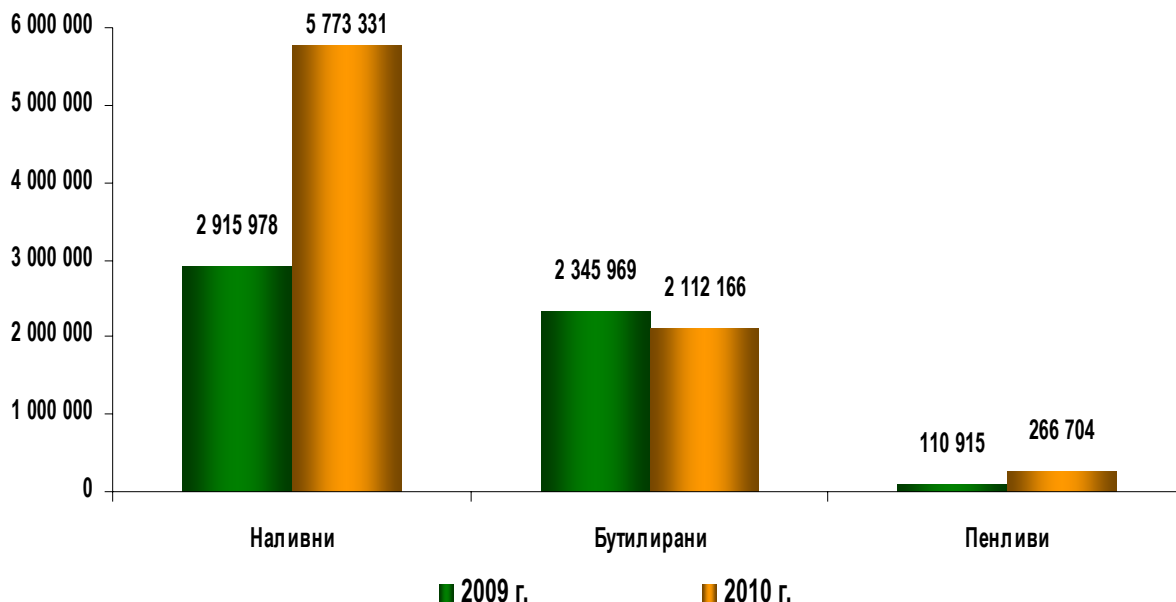
СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
За ЕС, в т. ч.:	1 115 106	244 057
Румъния	820 357	53 460
Чешка република	-	22 050
Италия	172 422	2 205
Полша	119 052	162 990
Гърция	1 386	981
Белгия	700	1 080
За трети страни, в т. ч.:	238 348	185 042
Виетнам	161 100	127 800
Беларус	29 934	24 705
Бенин	-	9 607
Гана	-	4 950
Косово	-	2 592
Турция	6 803	2 371
Кот д' Ивоар	-	2 295
Япония	-	2 145
ОБЩО	1 353 454	429 099

Източник: НСИ

Внос

През 2010 г. са внесени общо 8 152 201 литра вино на стойност 12 050 хил. щ. д. Вносът е нараснал с 52% спрямо предходната година. Увеличение се наблюдава при вноса както на пенливи, така и на наливни вина, съответно със 140% и 52%. Намаление на вноса има само при бутилираните вина – с 10%.

Фигура II.25.
Внос на вино за периода 2009 – 2010 г., литри

Източник: НСИ

Регистрираният внос на бутилирани вина през 2010 г. е в размер на 2 112 166 литра, на средна цена 2,972 щ.д./л. Най-големи количества са внесени от Италия (606 859 л), Чехия (255 271 л) и Франция (246 884 л).

Таблица II.43.

Внос на бутилирани вина през 2009 и 2010 г., литри

СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
От ЕС, в т. ч.:	1 929 755	1 678 280
Италия	815 500	606 859
Франция	401 773	246 884
Испания	210 752	195 125
Австрия	145 625	114 555
Германия	136 988	104 861
Чешка република	65 314	255 271
Нидерландия	63 430	48 936
Обединено кралство	-	23 841
Гърция	-	18 384
Португалия	-	16 421
Полша	-	15 981
От трети страни, в т. ч.:	416 214	433 886
Чили	163 800	215 000
Аржентина	122 894	62 185
Южна Африка	73 895	66 669
Македония	13 624	47 292

Сърбия	-	11 520
САЩ	-	9 380
Австралия	7 204	7 957
ОБЩО	2 345 969	2 112 166

Източник: НСИ

През 2010 г. вносът на наливни вина е нараснал близо два пъти спрямо предходната година до 5 773 331 литра. Наблюдава се рязко увеличение на вноса от Италия до 4 038 447 литра (70% от общия внос). Сравнително голям внос е реализиран и от Р Македония – 822 838 литра, от която през предходната година няма регистриран внос.

Таблица II.44.

Внос на наливни вина през 2009 и 2010 г., литри

СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
От ЕС, в т. ч.:	2 291 858	4 900 265
Италия	1 398 780	4 038 447
Румъния	465 500	337 900
Испания	391 452	337 900
Австрия	13 505	344
Германия	10 133	120 284
Чешка република	5 142	63 916
От трети страни, в т. ч.:	624 120	873 066
Македония	-	822 838
Молдова	68 270	46 235
Южна Африка	-	3 069
Грузия	-	924
ОБЩО	2 915 978	5 773 331

Източник: НСИ

През 2010 г. са внесени 266 704 литра пенливи вина, с 40,5% повече спрямо 2009 г. Най-големи количества пенливи вина са внесени от Италия – 143 864 литра и Франция – 76 447 литра.

Таблица II.45.

Внос на пенливи вина през 2009 и 2010 г., литри

СТРАНИ	2009 г.	2010 г.
От ЕС, в т. ч.:	110 915	258 529
Италия	47 693	143 864
Франция	43 964	76 447
Германия	12 410	13 048
Нидерландия	4 151	4 221
Испания	2 674	5 078
Чешка република	15	13 492
Унгария	-	1 938
От трети страни, в т. ч.:	-	8 175
Южна Африка	-	7 560
Чили	-	585
ОБЩО	110 915	266 734

Източник: НСИ

III. ТЪРГОВИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ

Селското стопанство заема съществен дял във външната търговия на България, като традиционно формира положително търговско салдо.

През 2010 г. се наблюдава запазване на относителния дял на аграрния сектор в общия износ, внос и стокообмен за страната на нивата от предходната годината – съответно около 17%, 10% и 13%.

Таблица III.1.

Относителен дял на аграрните стоки във външната търговия на България през 2009 - 2010 г., хил. щ. д.

Година	2009 г.		Дял на аграрния сектор през 2009 г. от общото за страната	2010 г.*		Дял на аграрния сектор през 2010 г. от общото за страната
	Общо за страната	Аграрен сектор		Общо за страната	Аграрен сектор	
Износ, FOB	16 238 713	2 791 809	17,2%	20 162 302	3 463 635	17,2%
Внос, CIF	23 354 216	2 406 006	10,3%	25 278 061	2 524 140	10,0%
Стокообмен	39 592 929	5 197 815	13,1%	45 440 363	5 987 775	13,2%

Източник: НСИ

* предварителни данни

1. Равнище и динамика на външната търговия с аграрни стоки

По предварителни данни на НСИ, през 2010 г. износът на селскостопански стоки е на стойност 3 463,6 млн. щ. д., с 24% повече спрямо предходната година. В същото време вносът на селскостопански стоки нараства едва с около 5% до 2 524,1 млн. щ. д. В резултат, положителното търговско салдо в аграрната търговия на страната нараства близо два пъти и половина до 939,5 млн. щ. д.

Таблица III.2.

Външна търговия с аграрни стоки за периода 2007- 2010 г., хил. щ. д.

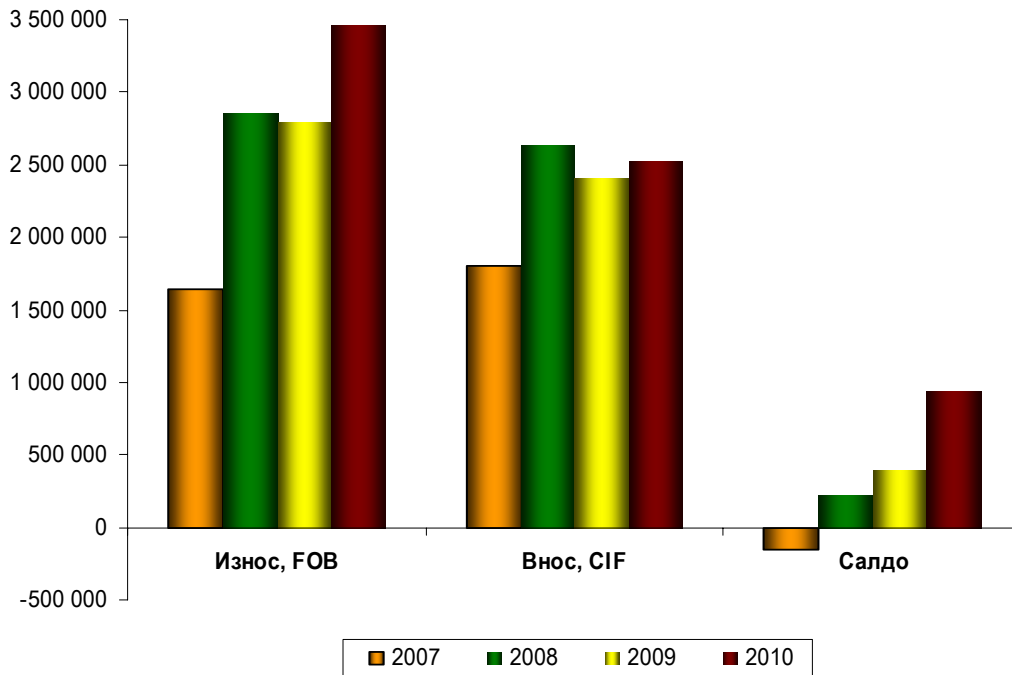
Година	2007	2008	2009	2010*	Изменение 2010/2009	
					в стойност	в %
Износ, FOB	1 647 057	2 858 348	2 791 809	3 463 635	671 826	24,06
Внос, CIF	1 801 412	2 639 083	2 406 006	2 524 140	118 134	4,91
Салдо	-154 355	219 265	385 803	939 495	553 692	143,52
Стокообмен	3 448 469	5 497 431	5 197 815	5 987 775	789 960	15,20

Източник: НСИ

* предварителни данни

Фигура III.1.

Внос и износ на аграрни стоки за периода 2007 – 2010 г., хил. щ. д.

Източник: НСИ, предварителни данни за 2010 г.

2. Географско разпределение на външната търговия със селскостопански стоки

През последните няколко години се наблюдава постепенно пренасочване на търговските потоци към страните от ЕС за сметка на трети страни, обусловено от по-изгодните икономически условия при търговията на единния европейски пазар.

Търговия с ЕС

През 2010 г. делът на ЕС достига 72,5% от общия аграрен износ и 79,1% от общия аграрен внос на България. Търговският обмен на аграрни стоки със страните от ЕС през годината достига 4 505,8 млн. щ. д., със 17,8% повече спрямо 2009 г., като износът за ЕС нараства с 24,7%, а вносът от ЕС – с 10,2%. В резултат, положителното салдо в аграрната търговия с ЕС нараства над два пъти и половина до 514,1 млн. щ. д. за 2010 г.

Таблица III.3.

Внос и износ на селскостопански стоки по икономически общности, страни и региони през 2009 и 2010 г., млн. щ. д.

Зони на търговия	2009					2010*				
	ИЗНОС		ВНОС		САЛДО	ИЗНОС		ВНОС		САЛДО
	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.	%	млн. щ. д.
Всички страни, от тях:	2 791,8	100,00	2 406,0	100,00	385,8	3 463,6	100,00	2 524,1	100,00	939,5
Европейски съюз	2 012,7	72,09	1 811,3	75,28	201,4	2 510,0	72,47	1 995,8	79,07	514,1
ЕАСТ**	8,4	0,30	5,0	0,21	3,4	7,7	0,22	6,2	0,24	1,6
ОИСР***, без страните от ЕС и ЕАСТ	337,3	12,08	202,3	8,41	135,0	468,8	13,54	135,2	5,36	333,6
в т.ч. САЩ	78,0	2,79	18,0	0,75	60,1	68,3	1,97	15,8	0,63	52,5
Балкански страни ****	96,1	3,44	117,8	4,90	-21,7	78,0	2,25	86,8	3,44	-8,8
ОНД	88,2	3,16	20,9	0,87	67,3	103,9	3,00	22,8	0,90	81,0
в т.ч. Русия	59,0	2,11	2,8	0,12	56,2	61,7	1,78	4,9	0,19	56,8
Арабски страни (Лига на арабските държави)	103,9	3,72	27,0	1,12	76,9	102,1	2,95	18,6	0,74	83,5
Други	145,2	5,20	221,7	9,22	-76,5	193,1	5,58	258,7	10,25	-65,6

Източник: НСИ * предварителни данни

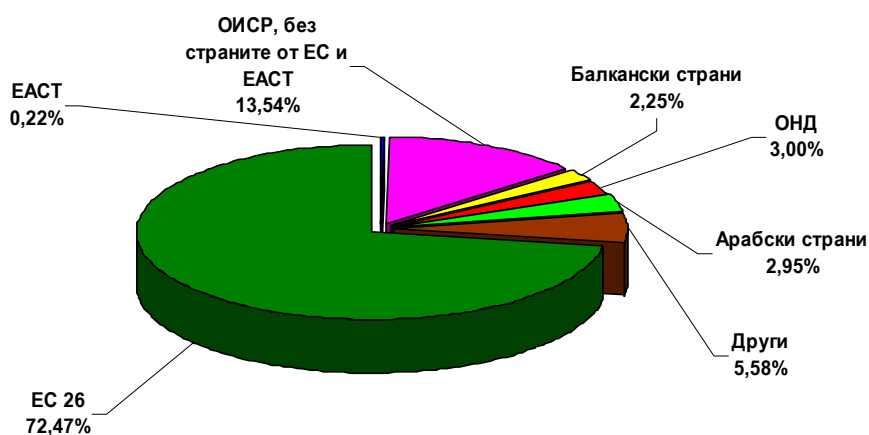
** Включва Исландия, Княжество Лихтенщайн, Кралство Норвегия и Швейцария

*** Включва Австралия, Канада, Нова Зеландия, САЩ, Турция, Япония, Република Корея и Мексико

**** Включва Албания, Босна и Херцеговина, Македония, Хърватско, Сърбия и Черна гора

Фигура III.2.

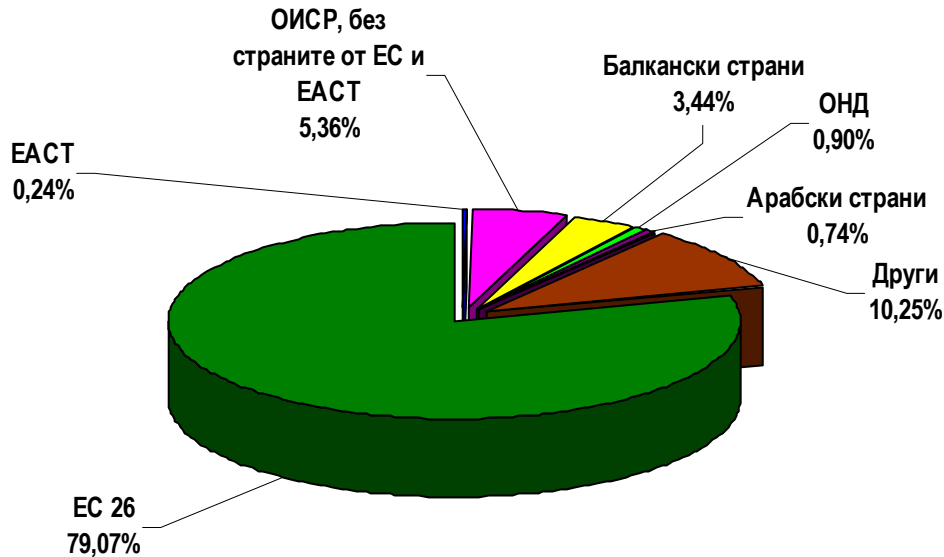
Структура на аграрния износ на България по икономически общности през 2010 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Фигура III.3.

Структура на аграрния внос на България по икономически общности през 2010 г.

Източник: НСИ, предварителни данни

Сред страните от ЕС, основни партньори на България в търговията със селскостопански стоки през 2010 г. са Гърция, Румъния, Германия и Нидерландия.

Таблица III.4.

Търговия на България с аграрни стоки с държавите-членки на ЕС през 2009 г. и 2010 г.

Страна	2009 г.					2010 г.*				
	ИЗНОС		ВНОС		САЛДО	ИЗНОС		ВНОС		САЛДО
	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.	%	хил. щ. д.
Австрия	28 605	1,4	89 510	4,9	-60 905	43 977	1,8	71 153	3,6	-27 176
Белгия	119 647	5,9	50 589	2,8	69 058	167 083	6,7	55 586	2,8	111 496
Дания	4 573	0,2	34 342	1,9	-29 768	7 680	0,3	27 973	1,4	-20 293
Финландия	8 524	0,4	819	0,0	7 705	7 065	0,3	1 135	0,1	5 930
Франция	116 642	5,8	85 154	4,7	31 488	157 630	6,3	108 800	5,5	48 830
Германия	170 621	8,5	229 032	12,6	-58 412	193 981	7,7	232 754	11,7	-38 774
Гърция	378 459	18,8	289 412	16,0	89 047	415 810	16,6	367 538	18,4	48 272
Ирландия	28	0,0	15 502	0,9	-15 473	106	0,0	13 298	0,7	-13 192
Италия	110 694	5,5	101 294	5,6	9 400	162 642	6,5	99 452	5,0	63 191
Люксембург	206	0,0	367	0,0	-162	207	0,0	124	0,0	83
Нидерландия	110 218	5,5	187 339	10,3	-77 122	90 350	3,6	193 587	9,7	-103 237
Португалия	43 864	2,2	1 989	0,1	41 875	42 695	1,7	2 318	0,1	40 377

Испания	266 193	13,2	109 428	6,0	156 765	224 151	8,9	87 789	4,4	136 362
Швеция	10 836	0,5	7 828	0,4	3 007	13 545	0,5	6 548	0,3	6 997
Великобритания	35 332	1,8	27 879	1,5	7 454	44 481	1,8	24 696	1,2	19 785
Чехия	18 980	0,9	21 944	1,2	-2 964	23 281	0,9	32 345	1,6	-9 064
Унгария	22 997	1,1	101 826	5,6	-78 829	42 778	1,7	109 812	5,5	-67 034
Полша	60 841	3,0	125 300	6,9	-64 459	62 200	2,5	140 279	7,0	-78 079
Словакия	18 376	0,9	21 364	1,2	-2 989	12 269	0,5	31 663	1,6	-19 394
Словения	4 830	0,2	16 880	0,9	-12 050	4 300	0,2	16 665	0,8	-12 366
Литва	7 025	0,3	10 532	0,6	-3 507	9 073	0,4	8 300	0,4	774
Латвия	3 115	0,2	460	0,0	2 655	2 944	0,1	700	0,0	2 244
Естония	409	0,0	1 986	0,1	-1 578	287	0,0	2 201	0,1	-1 914
Кипър	22 400	1,1	16 944	0,9	5 456	30 106	1,2	12 879	0,6	17 226
Малта	1 671	0,1	0	0,0	1 671	2 064	0,1	884	0,0	1 181
Румъния	447 621	22,2	263 615	14,6	184 007	749 271	29,9	347 364	17,4	401 907
Общо	2 012 706	100	1 811 337	100	201 370	2 509 976	100	1 995 842	100	514 134

Източник: НСИ

* предварителни данни

Търговия със страните от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)

През последните три години България формира положително аграрно търговско салдо със страните от ОИСР, като за 2010 г. то нараства до 333 579,5 хил. щ. д.

По данни на НСИ, през 2010 г. износът на селскостопански стоки от България за страните от ОИСР представлява 13,5% от общия аграрен износ, а вносът от ОИСР - 5,4% от общия, при съответно 12,1% и 8,4% през 2009 г.

Търговия с Балкански страни

Страните от Балканския регион запазват своето значение в аграрната търговия на България, продиктувано от тяхната териториална близост. Като цяло, България формира положително търговско салдо със страните от балканския регион, като през 2010 г. то достига 681,8 млн. щ. д., над два пъти повече спрямо предходната година. Стокообменът също отбелязва повишение за 2010 г. и достига 2 533,3 млн. щ. д. Най-активните търговски партньори на България от балканските страни, с които също така е формирано положително търговско салдо, са отново Румъния, Турция, Гърция, Албания и Хърватия. Отрицателно търговско салдо е отчетено при търговията със Сърбия и Словения.

Таблица III.5.

Търговия с аграрни стоки със страните от Балканския регион през 2009 и 2010 г., хил. щ. д.

Страна	2009 г.			2010 г.*		
	ИЗНОС	ВНОС	САЛДО	ИЗНОС	ВНОС	САЛДО
Турция	217 935	172 259	45 676	311 726	107 399	204 327
Гърция	378 459	289 412	89 047	415 810	367 538	48 272
Р. Македония	32 049	44 124	-12 075	46 365	44 090	2 275
Румъния	447 621	263 615	184 007	749 271	347 364	401 907
Сърбия	18 457	47 545	-29 088	17 618	37 233	-19 615
Черна гора	6 663	0	6 663	8 806	17	8 789
Словения	4 830	16 880	-12 050	4 300	16 665	-12 366
Албания	38 863	549	38 314	30 221	1 595	28 625
Босна и Херцеговина	6 906	36	6 869	6 475	71	6 404
Хърватия	14 858	3 835	11 023	16 953	3 773	13 180
ОБЩО	1 166 641	838 256	328 385	1 607 545	925 745	681 800

Източник: НСИ

* предварителни данни

Търговия със страните от Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ)

Външната търговия с аграрни стоки на България със страните от ЕАСТ продължава да е активна, като през 2010 г. е отчетено увеличение на стокообмена с 534 хил. щ. д. до 13,9 млн. щ. д. Основни партньори от ЕАСТ остават Швейцария и Норвегия.

Търговия с държавите от Общността на независимите държави (ОНД)

През 2010 г. стокообменът на селскостопански стоки с държавите от ОНД нараства с 16% в сравнение с 2009 г., достигайки до 126,7 млн. щ. д. Салдото също отбелязва повишение, достигайки 81 млн. щ. д. през 2010 г.

Търговия с Арабските страни

За разлика от наблюдаваното през последните години непрекъснато нарастване на обема на търговията с аграрни стоки между България и арабските държави, през 2010 г. стокообменът с тези държави намалява с близо 8% спрямо 2009 г. до 120,7 млн. щ. д. В същото време, положителното търговско салдо за България нараства с 8,6% до 83,5 млн. щ. д.

3. Структура на износа и вноса по групи стоки

Износ

През 2010 г. основните групи стоки, които формират структурата на аграрния износ по раздели на Общата митническата тарифа са:

Раздел I - живи животни и продукти от животински произход

Износът на живи животни и продукти от животински произход през 2010 г. заема относителен дял от 12,77% от общия аграрен износ. С най-голям относителен дял от общия износ са месата и карантиите, годни за консумация - 6,01% и мляко и млечни продукти - 4,54%.

Търговското салдо при търговията с живи животни и продукти от животински произход през 2010 г. е отрицателно, в размер на 238 055 хил. щ. д.

Раздел II - растения и продукти от растителен произход

През 2010 г. износът на растения и продукти от растителен произход представлява 46,80% от общия износ на земеделска продукция. Най-голям относителен дял заемат житните растения – 20,9% (пшеница, ечемик, царевича), следвани от маслодайните семена и плодове със 17,94%.

По Раздел II е формирано положително търговско салдо за 2010 г. в размер на 1 094 228 хил. щ. д.

Раздел III - Мазнини и масла от животински и растителен произход

Мазнините и маслата от животински и растителен произход заемат дял от 4,08% от общия износ на селскостопански стоки през 2010 г. Формираното търговско салдо през годината е положително и е в размер на 5 392 хил. щ. д.

Раздел IV - Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Износът на преработени продукти се е увеличил с 16,17% спрямо предходната година и през 2010 г. заема 36,35% в структурата на земеделския износ. С най-голям относителен дял е експортът на тютюн и обработени заместители на тютюна – 10,52% от общия селскостопански износ. През 2010 г. износът на тютюни отбелязва спад с 5,07% в сравнение с 2009 г.

За разлика от предходната година, когато регистрираното търговско салдо на продуктите от раздел IV е отрицателно (-36 598 хил. щ. д.), за 2010 г. при търговията с тези продукти е формирано положително търговско салдо в размер на 77 930 хил. щ. д.

Внос

Раздел I – живи животни и продукти от животински произход

През 2010 г. вносът на тези продукти представлява 26,96% от общия земеделски внос. Най-голям относителен дял от общия аграрен внос заемат месата и карантите, годни за консумация – 15,5%. Отчита се увеличение на обема на внесените стоки от раздел I с 8,16%, в сравнение с 2009 г.

Раздел II – растения и продукти от растителен произход

Вносът на растения и продукти от растителен произход през 2010 г. заема 20,86% от целия внос на селскостопански стоки. Най-голям относителен дял от общия внос се пада на плодовете и зеленчуците, съответно 4,72% и 4,27%.

Раздел III – Мазнини и масла от животински и растителен произход

През 2010 г. вносът на мазнини и масла от животински и растителен произход заема 5,39% от целия земеделски внос. Регистрираният внос на стоките по Раздел III се е увеличил с 21,17% спрямо предходната година.

Раздел IV – Продукти на хранителната промишленост, безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет, тютюни и обработени заместители на тютюна

Преработените продукти от Раздел IV заемат дял от 46,79% в структурата на аграрния внос на страната през 2010 г. В стойностно изражение, вносът на преработени стоки се е увеличил с 5,41% спрямо предходната година. Най-значително нарастване на вноса се регистрира при захарта и захарните изделия – с 37,3% и какао и продукти от какао – с 29,2%.

Таблица III.6.

Структура на външната търговия на България с аграрни стоки през 2009 г. и 2010 г.

Код	Раздели	ИЗНОС-FOB					ВНОС-CIF					САЛДО 2009	САЛДО 2010
		2009		2010		2010/2009	2009		2010		2010/2009		
		хил. USD	дълг от общия износ на аграрни стоки в %	хил. USD	дълг от общия износ на аграрни стоки в %		хил. USD	дълг от общия внос на аграрни стоки в %	хил. USD	дълг от общия внос на аграрни стоки в %			
а	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	ОБЩО:	16 238 713		20 162 302		124.16	23 354 216		25 278 061		108.24	-7 115 503	-5 115 759
	<i>в това число аграрни стоки:</i>	2 791 809	100	3 463 635	100	124.06	2 406 006	100	2 524 140	100.00	104.91	385 803	939 494
	РАЗДЕЛ I	356 607	12.77	442 478	12.77	124.08	629 176	26.15	680 533	26.96	108.16	-272 569	-238 055
1	Живи животни	29 692	1.06	45 915	1.33	154.64	38 859	1.62	46 605	1.85	119.93	-9 167	-690
2	Меса и карантии, годни за консумация	167 439	6.00	208 203	6.01	124.35	395 129	16.42	391 201	15.50	99.01	-227 690	-182 998
3	Риби и ракообразни, годни за консумация	17 125	0.61	26 491	0.76	154.69	49 174	2.04	52 825	2.09	107.42	-32 049	-26 334
4	Мляко и млечни продукти, птичи яйца; естествен мед; продукти от животински произход, годни за консумация, неупоменати, ниито включени другаде	138 569	4.96	157 330	4.54	113.54	126 887	5.27	174 122	6.90	137.23	11 682	-16 791
5	Други продукти от животински произход, неупоменати, ниито включени другаде	3 781	0.14	4 539	0.13	120.05	19 127	0.79	15 781	0.63	82.51	-15 346	-11 242
	РАЗДЕЛ II	1 239 041	44.38	1 620 864	46.80	130.82	544 278	22.62	526 636	20.86	96.76	694 763	1 094 228
6	Живи растения и цветарски продукти	3 974	0.14	6 757	0.20	170.05	19 511	0.81	19 144	0.76	98.12	-15 537	-12 387
7	Зеленчуци, растения, корени и грудки, годни за консумация	93 740	3.36	81 555	2.35	87.00	151 485	6.30	107 816	4.27	71.17	-57 745	-26 261
8	Плодове, годни за консумация цитрусови или пъпешови кори	62 826	2.25	77 170	2.23	122.83	110 591	4.60	119 083	4.72	107.68	-47 765	-41 913
9	Кафе, чай, мате и подправки	52 031	1.86	53 946	1.56	103.68	89 081	3.70	94 321	3.74	105.88	-37 050	-40 375
10	Житни растения	489 962	17.55	724 651	20.92	147.90	72 072	3.00	72 256	2.86	100.26	417 889	652 395
11	Мелничарски продукти, малц, скорбяла и нишесте, инулин, пшеничен глутен	43 238	1.55	54 244	1.57	125.46	23 134	0.96	18 771	0.74	81.14	20 104	35 473
12	Маслодайни семена и плодове; разни видове семена, семена за посев и плодове; индустриални или медицински растения; слама и фуражи	490 704	17.58	621 302	17.94	126.61	66 617	2.77	88 373	3.50	132.66	424 087	532 929
13	Клейове и смоли и др. растителни сокове и екстракти	2 463	0.09	458	0.01	18.59	11 474	0.48	6 490	0.26	56.56	-9 011	-6 032

14	Материали за сплитане и други продукти от растителен произход, неупоменати, нито включени другаде	104	0.00	780	0.02	748.21	313	0.01	382	0.02	121.73	-209	399
РАЗДЕЛ III		112 400	4.03	141 339	4.08	125.75	112 193	4.66	135 947	5.39	121.17	207	5 392
15	Мазнини и масла от животински и растителен произход; продукти от тяхното разпадане; обработени мазнини за хранителни цели; восъци от животински или растителен произход	112 400	4.03	141 339	4.08	125.75	112 193	4.66	135 947	5.39	121.17	207	5 392
РАЗДЕЛ IV		1 083 761	38.82	1 258 954	36.35	116.17	1 120 360	46.57	1 181 024	46.79	105.41	-36 598	77 930
16	Продукти от месо, риба или ракообразни, мекотели или други водни безгръбначни	23 420	0.84	24 580	0.71	104.95	34 051	1.42	38 904	1.54	114.25	-10 631	-14 324
17	Захар и захарни изделия	117 160	4.20	174 808	5.05	149.20	162 484	6.75	223 095	8.84	137.30	-45 323	-48 286
18	Какао и продукти от какао	22 694	0.81	72 316	2.09	318.66	105 446	4.38	136 259	5.40	129.22	-82 752	-63 944
19	Хранителни продукти, приготвени на базата на житни растения, брашна, скорбяла, нишесте или мляко, тестени сладкарски изделия	160 437	5.75	184 348	5.32	114.90	90 184	3.75	95 188	3.77	105.55	70 253	89 160
20	Хранителни продукти от зеленчуци, плодове или други растения	118 200	4.23	138 481	4.00	117.16	135 773	5.64	111 270	4.41	81.95	-17 574	27 211
21	Разни видове хранителни продукти	48 844	1.75	48 071	1.39	98.42	145 619	6.05	136 504	5.41	93.74	-96 775	-88 434
22	Безалкохолни и алкохолни напитки и видове оцет	111 694	4.00	126 325	3.65	113.10	135 183	5.62	137 764	5.46	101.91	-23 489	-11 439
23	Остаъци и отпадъци от хранителната промишленост; пригодни за храна на животни	97 501	3.49	125 682	3.63	128.90	110 917	4.61	106 159	4.21	95.71	-13 416	19 524
24	Тютюн и обработени заместители на тютюна	383 812	13.75	364 343	10.52	94.93	200 703	8.34	195 881	7.76	97.60	183 108	168 462

Източник: НСИ. Предварителни данни за 2010 г.

През 2010 г. водещо място в аграрния износ на страната заемат следните продукти:

Таблица III.7.

Водещи селскостопански стоки в износа на България през 2010 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен износ в %
Пшеница и смес от пшеница и ръж	2 293 122,3	448 664 740	12,95
Семена от слънчоглед, дори натрошени	579 660,6	337 456 862	9,74
Семена от репица или рапица, дори натрошени	531 680,3	221 277 968	6,39
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн, тютюни, "слънчево сушени", тип Ориенталски	40 391,5	194 525 890	5,62
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	13 338,2	167 331 715	4,83
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на подсладители	60 812,9	167 089 917	4,82
Царевица	650 565,8	162 337 759	4,69
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	139 487,9	106 853 387	3,09
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	45 659,8	158 978 304	4,59
Слънчогледово, шафраново или памучно масло и техните фракции, дори рафинирани, но не химически променени	98 408,2	103 358 256	2,98
Ечемик	483 866,7	76 612 502	2,21
Сирена и извара	23 130,5	75 067 948	2,17
Плодове и други части от растения, годни за консумация, приготвени или консервирани по друг начин, със или без прибавка на захар или други подсладители или алкохол, неупоменати, нито включени другаде	31 692,9	67 255 317	1,94
Вина от прясно грозде, включително обогатените с алкохол, мът от грозде, различна от тази от № 2009	50 588,3	63 328 831	1,83
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	14 935,9	63 104 680	1,82

Източник: НСИ, предварителни данни

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2010 г. са:

Таблица III.8.

Водещи селскостопански стоки при вноса в България през 2010 г.

Наименование на продукта	Количество (тона)	Стойност (щ. д.)	Относителен дял от общия аграрен внос в %
Меса от животни от рода на свинете, пресни, охладени или замразени	94 793,0	202 494 660	8,02
Захар от захарна тръстика или от цвекло и химически чиста захароза, в твърдо състояние	311 456,2	196 647 201	7,79
Сурови или необработени тютюни, отпадъци от тютюн	26 653,6	128 339 164	5,08
Меса и карантии, годни за консумация, от домашни птици от № 0105, пресни, охладени или замразени	81 298,4	113 093 827	4,48
Шоколад и други хранителни продукти, съдържащи какао	20 352,3	84 786 743	3,36
Кафе, дори печено или декофеинизирано, черупки и люспи от кафе, заместители на кафе, съдържащи кафе, независимо от съотношението в сместа	27 258,4	80 166 105	3,18
Мляко и сметана, концентрирани или с прибавка на захар или други подсладители	35 610,1	73 723 856	2,92
Хранителни продукти, неупоменати, нито включени другаде	18 714,3	72 586 492	2,88
Етилов алкохол, неденатуриран, с алкохолно съдържание по обем под 80 % vol, ракии, ликьори и други спиртни напитки	10 346,0	63 454 614	2,51
Пури (включително тези с отрязани краища), пурети и цигари от тютюн или от заместители на тютюна	4 062,8	61 433 621	2,43
Хлебарски, тестени сладкарски или бисквитни продукти, дори с прибавка на какао; нафора, празни капсули от тесто за медикаменти, тесто за запечатване, сухи тестени листа от брашно, скорбяла или нишесте и подобни продукти	23 713,0	61 404 361	2,43
Препарати от видовете, използвани за храна на животни	41 854,3	51 321 764	2,03
Води, включително минералните води и газираните води, подсладени със захар или други подсладители или ароматизирани, други безалкохолни напитки, с изключение на плодовите и зеленчуковите сокове от № 2009	58 302,0	43 551 311	1,73
Кюспета и други твърди остатъци, дори смлени или агломерирани под формата на гранули, получени при извличането на соевото масло	101 478,1	43 094 208	1,71
Царевица	116 907,4	36 292 919	1,44

Източник: НСИ, предварителни данни

IV. ПОДПОМАГАНЕ НА АГРАРНИЯ ОТРАСЪЛ

1. Предприсъединителна програма САПАРД

През 2010 г. по програма САПАРД са платени четири проекта на обща стойност 3 547 165 лева, със средства на ДФЗ-РА. Към 01.01.2011 г., поради извършвани текущи проверки от страна на компетентните органи, не са изплатени 25 проекта по Програмата с общ размер на субсидията 20 859 923 лева.

Към м. юни 2011 г. от общо 28-те проекта, за които до края на 2009 г. не е взето решение за изплащане или отказ на финансова помощ, тъй като са обект на проверка, са платени 8 проекта, а останалите се одитират.

По мярка 11 „Развитие на селскостопански дейности, целящи опазване на околната среда”, която е със срок на изпълнение до края на 2012 г., за третата агроекологична година (2009 – 2010 г.) са приети, обработени и проверени 97 заявки за плащане. През месец юни 2011 г. по 94 проекта е изплатена компенсаторна помощ на обща стойност 861 509,44 лева.

През периода м. септември - м. декември 2011 г. се осъществява прием, обработка и изплащане на субсидия по мярка 1.3 за четвъртата агроекологична година, в размер на 1 359 435 лева.

Одобреният ресурс за петата агроекологична година, за която приемът, обработката и изплащането на заявките предстоят през 2012 г., възлиза на 1 506 741 лева.

2. Прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС

2.1. Подпомагане по първи стълб на ОСП

2.1.1. Директни плащания на площ, национални доплащания към директните плащания и специфично подпомагане съгласно разпоредбите на чл. 68 от Регламент (ЕО) №73/2009

Директните плащания компенсират значително по-ниската доходност на земеделието в сравнение с другите сектори на икономическа дейност. Доходът от земеделска дейност е нисък и непостоянен и е в зависимост от растящите цени на горива, електроенергия, торове и семена. Главният резултат от предоставянето на директни плащания е гарантирането на продоволствена независимост и предотвратяване на фалити и масово оттегляне на производителите от земеделска дейност. Наред с това, средствата за директна подкрепа служат за финансиране на производствени разходи и за инвестиции в земеделските стопанства. Тази функция на директните плащания е особено важна за българските земеделски производители, поради ограничения им достъп до финансов ресурс. Директните плащания в България се разпределят чрез Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) и се осигуряват от бюджета на ЕС. Европейското законодателство предоставя определена гъвкавост на държавите-членки да отделят до 3,5% от тавана за директни плащания и да го предоставят под формата на специфична подкрепа за определени икономически уязвими и/или чувствителни от гледна точка на екологията области.

В първите години след присъединяването на България към ЕС земеделските производители получават само част от подпомагането с директни плащания, предоставяно в старите държави-членки. През 2011 г. българските фермери ще получат 50% от размера на подпомагането в старите държави-членки, през 2012 г. – 60%, през 2013 г. – 70% и едва след преминаване на пълния период на постепенно увеличаване на плащанията през 2016 г. - 100 %. През подобен преходен период преминават всички новоприсъединили се държави-членки.

Новите държави-членки, прилагащи СЕПП, могат да предоставят на своите земеделски производители национални доплащания към директните плащания, които се финансират от

националните им бюджети, за да се компенсира по-ниския първоначален размер на директните плащания спрямо ЕС-15. Съгласно Регламент № 73/2009 относно схемите за директно подпомагане на земеделските производители, от 2010 г. България може да допълва директните плащания с доплащания от националния си бюджет до 50% от нивото на ЕС-15. По този начин земеделските производители могат да получат директна подкрепа, близка до размера на подпомагането в старите държави-членки към 30.04.2004 г.

За периода от 01.01.2010 до 31.12.2010 г. по линия на директните плащания са изплатени субсидии на стойност 464 839 611 лева. От датата на присъединяването на България към ЕС до 31.12.2010 г. предоставените на земеделските стопани директни плащания възлизат на 2 095 457 466 лева.

Таблица IV.1.

Изплатен ресурс за директни плащания за периода 01.01.2010 г. – 31.12.2010 г., лева

Директни плащания на площ със средства от Европейски земеделски фонд за гарантиране на земеделieto (ЕЗФГЗ)

Направление/Мярка	Извършени плащания
Схема за единно плащане на площ - нови държави-членки - календарна година 2007	- 39 429,55
Схема за единно плащане на площ - календарна година 2008	263 620,29
Схема за единно плащане на площ - календарна година 2009	133 814 792,48
Помощ - енергийни култури - календарна година 2008	272 834,75
Помощ - енергийни култури - календарна година 2009	38 124,67
Преходни плащания за меки плодове - календарна година 2008	922,16
Преходни плащания за меки плодове - календарна година 2009	101 038,45
Специфично подпомагане - календарна година 2010	19 918 904,54
Общо директни плащания на площ със средства от ЕЗФГЗ	154 370 807,79

Директни плащания на площ със средства от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и националния бюджет (НБ)

Направление/Мярка	Извършени плащания
Плащания за неблагоприятни природни условия за селскостопанските производители в планинските райони	34 658 444,37
Плащания за селскостопански производители в райони с неблагоприятни условия, различни от планинските	8 902 895,66
Агроекологични плащания	5 855 775,61
Доплащания към директните плащания	65 388 551,34
Общо директни плащания на площ със средства от ЕЗФРСР и НБ	114 805 666,98

Национални доплащания към директните плащания

Направление/Мярка	Извършени плащания
Допълнителни преки плащания от НБ	137 551 841,84
Национални доплащания за животни 1	312 219,66
Национални доплащания за животни 2	64 443,53
Национални доплащания за животни 3	1 761 790,80
Национални доплащания за животни 1-2010	39 217 835,15
Национални доплащания за животни 3-2010	14 531 314,66
НДК-2010	2 223 690,61
Общо национални доплащания към директните плащания	195 663 136,25

Източник: ДФЗ-РА

Кампания `2010

За кампания `2010 по линия на директните плащания се прилагат следните схеми и мерки за подпомагане:

- Схема за единно плащане на площ (СЕПП);
- Схема за национални доплащания на хектар земеделска земя (СНДП);
- Схема за национални доплащания за говеда, необвързана с производството (НДЖ1);
- Схема за национални доплащания за крави с бозаеци телета, обвързана с производството (НДК);
- Схема за национални доплащания за клане на говеда, обвързана с производството (НДКГ);
- Схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството (НДЖЗ);
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми, обвързана с производството (НДКМ1);
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелстваните райони, обвързана с производството (НДКМ2);
- Схема за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони, обвързана с производството (НДКМ3);
- Схема за отглеждане на пресни ягоди и малини за преработка (ПЯМ);
- Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони (НР1) - мярка 211 от ПРСР 2007-2013;
- Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони (НР2) - мярка 212 от ПРСР 2007-2013;
- Агроекологични плащания (АЕП) - мярка 214 от ПРСР 2007-2013.

Общият брой на заявленията, подадени по СЕПП за кампания `2010 е 91 763, с обща декларирана площ 3 555 489,88 ха. Бюджетният таван на общата сума на плащанията по СЕПП, определен за кампания `2010, съгласно разпоредбите на приложимото законодателство на ЕС,

възлиза на 638 903 142 лв. Въз основа на бюджетния таван, размерът на единната ставка на хектар бе определен на 182,94 лева на хектар.

Броят на земеделските стопани, заявили участие по СНДП възлиза на 72 090 с обща площ 3 095 645,09 ха. По схемата ПЯМ са заявили участие 272 стопани с обща декларирана площ 1 188,49 ха. По мярка 211 от ПРСР (НР1) са подадени 29 031 заявления за площ от 305 498,6 ха, а по мярка 212 (НР2) - 11 620 заявления за 203 579,03 ха. Броят на земеделските стопани, заявили участие по мярка 214 (АЕП) е 1 781.

За кампания `2010 на производителите на животновъдна продукция са предоставени повече възможности за подкрепа на дейността чрез въвеждането на нови пет схеми: национални доплащания за крави с бозаещи телета и за клане (две схеми) и специфично подпомагане за поддържане производството на краве мляко в икономически уязвими ферми, в нитратно уязвими зони и в необлагодетелствани райони (три схеми).

Таблица IV.2.

Изплатен ресурс по схеми за животни за кампания `2010

Схема	Подадени заявления (брой)	Оторизирани заявления (брой)	Оторизирана сума по схема (лева)	Ставка (лева)
НДЖ 1	8 085	8 079	44 263 620,04	150,40
НДЖ 3	6 014	5 996	17 263 146,64	28,33
НДК	2 186	2 169	2 706 756,89	79,77
Общо	16 285	16 244	64 233 523,57	

Източник: ДФЗ-РА – Данните са актуални към 24.10.2011 г.

Таблица IV.3.

Изплатен ресурс по схеми за поддържане на производството на краве мляко, кампания `2010

Схема	Подадени заявления (брой)	Оторизирани заявления (брой)	Оторизирана сума по схема (лева)	Ставка (лева)
НДКМ 1	3 303	3 293	10 406 105,63	200,11
НДКМ 2	1 221	1 218	5 849 402,12	240,13
НДКМ 3	395	394	4 156 930,10	180,11
Общо	4 919	4 905	20 412 437,85	

Източник: ДФЗ-РА - Данните са актуални към 24.10.2011 г.

Процентното съотношение на средствата от бюджета на ЕС и от националния бюджет, които формират общия финансов ресурс за подпомагане е представено в следващата таблица.

Таблица IV.4.

Източници на финансиране по схеми и мерки за подпомагане

Схема/мярка	Финансиране от ЕС, %	Финансиране от НБ, %
СЕПП	100 - ЕЗФГЗ	-
СНДП	-	100
ЯМ	100 - ЕЗФГЗ	-
НДЖ1	-	100
НДЖ3	-	100
НДК	-	100
НДКГ	-	100
НДКМ 1	100 – ЕЗФГЗ *	-
НДКМ 2	100 - ЕЗФГЗ	-
НДКМ 3	100 - ЕЗФГЗ	-
Мярка 211 – НР1	82 – ЕЗФРСР **	18
Мярка 212 – НР2	82 - ЕЗФРСР	18
Мярка 214 – АЕП	82 - ЕЗФРСР	18

Източник: ДФЗ-РА

* ЕЗФГЗ – Европейски земеделски фонд за гарантиране на земеделието

** ЕЗФРСР - Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони

Оторизацията по схемите и мерките за директни плащания за кампания `2010 започна през месец декември 2010 г. До средата на м. юли 2011 г. са оторизирани следните суми по схеми и мерки:

Таблица IV.5.

Оторизирани плащания за кампания `2010 към 24.10.2011 г.*, лева

Схема	Брой заявления с оторизирани плащания	Оторизирани плащания
СЕПП	91 710	573 056 812,98
СНДП	72 031	288 419 160,30
ПЯМ	270	354 741,64
НДЖ1	8 079	44 263 620,04
НДЖ3	5 996	17 263 146,64
НДК	2 169	2 706 756,89
НДКГ	114	225 376,69
НДКМ1	3 293	10 406 105,63
НДКМ2	1 218	5 849 402,12
НДКМ3	394	4 156 930,10
Мярка 211 – НР1	28 308	30 358 896,95
Мярка 212 – НР2	11 300	8 280 311,38
Мярка 214 – АЕП	1 438	11 197 031,91
НДТ	30 132	69 246 785,81

Източник: ДФЗ-РА

*Справката обхваща периода 01.12.2010 – 24.10.2011 г.

Общата оторизирана сума за кампания `2010 надхвърля 1 млрд. лева.

Към средата на 2011 г. все още не са оторизирани около 13 000 заявления по СНДП, поради задължения на кандидатите към националния бюджет или липса на информация за такива. Към юли 2011 г. продължава обработката и оторизацията на заявления по мярка 214 „Агроекологични плащания“. До края на месец август 2011 г. са оторизирани плащанията по втория транш на схемата за национални доплащания за тютюн за кампания `2010 в размер до 35 000 000 лева.

Кампания `2011

През м. юни 2011 г. приключи приемът на заявления за подпомагане за кампания `2011, оторизацията на които ще започне през м. декември същата година.

Таблица IV.6.

Входящи данни за кампания 2011 г. по схеми за плащане на единица площ

Схема	Брой заявления	Заявена площ, ха
СЕПП	87 813	3 557 479,5
СНДП	68 460	3 162 055,72
НР 1	29 221	297 279,76
НР 2	11 496	209 575,93
АЕП	1 526	68 472,5
ПЯМ	232	1 051,56
НДТ	3 432	
Натура 2000	2 428	79 412,3

Източник: ДФЗ-РА

За кампания `2011 са нотифицирани още две нови схеми за животновъдството - специфична подкрепа за овце-майки и кози-майки в икономически уязвими общини в Южна България (НДЖ 4) и в необлагодетелстваните райони на страната (НДЖ5) за периода 2011-2013 г. (европейско финансиране в размер на 14 794 101 лева). Направена е и промяна в обхвата на схемата за необвързано подпомагане с национални доплащания за едър рогат добитък, включваща подпомагане и на биволи.

Таблица IV.7.

Входящи данни за кампания 2011 г. по схеми за животни

Схема	Брой заявления	Брой животни
НДЖ 1 (биволи)	85	3 917
НДЖ 1 (говеда)	8 033	304 039
НДЖ 3	5 829	6 181
НДЖ 4	809	19 193
НДЖ 5	1 326	27 478
НДК	2 430	49 185
НДКМ1	3 467	72 128
НДКМ2	1 483	40 202
НДКМ3	443	50 045

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.8.

Средства от бюджета на ЕС за директни плащания на площ и специфично подпомагане съгласно разпоредбите на чл. 68 от Регламент (ЕО) №73/2009 за земеделието в България за периода 2011-2013 г., лева

Схема	2011 г.	2012 г.	2013 г.
СЕПП	782 388 453	938 786 631	1 096 737 039
Специфично подпомагане съгласно разпоредбите на чл. 68 от Регламент (ЕО) №73/2009	37 797 116	37 797 116	37 797 116

Таблица IV.9.

Прогнозни средства, необходими от националния бюджет за схемите за Национални доплащания към директните плащания (НДДП) за периода 2011-2013 г., лева

Схема	2011 г.	2012 г.	2013 г.
НДДП на хектар	293 374 500	293 374 500	254 000 000
НДДП за тютюн (необвързана схема)	70 000 000	55 000 000	40 000 000
НДДП за животни	79 000 000	81 000 000	76 000 000
Общо	442 374 500	429 374 500	370 000 000

Източник: МЗХ

2.1.2. Механизми за пазарна подкрепа по сектори

Във връзка с прилагането на селскостопанските пазарни механизми, общият размер на предоставената подкрепа през 2010 г. възлиза на 52 913 570,38 лева, в това число 41 551 997,37 лева от ЕЗФГЗ и 11 361 573,01 лева от националния бюджет.

2.1.2.1. Сектор „Полски култури“

Интервенция на пазара на зърно

Интервенцията е един от основните инструменти за регулиране на пазарите на земеделски продукти, който осигурява минимално ниво на подкрепа на доходите на земеделските производители на обикновена пшеница, твърда пшеница, ечемик, царевича, сорго и неолющен ориз. Прилагането на процедурите по интервенция следва правилата за финансово подпомагане на Общата селскостопанска политика на ЕС.

2009/2010 пазарна година

По схема „Изкупуване на зърнени култури“ за пазарната 2009/2010 г. са постъпили общо 92 оферти за интервенционно изкупуване, от които 73 за 129 569,17 тона ечемик и 19 за 71 150 тона обикновена пшеница. От внесените оферти са оттеглени 41 (23 за ечемик и 18 за пшеница), 5 са отхвърлени по документи и 9 са отхвърлени след извършена анализ.

Изкупени са 42 100,563 тона ечемик и 3 586,563 тона обикновена пшеница. На оферентите е изплатена обща сума в размер на 11 321 852 лева.

По схема „Съхранение на зърнени култури“ за пазарната 2009/2010 са проведени два конкурса за избор на складове за съхранение на интервенционно изкупени през периода 01.09 - 30.09.2009 г. обикновена пшеница, ечемик и сорго. Сключени са договори с 29 склада за общ складов капацитет 136 000 тона. Поради ниския интерес на складодържателите, в южна България са сключени само два договора.

Извършени са ежемесечни плащания към складодържателите за прием и съхранение на изкупените при интервенцията пшеница и ечемик, на обща стойност 852 650,40 лева.

2010/2011 пазарна година

На 01.11.2010 г. е публикувана постоянна обява за изкупуване на 3 млн.тона обикновена пшеница в рамките на Общността, за пазарната 2010/2011 година. Поради значително повишените пазарни цени на пшеницата спрямо интервенционната, в рамките на периода за прием на документи няма постъпили оферти.

За пазарната 2010/2011 година е публикувана една обява за избор на складове за съхранение на изкупеното при интервенцията зърно. Сключени са договори за съхранение на интервенционно зърно с 4 склада, за общ складов капацитет 19 300 тона, но поради липса на предложени оферти за изкупуване на зърно, плащания по тези договори не са извършвани.

До август 2011 г. продължи съхранението на изкупените през стопанската 2009/2010 г. 42 100,500 тона ечемик и 3 586,500 тона обикновена пшеница, за които ежемесечно са оторизирани по 12 плащания към 8 склада.

Цялото количество интервенционни запаси, съхранявано в България, е предоставено за изпълнение на програма „Благотворителни операции“, план 2011 г.

Към м. октомври 2011 г. зърното е изтеглено от интервенционните запаси, като са установени и допустимите фири. Договорите за съхранение с всички складодържатели са приключени и са оторизирани и окончателните възнаграждения по тях. За съхранение и изтегляне на зърното до месец октомври 2011 г. е платена обща сума в размер на 1 178 994,97 лева.

През м. октомври е отворен прием за набиране на публични складове и регистрирани зърнохранилища за съхранение на интервенционно зърно за пазарната 2011/2012 г. На базата на определените от ЕК цени за съхранение ДФЗ-РА изготви предложение за намаляване с 0,60 лв./тон на цените за вкарване с физическо и без физическо преместване като по този начин се компенсират разходите за изследване на партидите при евентуална интервенция.

Програма „Благотворителни операции - помощ за най-нуждаещите се лица в Общността“

Разпределението на храни от интервенционни запаси за най-бедните в Общността е една от пазарните мерки, която се прилага от голям брой държави-членки. Програмата се финансира от ЕЗФГЗ и цели да бъдат подпомогнати, чрез безплатно раздаване на храни, най-нуждаещите се граждани, както и да бъдат реализирани неизползваните интервенционни запаси от земеделски продукти. България заяви пред ЕК желание да прилага тази мярка още през първата година от членството на страната в ЕС, което напълно съответства на провежданата в страната социална политика.

През 2010 г. завърши изпълнението на програмата „Благотворителни операции - план 2009“. През януари са изплатени две заявки за извършени административни и транспортни разходи на БЧК за трети транш на раздаването. Платени са средства на обща стойност 150 980 лева без ДДС.

План 2010 г.

За план 2010 г. по Програма „Благотворителни операции“, съгласно Регламент (ЕО) 1111/2009 г. на България са отпуснати 16 753 054 лева, разпределени за:

- 1 724 тона захар от Италия;
- 3 013 тона мека пшеница от интервенционните запаси на България,
- 44 239 тона зърнени култури от Унгария;
- 6 852 тона зърнени култури от Австрия;
- 4 068 447 лева за закупуване на зърнени култури.

Проведена е процедура по обществена поръчка за доставка на продуктите до складовете на БЧК. Сключени са шест договора за доставка на брашно, ориз, захар, макарони, спагети и обикновени бисквити.

Партньор на ДФЗ-РА при изпълнението на плана за 2010 г. е БЧК, който по предварително утвърдени списъци извърши крайното разпределение на храни до лицата в неравностойно положение. Правото да получат хранителни продукти имат социално слаби лица, които отговарят на критериите за получаване на енергийни помощи за отоплителен сезон 2009/2010.

При реализацията на програма „Благотворителни операции - план 2010“ до складовете на БЧК са извършени три доставки на договорените продукти – 1 900 000 кг брашно, 987 000 кг захар, 4 536 000 кг ориз, 1 061 000 кг спагети, 1 234 000 кг кус-кус и 285 000 кг обикновени бисквити. Реализирани са три транша по раздаване на продуктите на над 258 000 правоимащи социално слаби лица. Разпределени са остатъчните продукти на институционални бенефициенти. Така, за план 2010 г. са разпределени продукти на обща стойност 15 879 527 лева.

След приключване на всички доставки до складовете на БЧК, през месеците ноември и декември 2010 г. са изплатени транспортни разходи на фирмите-доставчици на обща стойност 158 795,27 лева без ДДС. По договори с операторите са освободени гаранции на обща стойност 17 666 588 лева.

На БЧК са изплатени административни разходи в размер на 1% от стойността на разпределените продукти и 3,5% транспортни разходи. Средствата се заплащат от националния бюджет и се възстановяват от ЕК, без стойността на платения ДДС, който остава за сметка на националния бюджет.

План 2011 г.

Отпуснатият на България бюджет за реализацията на план 2011 г. възлиза на 21 597 586 лева – с 28,91% повече спрямо предходната година. Партньор на ДФЗ-РА по реализацията на плана отново е БЧК.

Проведена е обществена поръчка за избор на доставчици на брашно, ориз, спагети, вафли, грис, лозови сарми и нишесте. През 2011 г. право да получат продукти по програмата имат около 205 000 социално слаби лица, съгласно предоставените от Агенцията за социално подпомагане списъци.

Сключени са договори за доставки на продукти срещу предоставяне на:

- 7 398,410 тона интервенционен ечемик от Словакия, на интервенционна стойност 1 465 936,48 лева без ДДС, за доставка на 2 415 тона брашно тип 500 (или еквивалентно) до складовете на БЧК;

- 19 966,323 тона интервенционен ечемик от Словакия, на интервенционна стойност 3 956 169,13 лева без ДДС, за доставка на 3 760 тона ориз I-во качество;

- 9 302,378 тона интервенционен ечемик от Словакия, на интервенционна стойност 1 843 192,69 лева без ДДС, за доставка на 1 116 тона спагети;

- 17 462,989 тона интервенционен ечемик от Словакия, на интервенционна стойност 3 460 153,28 лева без ДДС, за доставка на 1 057 тона обикновени вафли;

- 3 500,900 тона интервенционен ечемик от Словакия, на интервенционна стойност 693 675,67 лева без ДДС, за доставка на 915 тона пшеничен;

- 3 586,5 тона интервенционна пшеница от България и 36 772,100 тона интервенционен ечемик от България, на обща интервенционна стойност 7 996 737,68 лева без ДДС, за доставка на 3 000 тона постни лозови сарми;

- 5 328,4 тона интервенционен ечемик от България, на интервенционна стойност 1 055 780,35 лева без ДДС, за доставка на 303 тона царевично нишесте.

Изпълнението на договорите е обезпечено с банкови гаранции на обща стойност 30 931 157,44 лева.

Към м. октомври 2011 г. цялото количество зърно, предоставено на България за изпълнение на плана за благотворителност от Словакия и България, възлизащо общо на 103 318 тона е изтеглено изцяло и е преминало в собственост на операторите. Усвоените от България средства възлизат на 20 471 645,28 лв. без ДДС.

По прилагането на план 2011 г. до складовете на БЧК ще се извършат три доставки на договорените продукти – ориз, спагети, вафли, грис, лозови сарми и нишесте. Раздаването на храни от първия транш се осъществява през периода 11.07 – 29.07.2011 г., по предварително изготвен за всяка област график. В рамките на първия транш всеки бенефициент получава 6 вида храни (5 кг ориз, 1,5 кг спагети, 1,5 кг обикновени вафли, 1 кг пшеничен грис, 1,7 кг постни лозови сарми и 0,420 кг царевично нишесте).

Предвид големия интерес към програмата, са предприети мерки за разширяване кръга на бенефициентите. След обнародване на изменението на Наредба № 18/ 2007 за условията и реда за разпределение на храни от интервенционни запаси за социално слаби лица, в рамките на втория транш допълнително са включени още две групи бенефициенти - майки/осиновителки, получаващи помощи за отглеждане на дете до 1-годишна възраст и семейства, получаващи помощи за отглеждане на деца с увреждания. Така броят на лицата, които ще бъдат подпомогнати през 2011 г. по тази програма ще бъде над 260 000.

При втория и третия транш към изброените храни е добавено и брашно. Вторият транш на раздаване на храните обхваща периода 15.08 – 02.09.2011 г., а третият – от 01.11.2011 г. до 22.11.2011 г. Общото количество храни, които ще бъде предоставено възлиза на 12 566 тона, разпределени в 342 пункта в цялата страна. След приключване на програмата, нераздадените продукти ще бъдат предоставени по списък, одобрен от ДФЗ – РА, на социални и здравни заведения в цялата страна.

До края на 2011 г. ще бъдат изплатени транспортни разходи на фирмите-доставчици на обща стойност 204 716,46 лева без ДДС, както дължимите на БЧК административни разходи в размер до 204 716,46 лева без ДДС и транспортни разходи на обща стойност в размер до 716 507,58 лева без ДДС.

Във връзка с изпълнението на годишния план на ЕК за 2012 г. единственият кандидат е благотворителната организация БЧК е подала заявление за участие в програмата за план 2012. Съгласно Регламент (ЕС) 562/2011 за План 2012, бюджетът на България е 8 182 819 лева разпределен за:

- 33 988,763 тона зърнени култури от Финландия;
- 5 156,000 тона зърнени култури от Великобритания;

Осъществена е комуникация с разплащателните агенции на Финландия и Англия относно документите и изтеглянето на зърното за целите на програмата в България. Процедурата по изпълнение на Плана включва подписване на споразумение за сътрудничество с БЧК, изготвяне на техническата документация и спецификациите на продуктите, които ще се раздават през 2012 г., както и провеждане на обществена поръчка за избор на доставчици на необходимите храни.

2.1.2.2. Сектор “Месо и пчеларство”

Интервенция и частно складиране на месо

През 2010 г. ЕК не е издавала решение за публична интервенция и за частно складиране на говеждо, телешко, свинско, овче и козе месо.

Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2008-2010 г.

През 2010 г. успешно приключи прилагането на „Националната програма по пчеларство за тригодишния период 2008-2010 г.“, по която българските пчелари получиха финансова помощ в размер на 5 021 296 лева. Средният процент на усвояване на бюджета за периода е почти 70%, като се наблюдава по-засилен интерес през втората и третата година от прилагането на мерките по програмата.

За прием 2010 г. по Програмата са постъпили над 750 заявления за подпомагане. Сключени са 691 договора, по които са подадени 546 заявления за плащане. По 145 договора инвестициите не са извършени от пчеларите поради няколко основни причини – невъзможност на доставчиците на кошери, отводки и пчелни майки да реализират поетите ангажименти, липса на свободен финансов ресурс, с който да бъдат осъществени инвестициите от пчеларите и др.

След извършване на всички проверки, предвидени в процедурата по прилагане на Националната програма по пчеларство, са оторизирани 99% от подадените заявления за плащане. Планираният бюджет за годината възлиза на 2 290 000 лева. Изплатена е субсидия в размер на 1 771 423 лева (усвояемост 77%), от които 50% са предоставени от ЕЗФГЗ и 50% от националния бюджет на Република България.

Таблица IV.10.

Бюджет и изплатена финансова помощ по Националната програма по пчеларство за 2010 г. по мерки и сектори, лева

Мярка, сектор	Бюджет	Изплатена финансова помощ			Уسوени средства (%)
		Общо	в т.ч. ЕЗФГЗ	в т.ч. НБ	
Мярка В – Борба срещу вароатозата	210 660	113 960	56 980	56 980	54%
Сектор 1 Пчелари-проверители	15 000	6 845	3 422	3 422	46%
Сектор 2 Разходи за препарати в борбата срещу вароатозата	195 660	107 115	53 558	53 558	55%

Мярка С – Физико-химични анализи	15 000	4 405	2 203	2 203	29%
Разходи за анализ на физико-химичните характеристики на пчелния мед в акредитираните лаборатории	15 000	4 405	2 203	2 203	29%
Мярка D Подкрепа за подновяването на пчелните кошери	2 014 340	1 620 362	810 181	810 181	80%
Сектор 1 Подкрепа за закупуване на нови кошери и восьчни основи	992 584	882 902	441 451	441 451	89%
Сектор 2 Подкрепа за покупка на пакети-пчели и отводки	881 756	683 556	341 778	341 778	78%
Сектор 3 Подкрепа за покупка на пчелни майки	140 000	53 904	26 952	26 952	39%
Мярка Е - Сътрудничество със специализирани органи за осъществяването на практика на приложените изследователски програми в областта на пчеларството и пчелните продукти	50 000	32 696	16 348	16 348	65%
Разработване на стандартизационни документи за качествените показатели, нормите и методите за анализ на монофлорни видове пчелен мед, прополис, пчелно млечице, цветен прашец, пчелен восък	50 000	32 696	16 348	16 348	65%
Общо	2 290 000	1 771 423	885 712	885 712	77%

Източник: ИСАК, модул Национална програма по пчеларство – прием '2010.

Национална програма по пчеларство за тригодишния период 2011-2013 г.

През 2010 г. бе разработена и одобрена от ЕК „Национална програма по пчеларство за периода 2011-2013 г.". Одобреният бюджет на Програмата възлиза на 19 588 639,56 лева и е почти три пъти по-висок в сравнение с този за предходния тригодишен период. Предвидени са нови възможности за подпомагане, насочени към обучение и квалификация на кадри в пчеларството, популяризиране на българския пчелен мед, разработване на добри пчеларски практики, разработка на нови научно-приложни теми и др.

Таблица IV.11.

Бюджет на Националната програма по пчеларство 2011-2013 г., по години, лева

Година	Общ годишен бюджет, в това число:	Средства от ЕЗФГЗ
2011 г.	6 553 588,52	3 276 794,26
2012 г.	6 532 501,08	3 266 250,54
2013 г.	6 502 549,96	3 251 274,98
Общо	19 588 639,56	9 794 319,78

Източник: МЗХ

На 13.12.2010 г. стартира приемът на заявления за подпомагане по мярка В, мярка С, сектор 1 и мярка D за първата година от новата Програма по пчеларство. До края на 2010 г. са

подадени 728 заявления за подпомагане, ангажиращи финансов ресурс в размер на 3 516 235 лева.

До края на финансовата 2011 г. по програмата ще бъдат подпомогнати над 1 000 пчелари и няколко пчеларски организации. До края на месец юни 2011 г. са приети 1 433 заявления за подпомагане и са сключени договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в размер на 6 287 601,73 лева, което представлява 96% от бюджета за годината. Подадени са 204 заявления за плащане по изпълнените договори. Очаква се до края на годината да бъдат изплатени над 4 500 000 лева.

2.1.2.3. Сектор “Мляко”

Схема „Млечни квоти”

Прилагането на системата от млечни квоти цели стабилизиране на пазарите в сектора чрез постигането на баланс между търсенето и предлагането на мляко и млечни продукти. Всяка държава-членка на ЕС разполага с национална млечна квота (национално референтно количество), което представлява гарантираното общо количество краве мляко, предоставено на страната за един квотен период, до което няма задължение да се плаща налог (вноска). Националната квота се разпределя между производителите на краве мляко – индивидуална млечна квота (индивидуално референтно количество краве мляко, което земеделският производител може да изнесе на пазара без да дължи налог). Индивидуалната квота може да бъде квота за доставки или квота за директни продажби.

2009/2010 квотна година

Националната млечна квота на България за 2009/2010 г. е 979 млн. кг. За квотната 2009/2010 г. са реализирани 809 654 886 кг (87%) от квотата за доставки и 56 869 кг (71%) от квотата за директни продажби, т.е. не е допуснато превишение на националната квота. От същата квотната година се прилага годишно увеличение на националната квота с 1%, което намалява вероятността от налагане на такса за свръхпроизводство до края на квотната система (2014/2015 г.).

2010/2011 квотна година

Националната млечна квота на България през квотния период 2010/2011 г. е увеличена с 10 085 000 кг. През квотния период са разпределени 13 492 276 кг за доставки и 4 920 933 кг за директни продажби от националния млечен резерв на 579 производители на краве мляко, подали заявления. За периода 1 април 2010 г. – 31 март 2011 г. националната млечна квота не е превишена.

От 01.08.2010 г. за втори път се прилага процедурата за прехвърляне на индивидуални квоти по смисъла на чл. 24 от Наредба № 23 от 13.12.2007 г., т. нар. покупко-продажба на индивидуална квота без стопанство или квотна борса. Фиксираната цена за килограм краве мляко с референтна масленост 38 гр/кг е 0,15 лева, с 0,05 лева на килограм квота по-висока спрямо предходната година.

През квотната година са подадени 55 заявления за закупуване на индивидуални квоти и 1 088 заявления за продажба на индивидуални квоти. Заявените за закупуване количества са 4 331 611 кг, от които 4 287 611 кг за доставки и 44 000 кг за директни продажби. Заявените за продажба количества са в общ размер 25 607 889 кг, от които 24 208 474 кг квота за доставки и 1 399 415 кг квота за директни продажби.

2011/2012 квотна година

От започването на квотната 2011/2012 г. (1 април 2011 г.) до м. юли 2011 г. са приети 2 170 бр. декларации за изпълнение на млечна квота за директни продажби и 265 бр. декларации за изпълнение на квота за доставки.

Схема „Училищно мляко”

Програмата „Училищно мляко” има за цел да насърчи консумацията на прясно и кисело мляко и млечни продукти. Чрез нея се осигуряват субсидии за училищата и други учебни заведения, така че да се подпомага създаването на навици за здравословно хранене от най-ранна детска възраст. Програмата на ЕС „Училищно мляко” се прилага в България от учебната 2008/2009 г.

По схема „Училищно мляко” през учебната 2009/2010 г. са одобрени 18 нови заявители, с общо 8 008 деца. Общият брой на одобрените заявители е 104 (30 545 деца), тъй като одобрението на заявителите за учебната 2008/2009 г. важи и през следващите учебни години. През 2010 г. са одобрени и изплатени 4 заявки за плащане.

През учебната 2010/2011 учебна година са одобрени 20 нови заявители и така общият брой на одобрените заявители е 124, а броят на децата, които могат да се възползват от помощта - 34 699. Подадени са 9 заявки за плащане от общо 21 бр. учебни заведения (детски градини, начални и средни училища). Броят на учебните заведения, участващи по схемата, е по-голям от броя на заявителите, тъй като един заявител (например община, образователен орган или доставчик на продуктите) може да представлява няколко учебни заведения. Изплатени са 3 625,08 лева, изцяло от бюджета на ЕС.

2.1.2.4. Сектор „Вино”

Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2008/2009 – 2013/2014 г. включва три мерки за подкрепа, финансирани от ЕЗФГЗ.

Общият бюджет на Програмата за финансовата 2009/2010 година възлиза на 41 529 457 лева. Изплатената финансова помощ на бенефициенти е в размер на 28 631 669 лева или е постигната обща усвояемост 68,9%.

2009/2010 финансова година

Мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”

Определеният за България бюджет по мярката за финансовата 2009/2010 г. е 37 618 857,20 лева. Договорирани са 69 инвестиции, за които са изплатени 22 419 335,40 лева.

Допустими за подпомагане са дванадесет дейности, с едногодишни и многогодишни инвестиции. Подкрепата е насочена към промяна на структурата на лозовите насаждения, като сорт, формировка, промяна на тяхното местонахождение, което може да бъде съчетано с дейности по подобряване на методите и технологиите за управление на лозарското стопанство. Финансовата помощ по мярката е до 75% от стойността на инвестицията.

Мярка „Застраховане на реколта”

Определеният за България бюджет за финансовата 2009/2010 г. е 3 911 600 лева. По мярката се подпомагат производители на винено грозде, застраховали реколтата си за един или няколко застрахователни рискове, като градушка, буря, наводнение, проливен дъжд и др. Финансовата помощ по мярката е до 80% за застрахователни рискове, приравнени към природни бедствия и до 50% за други застрахователни рискове като пожар, пожар на корен и др.

По мярката са подадени 65 заявления за подпомагане. Изплатената сума е в размер на 1 106 982 лева.

Мярка „Промоции в трети страни”

Определеният за България бюджет за финансова 2009/2010 г. е в размер на 4 146 296 лева. Поради липса на интерес към мярката от страна на потенциални бенефициенти, през м. юни 2010 г. бюджетът за годината е пренасочен за усвояване по мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”.

2010/2011 финансова година

И през 2010/2011 година най-голям интерес от страна на бенефициентите се наблюдава към мярка „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”, с годишен бюджет 34 758 477,60 лева. Подадени са 55 проекта с обща стойност на финансовата помощ 27 787 356,73 лева, от които до м. юли 2011 г. са договорирани 15 проекта с обща стойност на финансовата помощ 6 404 437,51 лева. През периода януари-юли 2011 г. са изплатени 9 883 179,16 лева.

По мярка „Застраховане на реколта” определеният за България бюджет за финансовата 2010/2011 г. е 4 009 390 лева. По мярката са приети 58 заявления и до средата на 2011 г. са изплатени 412 102,11 лева.

По мярка „Промоции в трети страни” бюджетът за 2010/2011 г. е в размер на 4 302 760 лева. Към м. юли 2011 г. по мярката е подаден 1 проект, който предстои да бъде разгледан от Постоянната междуведомствена комисия.

През м. август 2010 г. бе открит прием на документи по схема „Изкореняване на винени лозя”, чийто бюджет се определя от ЕК на база подадени заявления. С Регламент (ЕС) № 1026/2010 на България е определен бюджет в размер на 629 577,89 лева. По схемата са сключени договори с 14 бенефициента на обща стойност 607 546,59 лева. Плащанията ще бъдат извършени до средата на м. октомври 2011 г.

2.1.2.5. Сектор „Плодове и зеленчуци”

Схема „Оперативни програми”

В сектор „Плодове и зеленчуци” през 2007 г. е одобрена една оперативна програма със срок на изпълнение 2008 – 2010 г. Общият бюджет по заложените мерки възлиза на 444 210 лева. Половината от тези средства ще бъдат възстановени от ЕЗФГЗ.

През 2010 г. е подадено едно заявление за годишно плащане за изпълнени мерки от оперативната програма за 2009 г. След разглеждане на представеното заявление е установено несъответствие с критериите за финансиране и плащането е отказано.

Схема „Групи производители”

Схемата за отпускане на помощ на групи производители, получили временно признаване в сектор „Плодове и зеленчуци” има за цел подпомагане на организации на производители на плодове и зеленчуци, които не са достигнали критериите за получаване на окончателно признаване. Помощта е предназначена да насърчи формирането и подобряването на организационната дейност и административната инфраструктура на групите производители, чрез изпълнение на план за признаване.

До края на 2011 г. предстои промяна на Наредба № 11 от 15.05.2007 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци и на техните асоциации и за условията и реда за одобряване и изменение на одобрените операционни програми. С предстоящото изменение на Наредба №11 от 15.05.2007 г. ще се урегулира допустимостта на инвестиционните разходи, извършвани от групи производители на плодове и зеленчуци.

Предвижда се включването на инвестиционни мерки за подпомагане, което ще направи схемата по-привлекателна за тези участници, които не са получили одобрение по мярка 121 от ПРСР, поради липса на бюджет.

Схема „Училищен плод”

През 2009 г. ЕК стартира инициатива за безплатно разпространение на плодове и зеленчуци сред децата в училищна възраст. Инициативата е свързана с изпълнението на една от целите на реформирания режим в сектор „Плодове и зеленчуци”, а именно – повишаване на консумацията на плодове и зеленчуци.

Прилагането на схемата се финансира от ЕЗФГЗ и от държавния бюджет, под формата на национално съфинансиране и държавна помощ.

За учебната 2010/2011 година общият бюджет на схемата „Училищен плод” за България възлиза на 7 293 541 лева. Схемата се приложи успешно в страната, като в нея участваха 478 учебни заведения, с обхванати 118 694 деца. Към м. юли 2011 г. по схемата се постъпили 1 115 заявки за плащане и са изплатени 670 122,19 лева, от които 502 590,30 лева от ЕЗФГЗ и 167 513,89 лв. от националния бюджет. До края на м. септември 2011 г. предстои обработването на 390 заявки за плащане за 2010/2011 учебна година.

През януари 2011 г. е изготвена и изпратена на ЕК Национална стратегия за прилагане на схема „Училищен плод”. В нея са предвидени възможности за максимално използване на отпускнатите от ЕК средства - увеличаване на ставката за порция плодове и разширяване на целевата група деца, получаващи плодове и зеленчуци.

Предстои изменение на Наредбата за условията и реда за прилагане на схема за предоставяне на плодове и зеленчуци в учебните заведения - схема „Училищен плод”. Измененията са свързани с промяна на сроковете за кандидатстване за участие в схемата и условията за подаване на заявки за плащане, което ще доведе до увеличаване на броя на участниците и максимално усвояване на бюджета.

За учебната 2011/2012 година по схема „Училищен плод” България ще разполага с общ бюджет от 3 771 043,17 лева, от които 2 828 282 лева от ЕЗФГЗ.

Схема „Извънредни мерки за подпомагане на пазара в сектора на зеленчуците“

Кризата с бактерията Ешерихия коли започна през м. май 2011 г. първоначално за производителите на краставици, но само за няколко дни разшири своя обхват до всички производители на пресни зеленчуци. Русия и три други държави забраниха вноса на пресни зеленчуци. Допълнително, ситуацията се утежни и от значителния срив на доверие на потребителите в ЕС.

На 17 юни 2011 г. ЕК издаде Регламент (ЕС) № 585/2011 за определяне на временни извънредни мерки за подпомагане на сектора на плодовете и зеленчуците, във връзка с кризата в резултат от заразата с бактерията Ешерихия коли. Общият бюджет на помощта за всички държави членки е в размер на 210 милиона евро и се отпуска за мерките, приложени през периода от 26 май до 30 юни 2011 г. Подпомагането се прилага за домати, салати, краставици, сладък пипер и тиквички за прясна консумация.

Във връзка с прилагането на извънредните мерки, в края на м. юни 2011 г. влезе в сила Наредба № 7/23.06.2011 г. за условията и реда за прилагане на извънредни мерки за подпомагане на пазара в сектора на зеленчуците. В наредбата са включени правила за прилагане на мерките „изтегляне от пазара” и „небрание на зеленчуците”, приложени в периода от 26 май до 30 юни 2011 г. Подпомагат се само производители на зеленчуци, които до 25 май 2011 г. са регистрирани по Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители.

В рамките на периода за прием на документи по схема „Извънредни мерки за подпомагане на пазара в сектора на зеленчуците“ във връзка с бактерията Ешерихия коли, 96 зеленчукопроизводители са подали заявки за компенсации, в размер общо на 4 896 668,16 лева. По мярка „Изтегляне от пазара“ заявените за подпомагане зеленчуци са 8 015,5 тона, а по мярка „Небране на зеленчуци“ са декларирани зеленчуци, отглеждани на площ от 14,705 ха.

Размерът на сумите, които ще получат производителите на зеленчуци зависи от коефициента на редуция, който ще приложи ЕК въз основа на поисканото от 27-те държави членки подпомагане и общия финансов ресурс за мярката. Плащанията могат да се извършват след публикуването на определения от ЕК коефициент до 15 октомври 2011 г.

2.1.2.6. Сектор „Захар“

Схема „Квотен режим“

Квотната система, включваща квоти за производство на захар и изоглюкоза се прилага като инструмент за регулиране на общностния пазар в сектор „Захар“. През стопанската 2008/2009 година единственото предприятие в България, произвеждащо бяла захар от захарно цвекло се отказа от производствената си квота и страната вече разполага с национална квота единствено за производство на изоглюкоза, в размер на 89 198 тона, изразени в сухо вещество.

През стопанската 2010/2011 година полагащата се производствена такса за производство на изоглюкоза е в размер на 1 046 721 лева. Част от таксата, в размер на 75%, се превежда в бюджета на ЕС, а останалите 25% - в националния бюджет.

Схема „Одобрение на предприятия“

Съгласно европейското законодателство, на пазара на ЕС могат да функционират преработватели на сурова тръстикова захар – „постоянни рафиньори“ и производители на захар и изоглюкоза, които са получили одобрение от компетентните органи на държавата-членка. На територията на България работят шест одобрени „постоянни рафиньори“ на сурова тръстикова захар и едно предприятие, производител на изоглюкоза.

Схема „Помощ за диверсификация“

През 2009 г. стартира прием на заявления за плащане по мерките "Модернизиране на земеделските стопанства" и „Добавяне на стойност към земеделски продукти“, предназначени за подпомагане на пряко засегнатите от реструктуриране на захарния сектор. През 2010 г. от „Временен фонд за реструктуриране“, част от ЕЗФГЗ, по двете мерки са изплатени суми в размер на 1 659 128 лева.

2.1.2.7. Сектор „Промоционални програми“

Промоционалните програми (финансирани със средства от европейския и националния бюджет), целящи популяризиране в ЕС и в трети страни на продукти и храни, се ползват с изключително голям интерес сред българските износители.

По промоционалната програма „Европейско сирене, моля“, предложена съвместно с Кипърската организация на говедовъдите и Асоциацията на млекопреработвателите в България за промоция на кипърски и български сирена на пазарите на Русия и Украйна, за първата година на прилагане (2009 г.) са извършени четири междинни плащания на стойност 1 268 251 лева. През 2010 г. стартираха и междинните плащания за втората година. От началото на прилагане на програмата до средата на м. юли 2011 г. са изплатени общо 890 359,19 лева, от които 556 474,49 лева от ЕЗФГЗ и 333 884,70 лева от националния бюджет. До края на 2011 г. се очаква да се извърши плащането на остатъка за първата фаза на договора за финансово подпомагане, както и всички плащания за втората година.

През м. април 2010 г. е подписан договор за втората одобрена от ЕК промоционална програма „Информационен проект за промотиране на млечни продукти (бяло саламурено сирене, кашкавал) на вътрешния пазар (Германия, Испания)”, предложена от Национална асоциация на млекопреработвателите, на стойност 6 200 346 лева, като 50% са средства от бюджета на ЕС и 30% - национално съфинансиране. Към средата на м. юли 2011 г. по програмата са изплатени 295 257,27 лева, от които 184 535,79 лева от ЕЗФГЗ и 110 721,48 лева - национално съфинансиране. До края на 2011 г. предстои изплащането на финансовите средства по първата фаза на договора за финансово подпомагане.

С решение от м. юни 2011 г. ЕК одобри трета за България промоционална програма „Освободете вкуса”. Програмата е иницирана от Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци и е насочена към промотиране на преработени плодове и зеленчуци на вътрешния пазар на ЕС (Германия, Полша и Румъния). Предложението е за тригодишна програма с общ бюджет 5 834 086,86 лева, от които 2 917 044,41 лева са от ЕЗФГЗ и 1 750 225,86 лева - национално съфинансиране. Програмата ще стартира след сключването на договор за финансово подпомагане.

През 2011 г. Постоянната консултативна комисия за избор на промоционални програми одобри още три промоционални програми за промоция на земеделски и хранителни продукти на пазарите на трети страни. Програмите са изпратени за одобрение в ЕК. До края на м. ноември 2011 г. се очаква Комисията да излезе с решение относно съфинансирането на тези програми със средства от ЕС.

Във връзка с последиците от разпространението на бактерията Ешерихия коли, през м. юли 2011 г. ЕК одобри Регламент за дерогация на Регламент (ЕО) № 501/2008 за 2011 г., чрез установяване на допълнителен график за представяне и подбор на програми за информиране и насърчаване в сектора на пресните плодове и зеленчуци на вътрешния пазар и в трети страни. Дерогацията позволи на професионални и междупрофесионални организации от сектора на пресните плодове и зеленчуци да представят свои програми до средата на м. август 2011 г. Представената от България промоционална програма за пресни зеленчуци – домати и краставици „Европейско – свежо и безопасно” насочена към пазарите на Германия, Чехия и Румъния е одобрена от ЕК за финансиране.”

Предстои изменение на Регламент на Комисията 501/2008, касаещо намаляване на документите, които се изпращат до ЕК, както и създаването на възможност за два приема едновременно за прилагане на програми за вътрешния и за външния пазар.

2.1.3. Търговски механизми

2.1.3.1. Лицензиране на износа

Възстановявания при износ на селскостопански продукти

През 2010 г. са подадени и обработени 46 заявки за изплащане на възстановяване при износ, на стойност 677 700 лева, за продукти от секторите говеждо месо, пилешко месо и яйца. Изплатени са 29 заявки, на обща стойност 459 656 лева за възстановявания при износ на пилешко месо.

Успех за България е включването през м. април 2010 г., с Регламент на ЕК 326/2010, на кашкавала в номенклатурата на селскостопанските продукти, подлежащи за възстановявания при износ.

За периода 01.01.2011 г. - 30.06.2011 г. са издадени 87 лиценза за възстановявания в сектора на птичето месо и яйцата, на обща стойност 1 116 191 лева. Изплатени са 36 заявки, общо за 453 634 лв. Предвид значителни интерес за износ на яйца за Бивша югославска

република Македония и на птиче месо за Армения, Ирак, Грузия и Йордания, се очаква до края на 2011 г. да бъдат издадени над 200 броя лицензии, с обща стойност на субсидията около 2 000 000 лева.

Лицензии при износ на млечни продукти за Канада за календарната 2010 г.

Съгласно Споразумението между Европейската общност и Канада, подписано през 1995 г., ползването на намалено мито при внос на сирена и кашкавал в Канада изисква задължително представяне на лицензия за износ, издадена от държавата на произход. Квотата дава възможност за внос на млечни продукти в Канада при значително намаление на вносното мито.

За 2010 г. са издадени 38 броя износни лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада, както следва:

- за продукти с код по КН 0406 90 29 – кашкавал – 17 лицензии за 95 048 кг;
- за продукти с код по КН 0406 90 50 – сирене – 21 лицензии за 200 057 кг.

От началото на 2011 г. до 30.06.2011 г. издадените лицензии за износ на мляко и млечни продукти за Канада са както следва:

- за продукти с код по КН 0406 90 29 – кашкавал – 1 лицензия за 1 300 кг;
- за продукти с код по КН 0406 90 50 – сирене – 5 лицензии за 65 450 кг.

Задължителни лицензии при износ на селскостопански продукти за календарната 2010 г.

През 2010 г. са издадени общо 185 броя лицензии за износ на: пшеница и смес от пшеница и ръж; ръж; овес; царевича; ориз; брашно и други видове захар. Най-голям е броят на лицензиите за износ на пшеница - 81 бр. за 425 799 тона, ориз – 51 бр., за 2 103 тона и царевича – 22 бр. за 73 354 тона. Учредени са 155 броя банкови гаранции, възлизащи на 4 170 135 лева, освободени са 141 гаранции на стойност 4 352 588 лева и са наложени 13 глоби и санкции, на стойност 15 904 лева.

За първите шест месеца на 2011 г. са издадени общо 125 броя лицензии за износ на земеделски продукти, като най-голям е броят на лицензиите за пшеница – 71 (за 49 030 тона) и за ориз – 31 броя (за 1 273 тона).

2.1.3.2. Лицензиране на вноса

Съгласно разпоредбите на европейското законодателство, вносът от трети страни на зърнени култури, ориз, захар, маслиново масло и трапезни маслини, пресни и преработени плодове и зеленчуци (в т.ч. чесън, консервирани гъби, ябълки и банани), говеждо и телешко месо, свинско месо, мляко и млечни продукти, яйца и яйчен албумин, птиче месо и на етилов алкохол със земеделски произход изисква представяне на лицензии. За една част от продуктите се лицензира само вносът в рамките на тарифни квоти и преференциални режими (говеждо месо, мляко и млечни продукти, захар), а за други - по отношение на целия внос.

От началото на прилагането на системата от вносни лицензии (01.01.2007 г.) до 31.12.2010 г. в поддържания от МЗХ регистър на вносителите на земеделски продукти са вписани 349 вносители, от които 26 броя през 2010 г.

През 2010 г. са подадени 461 заявления за издаване на лицензии за внос на земеделски продукти, а общо издадените лицензии са 443. Най-голям брой лицензии за внос са издадени за ябълки – 139, ориз - 56, царевича – 50 и банани – 33. В полза на МЗХ са учредени гаранции за изпълнение на лицензии в размер на 74 595 380,10 лева, от които 71 691 156,18 лева са постъпили под формата на банкови гаранции и 2 904 223,92 лева - като паричен депозит по набирателната сметка на МЗХ.

Възстановени са гаранции в размер на 39 612 252,17 лева., от които 37 207 479,30 лева под формата на банкови гаранции и 2 404 772,87 лева – като парични депозити.

Конфискуваните в полза на МЗХ гаранции, поради неизпълнение на задължение за внос по лицензии, са в размер на 80 502,44 лева. Сумата на наложените санкции за 2010 г. е най-високата за последните четири години (за 2007 г. – 30 537,02 лева, за 2008 г. - 51 962,77 лева и за 2009 – 69 542,10 лева).

2.2. Подпомагане по Втори стълб на ОСП – прилагане на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г.

Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. е насочена към развитието на конкурентно земеделие и горско стопанство, иновации в хранително-вкусовата индустрия, опазване на природните ресурси и околната среда, повишаване възможностите за заетост и подобряване на условията за живот в селските райони. Общият бюджет на Програмата за периода 2007-2013 г. възлиза на 6 341 млн. лева, от които 5 089 млн. лева от ЕС и 1 236 млн. лева от националния бюджет.

От началото на прилагане на Програмата до края на 2010 г. до ЕК са изпратени шест официални искания за нейни изменения, от които са одобрени четири и две са в процес на разглеждане. През м. април 2011 г. е изпратено седмо поред искане за промяна, като междуременно петото изменение е одобрено официално от ЕК на 28 март 2011 г.

През 2010 г. се прилагат 21 от общо 22-те мерки по ПРСР. В допълнение към мерките, прилагани до 2009 г., стартира и мярка 41 "Прилагане на стратегиите за местно развитие". Мярка 611 „Доплащания към директните плащания” приключи като дейности през 2009 г. и през 2010 г. по нея се извършват само плащания.

През 2010 г. по ПРСР са приети 3 019 заявления за подпомагане (без мерки 211, 212 и 214) на обща стойност 1 816, 037 млн. лева, от които общо публичните средства (ЕЗФРСР и национален бюджет) възлизат на 1 468, 830 млн. лева. Сключени са 3 607 договора на обща стойност 897,563 млн. лева, субсидията за които е в размер на 665,305 млн. лева.

Изплатените през 2010 г. публични средства по Програмата са в размер на 721,987 млн. лева, което е с 2,6 пъти повече в сравнение с плащанията през 2009 г. и представлява 60% от всички платени публични средства за периода 2008-2010 г. През годината стартира нов прием на проекти. Извършени са ключови промени в националното законодателство по прилагане на мерките от ПРСР, което подобрява възможностите за кандидатстване и одобрение на заявления. Въведени са данъчни облекчения за общините, бенефициенти по Програмата. В условията на активен диалог и сътрудничество с Националното сдружение на общините в България, Министерският съвет гласува средства от националния бюджет за покриване на разходи за ДДС по общинските мерки на Програмата. Авансовите плащания за общинските проекти по ПРСР са увеличени от 20% на 50% - това е единствената европейска програма, при която на общините се изплащат до 50% авансови безвъзмездни средства.

През 2010 г. е постигнат напредък по отношение разглеждането на подадените заявления. За първи път са одобрени заявления по 5 мерки от ПРСР – 111, 123, 141, 311 и 312. Това допринася за по-балансираното прилагане на Програмата и постигане на заложените в нея цели.

Предприети са мерки за преодоляване на отчетеното през предходните години голямо забавяне при обработката на заявления. В резултат, са обработени по-голямата част от подадените през 2008 и 2009 г. заявления.

2.2.1. Анализ на постигнатия напредък по прилагането на ПРСР и по постигането на целите, по оси

• Мерки от Ос 1

Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания”

През 2010 г. по мярката са постъпили 78 нови заявления. През май 2011 г. проектите са разгледани и са сключени договори с одобрените организации.

Разгледани са подадените през първия период на прием 91 заявления и са сключени договори с 47 обучаващи организации, с обща стойност на публичните разходи 13,499 хил. лева. Съществуващите през предходните години проблеми, довели до забавяне на обработката на заявленията са решени – извършени са промени в нормативната уредба и е увеличен капацитетът на ДФЗ-РА.

Към 31.12.2010 г. няма постъпили заявки за плащане по мярка 111.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа сключени договори за подпомагане) показва, че броят на лицата, които могат да бъдат обучени, с подкрепата по мярка 111, представлява 88,4% от заложените цели.

Мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери”

През 2010 г. не е осъществен прием на заявления за подпомагане по мярката. В същото време, значителен прогрес е постигнат по отношение на обработката, одобрението и плащанията по проекти. В началото на 2010 г. са разгледани оставащите от 2009 г. проекти. Извършено е първо плащане по 2 587 проекта в размер на 62,965 млн. лева, което представлява 63,5% от всички платени по мярката средства до момента.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на сключени договори за подпомагане) показва, че броят на младите фермери, подкрепени по мярка 112 до 2010 г. представлява 101% от заложените за подпомагане брой фермери. По отношение на напредъка въз основа на извършените първи плащания, изпълнението на показателя „брой подкрепени млади фермери” е 99% спрямо заложената стойност.

Успехът на мярката се дължи в значителна степен и на оказаната консултантска помощ от страна на НССЗ, която предоставя безплатно за фермерите пълен комплект съветнически услуги в съответствие с изискванията на мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”.

Интересът към мярка 112 остава значителен, независимо от това, че приемът на заявления е преустановен през м. юли 2009 г. В тази връзка, седмото изменение на ПРСР предвижда осигуряването на допълнителни средства по мярката, за сметка на по-неатрактивните мерки.

Мярка 121 „Модернизиране на земеделски стопанства”

Мярка 121 се прилага изключително успешно, като се отбелязва напредък по всички заложен общи и допълнителни специфични цели за Програмата. Предвижда се бюджетът на мярката да бъде увеличен с нови средства със 7-то изменение на ПРСР.

От началото на прилагане на мярката до 31.12.2010 г. са одобрени 2 164 заявления (73% от общо подадените по нея) и са сключени договори за тяхното изпълнение. Изплатените средства възлизат на 355,017 млн. лева - 70% от договорената субсидия.

През 2010 г. по два „прозореча” са постъпили за разглеждане само проекти за инвестиции по Европейския план за икономическо възстановяване (ЕПИВ) и за инвестиции по гарантираните бюджети по мярката. Поради това броят на подадените проекти е 330 - значително по-малко в сравнение с предходните две години - 1 061 през 2009 г. и 1 557 през 2008 г. Отхвърлени са 555

проекта, сключени са 367 договора, на стойност 110,033 млн. лева публични разходи, а одобрените заявки за плащане са 982, на стойност 215,320 млн. лева публични разходи.

Напредъкът през 2010 г. е съществен спрямо предходната година, като по брой на одобрените заявки за плащане се наблюдава ръст с 84%, а по отношение на изплатените суми - с 54%.

Мярка 121 се прилага изключително успешно за инвестиции в растениевъдство – те представляват 79% от одобрените публични разходи и 95,7% от платените средства по проекти. За животновъдния сектор относителният дял е по-нисък, съответно 16,6% и 4,1%, основно поради по-дългия срок, който е необходим както за разработването, така и за изпълнението на проекти в животновъдството.

През 2010 г. е постигнат напредък и по отношение на броя подадени проекти и сключени договори по гарантираните бюджети. Размерът на договорените средства към 31.12.2010 г. нараства почти 4 пъти спрямо година по-рано. Общо договорените публични средства са 29,3 % от размера на гарантираните бюджети. Най-съществено е увеличението при договорените средства по нитратната директива - над 9 пъти. В животновъдния сектор размерът на договорените средства бележи ръст с 61%, а най-малко са договорените публични субсидии за преминаване към биологично производство – 1, 081 млн. лева.

Анализът на напредъка по мярката на база сключени договори показва, че най-добър резултат може да бъде постигнат при гарантирания бюджет по нитратната директива – 64,7% от предвидените средства. За сектор „Мляко“ са договорени 12,8% и заедно с проектите, които са в процес на обработка към 31.12.2010 г., може да се очаква да бъдат сключени договори за 28% от предвидените средства.

Мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите”

През 2008 г. по мярката няма подадени проекти, а през 2009 г. са постъпили два проекта, които впоследствие са оттеглени от кандидатите. През 2010 г. по мярката е подаден един проект, със стойност на субсидията 309,798 хил. лева.

Слабият интерес за кандидатстване по мярка 122 се дължи основно на следните причини:

- Дребна по размер частна собственост (90% от реституираните гори са под 1 ха), което води до малки суми за подпомагане;
- Собствениците са отдалечени от горите си и не се интересуват от тях;
- Сдруженията на собственици на гори (горските кооперации) са покрили най-належащите си нужди с подпомагане по мярка 1.4. на Програма САПАРД;
- Общините, които притежават гори, предпочитат да подготвят и изпълняват проекти, свързани с други дейности (приоритет са проектите по мерки 321 и 322) и възможностите за кандидатстване по мярка 122 остават на заден план.

Мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти”

През 2010 г. е постигнат значителен напредък по отношение на обработката на проекти, постъпили през предходните две години – разгледани са 119 проекта (86% от приетите през 2008 г. и 2009 г.). Сключени са 94 договора, с общ размер на публичните разходи 115,766 хил. лева. Отхвърлени са 23 заявления, а две са оттеглени от кандидатите.

През 2010 г. е обявен прием на проекти за инвестиции по ЕПИВ в рамките на два „прозореца”, както и два приема на проекти за инвестиции извън ЕПИВ. Постъпили са общо 159 заявления, които са в процес на обработка.

Извършени са първите плащания по проекти за мярка 123. Подадени са 30 заявки за плащания, по 11 от които са платени 9,441 млн. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите въз основа сключени договори показва, че при изпълнението на договорите той може да достигне 15% от поставената по мярката цел за подпомогнати предприятия, 23% за реализирани инвестиции и 14% за предприятия, въвели нови продукти, процеси и технологии.

Изпълнението за целите на база всички проекти, по които е извършено плащане (включително само авансово и/или междинно) е 2% от целите за подпомогнати предприятия и за въвелите нови продукти, процеси и технологии и 3% от целите за инвестиции. Напредък по мярката е отбелязан и по отношение на проекти, по които има окончателно плащане – 1% от целите за подпомогнати предприятия и 0,4% от целите за инвестиции.

Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”

През 2010 г. са разгледани 1 190 заявления, подадени през 2008 г. и 2009 г. и част от постъпилите през 2010 г. Одобрени са 904 заявления (76% от обработените), с общ размер на публичните разходи 13,290 млн. лева. Отхвърлени са 222 заявления, а 64 са оттеглени от кандидатите. Към 31.12.2010 г. в процес на разглеждане са 471 заявления.

Извършени са и първите годишни плащания по мярка 141 - на 711 бенефициенти са изплатени 2,085 млн. лева.

През 2010 г. се наблюдава увеличение на интереса за кандидатстване по мярка 141, основно поради провежданите информационни кампании и нарасналото доверие на потенциалните бенефициенти към ПРСР. За периода 2008 - 2009 г. средно месечно са подадени по 47 заявления (мярката е отворена 16 месеца), а през 2010 г. средно месечният брой достига 151 (мярката е отворена 6,02 месеца), което представлява увеличение над три пъти.

Мярка 142 „Създаване на организации на производители”

През 2010 г. по мярка 142 е подадено едно заявление за признаване и подпомагане на организация на производители. Подаденото през 2008 г. заявление за подпомагане е разгледано и одобрено, по него е постъпила и заявка за плащане.

Слабият интерес по мярката е свързан с трудности в процеса на коопериране на дребните земеделски стопанства. Наблюдава се липса на взаимно доверие между потенциалните партньори, както и на умения за управление на маркетингова организация (водене на счетоводство, управление на търговско дружество/кооперация и др.), което възпрепятства процеса на организиране и кандидатстване.

С цел разширяване на кръга земеделски производители, допустими за членове на организациите и намаляването на минималния брой членове, е поискано изменение на ПРСР.

Мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”

През 2010 г. продължи прилагането на дейностите по мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния”. Основно, те включват пълен комплект съветнически услуги по мярка 214 „Агроекологични плащания”, в периода на кампанията за директните плащания и по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране”. Общо са изготвени 1 653 заявления.

От разгледаните през 2010 г. проекти, подадени през 2008 и 2009 г., са одобрени и платени 2 452 (94% от внесените), на стойност 2,518 млн. лева и са отхвърлени 159 броя. За периода от началото на прилагане на мярката до 31.12.2010 г. са извършени плащания по 10 заявки на обща стойност 3,148 млн. лева.

Анализът на напредъка по постигане на целите (въз основа на платени проекти) показва, че броят на подпомогнатите земеделски производители по мярка 143 възлиза на 27% от целевия брой, заложен в ПРСР. Мярката постига по-добре целите си по отношение на млади фермери – 85% и агроекология - 37% и слабо по отношение на полупазарни стопанства - 5%. По отношение на мярка 142 „Създаване на организации на производители” не е реализиран напредък.

- **Мерки от Ос 2**

- Мярка 211 „Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони”**

През 2010 г. е осъществен прием на заявления по мярката – без санкции и със санкции от 1% за всеки просрочен ден. Подадените заявления възлизат на 29 097 броя, което представлява нарастване с 11% спрямо 2009 г., а спрямо 2008 г. и 2007 г. - съответно с 20% и 28%.

Изплатените субсидии (след корекции) през 2010 г. за кампания `2009 са в размер на 34,600 млн. лева, което е съответно с 63% и с 57% повече в сравнение с кампании 2007 и 2008, основно за сметка на по-високата ставка на хектар.

Мярката допринася в значителна степен за постигане на целите, заложен с индикаторите за резултат. През 2010 г. са подпомогнати 44% от предвидените по мярката стопанства от планински райони. Налице е ръст спрямо 2008 г. с 8,7%. Поставената цел за подпомогнатата площ на база оторизирани заявления за 2009 г. е почти изпълнена – 90,7% от заложената (спрямо 94,6% за 2008 г.). Заявленията за кампания `2010 са оторизирани през 2011 г.

Основният извод, който се налага е, че чрез мярката се подпомага преобладаващата част от малките ферми, което подпомага постигането на нейната цел – да допринесе за предотвратяване на обезлюдяването на тези региони. Неизпълнението на индикатора за брой на подпомогнатите ферми произтича от надценяването на броя на малките ферми в процеса на реструктуриране и нарастване на фермите, който е налице след присъединяването на България към ЕС.

По отношение на мярка 211 „Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони”, в шестото изменение на ПРСР са предложени промени в размера на помощта, както и в нивата на компенсиране в зависимост от площите. През следващите години от програмния период може да се очаква допустимите за подпомагане по мярката площи плавно да нарастват.

- Мярка 212 „Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските”**

Подадените през 2010 г. заявления по мярката са 11 651 броя, с 8% повече в сравнение с 2009 г.

Извършените плащания за кампания `2009 са в размер на 8,721 млн. лева. Изплатените средства бележат ръст с 30% спрямо 2007 г. и с 19% спрямо 2008 г., дължащ се на по-големия размер на субсидията за кампания `2009.

Сред бенефициентите преобладават фермерите, стопанисващи до 50 хектара (93% от кандидатите за подпомагане). Групите, стопанисващи между 50 и 100 хектара и над 100 хектара представляват по около 3-4% от подпомогнатите бенефициенти.

Анализът на прилагането на мярката показва, че тя допринася в значителна степен за постигане на целите, заложи с индикаторите за резултат, като през 2010 г. са подпомогнати 108% от предвидените стопанства. Поставената цел за подпомогната площ на база платени заявления през 2010 г. (за кампания `2009) е преизпълнена – 180 % от заложената цел (спрямо 183% за кампания 2008 г.). На практика това означава, че размерът на подпомаганите стопанства е двойно по-голям от този на първоначалните целеви стопанства, основно поради протичащите в България процеси на намаляване броя на стопанствата и увеличаване на средната използвана площ.

По мярката се подпомагат повече на брой по-дребни фермери, което допринася за постигане целта на мярката да противодейства на обезлюдяването на тези райони. Недостатъчното усвояване на предвидения бюджет се дължи на неправилното допускане за по-голям дял на площите с по-малки размери, като не са отчетени протичащите след присъединяването на страната към ЕС процеси на уедряване. Затова, с шестото изменение на ПРСР за Мярка 212 са поискани промени в размера на помощта, както и в нивата на компенсиране в зависимост от площите.

Мярка 214 „Агроекологични плащания”

През 2010 г. по мярка 214 са оторизирани плащанията по подадените заявления за кампания `2009. От постъпилите 1 446 заявления, за плащане са одобрени 899 (38% от заявленията са отхвърлени). Наблюдава се ръст на оторизираните средства с 22%, който обаче се дължи на нарастването на броя на наложените санкции с 63% спрямо предходната година. Така, изплатените публични разходи се увеличават едва с 2%, в сравнение с кампания `2008.

Анализът на данните на база подадени заявления за 2009 г. показва, че най-голям интерес сред земеделските стопани от гледна точка на заявления и площи има към направлението „Възстановяване и поддържане на недоизпасани затревени площи с висока природна стойност” - ВПС1 (52% от подадените заявления), следвани от „Традиционни практики за сезонна паша/пасторализъм” и биологично растениевъдство, съответно 23% и 15% от заявленията. Интересът към направления „Сеитбообращение за опазване на почвите и водите” и „Поддържане на местообитания на защитени видове в обработваеми площи, разположени в орнитологично важни места” продължава да е много нисък.

От оторизираните общо 2,378 млн. лева публични средства, най-много са за биологично растениевъдство – 40% от средствата по мярката, следвани от тези за „Опазване на застрашени от изчезване местни породи” - 23% от средствата и за „Управление на земеделски земи с висока природна стойност” - 20% от средствата.

Причините за проблемите при изпълнението на мярка 214 са: все още малък брой кандидати; бавна обработка на заявленията; висок дял на отхвърлени заявления; високо ниво на санкции.

За преодоляване на трудностите, през 2010 г. са отстранени някои неизправности в Регистъра на селскостопанските животни и в картата на земите с висока природна стойност. Предприети са и действия за увеличаване на кандидатите по мярката и по-бързата обработка на заявленията. През 2010 г. по мярка 214 „Агроекологични плащания” са подадени 1 781 заявления, с 23% повече спрямо 2009 г., основно в резултат на проведените в цялата страна активни информационни кампании.

Мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи”

През 2010 г. в рамките на два приема са подадени 30 заявления, като се наблюдава леко увеличение на броя на постъпилите проекти и запазване на стойността на исканата субсидия

спрямо предходните години. Интересът към мярката остава слаб, въпреки предприетите действия за информиране и активизиране на потенциалните кандидати.

Отчетен е напредък по отношение одобрението на проекти. След одобренията през 2009 г. 20 проекта, със стойност на публичните разходи 1,193 млн. лева, през 2010 г. са одобрени още 16 проекта със стойност на публичните разходи 3,573 млн. лева. Увеличава се средната стойност на исканата субсидия на проект. През 2010 г. са извършени плащания по девет заявки със стойност на публичните разходи 0,374 млн. лева.

За подпомагане кандидатстват основно структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства – с 47% от одобренията и 22% от платените проекти, общините – с 50% от одобренията и 67% от платените проекти. Постъпил е и един проект от физическо лице.

Преобладават проекти за залесяване с широколистните видове – 77% от одобренията и 94% от платените, следват иглолистните видове, съответно 15% и 6% от платените, смесените площи и бързо растящи видове – с по 6% от одобренията.

Анализът на напредъка по постигане на целите показва, че с извършеното залесяване е постигнато 26%-тно изпълнение на база одобрени и 10%-тно на база платени проекти на заложената цел за съхраняване качество на почвата. По отношение на показателя за смекчаване на промените в климата – изпълнението е 25% на база одобрени и 11% на база платени, за качество на водата – 14% на база одобрени, за предотвратяване на маргинализацията и изоставянето на земята - 25% на база одобрени проекти. Изпълнението по отношение на биоразнообразие и горско стопанство с висока природна стойност се постига в незначителна степен - 6% на база одобрени и 1% на база платени проекти.

Мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни мерки”

През 2010 г. са постъпили 39 заявления с обща стойност на публичните разходи 4,133 млн. лева. Въпреки нарастването на броя на подадените проекти спрямо предходните години, интересът към мярката остава слаб.

Кандидати за подпомагане са основно структурите на Държавната агенция по горите – държавни горски и ловни стопанства (69% от подадените заявления), следват общините (26%) и частните собственици на гори (5%), които за първи път подават проекти през 2010 г.

През 2010 г. са одобрени 6 проекта със стойност на публичните разходи 0,522 млн. лева. От началото на прилагане на мярката до 31.12.2010 г. са одобрени 24 проекта, на обща стойност 2,181 млн. лева. Отхвърлени са 29 проекта със стойност на публичните разходи 3,180 млн. лева.

Извършени са първите плащания по мярка 226. През годината са постъпили 11 заявки, по пет от които са изплатени 182 хил. лева.

Анализът на напредъка по отношение индикатора за залесени площи (170 000 хектара) показва, че изпълнението на поставената цел възлиза на 32,6% на база одобрени и 3,1% на база платени проекти.

За превантивните дейности на база одобрени проекти поставената цел за брой оборудвани противопожарни депа се постига 14%, а за брой построени/подоброени наблюдателни пунктове - 9%. Незначителен е напредъкът по отношение на обем на инвестициите – 3,8%.

Преобладават дейностите по превенция (87% от всички дейности) на база одобрени площи. Платените средства са изцяло за дейности по възстановяване.

- **Мерки от Ос 3**

Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”

През 2010 г. по мярката са осъществени три приема на проекти, два от които за инвестиции по Европейския план за икономическо възстановяване (ЕПИВ) и един за други инвестиции.

Наблюдава се значително нарастване на интереса за кандидатстване по мярката. През годината са подадени 217 заявления със стойност на публичните разходи 71,485 млн. лева. Спрямо предходната година, броят на подадените проекти се е увеличил 3,8 пъти, а стойността на заявените публични разходи - 4,1 пъти.

Отчита се забележим напредък по отношение броя на одобрените проекти. През 2010 г. са одобрени 23 проекта (42% от разгледаните) със стойност на публичните разходи 6,415 млн. лева.

През годината по мярката не са извършвани плащания.

Анализът на напредъка на база одобрени заявления (включително постъпилите през 2010 г., които са в процес на обработка) показва максимално възможен напредък от 5% по отношение на поставената цел за подпомагане на бенефициенти и 31% за реализираните по мярката инвестиции.

От одобрените проекти преобладават тези за развитие на туризма, с обща стойност на инвестициите 6,034 млн. лева - 65% от всички инвестиции, следвани от тези за производство на енергия от възобновяеми източници - 2,255 млн. лева (24% от инвестициите).

Мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”

През 2010 г. по мярка 312 са организирани три приема на проекти – два за инвестиции по ЕПИВ и един за други инвестиции, в рамките на които са постъпили 656 проекта.

Интересът за кандидатстване се запазва на високо ниво, но се наблюдава намаление спрямо предходната година на броя на подадените проекти с 17% и на стойността на публичните разходи с 23%.

Реализиран е известен напредък по отношение на броя на одобрените проекти. През 2010 г. са одобрени 238 проекта (30% от подадените през 2009 г.) със стойност на публичните разходи 67,784 млн. лева.

От одобрените проекти, преобладават тези за развитие на туризма - 53% от всички проекти, следвани от производството на енергия от възобновяеми източници – 18% и секторът на услугите – 14%. Проектите, свързани с преработката на суровини, които са недопустими по мерки 121 и 123, както и тези за търговия, заемат дял от 15%.

Анализът за напредъка по одобрени и разплатени проекти показва сравнително ниски стойности за постигане на индикаторите за подпомогнати бенефициенти и инвестиции, но по допълнителните специфични за ПРСР индикатори и цели показва добро изпълнение - за брой подпомогнати нови туристически дейности - 16,9% и за очаквани инвестиции – 70,2%. Може да се очаква висока степен на изпълнение на заложените индикатори, ако всички одобрени проекти бъдат реализирани от бенефициентите.

През 2010 г. по мярка 312 са постъпили 43 заявки за плащане на стойност 8,322 млн. лева. Осъществени са авансови плащания по 28 от тях на стойност 3,397 млн. лева. По-голямата част от бенефициентите (94%) са се възползвали от възможността да получат увеличен до 50% размер на авансовото плащане.

Мярка 313 „Насърчаване на туристически дейности”

През 2010 г. не е осъществен прием на проекти по мярка 313.

От началото на прилагане на ПРСР до края на 2010 г. по мярката са приети 47 заявления за подпомагане, на стойност 16,560 млн. лева. От постъпилите заявления в процес на разглеждане са 40, а седем са отхвърлени.

С оглед запазването на потенциала за постигане на целите на мярката, са направени изменения в Наредба № 32/2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 313.

Мярка 321 „Основни услуги за населението и селските райони”

През 2010 г. са подадени 241 проекта с обща стойност на публичните разходи 762,762 млн. лева. От постъпилите проекти 97 са за инвестиции по ЕПИВ с обща стойност на публичните разходи 355,406 млн. лева, от които 284,321 млн. лева - от ЕЗФРСР.

Сключени са договори за изпълнение на общо 158 проекта (31% от подадените през периода 2008-2009 г.) със стойност на публичните разходи 515,158 млн. лева. Към 31.12.2010 г. в процес на обработка са всички подадени през 2010 г. проекти, както и 8% от подадените през предходните години.

Плащанията по мярка 321 през 2010 г. представляват 29% от всички плащания по ПРСР. Подадени са 130 заявки за плащане на стойност 212,890 млн. лева. Извършени са 129 авансови плащания в размер на 211,163 млн. лева. Общините използват в значителна степен възможността да получат увеличен размер на авансовото плащане до 50%, което се оказва изключително важно за реализирането на техните проекти.

Мярка 321 е една от мерките от ПРСР, които се прилагат успешно. Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа данни от одобрени заявления) показва, че поставената цел за брой на подпомаганите дейности може да се постигне до 10,5%. По отношение на индикатора за инвестиции, реализирани по мярката, изпълнението е по-високо - 61,6%. По отношение на напредъка по проекти, по които има извършено плащане, се постига 8,5% от поставената цел за брой на подпомаганите дейности и 25,3% за реализирани инвестиции.

Анализът на напредъка за постигане на целите по отношение на инвестиции по ЕПИВ (въз основа на данни от депозирани заявления) показва изпълнение, превишаващо над девет пъти поставената цел за инвестиции.

Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”

През 2010 г. са подадени 227 проекта с обща стойност на публичните разходи 141,754 млн. лева. За целия период на прилагане на мярката са подадени 523 проекта с обща стойност на публичните разходи 579,760 млн. лева. Сключени са договори за изпълнение на 181 проекта (61% от подадените през периода 2008-2009 г.) със стойност на публичните разходи 208,838 млн. лева. Към 31.12.2010 г. в процес на обработка са постъпилите през 2010 г. проекти и 2% от подадените през предходните две години.

Плащанията по мярка 322 през 2010 г. представляват 13% от всички плащания по ПРСР през годината. Подадени са 168 заявки за плащане на стойност 97,794 млн. лева, по 163 от които са извършени авансови плащания на стойност 94,344 млн. лева.

Анализът на напредъка за постигане на целите (въз основа данни от одобрени заявления) показва, че поставената цел за брой населени места, в които се изпълняват дейностите, може да се постигне до 34%, а по отношение на индикатора за реализирани инвестиции, изпълнението може да е по-голямо - до 51%. По отношение на напредъка по

проекти, по които има извършено плащане, изпълнението достига 31% от поставената цел за брой на населени места и 23% за реализирани по мярката инвестиции.

- **Мерки от Ос 4 ЛИДЕР**

През 2010 г. е осъществен един прием на проекти по мерки от ос 4, но се изпълняват дейности по мерките и от предходната година.

Мярка 41 "Прилагане на стратегии за местно развитие" и Мярка 431-1 „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегии за местно развитие”

През периода на първата покана за набиране на проектни предложения (16.01 – 30.08.2010 г.) са постъпили 55 стратегии за местно развитие с обща стойност на публичните разходи в размер на 204,186 млн. лева.

Изборът на местните инициативни групи се извършва на три етапа. Първият етап обхваща проверка на заявленията и приложените документи за административно съответствие и допустимост. Вторият включва техническа оценка на качеството на представените стратегии за местно развитие и на кандидатите за МИГ. Третият етап включва посещения на място при одобрените на първите два етапа кандидати, получили 60 и повече точки на техническата оценка, с цел потвърждаване на достоверността на посочените данни и обстоятелства в стратегията и заявлението.

Оценката на стратегиите стартира през пролетта на 2011 г.

Мярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”

През 2010 г. по мярката 431-2 се изпълняват проектите, по които са сключени договори по приключилите две процедури за избор на проекти през 2009 г. За периода на прилагане на мярката към края на 2010 г. са сключени 91 договора с обща стойност на публичните разходи 14,833 млн. лева.

Плащанията по мярката 431-2 през 2010 г. са по-малко от 1% от всички плащания по ПРСР през годината. Подадени са 89 заявки за плащане на обща стойност 3,252 млн. лева и са извършени междинни плащания по 46 от тях на стойност 1,367 млн. лева. Съфинансирането от страна на бенефициентите по тези заявки възлиза на 60,6 хил. лева.

Анализът по отношение на видовете подкрепени дейности по проекти, по които има извършено междинно плащане показва, че общият брой подпомогнати дейности е 227, като най-голям е броят на дейностите, свързани с осигуряване на информация за района и стратегията за местно развитие – 33% от всички предвидени дейности, следвани от обучение на персонала, включен в подготовката и прилагането на стратегията за местно развитие - 27% от дейностите.

Анализът на изпълнението по отношение на допълнителни специфични за ПРСР индикатори и цели, на база сключени договори, показва отлично изпълнение по отношение на броя подкрепени потенциални МИГ по мярката 431-2 - 155% от заложената цел, както и много добри показатели на база извършени междинни плащания – 38 потенциални МИГ са получили средства и изпълнението на целта е 63%.

Мярка 611 „Доплащания към директните плащания”

През 2010 г. за последен път се извършват плащания по мярката 611 „Доплащания към директните плащания”. Общият размер на плащанията възлиза на 65,216 млн. лева. С шестото

изменение на ПРСР е предложено неусвоеният бюджет по мярката да бъде прехвърлен към бюджетите на други мерки.

Мярка 511 „Техническа помощ”

Управляващият орган на ПРСР е отговорен за прилагането на дейностите по линия на техническа помощ (включително Националната селска мрежа), а ДФЗ - РА е компетентно звено за извършване на плащанията.

Дейностите, финансирани по линия на техническа помощ през 2010 г., са насочени към създаване на предпоставки за ефективно управление и прилагане на ПРСР. През 2010 г. са регистрирани и одобрени общо 82 заявления за подпомагане, от които 60 на МЗХ и 22 на ДФЗ - РА. Общата стойност на постъпилите заявления е 13,321 млн. лева, от които на по-късен етап са оттеглени пет на обща стойност 1,800 млн. лева. Сключените договори по мярката от началото на нейното прилагане са 167, на стойност 24,524 млн. лева.

От стартирането на мярката през 2008 г. до края на 2010 г. изплатените средства по подадени заявки за плащане възлизат общо на 7,539 млн. лева.

2.2.2. Финансово прилагане на ПРСР по мерки

От началото на прилагане на ПРСР до 31 декември 2010 г. общо изплатените публични средства възлизат на 1 199,797 млн. лева, от които 962,032 млн. лева от ЕЗФРСР и 237,765 млн. лева - национални средства.

Таблица IV.12.

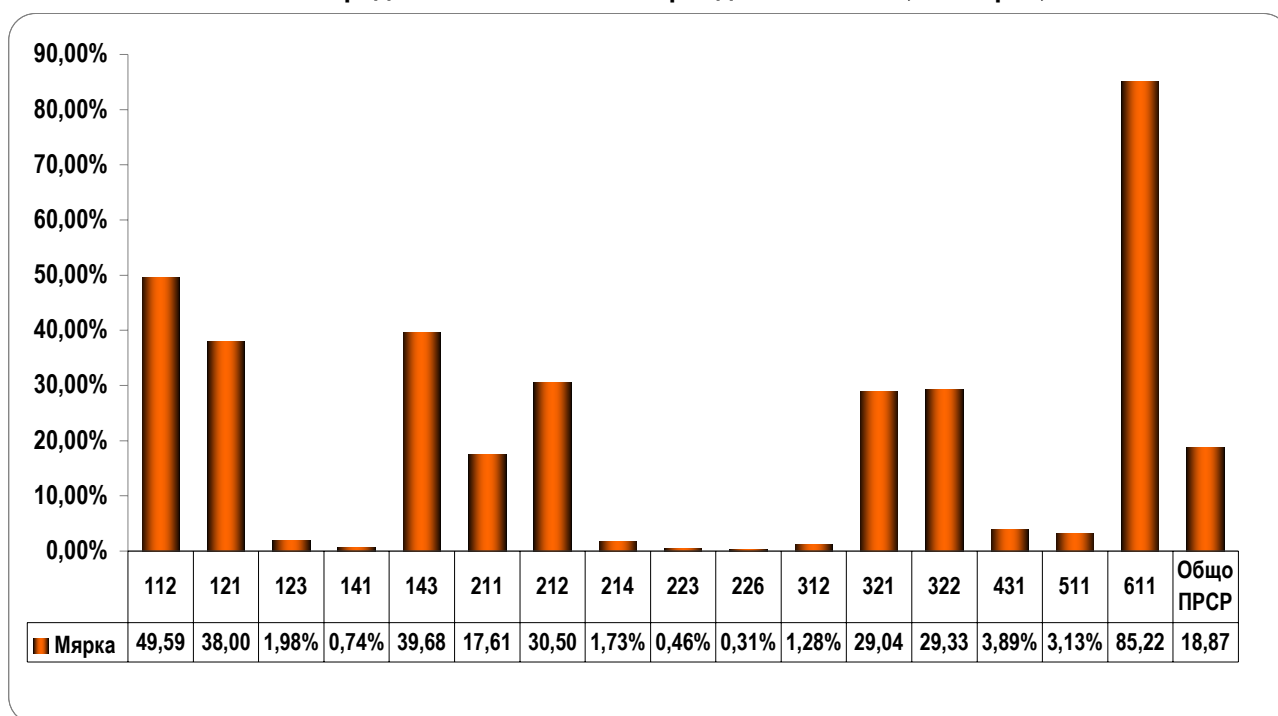
Извършени плащания по мерки от ПРСР за периода 2008-2010 г., млн. лева

Мярка/ос	2008 г.	Дял от общо платените през 2008 г. средства по ПРСР	2009 г.	Дял от общо платените през 2009 г. средства по ПРСР	2010 г.	Дял от общо платените през 2010 г. средства по ПРСР	2008-2010 г.	Дял от общо платените през периода 2008-2010 г. средства по ПРСР
112 "Създаване на стопанства на млади фермери"	1,001	0,50%	35,154	12,67%	62,965	8,72%	99,122	8,26%
121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	0,00	0,00%	139,697	50,36%	215,320	29,82%	355,017	29,59%
123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	9,443	1,31%	9,443	0,79%
141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	2,085	0,29%	2,085	0,17%
143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния"	0,004	0,00%	1,524	0,55%	3,149	0,44%	4,676	0,39%
Ос 1	1,005	0,50%	176,374	63,59%	292,959	40,58%	470,341	39,20%
211 "Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони"	29,128	14,53%	14,117	5,09%	34,600	4,79%	77,845	6,49%

212 "Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските"	9,290	4,64%	4,772	1,72%	8,721	1,21%	22,785	1,90%
214 "Агроекологични плащания"	0,00	0,00%	4,232	1,53%	4,311	0,60%	8,543	0,71%
223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,374	0,05%	0,374	0,03%
226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,182	0,03%	0,182	0,02%
Ос 2	38,418	19,17%	23,121	8,34%	48,185	6,67%	109,727	9,15%
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятията"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	3,397	0,47%	3,397	0,28%
321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	211,160	29,25%	211,160	17,60%
322 "Обновяване и развитие на населените места"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	94,346	13,07%	94,346	7,86%
Ос 3	0,00	0,00%	0,000	0,00%	308,901	42,78%	308,901	25,75%
431-1 "Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за избрани МИГ (прилагащи стратегии за местно развитие)"	0,00	0,00%	0,00	0,00%	1,367	0,19%	1,367	0,11%
Ос 4	0,00	0,00%	0,00	0,00%	1,367	0,19%	1,367	0,11%
511 "Техническа помощ"	0,000	0,00%	2,183	0,79%	5,355	0,74%	7,540	0,63%
Ос 5	0,00	0,00%	2,183	0,79%	5,355	0,74%	7,540	0,63%
611 "Доплащания към директните плащания"	161,003	80,33%	75,699	27,29%	65,218	9,03%	301,921	25,16%
Ос 6	161,003	80,33%	75,699	27,29%	65,218	9,03%	301,921	25,16%
Общо	200,426	100 %	277,377	100 %	721,987	100 %	1 199,797	100 %

Източник: Дирекция РСР, МЗХ

Фигура IV.1
Усвояемост на средствата по ПРСР за периода 2008-2010 г., по мерки, %

Източник: ДФЗ-РА

2.2.3. Европейски план за икономическо възстановяване

Европейският план за икономическо възстановяване (ЕПИВ) е насочен към стимулиране на икономиките на държавите-членки, с цел тяхната адаптация към предизвикателствата, произтичащи от световната икономическа и финансова криза. Всички държави-членки получават средства от ЕПИВ, с цел насърчаване реализацията на проекти за развитие на селските райони.

Определената за България допълнителна сума по ЕПИВ за периода 2009-2010 г. е 64,836 млн. лева, в това число 38,139 млн. лева за 2009 г. и 26,697 млн. лева за 2010 г. Като се добавят и 10% съфинансиране от страна на българския бюджет (7,197 млн. лева), то общата сума по ЕПИВ за България възлиза на 72,033 млн. лева.

Допълнителният бюджет от ЕПИВ за 2009 г. и 2010 г. е насочен към дейностите по Ос 1 и Ос 3 на ПРСР, свързани с управлението на водите, възобновяемата енергия и реструктуриране на млечния сектор, в това число:

- За управление на водите – 56% от средствата, предназначени за:
  - водоспестяващи технологии, като например системи за напояване;
  - съхранение на вода, включително преливници;
  - инсталации за пречистване на отпадъчни води в земеделските стопанства и преработвателните предприятия;
  - строителство/реконструкция/ рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения.
- За възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) – 35% от средствата, в това число за:

- съоръжения за производство на енергия от ВЕИ;
  - съоръжения за производство на биоенергия чрез преработка на биомаса;
  - създаване на насаждения от многогодишни енергийни култури;
  - инсталации / инфраструктура за възобновяема енергия чрез използване на биомаса и други ВЕИ (слънчева, вятърна и геотермална енергия).
- За реструктуриране на млечния сектор – 9% от средствата - за инвестиции за повишаване конкурентноспособността на сектор „Мляко”.

В резултат от допълнително предоставените средства по линия на ЕПИВ, интензитетът на помощта по мерките, свързани с новите предизвикателства (121, 123, 311 и 312), се увеличава с 10%. За мерки 311 и 312 увеличението на интензитета се отнася само за инвестиции в сгради и оборудване за производство и продажба на енергия от възобновяеми енергийни източници.

През 2009 г. няма одобрени проекти, финансирани по линия на ЕПИВ. В края на 2010 г. са сключени договори по 52 проекта, постъпили през годината, на стойност 20,203 млн. лева публични средства, в които са включени инвестиции по ЕПИВ в размер на 6,002 млн. лева. През 2010 г. няма подадени заявки и не са извършени плащания по тези проекти.

2.2.4 Напредък по ПРСР през първото полугодие на 2011 г. и очаквани резултати до края на годината

Общият размер на договорените средства през първото полугодие на 2011 г. възлиза на 282,957 млн. лева. Предвижда се до края на годината да бъдат сключени над 2 000 договора, а размерът на договорените публични средства да надхвърли 1 200 млн. лева.

Таблица IV.13.

Размер на договорените средства за периода 01.01- 30.06.2011 г., лева

Мярка от ПРСР	Договорена сума
111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания"	15 376 908,00
112 "Създаване на стопанства на млад фермер"	537 812,00
121 "Модернизация на земеделски стопанства"	9 634 438,40
123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	37 028 909,21
141"Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	4 620 577,50
223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	2 857 722,60
226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	2 212 346,00
311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	35 964 635,09
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	36 413 969,90
313 "Насърчаване на туристическите дейности"	10 158 658,20
321 "Основни услуги за икономиката и населението на селските райони "	99 531 877,51
322 "Развитие и обновяване на селата"	28 619 083,60
Общо	282 956 938,01

Източник: ДФЗ-РА

Таблица IV.14.

Прогноза за брой сключени договори и договорени публични средства по ПРСР до края на 2011 г.

	Мярка от ПРСР	Брой обработени заявления	Публични разходи по обработените заявления, лева
Заявления ПРИЕМ 2009	312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	112	52 665 725,17
	123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	94	113 999 348,05
	311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	94	33 064 501,86
	312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	650	185 583 928,20
	321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	223	692 775 643,50
	Заявления ПРИЕМ 2010	322 "Обновяване и развитие на населените места"	196
	121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	167	43 832 583,54
	141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	499	7 319 581,50
	223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	2	472 886,10
	Заявления ПРИЕМ 2011	226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	10
	ОБЩО	2 047	1 243 407 611,45

Източник: ДФЗ-РА

През първите шест месеца на годината по мерките от ПРСР са изплатени 168,243 млн. лева по общо 39 404 заявления, от които 37 837 заявления с размер на субсидията 39,198 млн. лева са по мерки 211, 212 и 214, имащи характер на преки плащания.

Таблица IV.15.

Изплатени субсидии по мерки и оси на ПРСР за периода 1 януари – 30 юни 2011 г., лева

Мярка	Брой заявления	Изплатена субсидия
ОС 1		
111 "Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания"	4	234 323
112 "Създаване на стопанства на млади фермери"	17	415 582
121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	203	46 337 045
122 "Подобряване на икономическата стойност на горите"	0	0

123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	34	16 453 042
141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	1 093	3 204 676
142 "Създаване на организации на производители"	0	0
143 "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния"	2	873 972
ОБЩО ОС 1	1 353	67 518 640
ОС 2*		
211 "Плащания за природни ограничения на фермери в планински райони"	26 948	29 619 833
212 "Плащания за природни ограничения на фермери в райони, различни от планинските"	10 424	7 864 891
214 "Агроекологични плащания"	465	1 713 152
223 "Първоначално залесяване на неземеделски земи"	9	229 493
226 "Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности"	10	270 172
ОБЩО ОС 2	37 856	39 697 542
ОС 3		
311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	14	1 854 558
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	38	6 502 039
313 "Насърчаване на туристическите дейности"	0	0
321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	26	39 016 957
322 "Обновяване и развитие на населените места"	14	7 786 409
ОБЩО ОС 3	92	55 159 962
ОС 4		
431-2 "Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални МИГ в селските райони"	62	2 031 447
ОБЩО ОС 4	62	2 031 447
ОБЩО:		
511 "Техническа помощ"	41	3 835 024
ОБЩО:	39 404	168 242 614
<i>Източник: Дирекция РСР, МЗХ</i>		
<i>*Като разплатени суми по заявления по мерки 211, 212 и 214 са представени оторизираните за периода от 01.01.2011 г. до 30.06.2011 г.</i>		

2.3. Допълнително държавно подпомагане

В допълнение към подпомагането по двата стълба на ОСП, земеделските производители в България се подпомагат от държавата и чрез държавни помощи, краткосрочни и дългосрочни кредитни схеми.

Държавните помощи са допълнителен инструмент за подкрепа на земеделските производители, с цел реализиране на националната политика за развитие на определени области и дейности.

Държавните помощи в областта на селското стопанство се основават на три различни перспективи. Първо, правилата за държавните помощи в областта на селското стопанство се подчиняват на основните принципи на политиката за конкуренция. Второ, държавните помощи в областта на селското стопанство трябва да се вписват в Общата селскостопанска политика на ЕС и политиката за развитие на селските райони. И накрая, правилата трябва да са съвместими с международните задължения на ЕС, в частност споразумението със СТО в областта на селското стопанство.

На 31.12.2009 г. изтече периодът, през който България можеше да прилага т. нар. „съществуващи помощи“, прилагани преди присъединяването на страната към ЕС, без необходимост от оценка за съвместимост с общия пазар. След тази дата всяка помощ трябва да е в съответствие с европейското право в областта на държавните помощи.

През 2010 г. в страната са прилагани държавни помощи, нотифицирани пред Европейската комисия и одобрени през периода 2007 – 2010 г., както и минимални помощи (помощи „de minimis“), предоставени в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) № 1535/2007.

Правилото „de minimis“ се прилага по отношение на помощи, които поради малкия си размер не застрашават конкуренцията и могат да се предоставят от държавите – членки без необходимост от одобрение от Европейската комисия. С Регламент (ЕО) № 1535/2007 максималният размер на помощите „de minimis“ в сектора на производството на селскостопански продукти е установен на 7 500 евро (14 669 лв.) на стопанство, за период от три данъчни години.

През 2010 г. земеделските производители са получили държавни помощи под формата на целеви субсидии, лихвени субсидии и капиталови субсидии по кредити за изпълнение на инвестиционни проекти, данъчни облекчения и други. Държавните помощи са предоставени чрез ДФ „Земеделие“, като орган в системата на МЗХ, предоставящ помощи, както и чрез други администратори на помощи в земеделието.

Таблица IV.16.

Държавни помощи в земеделието през периода 2008 - 2010 г.

	Изплатени средства (млн. лв.)			Брой получатели		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Съществуващи помощи						
I. Национални схеми на ДФ „Земеделие“						
- целеви субсидии	23.4	25.6	1.5	4 649	5 311	365
- целеви кредити - елемент на държавна помощ	1.9	0.0	0.0	493	0	0
- кредити по инвестиционни програми - елемент на държавна помощ	1.8	0.0	0.0	274	0	37
- капиталови субсидии и субсидии за лихви	11.2	11.8	5.8	434	556	340
II. Национални схеми на Фонд „Тютюн“*						
1. Парични премии на тютюнопроизводителите за количество и качество произведен тютюн	132.2	108.1		26 533	26 468	

	Изплатени средства (млн. лв.)			Брой получатели		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
2. Безвъзмездно предоставяне на семена на тютюнопроизводителите	0.9	0.8		26 533	34 270	
3. Финансова помощ за поддържане на генетични ресурси от тютюневи сортове	0.8	0.7		9	9	
III. Индивидуални помощи	2.8	0.4	0.1	4	4	2
1. Подпомагане на дейността на Държавно предприятие "Кабиюк" по поддържане на автохтонните и други ценни породи от Националния генофонд по животновъдство и Съхраняването им като национално богатство*	2.0	0.2		1	1	
2. Заем в полза на „Слатина Булгарплод“ ЕАД по Проект за тържища на едро в България	0.0	0.0		0	0	
3. Заем в полза на „Пазар за плодове, зеленчуци и цветя“ АД по Проект за тържища на едро в България	0.2	0.1	0.1	1	1	1
4. Заем в полза на "Марица" АД за изграждане и оборудване на пазар на едро	0.6	0.1	0.0359	1	1	1
5. Заем в полза на "Пазар на производителя -Пазарджик" АД за изграждане и оборудване на пазар на едро	0.0	0.0		1	1	
IV Данъчни облекчения						
1. Преотстъпване на 60 на сто от корпоративния данък на регистрираните земеделски производители-юридически лица	20.9	13.8		1 379	1 277	
2. Изцяло преотстъпване на корпоративния данък на данъчно задължени лица	13.3	6.2		256	244	
3. Освобождаване от данък върху доходите от селскостопанска дейност на регистрирани земеделски производители и тютюнопроизводители - физически лица	n/a	n/a		n/a	n/a	
4. Освобождаване на собствениците на земеделските земи и горите от заплащане на данък върху недвижимите имоти	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
5. Освобождаване на земеделските производители от данък върху стопанските сгради, използвани за селскостопанска дейност	n/a	n/a		n/a	n/a	

	Изплатени средства (млн. лв.)			Брой получатели		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
6. Прилагане на преференциални акцизни ставки върху моторните горива, използвани за обработка на земеделска земя	80.0	87.7		10 872	11 904	
7. Освобождаване от данък добавена стойност на доставките, свързани със земя	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
V. Схеми на Национална агенция по заетостта**	9.5	7.0		7 471	4 281	
VI. Други мерки						
1. Предоставяне на земеделска земя от държавния съответно общинския поземлен фонд	3.5	21.2	0.3	17 655	11 825	2 021
2. Финансово подпомагане на сдруженията за напояване	1.0	0.0		7	0	
3. Безвъзмездно придобиване на право на собственост и право на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура и обслужващата техника от сдруженията за напояване	0.1	0.7	0.0126	5	5	2
4. Облекчения при формиране и заплащане на вноските за социално осигуряване	18.0	17.4	10.5	43 902	50 168	35 850
Нови държавни помощи, одобрени от Европейската комисия						
1. Предоставяне на Държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия	23.1	0.0	1.2	5 225	0	73
2. Помощ за водене на родословна книга и за определяне продуктивността и генетичните качества на животните		2.1	2.3		28	28
3. Помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена			0.7			1
4. Държавна помощ по Временната рамка за подпомагане на земеделските производители на селскостопанска продукция и на предприятия, извършващи дейност в областта на преработката и търговията на селскостопански продукти			23.0			6 896

	Изплатени средства (млн. лв.)			Брой получатели		
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
5. Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче			0.004			2
6. Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция			0.5			193
Минимални помощи						
Минимални помощи - общо	42.9	0.4	0.7	n/a	n/a	2 007

Източник: ДФ „Земеделие“, Национална агенция по приходите, Национална агенция по заетостта, Национален осигурителен институт, МЗХ

Бележки: *от 2010 г. средствата се предоставят под формата на компенсация за извършване на услуга от обществен интерес; **понастоящем Националната агенция по заетостта прилага подобни помощи под формата на минимални помощи в сектор преработка и търговия със селскостопански продукти (без първично производство); n/a – размерът не може да се определи и/или данните не са налични.

Нови схеми за държавни помощи

През 2010 г. и първите шест месеца на 2011 г. са разработени и нотифицирани пред Европейската комисия 11 нови схеми за държавни помощи в земеделието:

1. Държавна помощ за компенсирание на загуби на земеделски производители за напълно пропаднали площи в следствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия (през 2010 г. е нотифицирана и одобрена промяна за удължаване срока на действие на мярката до края на 2013 г.);
2. Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;
3. Временна държавна помощ за подпомагане на земеделските производители на селскостопанска продукция и на предприятия, извършващи дейност в областта на преработката и търговията на селскостопански продукти с цел съхраняване на стопанствата и запазване на производството при настоящата финансова и икономическа криза;
4. Помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче;
5. Помощ за инвестиции в земеделски стопанства за постигане на съответствие с изискванията за качество при производство и съхранение на сурово мляко, определени в Регламент (ЕО) № 853/2004 (впоследствие решено да се прилага като допълнение към мярка 121 от Програмата за развитие на селските райони);
6. Помощ за инвестиции в земеделски стопанства за достигане на минималните изисквания на Директива 1999/74/ЕО за защита и хуманно отношение при отглеждането на кокошки-носачки (впоследствие решено да се прилага като допълнение към мярка 121 от Програмата за развитие на селските райони);
7. Помощ за инвестиции в земеделски стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък;

8. Помощ за участие в изложения и панаири – Национално изложение по животновъдство, гр. Сливен, Регионално изложение по биволовъдство, гр. Разград, Национален събор за опазване на местните български породи, гр. Калофер;
9. Помощ за участие в изложения по овцевъдство - Регионално изложение по овцевъдство, гр. Костинброд, Общинско изложение по овцевъдство, гр. Елин Пелин, Общинско изложение по овцевъдство, гр. Годеч и Общинско изложение по овцевъдство, гр. Брезник;
10. Инвестиции за изграждане на търговски помещения и закупуване на търговско оборудване за земеделски производители, осъществяващи директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход;
11. Помощ за прилагане на намалена акцизна ставка върху газъола, използван за земеделски нужди (в процес на оценка от ЕК за съответствие с Общия пазар).

Минимални помощи (помощи „de minimis”)

През 2010 г. и първите шест месеца на 2011 г. са предоставени следните помощи „de minimis”:

1. Схема за помощ „de minimis” за закупуване на фураж за изхранване на животни млечно направление;
2. Кредит за подпомагане на животновъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти;
3. Разсрочване на предоставени през 2008 г. кредити за животновъди, птицевъди и свиневъди чрез помощ „de minimis”;
4. Индивидуална помощ „de minimis” за създаване на стопанства на млади фермери за създаване на разсадници с трайни насаждения и/или декоративни видове, включително акация;
5. Индивидуална помощ „de minimis” на земеделски производител-пчелар за компенсиране на щети, причинени от полски пожар.
6. Индивидуална помощ „de minimis” на земеделски производител за започване на дейност за производството на земеделска продукция;
7. Индивидуална държавна помощ „de minimis” за закупуване на специализирани транспортни средства за превоз на кучета;
8. Помощ „de minimis” за изхранване на възприемчивите животни към болестта шап.

В случая на предоставяне или разсрочване на кредит при условията на „de minimis” помощта се изразява в брутен еквивалент безвъзмездни средства, изчислен по Методика на Министерството на финансите.

2.3.1. Краткосрочно подпомагане чрез Държавен фонд „Земеделие”

През 2010 г. по краткосрочните схеми за подпомагане на ДФЗ, включващи държавни помощи и краткосрочни кредитни схеми, са подпомогнати 10 153 земеделски производители. От тях, 9 480 са получили държавна помощ или кредит, а 673 са разсрочили кредити от предходни години.

Общо договореният и изплатен ресурс по мерките на краткосрочно кредитиране и субсидиране за 2010 г. е 70 838 хил. лв. (при 61 552 хил. лв. през 2009 г.), в т.ч. за подпомагане на сектор „Животновъдство” – 57 055 хил. лв. (при 42 792 хил. лв. през 2009 г.) и за сектор „Растениевъдство” – 13 783 хил. лв. (при 18 760 хил. лв. през 2009 г.).

Изплатените средства под формата на субсидии са 29 399 хил. лв. (при 27 699 хил. лв. през 2009 г.), под формата на кредити – 41 439 хил. лв. (при 33 853 хил. лв. през 2009 г.), а усвоеният брутен еквивалент на безвъзмездна помощ (в случая на кредити при условията на „de minimis”) - 595 хил. лв.

През 2010 г. е предоставено краткосрочно държавно подпомагане по следните финансови линии:

Таблица IV.17.

Краткосрочно подпомагане чрез Държавен фонд „Земеделие”

№	Финансова линия	Разпределен ресурс (лв.)	Изплатени средства (лв.)	Брой получатели
1	Целева субсидия за подпомагане на земеделските производители за закупуване на посевен материал от картофи за семепроизводство и консумация	1 552 900	1 484 183	365
2	Схема за предоставяне на държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на животните	2 342 582	2 298 450	28
3	Схема за предоставяне на държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне на продуктивността и генетичните качества на българско овчарско куче и каракачанско куче	9 800	3 515	2
4	Схема за помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена	1 352 345	723 406	1
5	Схема за държавна помощ "Помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция"	4 000 000	536 852	193
6	Държавна помощ за компенсиране на загуби на земеделските производители за напълно пропаднали площи вследствие на природни бедствия или неблагоприятни климатични условия	1 684 966	1 172 527	73
7	Временна помощ за съхраняване на стопанствата във връзка с финансовата и икономическа криза - крави, биволици, овце и кози	20 000 000	19 621 990	6 736
8	Временна помощ за съхраняване на стопанствата във връзка с финансовата и икономическа криза - птици и свине	3 480 000	3 424 164	160
9	Индивидуална държавна помощ de minimis за закупуване на специализирани транспортни средства за превоз на кучета от породите българско овчарско куче и каракачанско куче	160 000	119 597	16
10	Индивидуална държавна помощ de minimis за закупуване на кошери	14 669	14 669	1
	Общо субсидии	34 597 262	29 399 353	7 575
11	Кредит за закупуване на семена, минерални торове и препарати за производство на картофи, реколта 2010 г.	5 000 000	1 128 368	36
12	Кредит за закупуване на разсад, минерални торове и препарати за растителна защита за производство на домати, реколта 2010 г.	1 560 000	100 971	4

№	Финансова линия	Разпределен ресурс (лв.)	Изплатени средства (лв.)	Брой получатели
13	Кредит за закупуване на семена, минерални торове и препарати за растителна защита за производство на пипер, реколта 2010 г.	4 200 000	705 316	24
14	Целеви кредит за закупуване на семена за производство на пшеница, реколта 2011 г.	5 000 000	2 973 174	135
15	Целеви кредит за закупуване на минерални торове за производство на пшеница, реколта 2011 г.	6 200 000	4 958 304	198
	Общо кредити при референтен лихвен процент	21 960 000	9 866 133	397
16	Кредит за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти за овце, кози, крави и биволици през 2010 г.	23 800 000	23 504 417	1 378
17	Кредит на птицевъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти през 2010 г.	6 000 000	5 490 321	93
18	Кредит на свиневъдите за закупуване на фураж и/или фуражни компоненти през 2010 г.	3 000 000	2 578 100	37
	Общо кредити с възможност за de minimis	32 800 000	31 572 838	1 508
	Общо кредити	54 760 000	41 438 971	1 905
	Общо субсидии и кредити	89 357 262	70 838 324	9 480

Източник: ДФ „Земеделие“

Кредитите, предоставени на лихвен процент, равен или по-висок от референтния за страната, не съдържат елемент на държавна помощ.

През 2010 г. са отпуснати кредити при условията на de minimis на 3% лихва, като се изчислява брутен еквивалент по de minimis, до достигане на индивидуалния таван на земеделския производител от 7 500 евро за три години и в рамките на националния таван за de minimis. За бенефициенти, които са достигнали индивидуалния таван на помощта de minimis, кредитът се предоставя на референтна лихва, която към момента на сключване на договорите през 2010 г. е възлизал на 5,15%.

От общо кредитираните 1 508 земеделски производители по трите кредитни линии с възможност за de minimis (16, 17 и 18), 1 317 са се възползвали от облекчението да бъдат финансирани при 3% лихва, като делът на усвоения кредитен ресурс при тези условия е 65% от общо усвоения такъв в това направление. Брутният еквивалент възлиза на 422 хил. лв.

Разсрочване на кредити, получени през 2008 и 2009 г.

През 2010 г. са разсрочени кредити, получени от животновъди, птицевъди и свиневъди през 2008 и 2009 г., в рамките на индивидуалните прагове на помощта de minimis и наличните средства до националния таван за такива помощи. Земеделските производители, които не са достигнали индивидуалния праг от 7 500 евро, са разсрочили кредитите си на 3 % лихва, което по своето естество е минимална помощ и се изчислява като брутен еквивалент по методика на Министерството на финансите. Общо 673 земеделски производители са разсрочили кредитите си на обща стойност 13 971 хил. лв. Размерът на брутния еквивалент възлиза на 173 хил. лв.

Общо усвоените средства под формата на минимални помощи de minimis по Регламент (ЕО) № 1535/2007, включващи изплатените субсидии и изчисления брутен еквивалент по предоставени и разсрочени кредити при условията на de minimis възлизат на 729 хил. лв. С усвоения размер не се надвишава националния праг на помощта.

През 2010 г. отпуснатите средства по всички прилагани краткосрочни схеми за подпомагане са нараснали с 13% спрямо 2009 г., като подпомагането под формата на субсидии се е увеличило с 5,7%, а размерът на предоставените кредити - с 18 %.

За 2011 г. се очаква общите средства, предоставени по краткосрочни схеми за подпомагане да са в размер на около 49 млн. лв., от които около 30 млн. лв. субсидии и около 19 млн. лв. кредити.

2.3.2. Инвестиционни схеми на Държавен фонд „Земеделие“

С цел стимулиране на инвестиционния процес, през 2010 г. е прилагана кредитна схема на ДФ „Земеделие“ за инвестиции в селското стопанство с три основни направления - „Растениевъдство“, „Животновъдство“ и „Техническо обезпечаване“. В рамките на годината са изплатени и капиталови и лихвени субсидии по съществуващи държавни помощи и по поети ангажименти от предходни години.

Дейностите и обектите, предвидени за финансово подпомагане са:

- създаване, възстановяване и отглеждане на трайни насаждения и инвестиции в оранжерийното производство;
- създаване и оборудване на животновъдни ферми и закупуване на чистопородни, хибридни и стокови животни;
- закупуване на техника, оборудване и инвентар, използвани в селското стопанство.

Съгласно указанията за прилагане на кредитната схема, кредитите са със срок на погасяване от 12 месеца до 114 месеца в зависимост от вида на инвестицията.

Инвестиционните проекти са финансирани пряко от Фонда при годишен лихвен процент, равен на референтния лихвен процент за страната, приложим към датата на сключване на договора за кредит, но не по-нисък от определения от Управителния съвет (УС) на ДФ „Земеделие“ за 2010 год. - 6%, както и чрез рефинансиране на търговски банки при лихвен процент 9% , но не по-нисък от референтния лихвен процент, приложим към датата на сключване на договора за кредит.

През 2010 г. са одобрени 14 проекта на стойност 2 720 920 лв., от тях финансирани, респективно рефинансирани са 13 проекта. Предоставените кредитни средства са в размер на 3 296 328 лв., в т.ч. 583 883 лв. траншове по финансирани проекти от минали години. Изплатени са 745 502 лв. капиталови и 5 310 797 лв. лихвени субсидии.

Таблица IV.18.

Разпределение на средствата по направления и начин на кредитиране

Инвестиционна програма	Финансирани/рефинансирани			
	брой	кредит, хил. лв.	капиталови субсидии, хил. лв.	субсидии за лихви, хил. лв.
1. Направление "Животновъдство" - чрез ТБ	1	278	468	347
2. Направление "Животновъдство" - пряко кредитиране	3	539	38	308
3. Направление "Растениевъдство" - чрез ТБ	1	1660	236	2 510
4. Направление "Растениевъдство" - пряко кредитиране	1	128	3	920
5. Направление "Техническо обезпечаване" - чрез ТБ	2	427	0	1 191
6. Направление "Техническо обезпечаване" - пряко кредитиране	5	264	0	35
Общо:	13	3 296	746	5 311

Източник: ДФ „Земеделие“

Направление “Животновъдство”

За периода 01.01.-31.12.2010 г. по направление “Животновъдство” са финансирани 4 проекта с инвестиционна стойност 831 800 лв. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 816 600 лв. Изплатени са капиталови субсидии по съществуващи държавни помощи на обща стойност 506 292 лв. През отчетния период по програмата са изплатени и субсидии за лихви в размер на 655 047 лв. Средствата са насочени, както следва:

Таблица IV.19.

Разпределение на средствата по направления и начин на кредитиране

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност, хил. лв.	Кредит, хил. лв.	Брой животни	Капиталова субсидия, хил. лв.
I. Закупуване на животни					
Бременни юници и крави	1	278	278	102	0
Кокошки	2	535	520	65 000	32
Всичко по т. I	3	813	798	-	32
II. Закупуване на сгради и борудване	1	19	19	-	474
Общо (I+II):	4	832	817	-	506

Източник: ДФ „Земеделие”

Направление “Растениевъдство”

По направление “Растениевъдство” през 2010 г. е подпомогнато създаването на 19 дка лешници. Отпуснати са кредитни средства в размер на 588 783 лв., вкл. траншове по кредити от минали години. Изплатени са капиталови субсидии по съществуващи държавни помощи на обща стойност 239 210 лв. През отчетния период по направлението са изплатени и субсидии за лихви в размер на 3 429 876 лв.

Таблица IV.20.

Разпределение на средствата по направления и начин на кредитиране

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност, хил. лв.	Кредит, хил. лв.	дка	Капиталова субсидия, хил. лв.
I. Създаване на трайни насаждения					
Бадеми*	0	0	5	0	0
Кайсии*	0	0	3	0	0
Лозя	0	0	248	0	20
Лешници	1	12	40	19	2
Маслодайна роза*	0	0	1	0	0
Орехи*	0	0	9	0	0
Праскови*	0	0	21	0	4
Сливи*	0	0	14	0	0
Череши	0	0	159	0	5
Ябълки	0	0	88	0	8
Всичко по т. I	1	12	588	19	39
II. Закупуване на оранжерии и оборудване	1	1 205	1 200		200
Общо (I+II):	2	1 217	1 788		239

Източник: ДФ „Земеделие”

* Сумите представляват траншове по финансирани проекти през минали години

Направление “Техническо обезпечаване”

През 2010 г. по това направление са финансирани 7 проекта с инвестиционна стойност 958 853 лв. Предоставеният кредитен ресурс е в размер на 690 945 лв. по видове техника, както следва:

Таблица IV.21.

Предоставен кредитен ресурс по видове техника

Предмет на инвестицията	Брой проекти	Инвестиционна стойност, хил. лв.	Кредит, хил. лв.	Брой техника
Зърнокомбайни	1	488	360	1
Трактори	1	68	48	2
Прикачен инвентар	5	403	283	
Общо:	7	959	691	

Източник: ДФ „Земеделие“

През 2010 год. са изплатени и субсидии за лихви по съществуващи държавни помощи в размер на 1 226 хил. лв.

Капиталови субсидии и други облекчения по съществуващи държавни помощи.

През 2010 г. са изплатени капиталови и лихвени субсидии по съществуващи държавни помощи и по поети ангажименти от предходни години, както следва:

- Капиталови субсидии и субсидии за покриване на разходите за лихви през целия период на кредита за земеделските производители от районите, включени в Програмата за алтернативно земеделие в Родопите (20% от размера на кредита), Регионалната програма за Северозападна България (14% и 20% - за планинските райони) и Програмата за развитие на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар (20%).

- Капиталови субсидии за създаване на насаждения от овощни масиви при норматив 100 лв./дка;

- Капиталова субсидия за създаване на трайни насаждения от овощни масиви;

- Субсидия за покриване на разходите за лихви за целия период по инвестиционни кредити за млади земеделски производители;

- Субсидия за покриване на разходите за лихви през гратисния период на кредити за създаване на трайни насаждения от лозя;

- Субсидия за покриване на разходите за лихви за закупуване на нова селскостопанска техника;

- Субсидия за покриване на разходите за лихви за създаване на пчелини.

Таблица IV.22.

Капиталови субсидии и други облекчения по съществуващи държавни помощи

Вид на субсидията	Размер хил. лв.
I. Капиталови субсидии	
1. Капиталови субсидии по раздел I от указанията, в т.ч.:	2
- за трайни насаждения – лозя, овощни дървета и рози	2
- за оранжерии	0
- за създаване на пчелини	0
- за техника	0
2. Капиталови субсидии по раздел III от указанията, в т.ч.:	744
- по програма Родопи (20 % от размера на кредита)	36
- по програма Северозападна България (14-20 % от размера на кредита)	444
- по програма Странджа Сакар (20% от размера на кредита)	263
Всичко по т. I (1+2):	746
II. Субсидии за лихви	
1. Субсидии за лихви по раздел II от указанията, в т.ч.:	1 570
- на млади земеделски производители	234
- за създаване на пчелини	0,6
- за трайни насаждения	110
- за закупуване на нова селскостопанска техника	1 226
2. Субсидии за лихви по раздел III от указанията, в т.ч.:	3 741
- по програма Родопи	548
- по програма Северозападна България	1 440
- по програма Странджа Сакар	1 753
Всичко по т. II (1+2):	5 311

Източник: ДФ „Земеделие“

За периода 01.01.-31.12.2010 г. в районите, включени в Програмата за алтернативно земеделие в Родопите са предоставени кредитни средства в размер на 304 930 лв. Подпомогнато е закупуването на 20 хил. кокошки-носачки. Изплатени са капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години), равняващи се на 20% от договорения кредит за 35 860 лв. и 548 215 лв. под формата на субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита.

По Регионалната програма за Северозападна България са предоставени кредитни средства в размер на 57 780 лв. за закупуване на техника, свързана с отглеждане на животните. Изплатени са капиталови субсидии (вкл. по кредити от предишни години), равняващи се на 14 % от договорения кредит за 444 376 лв. и 1 439 538 лв. под формата на субсидии за поемане на лихвените разходи за целия период на кредита.

За периода 01.01.-31.12.2010 г. по Регионалната програма за развитието на земеделието и селските райони в Странджа-Сакар са предоставени кредитни средства по поети ангажименти от минали години в размер на 105 995 лв. Изплатени са капиталови субсидии по кредити от предишни години, равняващи се на 20% от договорения кредит за 263 366 лв. През отчетния

период по Регионална програма „Странджа Сакар” са изплатени субсидии за лихви в размер на 1 753 316 лв.

Предоговаряне на инвестиционни кредити във връзка с последиците от икономическата криза

С цел облекчаване на последиците от кризата, през 2010 г. са разработени Указания за предоговаряне на параметри по финансирани инвестиционни кредити. В резултат на това е дадена възможност кредити за над 12 500 000 лв. да се реструктурират и да продължат да се обслужват от кредитополучателите.

Процедура за рефинансиране чрез търговски банки на проекти по ПРСР

През 2010 г. е утвърдена процедура от УС на Държавен фонд „Земеделие” за целево рефинансиране на търговски банки за отпуснати кредити в лева и валута за реализация на проекти за закупуване на селскостопанска техника на лица с подадени заявления за финансова помощ по Мярка 121 „Модернизация на земеделските стопанства” от ПРСР, за които не е достигнал финансов ресурс. По реда на тази схема са рефинансирани 7 проекта на обща стойност 2 468 649 лв.

Очаквани данни за текущата 2011 г.

За 2011 г. се очаква да бъдат предоставени инвестиционни кредити в размер на около 80 млн. лева. Субсидиите, които ще бъдат предоставени до края на годината са във връзка с поети ангажименти по инвестиционните програми за сключени договори от предходни години и техният размер ще бъде общо 2 205 460 лева. Разходването на средствата за предоставяне на кредити и субсидии ще бъде осъществявано в следните направления:

- Изплащане на поети ангажименти от минали години

През 2011 г. поетите ангажименти по сключени договори по прилаганите до края на 2009 г. инвестиционни програми и по Кредитната схема за инвестиции в селското стопанство са, както следва: траншове по кредити – 155 000 лв. (87 440 лв. изплатени към 30.06.2011 г.); траншове по капиталови и лихвени субсидии – 2 205 460 лв. (1 990 639 лв. изплатени към 30.06.2011г.).

- Кредитна схема за инвестиции в селското стопанство

Очакванията са до края на годината по схемата да бъдат предоставени инвестиционни кредити до 5 000 000 лева. Към 30.06.2011г. са финансирани 7 бр. кредита на стойност 630 660 лева.

- Процедура за рефинансиране чрез търговски банки на проекти по ПРСР

През 2011 г. е разработена и одобрена от Управителния съвет процедура за рефинансиране със средства на ДФ „Земеделие” на търговски банки за предоставяне на кредити на лица с одобрени проекти и сключени договори за отпускане на финансова помощ по мерки от ПРСР за периода 2007-2013 г., подкрепена от ЕЗФРСР. Прилагането на процедурата стартира през м. юни с подписването на рамкови договори за рефинансиране с партниращи търговски банки. Очакванията за текущата година са, че вероятно интересът ще бъде удовлетворен в рамките на осигурения за 2011 г. ресурс.

2.3.3. Подпомагане на тютюнопроизводството

През 2010 г. от бюджета на Фонд „Тютюн” са изплатени премии на тютюнопроизводителите в размер на 115 952 320 лева за произведени и изкупени 47 136 тона тютюн - реколта 2009 г. от сортови групи „Басми”, „Каба Кулак”, „Бърлей” и „Виржиния”.

Съгласно Наредба №2 от 11 февруари 2010 г. на МЗХ за специалните изисквания за участие в одобрените схеми за национални доплащания и за специфично подпомагане за 2010 г., за всеки производител се определи референтно количество тютюн (2007-2009 г.), подлежащо на подпомагане.

V. ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО

1. Контрол на земеделска и горска техника

1.1. Състояние на механизацията на земеделието и структура на машинно-тракторния парк в България

Един от основните фактори за повишаване на ефективността и конкурентоспособността на земеделското производство е техническото и технологично обновяване.

Таблица V.1.

Брой на регистрираните машини по групи и разпределение според възрастовата им структура по години за периода 2004-2010 г.

ВИД	Година	Общо брой	ВЪЗРАСТ											
			до 2 години		3 - 4 години		5 - 6 години		7 - 8 години		9 - 10 години		над 10 години	
			брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
КОЛЕСНИ ТРАКТОРИ	2004	28903	884	3.1%	497	1.7%	943	3.3%	661	2.3%	1168	4.0%	24750	85.6%
	2005	33966	1119	3.3%	670	2.0%	1002	3.0%	858	2.5%	1269	3.7%	29048	85.5%
	2006	38597	1542	4.0%	1018	2.6%	761	2.0%	1275	3.3%	847	2.2%	33154	85.9%
	2007	43690	2030	4.6%	1325	3.0%	852	2.0%	1220	2.8%	1072	2.5%	37191	85.1%
	2008	48761	3026	6.2%	1661	3.4%	1258	2.6%	938	1.9%	1544	3.2%	40334	82.7%
	2009	52605	3394	6.5%	1974	3.8%	1649	3.1%	999	1.9%	1442	2.7%	43147	82.0%
	2010	55925	3239	5.8%	2514	4.5%	1929	3.4%	1438	2.6%	1152	2.1%	45653	81.6%
БЕРИЖНИ ТРАКТОРИ	2004	2059	3	0.1%	2	0.1%	22	1.1%	4	0.2%	15	0.7%	2013	97.8%
	2005	2286	7	0.3%	1	0.0%	19	0.8%	17	0.7%	21	0.9%	2221	97.2%
	2006	2449	14	0.6%	5	0.2%	6	0.2%	28	1.1%	8	0.3%	2388	97.5%
	2007	2569	12	0.5%	9	0.4%	2	0.1%	20	0.8%	22	0.9%	2504	97.5%
	2008	2510	17	0.7%	12	0.5%	8	0.3%	9	0.4%	35	1.4%	2429	96.8%
	2009	2474	26	1.1%	14	0.6%	11	0.4%	4	0.2%	28	1.1%	2391	96.6%
	2010	2470	32	1.3%	35	1.4%	21	0.9%	11	0.4%	11	0.4%	2360	95.5%
ТРАКТОРНИ РЕМАРКЕТА	2004	15702	86	0.5%	58	0.4%	203	1.3%	163	1.0%	388	2.5%	14804	94.3%
	2005	17394	117	0.7%	64	0.4%	167	1.0%	187	1.1%	420	2.4%	16439	94.5%
	2006	18987	133	0.7%	84	0.4%	83	0.4%	262	1.4%	215	1.1%	18210	95.9%
	2007	20967	208	1.0%	92	0.4%	81	0.4%	189	0.9%	236	1.1%	20161	96.2%
	2008	22923	425	1.9%	425	1.9%	105	0.5%	108	0.5%	312	1.4%	21548	94.0%
	2009	24103	672	2.8%	180	0.7%	117	0.5%	94	0.4%	226	0.9%	22814	94.7%
	2010	25127	787	3.1%	263	1.0%	153	0.6%	110	0.4%	135	0.5%	23679	94.2%
ПРИКАЧНИ, НАВЕСНИ И СТАЦИОНАРНИ МАШИНИ	2004	70799	2919	4.1%	1407	2.0%	2525	3.6%	1913	2.7%	2980	4.2%	59055	83.4%
	2005	79646	3936	4.9%	1694	2.1%	2643	3.3%	2402	3.0%	3387	4.3%	65584	82.3%
	2006	84891	4294	5.1%	2844	3.4%	2123	2.5%	3318	3.9%	2373	2.8%	69939	82.4%
	2007	90384	4820	5.3%	3927	4.3%	2050	2.3%	3067	3.4%	2809	3.1%	73711	81.6%
	2008	95024	6253	6.6%	4606	4.8%	3204	3.4%	2506	2.6%	3717	3.9%	74738	78.7%
	2009	103008	8893	8.6%	5454	5.3%	4546	4.4%	2378	2.3%	3449	3.3%	78288	76.0%
	2010	106749	10155	9.5%	5153	4.8%	5039	4.7%	3348	3.1%	2752	2.6%	80302	75.2%
ЗЪРНОКОМБАЙНИ	2004	6979	264	3.8%	170	2.4%	298	4.3%	173	2.5%	179	2.6%	5895	84.5%
	2005	7872	356	4.5%	193	2.5%	309	3.9%	287	3.6%	237	3.0%	6490	82.4%
	2006	8514	348	4.1%	246	2.9%	256	3.0%	403	4.7%	237	2.8%	7024	82.5%

	2007	8951	267	3.0%	329	3.7%	226	2.5%	368	4.1%	347	3.9%	7414	82.8%
	2008	9258	435	4.7%	338	3.7%	278	3.0%	278	3.0%	432	4.7%	7497	81.0%
	2009	9659	666	6.9%	277	2.9%	339	3.5%	251	2.6%	393	4.1%	7733	80.1%
	2010	9821	798	8.1%	239	2.4%	375	3.8%	285	2.9%	333	3.4%	7791	79.3%
СИЛАЖОКОМБАЙНИ И ДРУГИ САМОХОДНИ МАШИНИ	2004	1444	7	0.5%	8	0.6%	15	1.0%	6	0.4%	32	2.2%	1376	95.3%
	2005	1600	11	0.7%	5	0.3%	27	1.7%	8	0.5%	30	1.9%	1519	94.9%
	2006	1710	10	0.6%	11	0.6%	17	1.0%	22	1.3%	8	0.5%	1642	96.0%
	2007	1811	15	0.8%	12	0.7%	7	0.4%	28	1.5%	12	0.7%	1737	95.9%
	2008	1821	17	0.9%	10	0.5%	10	0.5%	15	0.8%	25	1.4%	1744	95.8%
	2009	1840	16	0.9%	14	0.8%	9	0.5%	8	0.4%	28	1.5%	1765	95.9%
	2010	1827	20	1.1%	13	0.7%	9	0.5%	13	0.7%	17	0.9%	1755	96.1%

Източник: КТИ

Данните за броя на регистрираните машини за периода 2004 – 2010 г. показват устойчива тенденция на обновление на машинно-тракторния парк. Наблюдава се постепенно увеличение на дела на новата техника и намаляване на средната възраст на машините.

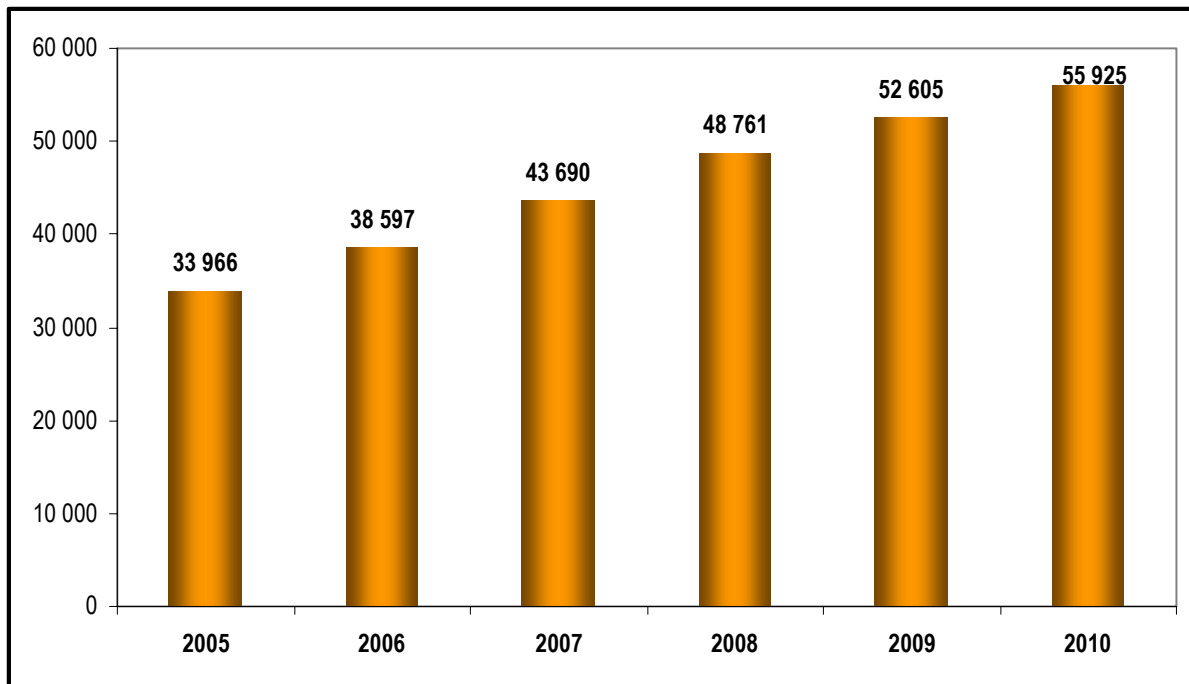
През 2004 г. делът на колесните трактори на възраст до 2 години е 3,1% от всички, а през 2010 г. е вече 5,8%. Делът на прикачните, навесни и стационарни машини на възраст до 2 години също е нараснал от 4,1% през 2004 г. до 9,5% през 2010 г. Делът на зърнокомбайните на възраст до 2 години е нараснал от 3,8% през 2004 г. на 8,1% през 2010 г.

1.2. Регистрация на земеделска и горска техника

Регистрацията на земеделската и горската техника дава възможност да се следи техническото състояние на всяка конкретна машина, да се контролира нейната безопасност при работа и транспорт. Контролно-техническата инспекция (КТИ) като национален орган по регистрация на земеделска и горска техника и машини за земни работи поддържа база данни с всички машини на територията на България. За предотвратяване на незаконно разпореждане с техниката и съдействие при издирване на такава през 2010 г. е извършван постоянен обмен на данни с НАП, съд и прокуратура, органите на МВР и Разплащателна агенция.

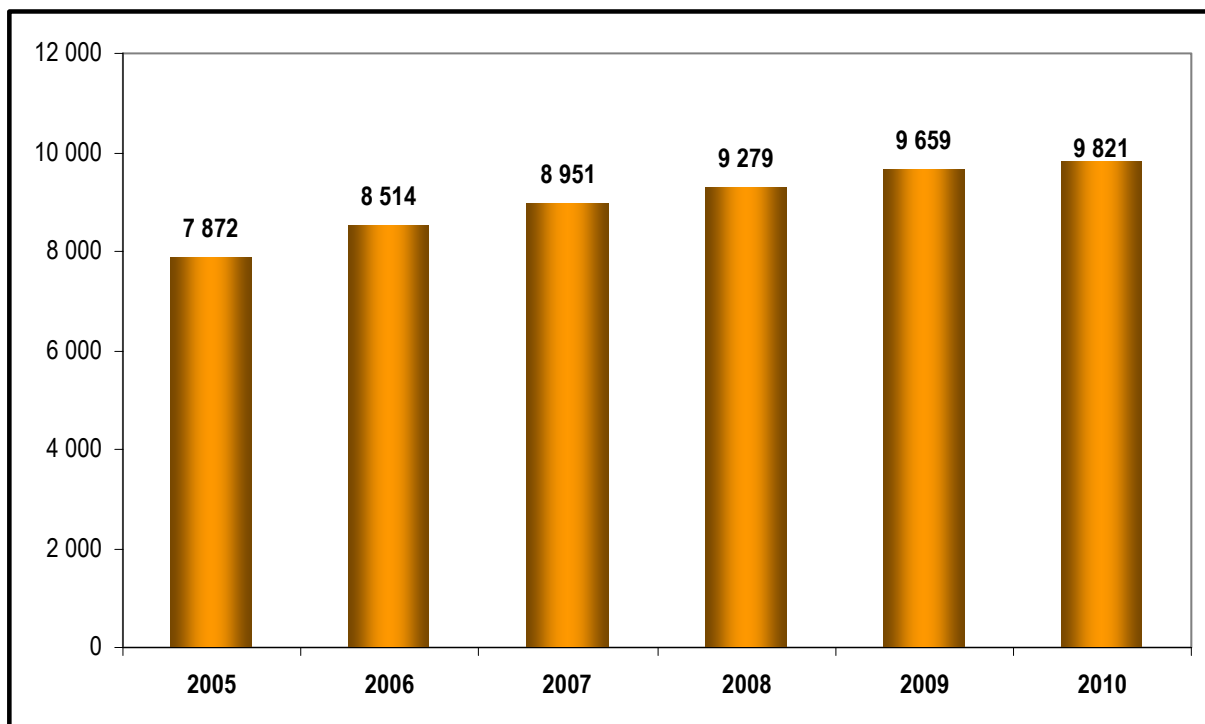
През 2010 г. общият брой на регистрираната земеделска и горска техника достигна 211 587, което представлява увеличение с 4,9 % спрямо края на 2009 г. Броят на колесните трактори е нараснал с 6,3% до 55 925. Броят на зърнокомбайните се е увеличил с 1,7% до 9 821. Подобна е тенденцията и при прикачните, навесните и стационарните машини. Най-голямо увеличение се наблюдава при машините за земни работи, които са нараснали от 4 557 бр. през 2009 г. до 6 481 бр. през 2010 г. или с 42 %. Като цяло, продължава наблюдаваната през последните години тенденция на нарастване на парка регистрирани машини.

Фигура V.1.
Брой на регистрираните колесни трактори за периода 2005 – 2010 г.

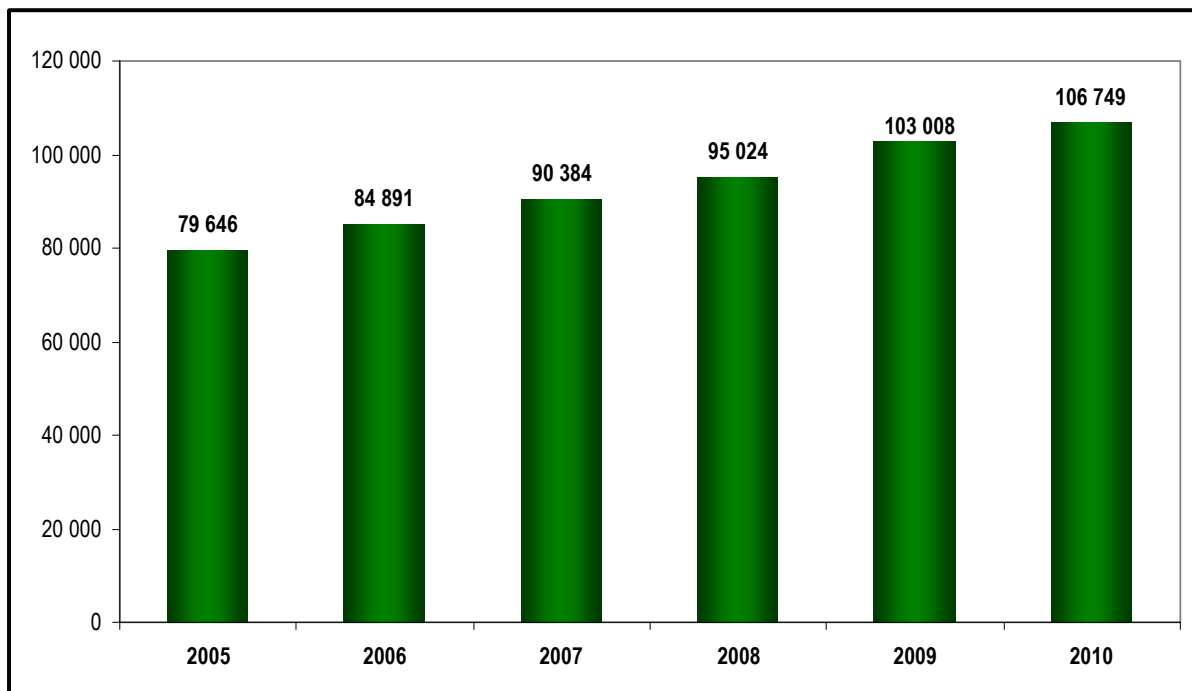
Източник: КТИ

Фигура V.2.
Брой на регистрираните зърнокомбайни за периода 2005 – 2010 г.

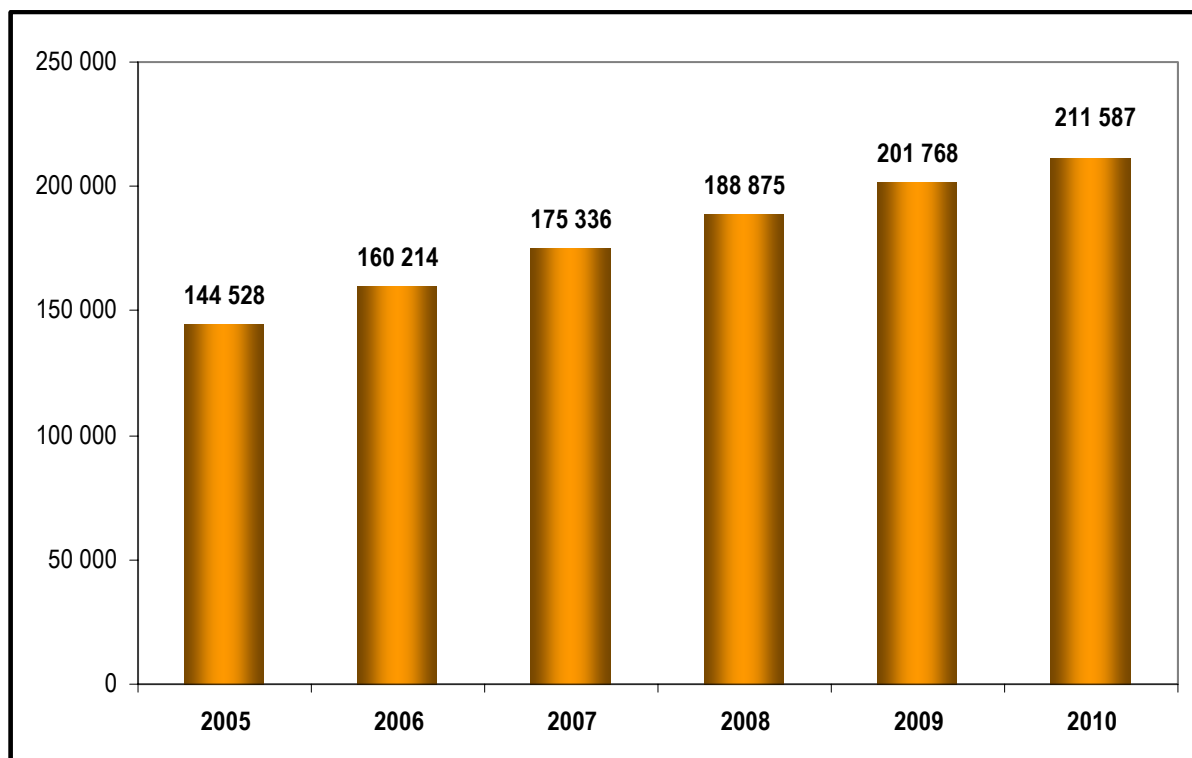
Източник: КТИ

Фигура V.3.
Брой на регистрирания прикачен инвентар за периода 2005 – 2010 г.

Източник: КТИ

Фигура V.4.
Общ брой регистрирана земеделска и горска техника за периода 2005 – 2010 г.

Източник: КТИ

През 2010 г. са регистрирани 2 029 бр. машини за земни работи при 1 774 бр. през 2009 г. Недостатъчният административен капацитет на Регионалните служби на КТИ не позволява да се обхванат всички машини, подлежащи на регистрация

1.3. Контрол по техническото състояние и безопасността на техниката

Техническото състояние на техниката е важно не само за работоспособността и изправността на техниката, но и за нейната безопасност. Всяка незначителна неизправност, особено в механизмите за управление и спирачната система, при определени условия би могла да доведе до тежки наранявания. Друг основен фактор, който влияе върху безопасността на земеделската и горската техника е осигуреността и със светлоотразителни триъгълници, табели и знаци и наличието на покрива на кабината на самоходните машини на устройства за жълта мигаща или проблясваща светлина. Не на последно място, правоспособността и квалификацията на трактористите и комбайнерите също силно влияе върху безопасната работа и транспорт на земеделска и горска техника.

През 2010 г. са проверени 17 347 бр. машини, съставени са 892 бр. актове за установяване на административно нарушение, издадени са 881 бр. наказателни постановления, издадени са 270 бр. заповеди за спиране от работа и 111 констативни протоколи.

На основата на споразумения и установени взаимодействия са извършени 358 съвместни проверки с Инспекцията по труда, 574 с регионалните звена на “Пожарна и аварийна безопасност”, 64 с органите на КАТ и 40 с други организации. Съвместните проверки спомагат за подобряване на ефективността на контролната дейност.

През последните години РС на КТИ засилиха контрола при първоначалната регистрация на земеделска и горска техника и машини за земни работи. Не се допуска регистрация на нова техника без сертификат или декларация за съответствие, което е доказателството, че техниката, която се пуска в употреба е безопасна.

През периода са проверени всички фирми - производители и вносители на прикачни, навесни и стационарни машини и съоръжения. Разработени са регистри на тези фирми на произвежданите и продавани от тях машини. Съставени са над 14 предписания за спазване изискванията на нормативните документи за осигуряване на безопасността на машините.

През 2010 г. дейността на Центъра за изпитване на земеделска и горска техника и резервни части (ЦИЗГТРЧ) – Русе по отношение на изпитване, одобряване на типа и сертифициране на земеделска техника е насочена към въвеждане и прилагане на европейските изисквания за осигуряване на безопасна и екологосъобразна земеделска техника. Това допринася за намаляване на трудовите злополуки и смъртни случаи в земеделския отрасъл. Чрез издадените сертификати се дава възможност на фирмите производители на земеделска техника да изнасят продуктите си.

ЦИЗГТРЧ–Русе извършва надзор на производството на десет от най–големите производители на земеделска техника в България. С това се изпълняват евро интеграционните ангажименти по отношение на безопасността и повишаване на конкурентоспособността на земеделската техника.

Центърът е определен за техническа служба в областта на новите колесни трактори и техните компоненти за нотифициране към Европейската комисия. Той членува в ENTAM (European Network for Testing of Agricultural Machines) и така внедрява европейските стандарти и подобрява качеството на изпитвателната си дейност по отношение на типа, безопасността, оценката на съответствие и функциите на произвежданата у нас земеделска и горска техника. През м. октомври 2010 г. ЦИЗГТРЧ–Русе е предложен за член на стандартните кодове на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за официално изпитване на

трактори. Участието на ЦИЗГТРЧ–Русе в ENTAM EEIG и ОИСР дава възможност за извършване на международни изпитвания на земеделска техника и увеличение на приходите.

Извършените от центъра услуги са допринесли за: недопускане на пазара и в употреба на опасна за здравето на потребителите и замърсяващи околната среда земеделска и горска техника; улесняване на вноса и износа на трактори и машини на земеделието и горите; повишаване на качеството и ефективността на провежданата в страната земеделска и горска техника, съобразно изискванията, действащи в ЕС и създаване по този начин на условия за изграждане на конкурентна икономика; намаляване разходите на производителите на земеделска и горска техника при въвеждане на изискванията, действащи в ЕС, за производство на висококачествени и конкурентоспособни продукти.

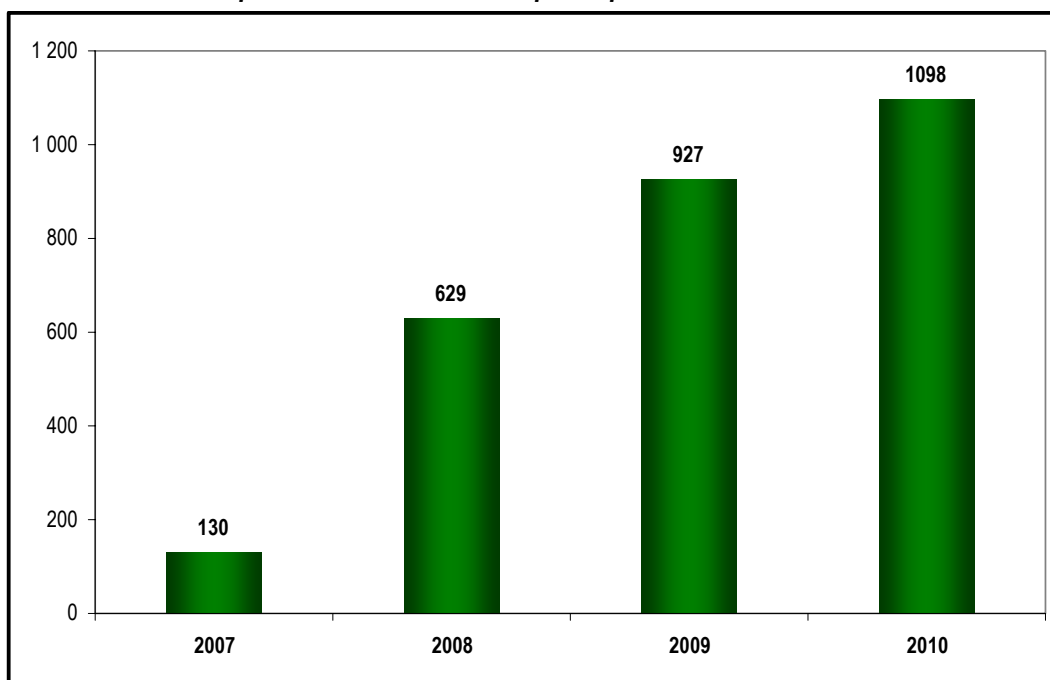
За периода 01.01.2010 до 31.12.2010 г. е извършено изпитване и сертифициране на земеделска техника, както следва:

Таблица V.2.

Изпитване и сертифициране на земеделска техника

Показатели на изпълнение	Мерна единица	План 2010 г.	Изпълнение 2010 г.
1. Протоколи от изпитване на безопасност на нова, употребявана техника и одобряване на типа	бр.	170	1 098
2. Протоколи за проверка на съответствие на нова, употребявана техника и одобряване на типа	бр.	170	1 098
3. Удостоверения за съответствие	бр.	160	1 082
4. Протоколи за техническа идентификация	бр.	150	988
5. Сертификати за съответствие	бр.	4	7

Фигура V.5.
Брой изпитани машини през периода 2007 – 2010 г.

Източник: КТИ

За 2011 г. се очаква количеството на изпитаните машини да надхвърли това от предходната.

Работи се по внедряване на директива 2009/128/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за създаване на рамка за действие на Общността за постигане на устойчива употреба на пестициди. Специалисти от ЦИЗГТРЧ–Русе съвместно с координатора по внедряване на тази директива – БАБХ са преминали обучение за изпитване на използването за професионални цели оборудване за прилагане на пестициди. Центърът подготвя провеждане на изпитване на всички пръскачки, намиращи се в употреба на територията на Северна България.

В изпитване и сертификация ще бъдат обхванати селскостопански ремаркета, АТВ и др.

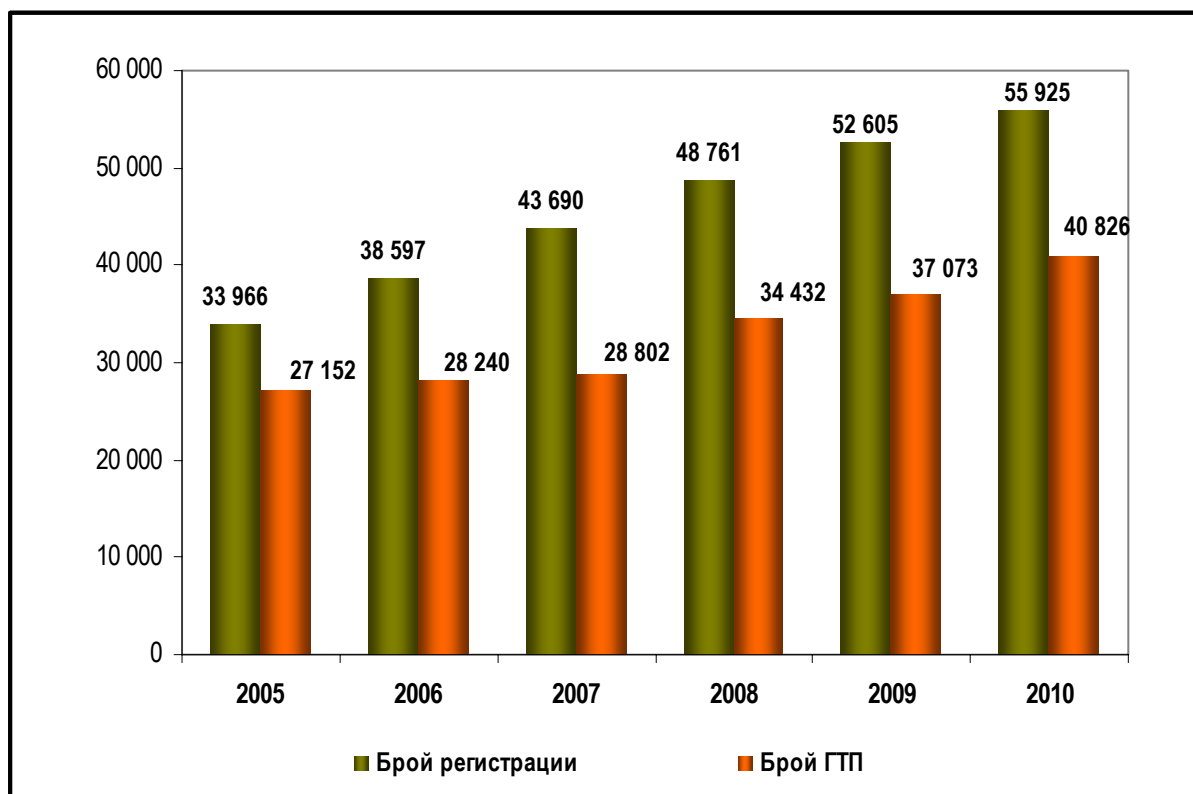
1.4. Технически прегледи на техниката

Провеждането на техническите прегледи на машините е основен фактор, който осигурява безопасността на земеделската и горската техника при работа и транспорт.

През 2010 г. инспекторите от РС на КТИ са извършили общо 144 126 бр. технически прегледи, от които 40 826 бр. годишни технически прегледа на колесни трактори и 7 020 бр. на зърнокомбайни. Общият брой извършени прегледи е нараснал с 8,7% спрямо предходната година, като при тракторите увеличението е с 10,1 %, при комбайните - с 5,3 %, а при машините за земни работи - с 23,3 % (6 153 бр. през 2010 г. спрямо 4 990 бр. през 2009 г.).

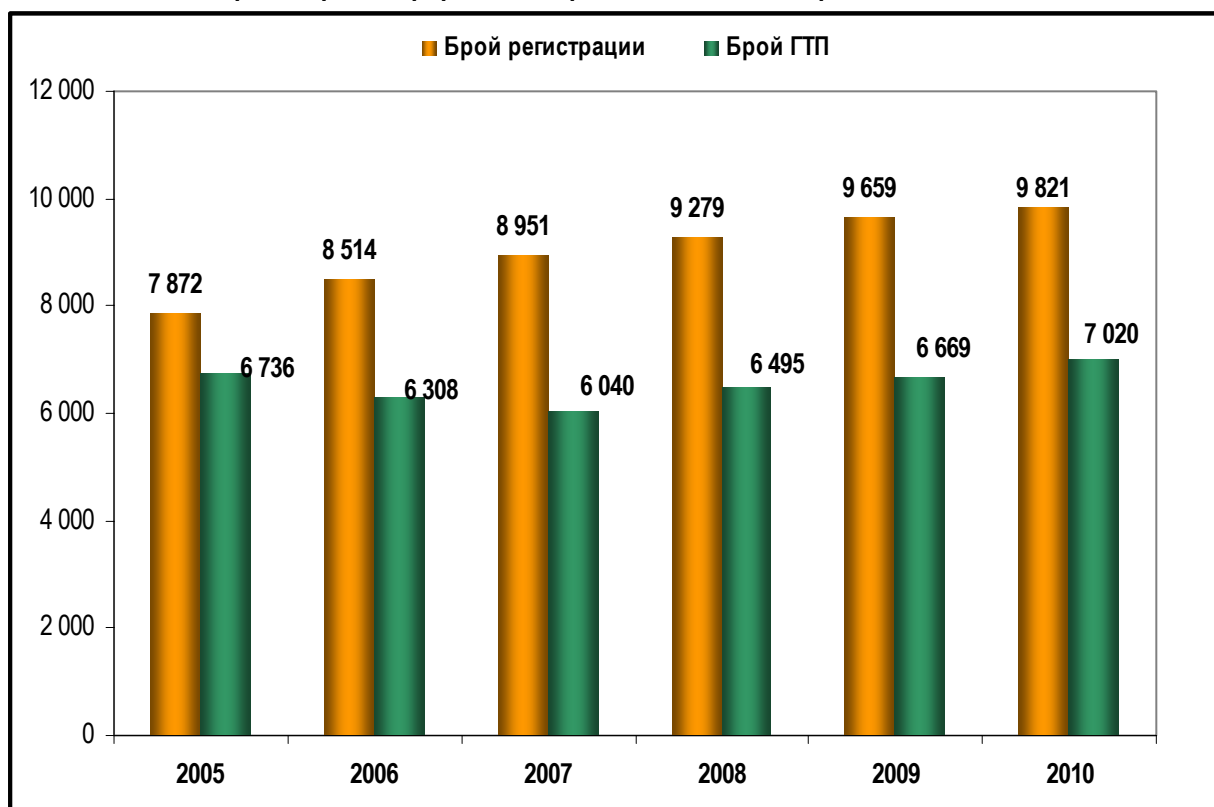
Фигура V.6.

Брой на регистрираните колесни трактори и извършените годишни технически прегледи (ГТП)

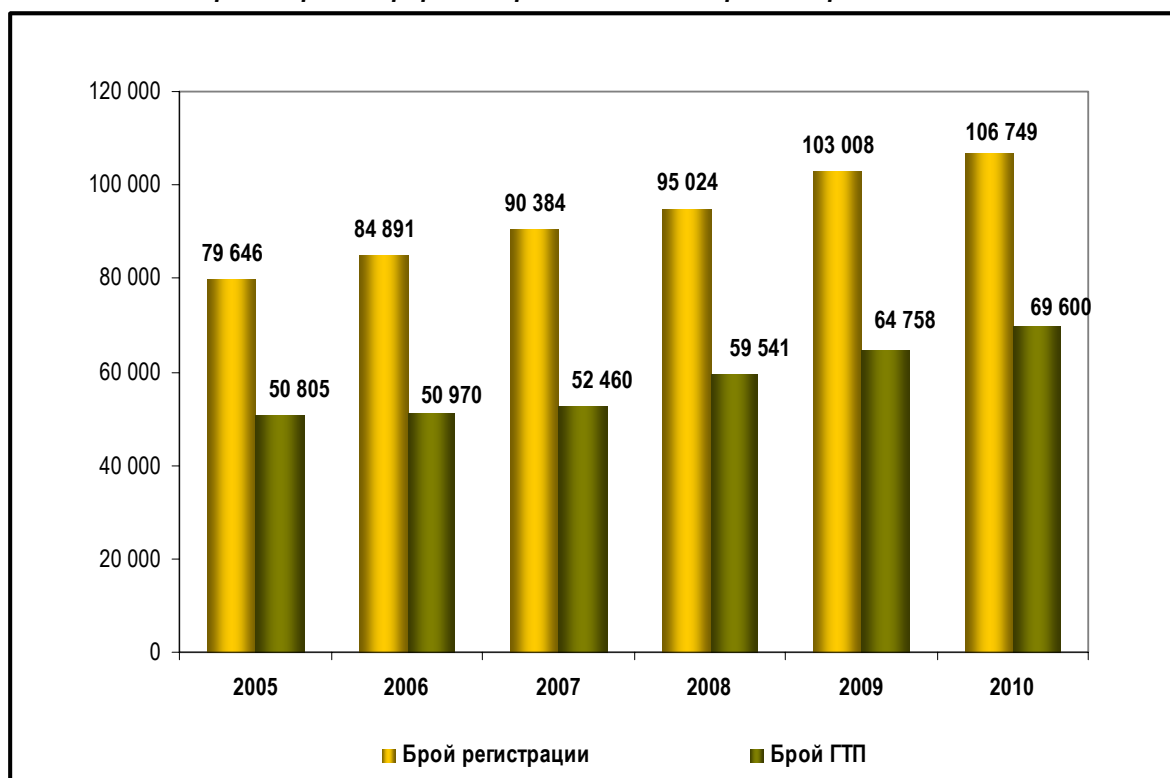
Източник: КТИ

Фигура V.7.
Брой на регистрираните зърнокомбайни и извършените ГТП

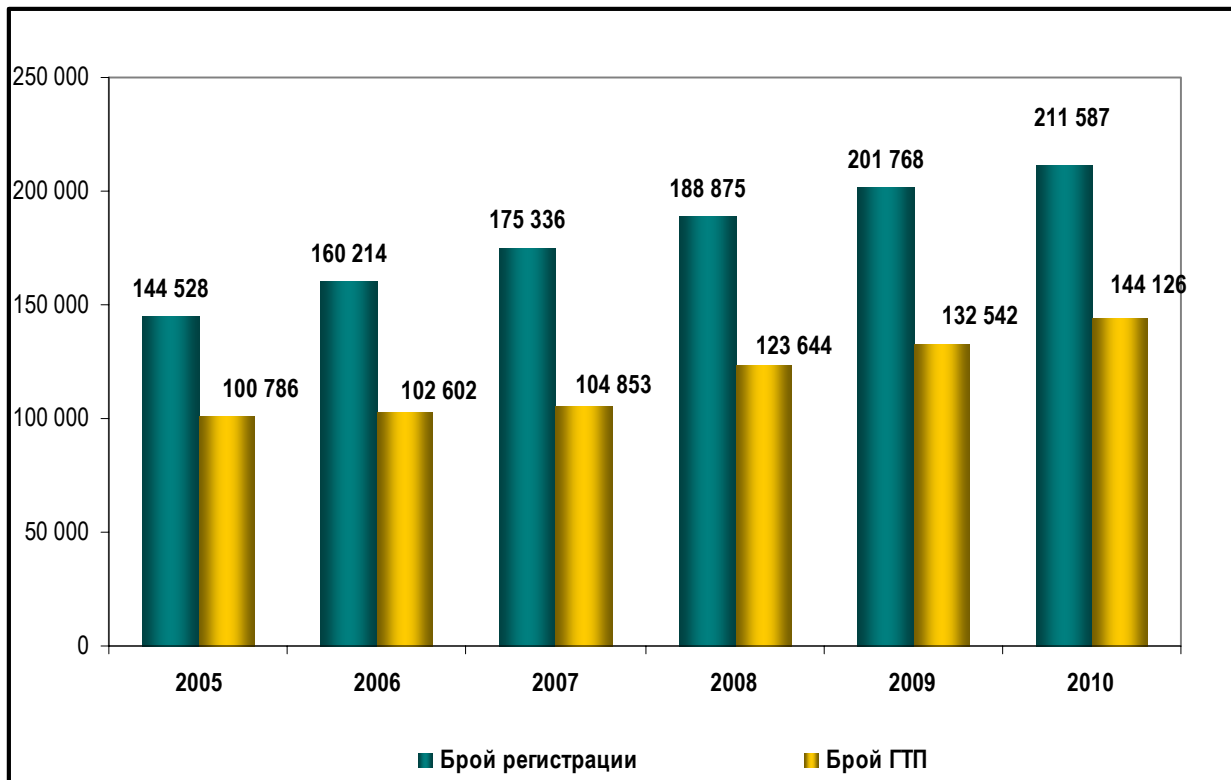
Източник: КТИ

Фигура V.8.
Брой на регистрирания прикачен инвентар и извършените ГТП

Източник: КТИ

Фигура V.9.
Брой на регистрираната земеделска и горска техника и извършените ГТП

Източник: КТИ

1.5. Придобиване и отнемане на правоспособност за работа с техника и издаване на свидетелства

Един от основните фактори, които обуславят безопасната работа със земеделска и горска техника е правоспособността за работа. Знанията, уменията и професионалните качества на механизаторите не само гарантират изпълнението на селскостопанските операции, но и понижават риска от пътнотранспортни произшествия и злополуки със ЗГТ. Тези фактори се обезпечават от КТИ чрез:

- Извършване на контрол върху състоянието на учебната техника и материално-техническата база на учебните форми;
- Участие в изпитни комисии;
- Издаване на свидетелства за правоспособност.

През 2010 г. РС на КТИ са извършили 28 бр. проверки в учебните форми за състоянието на учебната техника и материално-техническата база. Проведени са общо 332 изпита за придобиване на правоспособност за работа със ЗГТ.

Таблица V.3.

Разпределение на придобитата правоспособност по категории

Категория	Твк	Твк - 3	Твк - М	Твк - Г	МТХ	гатери	мотокари
Брой	190	90	21	0	26	2	3

Източник: КТИ

През годината са издадени общо 3 622 бр. свидетелства за правоспособност. Общият брой на валидните свидетелства за правоспособност към края на 2010 г. е 34 204.

1.6. Контрол на пазара и наличие на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип

КТИ е определена като орган, който е отговорен за цялостната подготовка на издаване на сертификат за одобрение на типа и също така следи за наличие на сертификат за одобрение на типа и сертификат за съответствие с одобрения тип, които притежава всяка техника.

През изтеклата 2010 г. ангажимент на инспекцията бе и изпълнението на процедурите, свързани с изключенията по превозни средства произведени като “последни от дадена серия”, изключенията в рамките на директива 97/68/ЕС за намаляване емисиите от двигатели за извънпътна техника и трактори свързани със “системата за гъвкав механизъм”, както и поддържане на база данни с издадени от държавите-членки сертификати за одобрение на типа на нови колесни трактори.

В рамките на годината са проверени 355 бр. нови машини от производители на страните-членки на ЕС и внос от трети страни. В момента на проверката те са отговаряли на европейските изисквания за наличие на ЕО сертификат за съответствие с одобрен тип и нанесена маркировка за типово одобрение на двигателя.

По отношение на вноса от трети страни, КТИ и Агенция “Митници” работят съвместно. През 2010 г. от внесените 406 бр. нови колесни трактори от трети страни, РС на КТИ са проверили 144 бр. машини, отговарящи на законовите изисквания, за които са били уведомени от съответните териториални митнически бюра или са проверили във филиали на търговските фирми.

Специално внимание през 2010 г. бе отделено и на изключенията в рамките на директива 97/68/ЕС за намаляване емисиите от двигатели за извънпътна техника и трактори, свързани със “системата за гъвкав механизъм”.

На база получените нотификации от фирми производители на извънпътна техника и нови колесни трактори, в инспекцията се води списък с база данни за пуснати на пазара машини, получили изключения по системата за “гъвкав механизъм”. Получени са нотификации от 39 фирми производител, като общо на пазара в България са пуснати 202 машини с двигатели, ползващи изключение по системата за “гъвкав механизъм”.

За целите на регистрацията и контрола на пазара на новата техника е създадена и се поддържа база данни с издадени от страните-членки на ЕС сертификати за одобрение на типа на нови колесни трактори.

Относно контрола на пазара на нови колесни трактори и двигатели с вътрешно горене, монтирани на извънпътна техника, може да се направи следното обобщение:

Регионалните служби са проверили 72 бр. машини в общо 28 фирми, включително и техни филиали, по отношение наличието на маркировка за типово одобрение на двигателя и съответствието с изискванията за отделните етапи. Всички проверени извънпътни машини са били с маркировка за типово одобрение съгласно директива 97/68/ЕО. 69 бр. от тях са отговаряли на изискванията за нива на емисиите в етап IIIA, за 3 бр. челни товарачи е установено, че са с маркировка за етап II. Изготвени са констативни протоколи с предписания на фирмите вносители и съответно актове с издадени наказателни постановления.

2. Хидромелиорации

Държавната политика в областта на хидромелиорациите е насочена към подпомагане на поливното земеделие, опазване на хидромелиоративните обекти – публична държавна собственост, предпазване от заливане на териториите извън населените места, инвестиции в областта на хидромелиорациите и подпомагане процесите на създаване и функциониране на сдруженията за напояване.

2.1. Контрол по дейностите, свързани с експлоатацията на хидромелиоративния фонд (ХМФ) и с услугата „водоподаване за напояване“

Хидромелиоративният фонд в страната се състои от 240 напоителни системи и редица отделни напоителни полета, които обхващат 7,441 млн. дка земеделски земи. Съгласно РМС № 512/2000 г. за баланса и предназначението на поливните площи в страната 5,418 млн. дка са годни за напояване.

През поливния сезон на 2010 г. са подадени общо 297 040 хил. м³ водни маси за напояване на 300 461 дка обработваема земя.

Площите, заети с ориз са в размер 108 926 дка, за които са подадени 261 408 хил. м³ водни маси

Разпределени по доставчици на вода данните за 2010 г. са следните:

- “Напоителни системи” ЕАД;
  - поливни площи – 225 427 дка, в т.ч. 108 926 дка засети с ориз;
  - количества доставяни водни маси - 276 496 хил. м³, в т.ч. 261 408 хил. м³ за напояване на ориз;
- „Хидромелиорации-Севлиево” – ЕАД, гр. Севлиево;
  - поливни площи - 12 710 дка;
  - количества доставяни водни маси - 2 178, 6 хил. м³;
- „Земинвест” ЕАД;
  - поливни площи – 5 365 дка;
  - количества доставяни водни маси – 1 687 440 м³;
- сдружения за напояване в цялата страна - общо 79 бр.
  - поливни площи – 56 959 дка;
  - количества доставяни водни маси – 16 679 343 м³.

През поливния сезон на 2011 г. са предвидени общо 315 532 923 м³ водни маси за напояване на 405 062 дка., в т. ч. за площите заети с ориз (108 050 дка) са предвидени за напояване 259 320 000 м³ водни маси.

Разпределени по доставчици на вода данните за 2011 г. са следните:

- “Напоителни системи” ЕАД - 333 013 дка поливни площи, в т.ч. 108 050 дка засети с ориз; количества доставяни водни маси – 296 022 000 м³, в т.ч. 259 320 000 м³ за напояване на ориз;
- „Хидромелиорации” ЕАД, гр.Севлиево - 12 720 дка поливни площи; количества доставяни водни маси - 2 178 000 м³;
- „Земинвест” ЕАД – 5 365 дка поливни площи; количества доставяни водни маси – 1 677 440 м³;

- Сдружения за напояване в цялата страна общо 73 бр. -поливни площи – 53 964 дка; количества доставяни водни маси – 15 655 483 м³;

Поради финансовите ограничения, в условията на икономическа криза, през 2010 г. не беше осигурено финансиране за капиталови разходи на обекти от хидромелиоративния фонд по програма "Хидромелиорации", а за 2011 г. са предвидени 500 000 лв., въз основа на утвърден поименен списък. Тези средствата са предимно за доразплащане на изпълнени хидромелиоративни обекти, в т. ч. проектиране, ново строителство и основен ремонт.

За постигане на по-добри резултати в дейността напояване дирекция "Хидромелиорации" стартира изготвянето на нова методика за ценообразуване на услугата "водоподаване за напояване". До следващия поливен сезон ще бъдат изготвени по новата методика цени за поливка на декар, поливка/декар/сезон, както и цена в лева на м³ за помпено водоподаване. Новата методика се изготвя съгласувано с браншовите организации на земеделските производители в страната.

2.2. Дейности, свързани с експлоатацията и поддържането на язовирите и обектите за предпазване от вредното въздействие на водите (ОПВВВ)

На основание §4, ал. 6 от преходни и заключителни разпоредби на Закона за водите ежегодно от републиканския бюджет се отпускат средства за поддръжка на обектите, подложени на вредното въздействие на водите. За 2010 г. по този ред са отпуснати 6 667 000 лв., а за 2011 г. до края на юли са отпуснати около 4 000 000 лв.

През 2010 г. с решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет, са отпуснати средства на обща стойност 6 498 351 лв., за 22 бр. обекти.

За 2011 г. с решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет, до м. юни 2011 г. са отпуснати средства на обща стойност 6 430 689 лв. за 42 бр. обекти.

Средствата са за осъществяване на превантивна дейност за предпазване от вредното въздействие на водите на дунавските диги и предпазните диги на други реки, както и за изпълнение на ремонтно възстановителни работи на обекти, подложени на вредното въздействие на водите и язовири от национално значение като "Панчарево", "Цонево" ("Георги Трайков"), "Малко Шарково" и др.

2.3. Контрол по дейностите, свързани с образуването и развитието на сдруженията за напояване

От влизането в сила на Закона за сдружения за напояване (Обн., ДВ, бр.34 от 6.04.2001 г.) до м. юли 2011 г. са подадени 286 бр. заявления за учредяване на сдружения за напояване. От тях с открита процедура по учредяване са 202 сдружения, а съдебно регистрирани са 102 бр., с обща площ 386 416 дка.

За периода от началото на 2010 г. до м. юли 2011 г. са съдебно регистрирани 12 броя сдружения за напояване с обща площ 42 495 дка. За същия период са подадени 9 нови заявления от учредителни комитети, за които Надзорният орган е издал Заповеди за откриване на процедура по учредяване.

Води се оперативна отчетност на полетите годни площи. За поливен сезон 2010 г. са постъпили и са анализирани обобщени справки за оперативна отчетност, подадени от сдруженията за напояване за полетите култури - основно царевица, зеленчуци, тютюн, трайни насаждения и др. През 2010 г. са полети общо 72 684 дка, представляващи 18,12% от общата територия стопанисвана от сдруженията за напояване.

3. Растителна защита

През 2010 г. Националната служба за растителна защита (НСРЗ) провежда системни наблюдения за развитието и разпространението на общо 127 броя болести и неприятели и 73 вида плевели в различните агроекологични райони на територията на цялата страна. На базата на тези наблюдения, се издават регулярно Бюлетин за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение, срокове, начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури. Чрез Бюлетините земеделските производители са информирани и за новите нормативни документи в областта на растителната защита, ПРЗ и торовете. През 2010 г. са издадени 339 броя бюлетини, с които са информирани 980 земеделски стопани, областни и общински съвети.

Растителна защита при пшеницата и ечемика

- **Борба с плевелите**

Нестабилното и дъждовно време през по-голямата част на месец март 2010 г., преобладаването на площите и невъзможността да се работи със земеделска техника причиниха забавяне в извеждането на химичната борба с плевелната растителност в посевите с пшеница и ечемик. В резултат, в много региони на страната хербицидната кампания при есенниците през пролетта на 2010 г. започна по-късно от обичайните срокове и протече за кратък период от време.

В резултат на нарушен сеитбооборот, дългогодишното използване на хербициди на база 2,4Д, провеждането на некачествени агротехнически и растителнозащитни мероприятия, неправилен избор на хербициди и др., се наблюдава тенденция на увеличаване на площите, заплевелени с видове плевели от групата на устойчивите към хербициди на база 2,4Д – лепка, див мак, полска ралица, видове подручме, лайка и други. Запазва се тенденцията на разширяване ареала на заплевеленост с коренищни и кореноиздънкови плевели. Увеличават се площите, заплевелени с житни плевели, но процентът на третираните площи с противожитни хербициди остава малък.

През последните 4-5 години площите с есенници, третирани с хербициди, устойчиви на 2,4Д и 2М-4Х нарастват, а тези, третирани с хербициди, чувствителни на 2,4Д и 2М-4Х намаляват.

Таблица V.4.

Третирани площи с пшеница и ечемик с хербициди срещу видове плевели, хил. ха

Година	Общо третирани	В т.ч. срещу устойчиви на хормоноподобните хербициди	В т.ч. срещу житни плевели
2008	1 071,61	818,55	69,43
2009	1 162,76	882,32	83,81
2010	1 115,77	905,79	77,14

Източник: НСРЗ

- **Борба с болести и неприятели**

Обикновена полевка

В сравнение с есенно-зимния период на 2009 г., през пролетта на 2010 г. е отчетено редуциране на плътността на популациите на обикновената полевка. Вредоносна дейност от обикновената полевка през есенно-зимния период на 2010 г. се наблюдава във всички зърнопроизводителни региони на страната. Най-висока е плътността на неприятеля в площите с

монокултурно отглеждане на есенници, където не е извършвана дълбока оран, а плитка дискова предсеитбена обработка, а така също и в посевите с предшественик слънчоглед и царевица.

През 2010 г. от нападнатите общо 182,40 хил. ха с есенници (14,3% от посевната площ), химична борба е изведена на 65,80 хил. ха (40% от нападнатите и 5,1% от засятите площи) с разрешените родентициди.

Таблица V.5.

Нападнати и третиращи площи с есенници срещу обикновена полевка, хил. ха

Година	2008	2009	2010
Нападнати площи	147,24	170,00	182,40
Третиращи площи	27,65	39,00	65,80

Източник: НСРЗ

Растителна защита при лозата

- **Мана по лозата**

През месеците юни и юли на 2010 г. метеорологичната обстановка благоприятства развитието и разпространението на болестта. Метеорологичните условия през втората половина на август стопираха развитието и разпространението на маната, с изключение на местата с локални превалявания, където се наблюдаваха нови петна по младите летораста и листа.

През 2010 г. са проведени от 2 до 8 броя третиращи на 65,32 хил. ха, което е 100% от нападнатите и 92,15% от стопанисваните площи.

- **Оидиум (брашнеста мана)**

Първи прояви на болестта по зърната бяха отчетени през третата десетдневка на месец юни. Честите превалявания през юли затрудниха третирането на насажденията. Във всички региони на страната, в резултат на високите температури през месец август, е установено задържане в развитието и разпространението на оидиума. Проведени са третиращи от 2 до 8 броя на 65,55 хил. ха.

- **Сиво гниене (ботритис)**

Висока степен на нападение от сиво гниене по зърната е регистрирано в района на Кърджали (25-30%). Проведени са от 1 до 6 броя профилактични и лечебни третиращи на 100% от площите с установена зараза (37,70 хил. ха).

- **Екскориоза по лозата**

През 2010 г. продължава тенденцията на намаляване ареала на разпространение на болестта, основно поради изкореняване на старите нападнати лозя. По-големи площи, засегнати от екскориоза (6,76 хил.ха) са отчетени в районите на Благоевград, Бургас, Варна, Видин, Монтана, Пазарджик, Пловдив и Сливен. От тях 3,66 хил. ха (54,2%) са третиращи.

- **Шарен гроздов молец**

През 2010 г. се наблюдава запазване ареала на разпространение на неприятеля. За цялата страна нападнати с плътност под прага на икономическа вредност (ПИВ) и са третиращи 20,98 хил. ха, 24,4% от общата площ на плододаващите лозя с редовна растителна защита.

- **Лозови акари**

Ареалът на разпространение на жълтия лозов (ябълков) акар спрямо 2009 г. е ограничен. Във всички региони на страната е установена вредна дейност на неприятеля. Отчетена е

плътност около ПИВ. Нападнати са 5,67 хил. ха, което е 6,6 % от стопанисваните лозя. Третиране е проведено на 42,63 хил. ха - 75,15 % от нападнатите площи.

- **Борба с плевелите**

Площите с новозасадени лозя се поддържат чисти от плевели. В старите лозови масиви заплевеляването е силно. Провеждат се основно механични обработки, поради което разпространението на коренищни и кореново-издънкови плевели нараства.

Приложени са вегетационни хербициди, основно на база глифозат, на 17% от стопанисваните площи.

- **Борба с многоядни неприятели**

- **Марокански скакалци**

През месеците май и юни на 2010 г. е констатирано масово размножаване на марокански скакалец в областите Кърджали и Благоевград. Във връзка със сериозността на създалата се ситуация, е проведено авиационно третиране. В област Кърджали са обработени установените огнища на неприятеля в 37 населени места, като са третирани общо 2 880 ха.

В област Благоевград, при провеждане на борбата срещу мароканските скакалци с авиационна техника са третирани общо 492 ха в 11 землища.

В двете области през периода 7-14 юни 2010 г. са третирани общо 3 372 ха, нападнати площи от марокански скакалци.

3.1. Фитосанитарен контрол

Приоритетните дейности на фитосанитарния контрол (ФСК) и през 2010 г. са:

- Ефективен контрол при внос на растения и растителни продукти от трети страни на територията на страната и ЕС като външна граница на Съюза;
- Контрол при производството за своевременно установяване и предотвратяване на разпространението на карантинни вредители по растенията и растителните продукти;
- Разработване, актуализиране и провеждане на фитосанитарни мониторингови програми съобразени с изискванията на ЕС;
- Осигуряване износ на растения и растителни продукти, съгласно фитосанитарните изисквания на страната вносител;
- Развитие на лабораторно-диагностичната мрежа в страната.

3.1.1. Граничен фитосанитарен (карантинен) контрол при внос на растения и растителни продукти

На граничните инспекционни фитосанитарни пунктове (ГИФСП) на ГКПП се осъществява пълен фитосанитарен контрол на всички стоки от растителен произход, внос от трети страни, предназначени за страната и ЕС. След извършване на растително-здравната проверка на стоките на граничния пункт, те се допускат за свободно движение на цялата територия на ЕС.

През 2010 г. е извършен фитосанитарен контрол, включващ документална, идентификационна и растително-здравна проверка на общо 24 640 бр. партиди внос от трети страни и документален контрол на 9 924 бр. транзитно преминали партиди. От тях, 4 657 бр. партиди са за страната и 19 200 бр. - за страни от ЕС. От ГКПП са изпратени над 180 проби за лабораторен анализ в Централната лаборатория по карантина на растенията (ЦЛКР) и са извършени 548 анализа. В 6 случая е установена зараза от карантинни вредители и веднага са

предприети мерки за нейното ликвидиране. В 81 случая е предотвратен вносът на забранени съгласно нормативната уредба стоки, а в 158 случая е извършена конфискация и унищожаване на партиди, неотговарящи на фитосанитарните изисквания за внос. За разлика от предходните години, през 2010 г. се наблюдава значително намаляване на случаите, при които се установява липса на задължителна маркировка на дървения опаковъчен материал - само 34 (при 176 случая през 2009 г.). В резултат на осъществения контрол чрез системата ЕВРОФИТ към ЕК са изпратени 239 бр. официални нотификации. От началото на членство на България в ЕС няма официални нотификации от фитосанитарните власти на други държави-членки на ЕС за пропуски по отношение на контрола, като външна граница на ЕС .

В изпълнение на програмата за ефективен граничен фитосанитарен контрол при внос на растения и растителни продукти, през 2010 г. е извършен фитосанитарен контрол на 24 640 бр. партиди от растителен произход на ГИФСП.

3.1.2. Контрол при износ и реекспорт на растения и растителни продукти

През 2010 г. са издадени общо 24 434 бр. фитосанитарни сертификати за износ и 7 281 бр. за реекспорт. Наблюдава се леко увеличение на контролираните от фитосанитарния контрол стоки спрямо 2009 г.

Извършени са проверки на 33 218 бр. партиди. Поради повишените изисквания на страните-вносители задължително се изисква проверка на стоката, лабораторен анализ и последващо издаване на фитосанитарни сертификати.

През 2010 г. са издадени 7 281 бр. фитосанитарни сертификати за реекспорт (при 11 068 бр. за 2009 г.).

3.1.3. Контрол при производството на растения и растителни продукти

През 2010 г. са контролирани 2 356 бр. регистрирани производители. Извършени са над 4 626 бр. проверки, при което са взети 2 347 бр. растителни проби за регионалните лаборатории и 4 896 бр. проби за ЦЛКР и са извършени са над 14 786 бр. лабораторни анализи.

В резултат на фитосанитарния контрол през 2010 г. са издадени 2 490 бр. растителни паспорта, което е гаранция, че продукцията е контролирана от НСРЗ и може свободно да се движи в ЕС.

Таблица V.6.

Фитосанитарен контрол на регистрирани производители за периода 2008 - 2010 г.

Година	Регистрирани производители	Документирани проверки	Проби анализирани в РСРЗ	Проби анализирани в ЦЛКР
2008	2 189	4 193	4 158	6 551
2009	2 307	4 554	2 704	6 179
2010	2356	4626	2347	4896

Източник: НСРЗ

3.1.4. Изпитване и контрол на продукти за растителна защита

На пазара се допуска само предлагането и употребата на оригинални, официално разрешени продукти за растителна защита (ПРЗ), съдържащи активни вещества, включени в списъка на активните вещества, разрешени за ЕС (въведен с Анекс I на Директива 91/414/ЕЕС), или нотифицирани за включване в този списък. При изпитването на ПРЗ е необходимо да се изпълняват европейските норми, с което да се улесни провеждането на глобалната политика на ЕС в областта на употребата на ПРЗ в държавите-членки. Основната цел е да се ограничи

предлагането на пазара и употребата на продукти за растителна защита с неблагоприятно въздействие върху хората, животните и околната среда.

Биологичното изпитване се провежда с цел събиране на данни за ефикасност на продуктите за растителна защита, необходими за изготвяне на биологично досие – основен документ при разрешаването на ПРЗ. Официалният орган по изпитване на ПРЗ в България са базите за биологично изпитване в системата на НСРЗ, в тясно сътрудничество с отрасловите институти. Това позволява използване на научния потенциал за подобряване качеството на работата, за създаване и поддържане на инфекциозен фон от определени вредители по земеделските култури, за покриване на почвените и климатични условия и биоценозата в цялата страна. Опитите се извършват в съответствие с изискванията на Добрата експериментална практика и стандартите на Европейската и Средиземноморска организация за растителна защита.

През 2010 г. в НСРЗ са заявени за изпитване за ефикасност 128 броя продукти за растителна защита в т.ч.: 59 бр. фунгициди; 38 бр. хербициди; 27 бр. инсектициди; 4 бр. растежни регулатори.

През 2010 г. са подадени заявления за разрешаване на повече от 60 нови ПРЗ, съдържащи одобрени и/или нотифицирани активни вещества. Подадени са за разрешаване и 10 ПРЗ чрез взаимно признаване на данните. Подадени са 18 заявления за подновяване на разрешаването на ПРЗ.

Основната цел на контрола на предлагането на пазара, съхранението, преопаковането и употребата на продукти за растителна защита е да се гарантира безопасността на храните от растителен произход. Да се осигурят добрите практики при търговията с продуктите за растителна защита (ПРЗ) и защита интересите на потребителите. Правилно да се употребяват продуктите за растителна защита при производството на растения и растителни продукти, в т.ч. и растения предназначени за фураж, спазвайки изискванията на Добрата растителнозащитна практика (ДРЗП), като се съчетават методите на прогнозата с принципите за устойчива употреба на продуктите за растителна защита.

През 2010 г. от НСРЗ са издадени общо 191 бр. разрешенията за осъществяване на дейностите търговия, преопаковане, обеззаразяване на площи, помещения и растителна продукция срещу вредители, в т.ч. 55 бр. за търговия с ПРЗ, 129 бр. за търговия с ПРЗ в селскостопанска аптека, 7 бр. за извършване на фумигация.

Контролът на продуктите за растителна защита през 2010 г. се осъществява съгласно годишния Национален план за контрол на пазара и годишния Национален план за контрол на употребата на ПРЗ.

На територията на страната през 2010 г. са регистрирани 1 144 бр. обекти, в това число 848 бр. селскостопански аптеки, 283 бр. складове за съхранение на ПРЗ и 13 бр. цеха за преопаковане на ПРЗ. През 2010 г. са извършени общо 1 516 бр. инспекции, от които 893 бр. в селскостопански аптеки, 476 бр. в складове, 24 бр. в цехове за преопаковане и 123 бр. на нерегламентирани обекти (общински пазари, магазини и др.). Съставени са 1 444 бр. констативни протоколи, направени са 392 бр. предписания с корективни мерки за отстраняване на несъответствията. През 2010 г. при инспекциите на селскостопанските аптеки, складове и цехове са взети общо 244 бр. проби от 97 вида ПРЗ, от които 221 бр. проби са за съответствие по национална програма за контрол на пазара за 2010 г. и 23 бр. проби за удължаване срока на годност на ПРЗ.

Съставени са 29 бр. акта за извършено нарушение, издадени са 23 бр. наказателни постановления и 5 бр. предупреждение за налагане на глоба при констатирано повторно извършване на нарушението.

При осъществяване на контролната дейност през 2010 г. са спрени от продажба, запечатани и иззети 348,21 кг гранулирани и прахообразни и 2 625,05 л течни продукти.

През 2010 г. са извършени общо 2 468 бр. инспекции на употребата на ПРЗ, в т.ч. 2 374 бр. на земеделски производители, 38 бр. с авиационна техника и 56 бр. при обеззаразяване на семена. Съставени са 2 459 бр. констативни протоколи и са направени 701 бр. предписания и са съставени 6 акта за нарушения.

При инспекциите на земеделските производители са взети общо 64 бр. растителни проби от 20 вида култури, в изпълнение на Националния план за контрол на употребата на ПРЗ за 2010 г. Освен това са взети 174 бр. листни и растителни проби (допълнително), които са анализирани за съдържание на остатъци от пестициди, съдържание на нитрати, идентификация на употребени ПРЗ.

Проект "TOPPS България"

През месец май 2010 г. стартира съвместен проект за обучение на операторите които да предотвратят замърсявания на води с продукти за растителна защита от точкови източници - "TOPPS България" между Националната служба за растителна защита и Асоциацията за растителнозащитна индустрия България. Основната му цел е съществуващите на европейско равнище най-добри практики за опазване на водите от замърсяване при употребата на продукти за растителна защита, да бъдат адаптирани за условията на България и да бъдат разпространени чрез съвети, консултации, обучения и демонстрации. Общо по проекта TOPPS са обучени 577 бр. участници.

Мониторингови програми

Програма за мониторинг на остатъци от пестициди в суровини и продукти от растителен произход

Тази програма е насочена към осигуряване на коректното прилагане на разрешените за употреба препарати за растителна защита в съответствие с Добрата растителнозащитна практика. Целта е да се направи оценка на нивата на пестицидни остатъци в растителната продукция при прибиране на реколтата и съответствието им с определените максимално допустими количества от пестициди; да се осигури коректното прилагане на разрешените за употреба препарати за растителна защита (доза на приложение, карантинни срокове, използването им само за цели, за които са разрешени). Очаква се изпълнението на мониторинговата програма да намали злоупотребите, свързани с превишаване на дозите, неспазване на карантинните срокове или употребата на забранени пестициди.

Програмата обхваща главно земеделски райони и култури с интензивна употреба на продукти за растителна защита. Обект на програмата през 2010 г. са 12 вида култури - грозде (десертно); домати; сладък пипер; моркови; зеле-късно; маруля/салата; праз; карфиол; картофи; праскови; ябълки; пшеница. Инспекторите от РСРЗ са взели общо 140 бр. проби. Всички проби са анализирани за съдържание на остатъци от 101 бр. активни бази на продукти за растителна защита.

По-голямата част от анализираните партиди плодове и зеленчуци е напълно безопасна и не съдържа измерими остатъчни количества от целевите пестицидни съединения. За първа година установените партиди с остатъчни количества над нормата представляват около 2% от всички анализирани проби, което е съизмерима стойност в сравнение с докладваните проценти от други страни членки. При оценка на токсикологичния риск е установено, че няма случай, в който да е достигната границата на риска за населението при консумация на замърсените продукти.

За доказаните несъответствия на земеделските производители са направени предписания. Те са включени в обхвата на контролната дейност върху употребата на ПРЗ за 2011 г.

Програма за мониторинг на химични замърсители - пестицидни остатъци и микотоксини при първично производство на фуражи

Основната цел на мониторинговата програма е да осъществи контрол върху зърнената продукция, предназначена за производство на фуражи, при прибиране на реколтата `2010 г., за правилно прилагане на ПРЗ, злоупотреби с неразрешени ПРЗ или неразрешени за съответната култура употреби, както и за наличие на нежелани остатъци от устойчиви пестициди и замърсяване с регулирани токсични субстанции, продуцирани от фитопатогенни гъби (микотоксини). Обект на програмата през 2010 г. са културите: пшеница, ечемик, царевица, люцерна - свежа и сушена. Броят на пробите и местата на пробовземане е съобразен с данни от засетите площи в страната.

През 2010 г. инспекторите от РСРЗ са взели 69 бр. проби. От получените резултати може да се заключи, че произведените суровини за фураж съдържат пестицидни остатъци от прилагани ПРЗ в нормалните граници. Оценката на експозицията за хора при прием с храната в установените случаи на несъответствие с нормите показва приемлив риск, поради което може да се заключи, че тези суровини са безвредни и могат да се влагат в производство на фуражи. По отношение на замърсяването с микотоксините деоксиниваленол (ДОН) и фумонизини, степента на замърсяване на зърнените суровини е ниска и нивата на замърсяване в положителните проби са под максималните граници. Суровините за фуражи, произведени у нас през 2010 г. са безвредни по отношение на устойчиви хлорорганични пестициди, афлатоксини и зеараленон.

4. Торове

4.1. Употреба на торове

Минерални торове

По данни на РСРЗ, през 2010 г. в страната са употребени: азотни торове - 199 083 тона (изразени като азот); фосфорни торове – 39 034 тона (изразени в P_2O_5) и калиеви торове – 20 799 тона (K_2O). Наблюдава се увеличаване на използваните торове спрямо предходната година.

Таблица V.7.

Употребени количества минерални торове – тона активно вещество

Година	Всичко NPK	Азот	P_2O_5	K_2O
2008	217 425	173 917	30 558	12 950
2009	220 037	177 553	30 661	11 823
2010	258 916	199 083	39 034	20 799

Източник: НСРЗ

С азотни торове са наторени 19 578 хил. декара от реколта `2010 г, като средно на декара се падат по 10,2 кг азот. Площите, наторени с фосфорни торове са 3 275 хил. декара – средно по 11,9 кг P_2O_5 и с калиеви торове – 2 359 хил. декара – средно по 8,8 кг K_2O .

Таблица V.8.
Наторени площи с азотни, фосфорни и калиеви торове

Година	Наторени площи с N (хил.дка)	Наторени площи с P ₂ O ₅ (хил.дка)	Наторени площи с K ₂ O (хил. дка)
2008	20 687	2 180	1 634
2009	21 905	3 184	1 249
2010	19 578	3 275	2 359

Източник: НСРЗ

Едностраниното азотно торене през последните години води до по-голяма чувствителност на растенията към болести и неприятели. Все повече се прилага листното подхранване и използването на комбинирани торове.

Оборски тор

През 2010 г. са оползотворени 71,3 хил. тона оборски тор, като са наторени приблизително 69,6 хиляди декара. Наторени са предимно зеленчуци, картофи, овощни култури и лозя.

Таблица V.9.
Използвани количества оборски тор и наторени площи

Година	Използван оборски тор (хил. тона)	Наторени площи (хил. дка)
2008	122,9	56,06
2009	74,4	61,8
2010	71,3	69,6

Източник: НСРЗ

Употреба на утайки в земеделието

През 2010 г. са издадени 50 броя разрешения от НСРЗ за употреба на утайки от пречистването на отпадъчни води за нуждите на земеделието.

Общо количество утайки, оползотворени в земеделието през 2010 г. е 24 012,5 тона изразено като сухо вещество върху 5 663 дка обща площ.

4.2. Контрол на торовете при предлагането им на пазара

При осъществяване на контролната дейност върху торовете през 2010 г. са проверени 381 търговски обекти и складове за съхранение. Констатирани са 64 несъответствия, издадени са 38 предписания и е съставен един акт за установено административно нарушение.

При контрола на торовете за съответствие с показателите, обявени от производителя, са взети 200 проби за съответствие, изпратени за анализ в ЦЛХИК.

Таблица V.10.
Резултати от извършени анализи на контролни проби от торове, брой

Година	Складове за съхранение и търговски обекти (брой)	Взети проби от торове за анализ (брой)	Проби, показали отклонения %
2008	364	199	6,5
2009	565	207	13,5
2010	381	200	17,5

Източник: НСРЗ

5. Сортоизпитване, апробация и семеконтрол

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС) е официален изпитващ орган за сортовете културни растения и контролен орган към Министерство на земеделието и храните при производството и търговията с посевен и посадъчен материал.

5.1.2 Агенцията осъществява своите функции в изпълнение разпоредбите на Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни (ЗЗНСРПЖ), като официален орган, осъществяващ експертиза по същество за правна закрила на новите сортове растения, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ) и Закона за генетично модифицирани организми (ЗГМО), като държавен контролен орган.

5.1.3 През 2010 г. основни приоритети в работата на Агенцията са:

- Хармонизация на българското законодателство с европейското в областта на семената и посадъчния материал;
- Оптимизиране на системата и критериите на държавното сортоизпитване и нейната организация с цел успешно приобщаване към Европейските структури в законодателен, административно управленски и организационно методичен план;
- Усъвършенстване и разширяване обхвата на контрола при движение на семената между производители, търговци и потребители. Сертификация и контрол на посевния и посадъчен материал, лабораторно тестване на партиди семена за сертификация с цел осигуряване на качествени сертифицирани семена за земеделските производители, усъвършенстване контрола при производството и търговията с посевен и посадъчен материал на територията на Р България в условията на обща селскостопанска политика на ЕС;
- Акредитиране на ИАСАС за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения (CPVO), с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на общността по Регламент на Съвета 2100/94.
- Оптимизиране на административния капацитет.

През 2010 г. продължава актуализирането на подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи Директиви за изменения и допълнения на основни Директиви на ЕС.

Приети са следните нормативни актове:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 12 от 15 март 2004 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения в и от Официалната сортова листа на Р България;
- Наредба № 3 за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производството на плодове на пазара на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 2007 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури на пазара на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на ЕС;

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 100 от 2006 г. за търговия на посевен материал от маслодайни и влакнодайни култури на пазара на ЕС;
- Закон за изменение и допълнение на Закона за посевния и посадъчния материал;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 77 от 2006 г. за реда за признаване за вписване на нови сортове земеделски растителни видове в Официалната сортова листа на Р България и Общия каталог на държавите-членки на ЕС;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на ЕС.

С цел подобряване работата на териториалните звена по сортоизпитване са разработени редица специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС), съобразно Техническите протоколи на CPVO, методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК), критерии за оценка и методики за комплексна оценка при изпитването за БСК.

През 2010 г. са сключени 128 броя договори и са заявени 221 бр. сорта, линии и/или хибриди за официално сортоизпитване в системата на ИАСАС с цел признаване и вписване в Официалната сортова листа (ОСЛ) на Република България, Общите каталози на Европейския Съюз и получаване на правна закрила.

През 2010 г. се наблюдава спад в общия брой заявени за официално сортоизпитване сортове, в резултат на свободното движение на семена в Европейския съюз и отпадането на необходимостта за задължителното вписване на сортовете в Официалната сортова листа на страната. През следващите години може да се очаква запазване на броя на заявките или известно нарастване вследствие на подновяване одобрението на ИАСАС за изпитващ офис на CPVO.

Таблица V.11.

Брой на заявените за вписване сортове в Официалната сортова листа по години

Година	Българска селекция - новозаявени	Чужда селекция - новозаявени
2008	107	165
2009	159	171
2010	107	114

Източник: ИАСАС

През 2010 г. броят на новозаявените сортове българска селекция се изравнява с броя на същите през 2008 г., а при сортовете чужда селекция се наблюдава спад в заявките. През следващите години се очаква броят на новозаявените сортове да бъде в същите граници.

Въз основа на получени от заявителите заявки за вписване е публикувана ОСЛ на Р България за 2010 година за сортовете от полски, зеленчукови овощни култури, тютюн и лози, от които посевен и посадъчен материал може да се произвежда и търгува на територията на страната.

Дейността по държавното сортоизпитване на нови сортове растения, на база сключени договори със заявители, включва:

- изпитване за различимост, хомогенност и стабилност;

- провеждане на постконтрол (грунтов контрол) на търгувания в страната посевен материал;
- изпитване за биологични и стопански качества с цел установяване пригодността на новите сортове за агроклиматичните условия на страната и провеждането на свързаните с него тестове за студоустойчивост, устойчивост на патогени и химико-технологични анализи;
- разработване на РХС описания на общоизвестните сортове растения и описания на новите сортове заявени за изпитване;
- разработване на апробационни характеристики за провеждане на полските обследвания;
- подготовка на нови методики и актуализация на съществуващите.

ИАСАС извършва последващ контрол (грунтов контрол) на семената от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни, зеленчукови култури, цвекло, тютюн и картофи.

Чрез методът „грунтов контрол“ се извършва проверка на сортовата автентичност и сортовата чистота на произведените семената чрез засяване и засаждане при полски условия .

При картофите последващият контрол се извършва чрез „ELISA“ тест за установяване на здравето състояние за проследяване изпълнението на минималните изисквания на законодателството за търгувания посевен материал.

През 2010 г. в опити за РХС са заложи общо 2 576 сортове, хибриди и линии, като 506 от тях по договори за сортоизпитване, 600 – подобни сортове, а останалите 1 476 - за целите на сравнителната колекция и за доказване различимостта на заявените нови сортове.

Най-голям брой сортове и хибриди са изпитани при полските култури: 1 617 броя, от които 381 броя за РХС и 1 216 броя за сравнителна колекция. От тях най-голям е броят при слънчогледа: 323, от които за РХС са 98 броя, при царевицата: 256 линии и хибрида, от които за РХС са 58, зимна мека пшеница: съответно 177 и 25 сорта.

Изпитани са 463 сорта зеленчукови култури, от които 85 сорта са изпитани за РХС. Най-много сортове са изпитвани при домати - 90 сорта и линии, от които 26 за РХС, пипер – 55 сорта, от които 20 за РХС, градински фасул – 28 сорта, от които 1 сорт за РХС.

При етерично маслените култури са заложи 55 сорта, от които 11 за РХС, а останалите се поддържат като сравнителна колекция. Трайните култури са 151 сорта, от които 11 за РХС, а останалите - за сравняване.

През 2010 г. са получени 1640 бр. проби за грунтов контрол от 40 земеделски култури - 19 полски и 21 зеленчукови вида. В сравнение с 2009 г. броят на пробите се е увеличил с 54. Увеличен е броят на пробите от твърда пшеница, царевица, зеленчуковите култури и картофи. Намален е броят на пробите от мека пшеница, ечемик, слънчоглед, фуражни и маслодайни култури.

По групи култури, съотношението на пробите за грунтов контрол през 2010 г. е следното:

- 1 468 броя проби от полски култури – 90%;
- 172 броя проби от зеленчукови култури – 10% .

През 2010 г. по договори за сортоизпитване за биологични и стопански качества (БСК), в конкурсни сортови опити (КСО) са заложи 1 758 сорта полски култури, 2 сорта овощни видове и 13 сорта лоза.

От общия брой на сортовете, в предварително изпитване са заложи 93 хибрида (при 67 хибрида за 2009 г.), в микроопити 1 285 хибрида (при 925 за 2009 г.) и в макроопити 52 хибрида

царевица и слънчоглед, пострегистрационни опити 62 сорта ечемик, пшеница, рапица, в специални опити 21 хибрида царевица и 7 хибрида слънчоглед – демонстративно изпитване. Посочените видове сортоизпитване са извършени по изискванията на утвърдените Методики за БСК. За вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа, за БСК са изпитани 315 сорта, с 23,2% по-малко спрямо 2009 г. (388 броя за 2009 г.) и с 21,5% по-малко в сравнение с 2005 г.

Анализът на резултатите показва тенденция на намаление на заявените за сортоизпитване за БСК сортове с цел вписване в Списък “А” на Официалната сортова листа на страната, за сметка на увеличения брой микроопити и предварително изпитване съгласно Методиките за БСК.

От общия брой на заявените по сключени договори за официално сортоизпитване сортове за видовете земеделски растения, сортовете чужда селекция са 1 685 бр. или 95,04%, а българска селекция - 88 сорта или 4,96%. Съпоставено с 2009 г., тенденцията през 2010 г. е за увеличение на сортовете чужда селекция (с 22,28%) за сметка на намаление на сортовете – българска селекция.

За подпомагане на земеделските производители при избора на новопризнати, переспективни сортове, от основните земеделски видове е организирано и пострегистрационно изпитване в различните агроекологични райони на страната.

Оценката за устойчивост към икономически важните болести за всеки вид земеделско растение се извършва на изкуствен инфекциозен фон. През 2010 г. са анализирани 360 броя проби за установяване на устойчивост към 43 патогена (при 494 за 2009 г.).

Извършена е оценка за студоустойчивост на 76 сорта зимни култури (при 176 за 2009 г.), с 57% по-малко спрямо 2009 г. в резултат на неизпълнен възлагателен договор за зимна маслодайна рапица.

Извършена е математико-статистическа обработка по метода на дисперсионния анализ на резултатите за добив на 229 броя опити за БСК към един или два стандартни сорта, а при някои култури към среден стандарт от опита. Получените резултати от различните опитни полета (средно по 10 показателя за всяка култура) съгласно методиката на полския опит са обобщени.

Всички резултати от държавното сортоизпитване за БСК, включително и резултатите от оценките на сортовете са изготвени навреме за отчет на заявителите, съгласно предвидените в договорите срокове – 31 август за есенните култури и 20 декември за пролетните култури.

През 2010 г. са извършени полски инспекции на семепроизводствените посеви. Инспектирани са 455 745 дка семепроизводствени посеви. От тях одобрени са 446 743 дка (98%), декласирани - 2 317 дка (0,5%), а бракувани – 6 684 дка (1,5%).

През 2010 г. се наблюдава увеличаване на инспектираните площи с 11,8%.

От инспектираните посеви полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури – 434 301,4 дка (95,3%), а останалото са фуражни – 10 519,8 дка (2,3%), маслодайни и влакнодайни – 6 920,4 дка (1,5%), картофи – 3 428,6 дка (0,7%), тютюн – 395,9 дка (0,1%), цвекло - 20 дка (0,1%) и медицински и ароматни култури - 1 дка. Общата площ на инспектираните посеви от полски култури е 455 587 дка.

От одобрените семепроизводствени посеви от зимна обикновена пшеница най-голям процент заемат площите, засети със сортове от групи Б - 60% и А „силни” пшеници - 27,8% и по-нисък процент от група В - 6,5% и Г - 5,7%. Сортовият състав на инспектираните площи, засети през 2010 г. със зимна обикновена пшеница е много разнообразен. Извършени са полски инспекции на 81 сорта, в това число и сортове от чужда селекция - 5,6%. Процентът на инспектираните посеви от сортове чужда селекция е по-голям с 2,4% от инспектираните през 2009 г.

През 2010 г. инспектираните семепроизводствени посеви от ечемик са с 12,2% по-малко спрямо 2009 г.

В сравнение с 2009 г. се наблюдава намаляване на площите за семепроизводство на хибридна царевица с 61,3% (от 13 637 дка на 5 271 дка).

През 2010 г. инспектираните семепроизводствени посеви с хибриден слънчоглед (намаляват с 63,1% в сравнение с 2009 г. (от 15 940 дка на 5 883,3 дка). През 2010 г. се наблюдава увеличаване на инспектираните посеви с фуражни култури с 37,5% спрямо 2009 г. Една от причините за увеличаване на инспектираните посеви от люцерна и фуражен грах е предоставяне на държавна помощ за насърчаване производството и използването на висококачествени семена, а също така и заявени за сертификация нови видове от групата на фуражните култури – пасищен райграс и ежова главица.

Увеличени са инспектираните посеви от картофи с 28,3% в сравнение с 2009 г., което се дължи на предоставената държавна помощ и целевата субсидия на ДФ "Земеделие" за подпомагане на земеделските производители за закупуване на посевен материал от картофи за семепроизводство.

През 2010 г. е извършена полска инспекция на 157 дка зеленчукови култури. В сравнение с 2009 г. е налице намаляване обема на инспектираните посеви, поради производство на семена от категория „стандартни“, които са под отговорността на производителите.

През годината е извършена полска инспекция на 236 дка лозови маточници. В сравнение с 2009 година (инспектирани 338 дка) , площите намаляват с 30,17% .

От добитите подложкови резници са окачествени 2 065,2 хил. бр., от които: 210 хил. бр. категория "предбазов", 597,4 хил. броя "базов" и 1 257,8 хил. броя "сертифициран". В сравнение с 2009 г. (окачествени 2 371,7 хил. бр. подложкови резници) производството на подложкови резници намалява с 12,9 %.

През 2010 г. са извършени полски инспекции на 428,3 дка маточни лозя, с 10,5% по-малко в сравнение с 2009 г. (478,6 дка). През годината от одобрените маточни лозя са окачествени 537,4 хил. броя лозови резници за калемки, от които: "базов" – 133,6 хил. бр.; "сертифициран" – 82,9 хил.бр. и "стандартен" – 320,9 хил. бр. В сравнение с 2009 г. количеството на окачествените резници намалява с 0,4%.

В инспектираните през 2010 г. 148 дка лозови вкоренилища са заложени за вкореняване 1 999 хил. бр. присадени лози, от които 749 хил. бр. с десертни сортове, 687 хил. бр. с бели винени сортове, 562 хил. бр. с червени винени сортове и 0,9 хил. бр. селекционни опити.

В сравнение с 2009 г. присадените лози намаляват с 20%. Продължава тенденцията към намаляване на броя на облагородения лозов посадъчен материал. Една от причините за това е липсата на пазар във връзка с прекратяване на субсидиите по оперативните програми за създаване на нови лозови насаждения. Делът на присадените десертни сортове лози намалява в сравнение предходната година, на белите винени сортове се запазва, а на червените винени сортове се увеличава.

През 2010 година са извършени полски инспекции на 1 535 броя маточни дървета – 1 046 броя "сертифициран" и 489 броя "САС" материал. В сравнение с 2009 година (инспектирани 2 644 бр.) намалението е с 38,9%.

Окачественият овощен посадъчен материал от овощни дръвчета се увеличава с 14,3%, на вегетативните и с 20,6% на семенните подложки. С 26,2% намалява окачествяването на резници за калемки.

Наблюдава се увеличение на окачествения ягодоплоден материал в сравнение с предходната година.

Контролната дейност през 2010 г. е насочена основно към извършване на постоянен контрол и проверки през всички етапи на семепроизводството, заготовката и търговията със семена и посадъчен материал, с цел гарантиране качеството на посевния и посадъчния материал, предлаган на пазара в страната и Общността. ИАСАС извършва контрол на вноса на семена от трети страни за съответствие с европейските правила и норми и ЗППМ, издава документи за търговия по схемите на OECD и ISTA сертификати.

Извършени са проверки в търговски обекти и складове с посевен и посадъчен материал, на заготвители на семена в малки опаковки, на производители на посадъчен материал и семепроизводители, както и на всички регистрирани търговици на едро на посевен материал и на водените от тях книги. При извършените проверки са открити пропуски при воденето на книгите по чл. 62 от ЗППМ - неписани количества, партидни номера или неразнесени продажби.

Особено е засилен контролът на заготвителите на малки опаковки зеленчукови семена. В активните периоди на търговия с посевен и посадъчен материал системно се извършват проверки в търговската мрежа. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия.

6. Контрол на зърно, зърнени продукти и фуражи

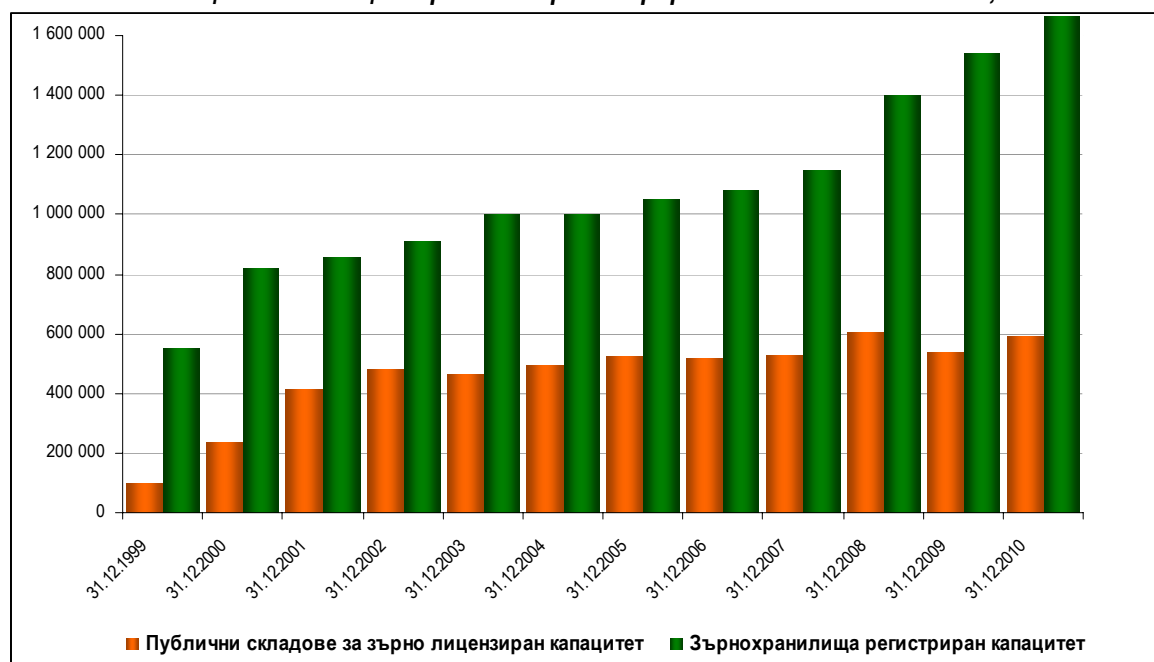
6.1. Лицензиране и контрол на публичните складове, зърнохранилища и други обекти за съхранение

Към 31.12.2010 г. лицензираните, регистрираните и декларираните други обекти за съхранение на зърно в страната са както следва :

- Публични складове за зърно – 48 броя с общ капацитет 592 930 тона;
- Зърнохранилища - 178 броя с общ капацитет 1 663 870 тона;
- Други обекти за съхранение - 1 974 броя с обща обявена вместимост 6 143 004 тона.

Фигура V.10.

Капацитет на лицензираните и регистрираните обекти по години, тона

Източник: НСЗФ

Лицензираните публични складове са намалели с 1 бр. спрямо края на 2009 г., като същевременно общият им капацитет се е увеличил с 52 270 тона. Близо 94% от публичните складове за зърно, съставляващи над 96% от общия лицензиран капацитет, са разположени в Северна България, а само 6% са в южната част на страната.

Общото количество зърно, преминало през складов запис за периода от 1 юли до 31 декември 2010 г. (149 339 тона) е сравнимо с това за 2000 и 2009 реколтни години. Като цяло може да се отбележи, че се наблюдава леко покачване на зърното, преминало под складов запис, след като от 2004 до 2009 реколтни години се отчиташе постоянен спад.

През последните години се наблюдава увеличение както на броя на зърнохранилищата, така и на регистрирания им капацитет. Разположените в Северна България зърнохранилища представляват 76,4% от общия брой на зърнохранилищата в страната, а в Южна България – 2,4%.

От обявените други обекти за съхранение на зърно, около 69% са разположени в Северна България (над 70% от вместимостите).

През 2010 г. на лицензираните, регистрираните и другите обекти за съхранение на зърно в страната са извършени 1 026 броя периодични проверки.

През годината Националната служба по зърното (НСЗ), НАП и представители на сектор „Икономическа полиция“ са извършили 620 броя съвместни проверки. В резултат на съвместните проверки са съставени 98 броя констативни протоколи (при съставени 99 през 2009 г.) и 71 броя актове за административно наказание за установени нарушения (при 10 броя актове, съставени през 2009 г.).

Към 31.12.2010 г. броят на действащите търговци на зърно в страната възлиза на 2 167, като новорегистрирани са 451, а пререгистрирани - 91 търговци на зърно. Заличени от регистъра са 378 броя търговци, в т.ч.: 2 броя по постъпило искане от фирмата, 6 броя за констатирано нарушение по Закона за съхранение и търговия със зърно и 370 броя поради неподновяване на регистрацията в законоустановения срок. За коректно извършване на търговските сделки са проверени 270 търговци на зърно.

За 2010 г. проверените количества за съответствие на зърно и зърнени продукти е 2 437 308 тона, за което са издадени 3 004 броя сертификати и удостоверения за съответствие при внос, износ и вътрешнообщностни доставки.

Извършени са 228 проверки на зърнопреработвателни предприятия, при което е осъществен контрол на 66 256 тона зърнени продукти, което представлява 13,9% от общото декларирано производство.

Във връзка с декларираните количества произведено, продадено и налично зърно през годината са проверени 618 броя регистрирани земеделски производители.

6.2. Окачествяване на реколта `2010 година:

Окачествяване на пшеница от реколта `2010 година:

В периода на жътвената кампания са взети 1 896 броя проби от 1 507 783 тона пшеница от зърнопроизводителните райони на страната (27 области), които съставляват 38,7% извадка по отношение на предварителните данни за реколтираното количество (3,9 млн. тона) и формират представителността на извършеното окачествяване.

Въз основа на извършеното предварително окачествяване по основни косвени показатели на БДС и БДС ISO, пшеничното зърно от реколта `2010, общо за страната, се разпределя по качество, както следва:

- I-ва група - 1,1%;
- II-ра група - 4,3%;
- II-ра Б група - 18,4%;
- III-та група - 76,2%.

Качеството на зърното реколта `2010 г. е сравнимо с това от предходните 2004, 2007 и 2009 реколтни години. В сравнение с миналогодишната реколта, делът на зърното от III-та група е нараснал с 3,2 пункта, в резултат най-вече на ниските нива на добива на мокър глутен и числото на хлебопекарна сила. Делът на пшеницата от II-ра Б група и от II-ра група е намалял съответно с 1,2 и 2,2 пункта. Делът на пшеницата от I-ва група се е увеличил с 0,2 пункта спрямо предходната реколта.

Относително, общото количество на зърното от I-ва, II-ра и II-ра Б група през тази пазарна година възлиза на 23,8% от цялата произведена продукция - с 3,2 пункта по-малко от предходната година. Резултатите от извършения качествен анализ на произведената пшеница от реколта `2010 показват, че 34,6% са с качество, удовлетворяващо изискванията на мелничарския отрасъл за производство на брашна за хляб и хлебни изделия (тук попадат и количества пшеница от III-та група, със сравнително добри хлебопекарни показатели).

Окачествяване на царевица реколта `2010 година

През периода септември – ноември 2010 г. НСЗ е анализирала 561 броя проби за 619 373 тона царевица от зърнопроизводителните райони на страната, които съставляват 31,4% извадка за реколтираното количество царевица, което по данни на МЗХ възлиза на 1 975 644 и формират представителността на извършеното окачествяване. Окачествяването е извършено по основни показатели на БДС 607-73 и БДС ISO EN 13 690:2008, които определят потребителната и търговската стойност на зърното. Пробите са взети от 22 области на страната.

Произведената царевица за зърно реколта `2010 година има сравнително добри стойности по двата основни показателя влага и примеси, които са залегнали в стандарта. Данните показват, че 81,7% от анализираните проби отговарят на условията на стандарта за качество на царевицата за зърно.

Средните стойности на показателите на зърното за страната са:

- съдържание на влага: $14,3 \pm 1,1\%$;
- съдържание на културни (зърнени примеси): $3,6 \pm 2,5\%$;
- съдържание на чужди примеси: $0,9 \pm 0,7\%$.

Интервенционно изкупуване на зърно от реколта `2010

Общото количество зърно, за което са взети проби за интервенционно изкупуване от реколта `2010 възлиза на 46 335 тона, от които 42 685 тона ечемик и 3 650 тона пшеница.

6.3. Контрол на фуражите

Националната служба по зърното и фуражите бе компетентен орган по прилагане на законодателството в контролна система „Фуражи и хранене на животните“ до 01.06.2010 г., след което с изменение на Закона за фуражите компетенциите по прилагането му са възложени на Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС).

Към 01.06.2010 г. общият брой на регистрираните и одобрени обекти във фуражния сектор, в които се упражняват дейности по член 5, параграфи 1 и 2 на Регламент (ЕО) № 183/2005 относно изискванията за хигиена на фуражите е 9 561. За периода 01.01. - 01.06.2010 г. са регистрирани 221 броя оператори от фуражния сектор.

Извършени са 447 проверки, завършващи с констативни протоколи. Извършените анализи на фуражни добавки, премикси, комбинирани фуражи и фуражни суровини до 31.05.2010 г. са 66 броя.

До 01.06.2010 г. са извършени 2 броя нотификации до ЕК чрез Системата за бързо съобщаване в случай на опасност за човешкото здраве, която произтича от храни и фуражи.

7. Ветеринарно дело

7.1. Здравеопазване и хуманно отношение към животните

Дейността на Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) цели гарантиране здравословния статус на животните, предпазване на хората от зоонози и осигуряване на безпроблемна търговия между страните членки на ЕС, както и с трети страни.

През 2010 г. НВМС изпълни следните програми за надзор:

- Програма за контрол и ерадикация на класическата чума по свинете при домашни и диви свине (КЧС);
- Програма за надзор и ерадикация на болестта Ауезки по свинете;
- Програма за надзор на инфлуенца при домашни и диви птици в Р. България;
- Програма за надзор и ерадикация на Нюкясълската болест по птиците;
- Програма за надзор на синия език по преживните животни;
- Програма за надзор на трансмисивни спонгиформни енцефалопатии;
- Програма за надзор на салмонелозата при кокошки носачки от рода *Gallus gallus*;
- Програма за надзор на салмонелозата при бройлери;
- Програма за надзор на салмонелозата при пуйки;
- Програма за надзор на салмонелозата при прасета;
- Програма за надзор на салмонелозата в развъдни стада птици;
- Програма за надзор на болестта шап при чифтокопитни животни;
- Програма за надзор върху здравословното състояние на рибите отглеждани в промишлени и животновъдни ферми;
- Държавна профилактична програма за 2010 г.

Изпълнението на програмата за ерадикация на вируса на класическата чума по свинете е една от приоритетните задачи на НВМС, като целта на програмата е предпазване на страната от разпространение на класическа чума и вдигане на забраната за вътреобщностна търговия с живи свине. Програмата включва серологични и вирусологични изследвания на домашни, източнобалкански и диви свине, клинични прегледи и осигуряване на мерки за биосигурност на животновъдните обекти със свине и тези от породата източнобалкански. През 2010 г. е осъществена и програма за орална ваксинация на дивите свине само в общините близо до границите със Сърбия, Македония и Румъния, като са проведени три ваксинационни кампании с по две залагания на ваксинационни примамки. В резултат на изпълнение на програмата за контрол и ерадикация на класическата чума по свинете, през 2010 г. не е установено заболяване.

С изпълнението на тази програма Европейската комисия ще даде възможност на Р България да извършва вътреобщностна търговия с живи свине.

През 2010 г. продължи изпълнението на програмата за орална ваксинация на лисиците с цел ерадикация на вируса на беса. Извършена е една ваксинационна кампания на територията на 19 области. В Националния диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт (НДНИВМИ) – София са извършени лабораторни изследвания за установяване на процента на ваксинираните лисици от общия брой умрели и убити.

При изпълнение на програмата за надзор на инфлуенцата по домашни и диви птици, на 01.04.2010 г. е констатиран случай на заболяването Инфлуенца - H5N1 при намерен умрял обикновен мишелов (*Buteo buteo*) в курорта “Константин и Елена”, област Варна.

През 2010 г., при изпълнение на програмите за надзор на салмонелозите при кокошки – носачки, птици за разплод, пуйки, бройлери и свине са извършени следните изследвания:

- На развъдни стада - общо 154 стада са изследвани за съответните *Salmonella* spp. (*Salmonella enteritidis*, *Salmonella Hadar*, *Salmonella infantis*, *Salmonella Typhimurium*, *Salmonella virchow*). Има 3 положителни стада за *S. Infantis*, 2 положителни стада за *S. Hadar*, 1 положително стадо за - *S.Covallis*, 1 положително стадо за *S.Glostrup* и 1 положително стадо за *S.Senftenberg*;
- На кокошки-носачки - общо 250 стада са изследвани за инфекция със *Salmonella*: 2 положителни за *Salm. Enteritidis* и 7 стада, положителни за други *Salmonella* spp.;
- На бройлери - общо 997 стада, изследвани за инфекция със *Salmonella* infection. През периода само едно стадо е положително за *Salmonella Typhimurium* и 14 стада, положителни за други *Salmonella* spp.

През годината не е допуснато възникване и разпространение на особено опасни вирусни инфекции като син език по преживните, класическа чума по свинете, чума по дребните преживни, шарка по овцете и козите и др. заболявания, посочени в бившия лист А на Световната организация по животните.

Няма и констатирани огнища на туберкулоза по говедата, ликвидирани са огнищата по антракс по дребните преживни, брузелоза по дребните преживни животни (*Brucella melitensis*), намалени са огнищата от Ку-треска и туларемия.

В резултат на извършените дейности за 2010 г. относно епизоотичната обстановка в страната не са констатирани огнища на заболявания от списъка на Световната организация за здравеопазване на животните при домашни животни, с изключение на заболяването шап по чифтокопитните животни.

На 04.01.2011 г. резултатите от изследване на проби, взети при отстрел на диви прасета в землището на с. Кости, обл. Бургас - на 2 км от границата с Република Турция на 30.12.2010 г., потвърдиха наличието на шап. Европейската комисия бе уведомена своевременно. Благодарение на навременните и адекватни мерки от страна на Министерство на земеделието и храните, Българска агенция по безопасност на храните, в сътрудничество с другите служби на държавата, появилите се през януари 2011 г. огнища на шап по животните в Югоизточна България бяха ликвидирани и разпространението на болестта бе спряно. За кратки срокове бе договорено с Европейската комисия намаляване на зоните, на които са наложени ограничителни мерки с оглед редуциране на икономическите загуби за производители, преработватели и търговци.

При провеждането на официален контрол и изследване на проби от фуражи за наличие на забранени за влагане животински протеини в предприятия за производство на фуражи, в

животновъдни обекти за отглеждане на селскостопански животни, в цехове за производство на фураж и магазини за продажба на фуража, няма открити забранени животински протеини.

За целите на официалния ветеринарен контрол и изпълнение на единния многогодишен план, през 2010 г. от официалните ветеринарни лекари са проведени проверки на животновъдните обекти с цел изясняване на здравословното състояние на животните и определяне на здравния статус на животновъдните обекти. За целта са осъществени следните проверки: 1 525 бр. - на животновъдни обекти с едри преживни животни, 1 197 бр. - на животновъдни обекти с дребни преживни, 43 750 бр. - на животновъдни обекти със свине, 195 бр. на животновъдни обекти с коне, 585 бр. на птицевъдни обекти, 23 бр. на животновъдни обекти, отглеждащи зайци, 39 бр. - в обекти за дивеч и 947 бр. - в обекти за риба. Уточнява се здравословният статус на животновъдните обекти по отношение на получените резултати от задължителните диагностични изследвания и профилактични третирания, извършвани от частно практикуващите ветеринарни лекари, както и водената документация от собствениците на животновъдни обекти. Значителният брой на проверките на обекти, отглеждащи свине е свързан с изпълнение на одобрена от ЕК програма за ерадикация на вируса на класическата чума.

През 2010 г. са извършени и 8 407 проверки за идентификация и придвижване в животновъдни обекти за едри преживни животни, 8 775 проверки в обекти за дребни преживни животни, 29 318 проверки в обекти за свине и 36 проверки в обекти за коне.

По отношение на спазването на правилата за защита и хуманно отношение към животните са извършени следните проверки: 910 бр. в обекти за едри преживни животни, 850 бр. в обекти за дребни преживни животни, 834 бр. в обекти за свине, 195 бр. в обекти за коне и 709 бр. в обекти за птици.

През 2010 г. е изпълнен проект за изграждане на място за почивка за говеда на пристанище Бургас, одобрен и финансиран от ЕК.

През годината са констатирани несъответствия и нарушения по отношение на:

- Неизпълнение на държавната профилактична програма от регистрираните ветеринарни лекари, като са издадени съответните предписания и актове;
- Несвоевременно идентифициране на животните, съгласно изискванията на Наредба № 61 от 9.05.2006 г.;
- Придвижване на животни без ветеринарномедицинско свидетелство за придвижване, липса на разрешение за пътуване, неправилно попълнени дневници на пътуване. Съответните собственици са санкционирани;
- Нарушени мерки за биосигурност, несвоевременно зареждане на дезинфекционните площадки, неизвършване на дератизация, липса на дезинфекция на транспортните средства, превозващи живи животни;
- Настаняване на животни в неподходящи за отглеждане помещения, липса на обучен персонал във фермите, липса на оборудване, съоръженията за хранене и поене не конструирани по начин, избягващ контаминация на храната и водата, неправилна вентилация, липса на дневници във фермите, отглеждане на кокошки носачки в неуголемени клетки, пренаселеност в клетките и не достатъчно оборудвани клетки (липса на кацалки, гнезда, средства за изпилване на нокти).

През 2010 г. МЗХ проведе обучение на общинските служители от цялата страна, официалните контролни органи, неправителствените организации за защита на животните и ветеринарномедицинските факултети, по прилагане на разпоредбите на Закона за защита на

животните и прилагане на устойчиви практики за решаване на проблема с популацията на безстопанствени кучета.

Като основен контролен орган по Закона за защита на животните, министерство на земеделието и храните прилага политиката в сферата на хуманното отношение към животните и популяризиране на тяхната защита. През м. април 2010 г., по инициатива на министъра на земеделието и храните са предложени промени в Наказателния кодекс, чрез които се инкриминира акта на жестокост към животните. По този начин чрез инкриминиране на жестокостта към животните се изпълняват целите на генералната превенция на престъпното поведение и се постига възпитателно и предупредително въздействие върху всички членове на обществото. Промяната влезе в сила с публикуване на Закона за изменение и допълнение на Наказателния кодекс (обн. ДВ. бр.33 от 26 април 2011 г.).

Изготвена е и изпратена за одобрение и съфинансиране в Европейската комисия ветеринарната част от Национална програма за борба с ехинококозата по животните.

7.2. Информационна система за идентификация и проследяване движението на животните

През 2010 г. продължи работата по усъвършенстването на информационната система за идентификация на животните и регистрация на животновъдните обекти, с цел да се отговори на изискванията на законодателството на ЕС в областта на здравеопазване на животните и подпомагане дейността на ДФ "Земеделие" - РА. От 19.03.2010 г. е преустановена работата на съществуващата информационна система BGVET/WORLDTVET на НВМС с цел миграция на данните към Интегрираната информационна система. Считано от 22.03.2010 г. започна експлоатацията на Интегрираната информационна система на НВМС - ВетИС.

След внедряването са извършени следните дейности:

- В Централното управление на НВМС в системата са въведени:
  - Ветеринарно-медицински служби;
  - Регистър на Районните ветеринарни лечебници (РВЛ);
  - Регистър на Ветеринарно лечебните заведения;
  - Регистър на болести - заразни и незаразни;
  - Регистър на лицензираните превозвачи на животни - за кратки и дълги пътувания;
  - Регистър на търговците на животни;
  - Регистър на лицензираните ветеринарномедицински продукти (ВМП);
  - Регистър на притежателите на лиценз за употреба на ВМП;
  - Регистър на лицензираните производители на ВМП;
  - Регистър на търговците на едро с ВМП;
  - Регистър на търговците на дребно с ВМП;
  - Регистър на ветеринарномедицински лаборатории;
  - Регистър на ветеринарните участъци (ВУ).
- Създадена е организация за обсъждане на възникнали проблеми, тяхното документиране, взетите решения и контрола за изпълнение в определен срок.
- Разработени са методически указания и изпратени до Районните ветеринарномедицински служби (РВМС) за добавяне на обхват (ОЕЗ) на РВЛ; регистрация на ВМЗ; регистрация на

пчелини; регистрация на РВЛ; работа на оператори в клиники; регистрация на търговците на животни; отразяване на вземане на кръвни проби и интердермално изследване за туберкулоза;

- В съответствие с указанията са актуализирани ОЕЗ, регистрирани по чл.137 от ЗВД, като са прикачени и удостоверенията за регистрация.
- Представители на Национална асоциация по коневъдство и Федерацията по конен спорт са обучени за работа със системата за въвеждане на коне.
- Създадена е възможност за съобщаване на грешки от РВМС и управлението им чрез вътрешен сайт.
- Разработена е Технологична инструкция за условията, реда и контрола по събиране, въвеждане, поддържане и използване на данни от интегрираната информационна система на НВМС ВетИС.
- Разработени са правила за предварителна подготовка и въвеждане в ИИС на данните за идентификатори - инжектируеми транспондери.
- През 2010 г. бе разработена процедура за организация на дейностите, свързани с издаване на паспорти за еднокопитни животни.
- Извършено е обучение на официални ветеринарни лекари за дейностите по идентифициране на еднокопитни животни, изчертаване на схеми и отразяване на данни за еднокопитни животни в информационната система ВетИС.
- Проведено е обучение на представители на породните организации за еднокопитни животни в България за работа с информационната система ВетИС по отразяване на данни за породисти еднокопитни животни.

7.3. Контролни дейности

7.3.1. Държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК)

През 2010 г. основните дейности, изпълнявани от органите на ДВСК са:

- Опазване здравето на потребителите при консумация на храни от животински произход;
- Спазване на изискванията на регламентите от "хигиенния пакет" по отношение на извършвания официален контрол от компетентните органи;
- Изграждане на система за контрол, основана на определени принципи – степен на риска, гъвкавост, пропорционалност и др.;
- Засилване доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни и органите, осъществяващи техния контрол;
- Извършване на проверки в обектите за търговия на дребно с храни от животински произход;
- Извършване на адекватна преценка на контролните дейности и вследствие на това оптимизиране работата на контролните органи и свеждане до минимум влиянието на субективния фактор;
- Контрол на обектите за производство и търговия с храни от животински произход с цел проверка спазване на изискванията на регламентите от «хигиенния пакет» за осигуряване на безопасност на храните от животински произход по цялата хранителна верига.

Проверките се извършват с честота, определена в Единния многогодишен план за официален контрол след анализ и оценка на риска за всеки обект. В предприятията проверките продължават да се извършват съгласно Наръчника за извършване на проверки и одити при задължително спазване на следните критерии:

- Съответствие на сграден фонд и оборудване на изискванията на Регламенти - 852/2004/ЕС и 853/2004/ЕС;
- Система за анализ на риска и контрол на критичните точки (НАССР) или процедури основани на принципите на системата за анализ на опасностите и критични контролни точки;
- Система за проследимост, която включва прием на животните предназначени за клане и/или входящите суровини, междинните продукти и готовите храни;
- Етикетиране и поставяне на здравна и идентификационна маркировка;
- Изпълнение на Стратегията за подобряване качеството на суровото краве мляко и разделното изкупуване и преработване на отговарящо и неотговарящо сурово краве мляко;
- Генно модифицирани организми (ГМО) или продукти, произведени от ГМО като съставки на храни от животински произход. Етикетиране на готовите продукти, съдържащи ГМО.

При изпълнение на Единния многогодишен национален контролен план за 2010 г. са извършени следните дейности:

- Извършени инспекции в обекти за съхранение и производство на суровини и храни - 39 068 бр.;
- Извършени одити на НАССР - 1 044 бр.;
- Издадени предписания - 5 202 бр.;
- Съставени актове за констатирани нарушения – 2 473 бр.;
- Проверки по жалби и сигнали - 1 530 бр.;
- Взети проби официален контрол - 75 140 бр.;
- Бракувани продукти от животински произход - 1 321 755,5 кг.
- Извършени проверки в обекти за търговия на дребно и обществено хранене - 100 829 бр.
- Затворени обекти - 375 бр.

За спазване изискванията на Наредба № 4/19.02.2008 г. за специфичните изисквания при производството, съхранението и транспортирането на сурово краве мляко и изискванията за търговия и пускане на пазара на мляко и млечни продукти, през годината ветеринарните инспектори извършват редовни проверки на млекопреработвателните предприятия, намиращи се в населените места. За 2010 г. официалният контрол извърши изпитвания на 8 041 бр. проби от суровото мляко по показателите общ брой микроорганизми (ОБМ), общ брой соматични клетки (ОБСК) и инхибитори.

През 2010 г. продължиха и периодичните посещения на мисии от експерти на Главна дирекция „Здравеопазване и защита на потребителя“ (DG SANCO). При по-голяма част от мисиите, официалният контрол върху безопасността на храните показва пълно съответствие с изискванията на европейското законодателство. Като цяло НВМС доказва, че разполага с

необходимата компетентност за поддържане на ефективна система за контрол върху безопасността на храните.

Таблица V.12.

Проведени мисии от експерти на ЕК (DG SANCO) през 2010 г.

Референтен № - Тема	Период
2010 - 8456 - Контрол на птиче месо и продукти от птиче месо	04.03.2010 - 12.03. 2010 г.
2010 - 8436 - Остатъци и контаминанти в суровини и храни от животински произход и употреба на ветеринарномедицински препарати	22.03.2010 - 29.03. 2010 г.
2010 - 8383 - Хуманно отношение по време на транспорт, клане и във фермите	20.04.2010 - 29. 04. 2010 г.
2010 - 8498 - Контрол върху производството и пускане на пазара на риба и рибни продукти	01.06.2010 - 11.06. 2010 г.
2010 - 8584 - Материали предназначени за контакт с храни и добавки в храните	21.06.2010 - 29.06. 2010 г.
2010 - 8398 - Класическа чума при свинете	18.10.2010 - 29.10. 2010 г.
2010 – 8513 - Безопасност на храни от животински произход, в частност месо и мляко	07.12.2010 - 17.12. 2010 г.

Източник: НВМС

През 2010 г. ДВСК проведе строг контрол върху качеството на хранителните продукти от животински произход и дейността на обектите за производство, съхранение и търговия с храни с цел предотвратяване на измамите от страна на производителите, предлагане на некачествени продукти на пазара и заблуда на потребителите.

За периода 30.04. - 18.05.2010 г. са извършени 4 382 бр. проверки за неправомерно влагане на растителни мазнини в млечни продукти, с което се нарушават качествените показатели на продуктите. Предприети са мерки по специално обозначаване на млечните продукти, съдържащи растителни мазнини на щандовете на търговските обекти. За констатираните нарушения са предприети необходимите законови действия.

На 30.07.2010 г. е въведен Утвърден стандарт „Стара планина“ за някои месни продукти. С цел предотвратяване на измами е въведен постоянен ветеринарен контрол по време на производството на месни продукти и заготовки в одобрените фирми. Извършени са 3 076 бр. проверки, като за констатираните нарушения са предприети необходимите законови действия.

През месец ноември 2010 г. са извършени проверки в предприятията за добив и преработка на птиче месо, относно спазването на технологични документации при производство на птиче месо, съответствието между технологичната документация и етикетирването и спазване на изискванията на европейското и националното законодателство по отношение на влагането на водозадържащи агенти. Проверени са общо 123 предприятия, като за установените несъответствия са предприети съответните законови действия. Взети са проби от птиче месо за съдържание на несвързана вода, хормонални субстанции и антибиотици. Проверките са инициирани във връзка със зачестили сигнали за нарушения от страна на производители на пилета и птиче месо. За тази цел са взети и анализирани 50 бр. проби за несвързана вода, 65 бр. проби за антибиотични субстанции и 66 бр. проби за препарати с хормонално действие.

При проведените съвместни акции на контролните органи през 2010 г. са констатирани сериозни нарушения на законодателството и предлагане на неотговарящи суровини и храни от животински произход. При тези акции са унищожени 129 577,4 кг суровини и храни от животински произход и нарушителите са санкционирани.

До края на 2010 г., извършените проверки от органите на ДВСК в обектите за производство и търговия на храни от животински произход са 15 670 бр.

7.3.2. Граничен ветеринарномедицински контрол (ГВМК)

През 2010 г. Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС) чрез дирекция "Граничен ветеринарномедицински контрол" (ГВМК) организира, осъществява и контролира дейността на Граничните инспекционни ветеринарни пунктове (ГИВП) през които се осъществява вноса и транзита на живи животни, храни и суровини от животински произход, и фуражи. Основна задача на граничния ветеринарен контрол е опазването на страната от проникване и разпространение на остри заразни болести по животните и такива, общи за хора и животни (зоонози). За целта се осъществява 24 часов денонощен контрол в осемте гранични ветеринарни пунктове по външната граница на страната (Брегово, Калотина, Гюешево, Златарево, Капитан Андреево, пристанище Бургас, пристанище Варна и летище София). Граничният ветеринарен контрол на страната е част от този на ЕС и чрез системите за връзка, каквато е ТРЕЙСИС се следи и контролира цялата външна граница.

През 2010 г. от ГВМК е изготвен мониторингов план, базиран на подробен анализ на риска, обхващащ: RASFF уведомления, третите страни, предприятията в тях и броя внесени за предходната година пратки. Взети са 157 проби, издадени са 92 бр., разрешителни за износ, обработени са 3 080 бр. пратки (внос), 854 бр. обработени пратки (транзит) и внесени пратки (живи животни) – 414 бр.

С цел подобряване на нивото на граничния ветеринарен контрол усилията през годината са насочени както към подобряване на инфраструктурата и поддръжката на сградите, съоръженията и оборудването на ГИВП в съответствие с изискванията на европейското законодателство, така и към повишаване на квалификацията на граничните официални ветеринарни лекари, чрез провеждане на специализирани обучения.

7.3.3. Контрол на ветеринарномедицинската дейност, ветеринарномедицинските продукти (ВМП) и фуражи

Контролът върху дейността на 28 бр. Регионални ветеринарномедицински служби на територията на страната се осъществява при възникнали несъответствия и съгласно утвърден План-график за извършване на комплексни проверки.

За тази цел се събира и обобщава ежеседмична информация за възникнали природни бедствия (наводнения, пожари, градушки, засушавания, снеговалежи или измръзвания) и възникнали епизоотии, съгласно Закона за защита при бедствия.

През 2010 г. са заведени и приключени в срок общо 577 бр. преписки по жалби, сигнали, запитвания, молби, кореспонденция с граждани, фирми, неправителствени организации, структурни и териториални поделения на НВМС.

Извършени са 6 бр. комплексни проверки на дейността на РВМС - Пловдив, Габрово, Разград, Русе, Смолян и Стара Загора с цел установяване ефективността на официалния контрол по отношение безопасността на храни и фуражи, здравеопазване на животните, контрол на ветеринарномедицински продукти, хуманно отношение към животните, лабораторен контрол, правна и финансово-счетоводна дейност.

За да се гарантира ефективното функциониране на службите за официален контрол са набелязани конкретни мерки, насочени към подобряване на координацията между контролните органи, взаимодействието с други ведомства и министерства, повишаване на взискателността и отговорността на преките ръководители и служители.

През 2010 г. контролната дейност на Институт за контрол на ветеринарномедицински продукти (ИКВП) включва:

- Анализирани проби от ветеринарномедицински продукти (ВМП) - 211 бр.;
- Експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по национална процедура - 160 бр.;
- Експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по процедура за взаимно признаване - 21 бр.;
- Експертизи на документация за издаване на лиценз за употреба на ВМП по децентрализирана процедура - 44 бр.;
- Експертизи на документация за издадени лицензи за употреба по централизирана процедура – 8 бр.;
- Експертизи на документация относно извършване на малки и големи промени - 195 бр.;
- Експертизи на документация относно одобрение на реклами за ВМП – 10 бр.;
- Издадени становища за лиценз за употреба на ВМП – 231 бр.;
- Неотговарящи по показатели за качество проби ВМП – 2 бр.;
- Издадени становища за Добри производствени практики (ДПП) – стойност 55 097, 83 лв.

При контролната дейност върху производството, съхранението, търговията и употребата на ВМП, осъществявана от ИКВП, са извършени 5 бр. проверки на производители на ВМП, 24 бр. проверки на обекти за търговия на едро с ВМП и 75 бр. проверки на ветеринарно-медицински аптеки. Приета е документация за издаване/подновяване на лиценз за употреба на ВМП за периода януари-декември 2010 г. – 502 бр.

Изпълнение на Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО) през 2010 г. и оптимизиране на лабораторния контрол

Националната мониторингова програма за контрол на остатъци от ветеринарномедицински продукти и замърсители от околната среда (НМПКО) в живи животни и продукти от животински произход за 2010 г. е изпълнявана от Регионалните ветеринарномедицински служби (РВМС), изпращащи по план ежемесечни отчети за взетите проби на Централната лаборатория по ветеринарно-санитарна експертиза и екология (ЦЛВСЕЕ). Съгласно изследванията, извършени в ЦЛВСЕЕ за 2010 г. не са установени случаи на несъответствие в проби по НМПКО.

Анализът на резултатите за изпълнение на НМПКО за 2010 г. сочи, че изпълнението на програмата за говеда (всички категории), прасета, риби, яйца, заешко месо, дивеч от ферми е съгласно одобрените регионални планове. В някои региони има неизпълнение по отношение на изпратените проби от еднокопитни, овце, кози, агнета, ярета и птици (бройлери и щрауси). Поради липса на клане на посочените видове животни в някои региони изпращането на пробите е затруднено. Констатирано е неизпълнение на НМПКО по отношение на птици-бройлери от кланици в РВМС-Враца, главно поради липса на клане на птици.

През 2010 г. по НМПКО от отделните региони са изпратени в ЦЛВСЕЕ общо 2 319 бр. проби и са извършени общо 7 174 бр. анализи. В края на 2010 г., въз основа на обобщената

информация от обработените справки за добитите количества продукти и броя на закланите животни в отделните региони през годината, е съставен НМПКО за 2011 г.

Във връзка с препоръка от проведената мисия на DG SANCO - реф. № DG (SANCO)/2010 – 8 436 MR, с цел оценка на контрола на остатъци и замърсители и употребата на ВМП за животни за производство на храни, е разработена нова “Инструкция за извършване на проверки и инспекции за остатъци и замърсители в животни и продукти от животински произход в животновъдни обекти”.

През 2010 г. са проведени междулабораторни изпитвания между Националната референтна лаборатория (НРЛ) - ЦЛВСЕЕ с регионалните изпитвателни лаборатории към РВМС – 26 на брой, Регионалния диагностичен ветеринарномедицински институт (РДВИ) – Велико Търново, РДВИ – Стара Загора и СВСК за откриване на остатъци от антибиотици (инхибитори) в мляко. Взето е решение всички лаборатории да въведат в рутинната си практика по чувствителни съвременни методи за доказване на антибиотици и сулфонамиди в храни от животински произход.

Предприети са и коригиращи действия по отношение използваните методи за определяне на остатъци от антибактериални субстанции в храни от животински произход. Проведени са обучения от НРЛ - ЦЛВСЕЕ за въвеждане в лабораториите на стандартният (референтен) метод на 5-те петри за установяване на антибиотици от групите Tetracycline's, β -lactamas, Macrolide's, Aminoglycoside's, Quinolones и Sulphonamide's.

През 2010 г., във връзка с оптимизиране на лабораторния контрол в системата на НВМС, от 01.06.2010 г. изпитвателните лаборатории към РВМС са реструктурирани от 26 в 8 регионални лаборатории и е извършено преразпределение на пробите за официален контрол от закритите лаборатории към работещите лаборатории.

8. Безопасност на храните

Основна цел на политиката по безопасност на храните на ЕС е осигуряването на висока степен на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните, отчитайки разнообразието, включително традиционните продукти, същевременно осигурявайки ефективното функциониране на вътрешния пазар.

Безопасността на храните е споделена отговорност между компетентните органи и производителите на храни. МЗХ ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на земеделието и храните, чрез своята специализирана администрация.

С РМС № 403 от 14 юни 2010 г. е приета и одобрена от Народното събрание Стратегия за създаване на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ).

Във връзка със създаването на БАБХ е направен преглед и промяна на законодателството. Изготвен е проект на Закон за българската агенция по безопасност на храните. Законът е обнародван в Държавен вестник, бр. 8 от 25.01.2011 г. Изготвени са и изменения на 23 закона.

Извършен е анализ на съществуващите въпросници, инструкции и наръчници в структурата на службите към Министерство на земеделието и храните и Министерство на здравеопазването, извършващи официален контрол по хранителната верига и с оглед осъществяването на единен контрол се извършва тяхната актуализация.

През 2010 г. са изготвени националните стандарти за млечни продукти – Българско кисело мляко, Българско бяло саламурено сирене и Български кашкавал.

С приемането на Наредба № 26 от 14 октомври 2010 г. за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход (обн. ДВ. бр.84

от 26 октомври 2010г.) се въвеждат националните мерки и правила, предоставящи възможност на производителите да извършват директна доставка на малки количества суровини и храни от животински произход до крайния потребител или до местни обекти за търговия на дребно и същевременно осигуряващи безопасни храни за консуматорите.

Изготвен е и изпратен до Европейската комисия годишен доклад за изпълнението на Единния многогодишен национален контролен план за храни, фуражи, здравеопазване на животните, хуманно отношение към тях и защита на растенията на Република България (ЕМНКП) за 2009 г.

Изготвено е продължението (януари 2008 г.- декември 2011 г.) на действащия в момента ЕМНКП.

Одит на официалния контрол

През 2010 г., съгласно одобрената от министъра на земеделието и храните „Програма за извършване на одити през 2010 г.“, дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“ (ЗЖБХ) към МЗХ проведе одити на дейността на службите в системата на МЗХ, които извършват официален контрол за безопасност на храни и фуражи, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях и защита на растенията - Националната ветеринарномедицинска служба (НВМС), Националната служба по зърно и фуражи (НСЗФ) и Националната служба за растителна защита (НСРЗ). Проведени са:

- 13 одита на официалния контрол, осъществяван от контролните органи към министерството, по безопасност на храни, фуражи и продукти за растителна защита, съгласно чл. 4, параграф 6 на Регламент (ЕО) № 882/2004;
- 7 одита на регионалните контактни точки в системата на НВМС, относно функционирането на Системата за бързо съобщаване за опасности произтичащи от храни и фуражи (RASFF), съгласно чл. 4, параграф 6 на Регламент (ЕО) № 882/2004;

Всеки одит завършва с изготвянето на доклад от одита и приложение към доклада, в което компетентните органи уведомяват за предприетите корективни действия за изпълнение на направените препоръки, както и срокът за изпълнението им.

С цел подобряване ефективността и ефикасността от извършване на официален контрол, на принципите на непристрастност, прозрачност, висок професионализъм и при липса на конфликт на интереси, по време на извършените тринадесет одита, на компетентните органи към МЗХ са направени общо 55 препоръки, като към 06.12.2010 г. 27 от тях са изпълнени.

Фуражи

Изготвен е проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за фуражите (обнародван в ДВ, бр. 88 от 9 ноември 2010 г.).

Изготвена е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 за максимално допустимите концентрации на нежелани субстанции и продукти във фуражите (обн. ДВ, бр. 29/2009 г., изм. ДВ, бр. 49/2010 г.).

Изготвена е Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 10 за фуражите със специално предназначение (обн. ДВ, бр. 20/2003 г., посл. изм. ДВ, бр. 82/2010 г.).

Система за бързо съобщаване в случай на опасност за човешкото здраве, произтичаща от храни и фуражи (RASFF)

Дирекция „Здравеопазване на животните и безопасност на храните“ към МЗХ е Национална контактна точка на Системата за бързо съобщаване в случай на опасност за човешкото здраве произтичаща от храни и фуражи (RASFF). Тази система е обща за държавите-

членки на ЕС и целта ѝ е да защитава здравето на хората и животните от всякакъв вид вредни въздействия или потенциален риск произтичащ от храни, фуражи и материали, предназначени за контакт с храни, чрез осигуряване на бърз информационен обмен между България, държавите-членки и Европейската Комисия. Всяка държава-членка при установяване на опасни продукти разпространени на нейна територия или спрени на граничен пункт е длъжна в рамките на 24 часа да уведоми Европейската комисия, която от своя страна разпространява информацията до всички членове на Системата за бързо съобщаване.

През 2010 г. са получени, прегледани и анализирани 8 582 броя нотификации, от които 3 358 бр. са оригинални нотификации, 5 224 бр. са нотификации за извършено проследяване във връзка с оригиналните нотификации. Министерство на земеделието и храните е предприело действия по 12 нотификации във връзка с продукти, разпространени на територията на България. Нотификациите, изготвени от България и изпратени в ЕК са 72 броя.

В края на 2010 г. са получени нотификации по системата RASFF за наличие на диоксин във фуражи, предназначени за изхранване на пилета и прасета в Германия, а в последствие и за контаминация на яйца, птиче и свинско месо в Полша и Чехия. Във връзка с тези сигнали и поредица от публикации в медиите, контролните органи от ДВСК в 28-те РВМС в страната започнаха проверки за наличие на пратки свинско, пилешко месо и яйца с произход Германия, доставени след 02.12.2010 г., в началото на 2011 г. и от Чехия и Полша. До края на 2010 г. са извършени 964 бр. проверки. Проверките продължават и в началото на 2011 г., като са взети и проби за изследване за диоксин.

През 2010 го. компетентните органи са предприели необходимите действия по следните входящи нотификации:

- Наличие на недеklarиран сулфит в колбаси от България-компетентните органи предписаха пълно обследване на адитивите, за да се установи произхода на сулфита и отстраняване на проблема;
- Наличие на високи нива сулфит в охладени скариди от Испания;
- Високо съдържание на оцветители в хайвер от Дания;
- *Esherihia coli* в сирене от България, доставено в Румъния - в отговор на тази нотификация българските компетентни органи изявяват мотивирано съмнение, че контаминацията е станала в предприятието, и най-вероятно се касае за вторично замърсяване, което може да е настъпило в търговския обект в Румъния. Въпреки това са предприети всички необходими мерки в предприятието;
- Нелегален внос и фалшифицирани здравни сертификати за риба от Китай;
- Моцарела от Италия с влошени органолептични показатели;
- Третиране с въглероден монооксид на риба тон, внесена от Виетнам;
- Козе сирене с наличие на Листерия моноцитогенес от Белгия.

По всички горепосочени нотификации са предприети адекватни действия по откриване, проследяване и унищожаване на засегнатите продукти и свеждане до минимум на риска за човешкото здраве. Предприети са необходимите действия и по отхвърлена нотификация от Гърция за фалшифициран пчелен мед от България. Извършени са проверки в предприятието-загответел и предприятието-производител на продукта и са предприети всички необходими мерки по изтегляне на продукта недопускане на друго несъответствие.

От компетентния орган, чрез Националната контактна точка в дирекция „ЗЖБХ“ са изпратени следните изходящи нотификации до Европейската комисия:

- Наличие на салмонела в птиче месо от България, доставено на Румъния;
- Наличие на хистамин в скумрия от Аржентина, доставена в България;
- Доставка на замразен свински език от Гърция без идентификационна маркировка.

Създаване на Българската агенция по безопасност на храните

Законът за Българската агенция по безопасност на храните е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 8 от 25.01.2011 г. С него се уреждат функциите на БАБХ, нейната структура, органите на управление и финансирането на дейността на агенцията. Със създаването на БАБХ се изпълни основната цел на Програмата на правителството за европейско развитие на България за създаване на единен орган за контрол по цялата хранителна верига, спазвайки подхода на контрол „от полето и фермата до масата“. По този начин се гарантира високо ниво на доверие в потребителите относно качеството и безопасността на храните, които консумират и се създаде възможност за прилагане на най-добрите европейски практики и високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др. В същото време се намали административната тежест върху операторите с храни чрез избягване на двойна регистрация на обектите за производство и търговия с храни.

БАБХ следва най-добрите европейски практики в прилагането на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др. Агенцията ежедневно осъществява стриктен контрол по цялата хранителна верига – от полето и фермата до масата. БАБХ поддържа постоянно сътрудничество с Европейския орган за безопасност на храните, както и с всички структури на ЕС, имащи отношение към дейността на агенцията и с органите по безопасност на храните в държавите-членки от ЕС и трети страни.

БАБХ е структурирана чрез обединяване на Националната ветеринарномедицинска служба, Националната служба за растителна защита (с изключение на Института по растителна защита), част от Националната служба по зърното и фуражите, както и на регионалните здравни инспекции и на областните дирекции „Земеделие“ в частта, свързана с дейността ѝ по чл. 3, ал. 1 от Закона за Българската агенция по безопасност на храните.

Агенцията контролира и следи за спазването на законовите изискванията по отношение на:

- фитосанитарната дейност, продуктите за растителна защита и торовете;
- ветеринарномедицинската дейност, здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях;
- страничните животински продукти, предназначени за консумация от човека;
- фуражите;
- суровините и храните с изключение на бутилираните натурални минерални, изворни и трапезни води;
- материалите и предметите, предназначени за контакт с храни;
- съответствието на качеството на пресните плодове и зеленчуци със стандартите на Европейския съюз за предлагане на пазара.

Освен гореизброените дейности, БАБХ осъществява и оценка на съответствието на качествените характеристики на храните с изискванията на национални стандарти, стандарти, разработени от браншови организации и одобрени от компетентния орган, и технологични документации; лабораторно-диагностична и научноизследователска дейност; оценка и комуникация на риска; обучение и квалификация и др. дейности, предвидени в Закона за Българската агенция по безопасност на храните.

Основните приоритети при извършване дейността по контрол на храните са:

- Опазване здравето на потребителите при консумация на храни;
- Засилване на доверието на консуматорите към предлаганите на пазара храни;
- Поддържане на системата за осъществяване на контрол за спазване изискванията на законодателството от страна на производителите и търговците на суровини и храни;
- Пререгистрация на обектите и актуализация на Националния регистър на обектите за производство и търговия с храни от неживотински произход, безалкохолни напитки и пиво;
- Осигуряване на оптимална ефективност на системата за официален контрол, като по този начин се гарантира безопасността при производството, съхранението и предлагането на суровини и храни от животински произход;
- Поддържане на контролна система по цялата хранителна верига, която да защитава здравето и интересите на консуматорите;
- Осигуряване на качество на храните и участие в изготвяне на Утвърдени стандарти (хляб, брашно);
- Специално внимание към здравословно хранене на децата - детски ясли, детски млечни кухни, детски градини, училища.

Проверките по обезпечаването на посочените приоритети се извършват от инспекторите от отделите „Контрол на храните“ при ОДБХ с честота, определена в Единен многогодишен национален контролен план, чрез анализ и оценка на риска и по писма, заповеди и указания от ЦУ на БАБХ. За периода от 22.02.2011 г. до 14.06.2011 г. от компетентните органи са осъществени тематични и рутинни проверки и предприети действия, както следва:

- 74 823 бр. проверки;
- 8 182 бр. предписания;
- 2 135 бр. АУАН;
- 319 бр. затворени обекти.
- 8 бр. протоколи за подлежащи на унищожаване суровини и храни от животински и неживотински произход.

През периода от 22.02.2011 г. до 14.06.2011 г. са изготвени и утвърдени стандарти за три вида хляб. Новите стандарти са въведени с името Утвърдени стандарти "България". В резултат на тясно сътрудничество между БАБХ и браншовите организации от сектора за производство на брашно и хляб са разработени и утвърдени 4 броя стандарти:

- УС 01/2011 – брашно „Бяло“, „Типово“ и „Добруджа“;
- УС 02/2011 – хляб Бял;
- УС 03/2011 – хляб Добруджа;

- УС 04/2011 – хляб Типов.

Разработени са и указания, по които да става заявяването и одобрението на предприятията, желаещи да произвеждат брашно и хляб по Утвърден стандарт. За производство по УС “България” към м. юли 2011 г. са одобрени 29 предприятия (в т.ч.: 10 мелници и 19 фирми, произвеждащи хляб).

9. Селекция и репродукция в животновъдството

9.1. Управление на националните генетични ресурси в животновъдството

Целта на управлението на генетичните ресурси в животновъдството е опазване на изчезващи и застрашени от изчезване местни автохтонни породи – национално богатство на страната, както и поддържане и развитие на комерсиалните породи, формиращи националните генетични ресурси.

С направените промени в Закона за животновъдството през 2010 г. е създадена възможност държавен орган, в лицето на ИАСРЖ, и неправителствени организации (НПО), в лицето на развъдните организации, да осъществяват съвместна дейност от изключителна обществена полза, каквато е управлението и съхраняването на националните генетични ресурси в животновъдството. Управлението и координацията е възложена на ИАСРЖ, а национален координатор е изпълнителният директор на Агенцията.

През 2010 г., в съответствие с изискванията на Закона за животновъдството, е създаден Национален съвет по генетични ресурси, в чиито състав влизат представители на всички развъдни организации. Съветът е постоянен консултативен орган към Националния координатор по генетични ресурси. Той осъществява своите функции по секции, както следва: „Говедовъдство”; „Биволовъдство”; „Овцевъдство”; „Козевъдство”; „Свиневъдство”; „Коневъдство”; „Птицевъдство”; „Пчеларство” и „Застрашени от изчезване и изчезващи породи”.

На проведените през годината заседания на секциите са обсъждани проблемите на съответния бранш, като са направени редица предложения за подобряване на развъдната дейност.

През 2010 г. в животновъдството са осъществявали развъдна дейност общо 37 развъдни организации, както следва:

- говедовъдство - 8 развъдни организации с общо 35 595 контролирани животни;
- биволовъдство - 2 развъдни организации с общо 4 485 контролирани бивола;
- овцевъдството - 14 развъдни организации с общо 140 077 бр. контролирани овце
- козевъдство - 1 развъдна организация с 2 069 контролирани кози;
- коневъдство - 4 развъдни организации с общо 4 502 бр. контролирани коне;
- свиневъдство - 4 развъдни организации с общо 33 264 контролираните свине;
- птицевъдство - 1 развъдна организация с 852 616 бр. птици;
- пчеларството - 1 организация, контролираща 10 858 пчелни семейства;
- кинология - 2 развъдни организации с общо 645 бр. контролирани животни.

През 2010 г. разрешение за извършване на развъдна дейност са получили 6 нови организации - Асоциация за развъждане на Среднородопска, Каракачанска и Цигайска порода овце, Асоциация за развъждане на аборигенни породи овце от Западна България, Асоциация за

развъждане на Синтетична популация българска млечна и Черноглава плевенска овца, Асоциация за развъждане на местни - автохтонни породи за Каракачанския кон, Асоциация на коневъдите в България и Асоциация за Източнобългарски кон. От тях, четири ще развиват дейност по опазване на местните породи.

Прилагането на новата организация на работа и целенасоченото пропагандиране на развъдната дейност допринесе за увеличаване на броя на животните под селекционен контрол.

ИАСРЖ подпомага развъдния процес в страната като оказва специализирани услуги - определяне на качествените признаци на контролираните животни, установяване на произхода и извършване на дейности по селекция. За целта, през 2010 г. ИАСРЖ управлява три държавни лаборатории за контрол на млечната продуктивност за нуждите на селекцията (една от които е преустановила дейността си през м. април поради амортизирано оборудване), както и една лаборатория за изследване на проби вълна за рандеман и нежност, която обслужва селекцията в тънкорунното овцевъдство. През 2010 г. са изследвани общо 250 609 бр. млечни проби и 987 проби за рандеман и чисто влакно на вълната.

Използването на лабораториите на ИАСРЖ от развъдните организации допринесе за постигне тяхната равнопоставеност, сравнимост на резултатите, прозрачност и засилен контрол и самоконтрол на дейността им.

За установяване на произхода на развъжданите животни се поддържа имунологична лаборатория в София. През 2010 г. в нея са изследвани 529 кръвни проби, в т.ч. 55 броя кръвни проби на 24 говеда и 474 броя кръвни проби на 218 овце.

Съхраняването, поддържането и развитието на националните генетични ресурси от страна на ИАСРЖ се осъществява чрез стопанисването и управлението на станциите по изкуствено осеменяване, националната генетична банка и националния резерв, създаване на нови и усъвършенстване на съществуващите породи животни. ИАСРЖ управлява и поддържа двете станции в страната за изкуствено осеменяване (СИО) - в София и Сливен. Чрез поддържането им се осигурява развъдната дейност, управление и съхранение на генетичните ресурси в страната, като се произвежда и дълготрайно се съхранява разплоден материал. Това гарантира запазването и рационалното управление на националните генетични ресурси и суверенитета на Р България в областта на животновъдството.

Благодарение на широката мрежа от 28 броя лицензирани центрове за съхранение на сперма на територията на цялата страна, през 2010 г. са реализирани 83 627 броя дози замразен семенен материал от 300 говежди разплодника. Най-голяма реализация имат породите Българско черношарено, Българско кафяво, Българско родопско и Холщайн червеношарен.

В сравнение с 2009 г., като цяло през 2010 г. реализацията на говежда и биволска сперма е намаляла съответно с 5 589 и 100 бр. Този спад е в резултат на намаления брой животни и развитието на частната инициатива в дистрибуцията на семенен материал.

С цел подпомагане разпространението на семенен материал и в по-отдалечените райони на страната, през 2010 г. ИАСРЖ поддържа 4 линии за изкуствено осеменяване в Кърджалийско, Благоевградско, Врачанско и Русенско.

За поддържане на Националната генетична банка ИАСРЖ разполага с две хранилища, в София и Сливен, където към 31.12.2010 г. се съхраняват общо 3 211,2 хил. бр. дози, дълбоко замразена семенна течност от 22 породи говеда, 4 породи биволи, 10 породи овце и 3 породи коне.

В изпълнение на Глобалната стратегия на ФАО за управление, съхранение и устойчиво развитие на генетичните ресурси, през 2010 г. ИАСРЖ предприе действия за създаване на Национален генетичен резерв (НГР). В него се съхранява замразен семенен материал от ценни

високопродуктивни породи, застрашени от изчезване местни автохтонни породи и в рисков статус видове и породи. Националният генетичен резерв гарантира националния ни суверенитет по отношение на генетичните ресурси, запазване на биологичното разнообразие и съхраняване на местните породи животни с уникални генетични качества и висока приспособимост и адаптивност на отглеждане към естествените условия на околната среда. Към 31.12.2010 г. в НГР са съхранени общо 342,7 хил. бр. дози дълбоко замразена семенна течност от 30 породи от видовете говеда и биволи.

С наличието на дълбоко замразен семенен материал от 399 мъжки разплодници, Агенцията допринася за обогатяване на генетично разнообразие, удовлетворява потребностите на развъдните организации, фермерите и животновъдите и осъществява достъп на всеки от тях до генетичния материал. Най-голямо е разнообразието на бици от следните млечни породи - Българско черношарено, Българско кафяво, Българско родопско и Кафяво говедо, а от месодайните породи - Лимузин, Блон Д'акитен и Абердин ангус.

В Националната Генбанка и Националният генетичен резерв са съхранени общо 13 изчезващи и застрашените от изчезване местни автохтонни породи, които са национално богатство на страната.

ИАСРЖ управлява и поддържа Национална генетична банка, чрез ежегодно попълване и поддържане и на Национален генетичен резерв, където дълготрайно се съхраняват определени количества дълбоко замразен генетичен материал от всички видове и породи отглеждани на територията на страната и осигурява замразен семенен материал за възпроизводство чрез изкуствено осеменяване на видовете и породите селскостопански животни от националните генетични ресурси.

Във връзка с прилагане на Наредба № 11 от 06.04.2009 г. за условията и реда за прилагане на мярка 214 „Агроекологични плащания“ от Програма за развитие на селските райони, ИАСРЖ издаде 1 775 бр. сертификати за овце и кози съответно: Копривщенска овца – 424 бр., Софийска овца – 177 бр., Западностаропланинска овца - 104 бр., Брезнишка овца - 216 бр., Дъбенска овца – 141 бр. и Местна дългокосместа коза – 713 бр.

С цел пропагандиране на развъдната дейност, през 2010 г. са проведени множество срещи с представители на развъдни организации, фермери и структури в животновъдството и са обсъдени въпроси, свързани с развъдната дейност в отделните региони на страната, финансирането на селекцията, Общата селскостопанска политика на ЕС и др.

За популяризиране на националните генетични ресурси и ефекта от развъдната дейност, през годината ИАСРЖ организира и проведе изложения, изложби и събори (осмо Национално изложение по животновъдство в Сливен, Национален събор за опазване на местните български породи – гр. Калोфер под надслов „Да запазим Българското“ и др.). На тези мероприятия се представят състоянието на племенното животновъдство в страната и насоките за развитие на селекцията и репродукцията и се демонстрират националните генетични ресурси. Така на практика се реализира целта на новата политика на ИАСРЖ – съвместна работа с развъдните организации и фермерите, земеделските научните институти и университети и се ангажира обществеността със запазването на застрашените от изчезване породи животни.

9. 2. Контрол и координация на развъдната дейност

ИАСРЖ извършва контрол върху развъдната дейност чрез: извършване на проверки на дейността на Развъдните организации, държавни организации, центрове и др.; контрол на дейността на Националния регистратор на Чистокръвния английски и Чистокръвния арабски кон чрез проверка на достоверността на регистриране на животните от съответната порода.

През 2010 г. са контролирани 28 развъдни организации, получили държавна помощ по Схемата на държавна помощ за водене на родословна книга и за определяне на генетичните качества на животните в различните подотрасли на животновъдството.

При контрола са констатирани редица нарушения и неизвършена дейност, в резултат от което развъдните организации трябва да възстановят в Държавния бюджет част от предоставените им общо 2,3 млн. лв. под формата на държавни помощи.

ИАСРЖ оказва специализирана помощ на Комисията за издаване на разрешения за развъдна дейност към МЗХ, като извършва експертна оценка на развъдните програми и на породния състав и породността на животните, с които кандидатстват развъдните организации.

През 2010 г. е извършена проверка на фермите, с които ще се осъществяват селекционните програми от Асоциация за развъждане на Среднородопска, Каракачанска и Цигайска порода овце, Асоциация за развъждане на аборигенни породи овце от Западна България, Асоциация за развъждане на Синтетична популация българска млечна и Черноглава плевенска овца, Асоциация за развъждане на местни - автохтонни породи за Каракачанския кон, Асоциация на коневъдите в България и Асоциация за Източнобългарски кон.

10. Селскостопанска наука, обучение и съветническа дейност

10.1. Научноизследователска дейност и научно обслужване в селското стопанство, осъществявани от Селскостопанска академия

Дейността на Селскостопанската академия (ССА) през 2010 г. е насочена към създаване на оптимални условия за експериментиране и ефективно решаване на проблемите на научните изследвания в областта на аграрния сектор.

В края на 2010 г. се промени организационната структура на ССА. Променени са наименованията на два института: Институтът по памука и твърдата пшеница се преименува в Институт по полски култури – Чирпан, а Институтът по консервна промишленост - в Институт за изследване и развитие на храните – Пловдив. Институтът за защита на растенията – Костинброд премина в състава на Селскостопанската академия.

10.1.1. Създадени и внедрени в производството научни продукти

Към края на 2010 г. Научните институти към ССА притежават и поддържат 400 броя сертификати за нови сортове растения и породи животни съгласно Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни (ЗЗНСРПЖ), издадени от Патентното ведомство. От тях, 152 сорта са за зърнени култури, 43 – маслодайни, 41 – фуражни, 49 – зеленчукови, 44 – сорта тютюн, 21 – лози, 29 – овощни и ягодоплодни култури, 7 – декоративни и 14 – породи животни.

През 2010 г. година Патентното ведомство е издало общо 80 сертификата за сортове растения, в т.ч. и за една порода коприна пеперуда, на научните институти към ССА. От тях, 32 – за зърнени, 16 – за маслодайни, 10 - за фуражни култури и останалите за зеленчукови, тютюн, декоративни, лози и за царевични линии. ССА притежава най-голям брой (85%) от всички издадени и поддържани сертификати за сортове растения и породи животни в Патентното ведомство.

10.1.2. Трансфер на знания и научни продукти

Основни задачи на бюрата по научно обслужване и приложна дейност към научноизследователските институти и опитните станции – държавни предприятия са популяризирането на научните постижения, създаването на контакти с практиката,

организирането на реализацията на произведената продукция, проучвания за нуждите на земеделските стопани, както и разширяването на обхвата и издигане равнището на научно-приложната дейност.

През 2010 г. продължи усвояването и внедряването на новостите за земеделското производство и същевременно отстояването на традиционните практики. Проведени са 5 230 консултации и 151 научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и др.; създадени са 92 демонстрационни полета.

Таблица V.12.

Проведени мероприятия по научно обслужване от институтите на ССА:

№ по ред	Мероприятия	Мярка	Изпълнение
1	2	3	4
1.	Изготвяне на демонстративно-показни полета, ферми и др.	бр.	92
2.	Проведени открити дни	бр.	73
3.	Проведени консултации по различни въпроси	бр.	9 177
4.	Проведени научнопрактически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и др.	бр.	151
5.	Проведени краткосрочни курсове	бр.	116
6.	Изнесени лекции, доклади и съобщения	бр.	756
7.	Предоставена информация на фермери, кооперации и ведомства	бр.	5 230
8.	Участие в изложби у нас и в чужбина, панаири	бр.	104
9.	Сключени договори с фермери, кооперации сдружения за консултантска и друга помощ	бр.	308
10.	Рекламна дейност – брошури, бюлетини, листовки, видеоматериали и др.	тираж	35 042
11.	Участие в радиопредавания	бр.	96
12.	Участие в телевизионни предавания	бр.	96
13.	Поместени материали в пресата	бр.	361
14.	Разработени нормативни документи (стандарти, нормали, закони)	бр.	33
15.	Служители на звеното, преминали специални курсове – наши и международни по научно обслужване	бр.	21
16.	Картотекирани фермери, кооперации и други за научно обслужване	бр.	1115
17.	Картотекирани експерти за консултанти	бр.	237
18.	Разработени и представени проекти и технологии	бр.	162
19.	Открити постоянни и временни магазини	бр.	12
20.	Извършени анализи на почва, растителни и животински продукти	бр.	83 074
21.	Диагностична дейност	бр.	324
22.	Признати нови сортове и хибриди растения, и породи животни	бр.	73

23.	Утвърдени технологии на Експертни съвети	бр.	4
24.	Поддържан растителен генофонд	бр. образци	105 381
25.	Поддържан животински генофонд	бр.	41 731

10.1.3. Квалификационна структура на учените, обучение на докторанти и публикационна дейност

Общият брой на учените в ССА към 31.12.2010 г. е 679, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: професори – 40, доценти – 320, гл. асистенти – 174 и асистенти – 144, с образователна и научна степен „Доктор” – 459 учени и с научна степен „Доктор на науките” – 24.

Продължава тенденцията от 2000 г. за намаляване на броя на учените в Постоянните структурни звена на ССА. През 2010 г. общият брой на научните работници в ССА е намалял с около 1% в сравнение с 2009 г.

В Селскостопанска академия през 2010 г. се обучават в образователна и научна степен „Доктор” по акредитирани научни специалности общо 57 докторанта, от които в редовна форма на обучение - 22, в задочна форма - 16 и в самостоятелна - 19. През годината са отписани от обучение с право на защита – 11 докторанта.

През 2010 г. успешно са защитени 5 докторантури.

За учебната 2009/2010 г. са записани в редовна и задочна форма на обучение 11 докторанта и 10 в докторантура на самостоятелна подготовка. За учебната 2010/2011 г. ССА обяви конкурс за прием на докторанти – общо 54 места по 20 научни специалности в 14 института. Документи за участие в конкурса са подадени от 14 кандидата по 9 научни специалности в 6 института. Успешно са класирани 10 кандидата.

През 2010 г. 3 института са получили програмна акредитация с право да обучават в ОНС „Доктор” по 9 научни специалности, а един е в процес на процедура.

Общият брой на публикуваните трудове от научните сътрудници през отчетната година е 1431, от които 1166 – научни публикации и 265 – научнопопулярни статии.

Броят на публикациите в чуждестранни списания е намалял в сравнение с предходната година с 30.19%, а в български научни списания – с 9.43%. Броят на публикуваните научни трудове в сборници от наши и международни конференции е намалял с 41.25% спрямо 2009 г.

10.1.4. Международно сътрудничество

В Селскостопанска академия през 2010 г. осъществяват международно сътрудничество с учени от 41 страни в изпълнение на съвместни проекти, участие в международни семинари и конференции.

През 2010 г. се изпълняват общо 182 проекта, от които 119 на двустранна основа с партньори от 31 страни. Утвърдени за финансиране от МОМН са три нови проекта за НТС с Румъния. Очакват се и резултатите от конкурсите на МОМН за финансиране на тематика от двустранното сътрудничество с Китай, Украйна, Словения и Словакия, Франция (програма „Рила”), Германия (ДААД) и Норвежкия съвет за научни изследвания.

Институтите изпълняват и 63 проекта, финансирани от различни международни институции - Европейския съюз,

През 2010 г. стартират 1 нов проект по програма COST на ЕС и 4 проекта по 7 РП на ЕС.

По различни европейски програми се изпълняват общо 42 проекта. Общо участието на Селскостопанската академия в други европейски програми се изразява в изпълнение на 7 проекта на обща стойност 163 428 евро.

10.1.5. Професионално обучение

Центърът за професионално обучение (ЦПО) към Селскостопанска академия непрекъснато оказва методическа помощ при организиране на професионални курсове в институтите от системата.

През 2010 г. се организират курсове по специалността „Земеделец“ и по „Пчеларство“ в Земеделския институт, Стара Загора, където са обучени около 30 земеделски производители от региона. По специалност „Екология и опазване на околната среда (Агроекология)“ е проведено обучение на 26 земеделски производители в Опитна станция по животновъдство и земеделие, гр. Смолян.

Обучени са 72 служители от САПИ: 34 по специалността „Текстообработване“ и 38 – по специалността „Маркетингови проучвания“.

През 2010 г. Селскостопанска академия сключи договор с ДФЗ „Разплащателна агенция“ по Мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“ на обща стойност 2 853 442 лв. В резултат ще се обучат 2 227 земеделски производители в 109 професионални курсове по специалностите животновъдството, растениевъдството, екология, трайни насаждения. Курсовете ще се проведат в 14 научни институти и опитни станции на Селскостопанската академия.

По същата мярка с информационни дейности са сключени договори между ДФЗ „Разплащателна агенция“ и ИЗ, Карнобат – на стойност 60 000 лв. за провеждането на 12 сесии в областта на растениевъдството, за 6 сесии в областта на тютюнопроизводството – в ИТТИ, Марково на стойност 39 860 лв. и с ИПТП, Чирпан – на стойност 16 124 лв.

По чуждоезиково обучение са организирани 5 курса, в които се обучават докторанти и научни сътрудници по английски език от системата на Селскостопанска академия, а също така се организират и курсове в структурните звена на МЗХ, като НССЗ и ИАПР.

10.2. Съветническа дейност

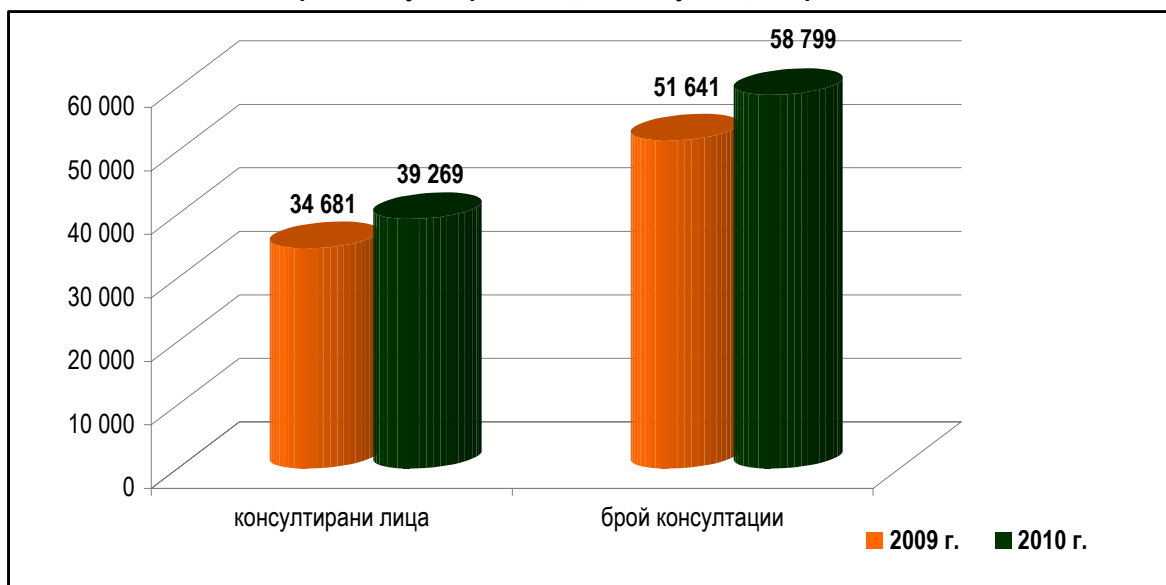
Осигуряването на подходящо ниво на технически и икономически знания и умения в земеделския и горския сектор, с цел прилагане на ОСП и повишаване конкурентоспособността на българския производител на единния европейски пазар е съществена част от държавната политика в отрасъла.

Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) предлага комплексен “пакет от консултантски услуги“, включващ консултации от създаването на фермата до нейното пълно обслужване в агрономически, животновъден и аграрикономически аспект. Чрез предоставянето на тези консултации на фермерите се изпълняват задълженията на България за наличието на функционираща и достъпна системата за консултации в земеделието, в съответствие с чл. 12 от Регламент 73/2009 г.

През 2010 г. се наблюдава 13%-но увеличение на броя на лицата, получили консултации от НССЗ (от 34 681 през 2009 г. на 39 269 през 2010 г.). Предоставените от НССЗ консултации също нарастват и достигат до 58 799 бр. или с 14% повече спрямо 2009 г. Преобладаващата част от земеделските производители, получили консултантска помощ се възползват от предлагания от НССЗ комплексен пакет и търсят съвети в различни направления. Средният брой получени консултации от един земеделски производител е 1,5.

Фигура V.11.

Общ брой консултирани лица и консултации през 2009 и 2010 г.

Източник: НССЗ

Лицата, които консултира НССЗ, са основно три типа:

- земеделски производители, които вече са започнали своята земеделска дейност;
- лица, които искат да започнат земеделска дейност, но все още не са;
- други лица, живеещи в селските райони, включително и собственици на гори.

И през 2010 г. консултациите по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. (ПРСР) заемат водещ дял в общо предоставените съвети – 59%. Интересът на земеделските производители към възможностите за финансиране по ПРСР продължава да бъде висок и през 2010 г. Това се дължи от една страна на задълбочаващата се финансовата криза и влошените условия за финансиране на аграрния сектор от банките. От друга страна, увеличеното усвояване на средства през годината значително повишава интереса към кандидатстване по ПРСР.

В рамките на ПРСР, през 2010 г. се наблюдава промяна в интереса към отделните мерки. Най-голям интерес и най-много извършени консултации се отчитат по мярка 141 “Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – почти 15 000 бр., като броят им се удвоява спрямо предходната година. Консултациите са предоставяни както на земеделски производители, които желаят да кандидатстват по мярката, така и за изпълнение на плановете на вече одобрени по мярката полупазарни стопанства.

С 96% са увеличени и предоставените консултации по мярка 214 „Агроекологични плащания от ПРСР, а с 27% нарастват консултациите по другите мерки от ПРСР – основно 121 „Модернизиране на земеделските стопанства”, 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” и 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности”.

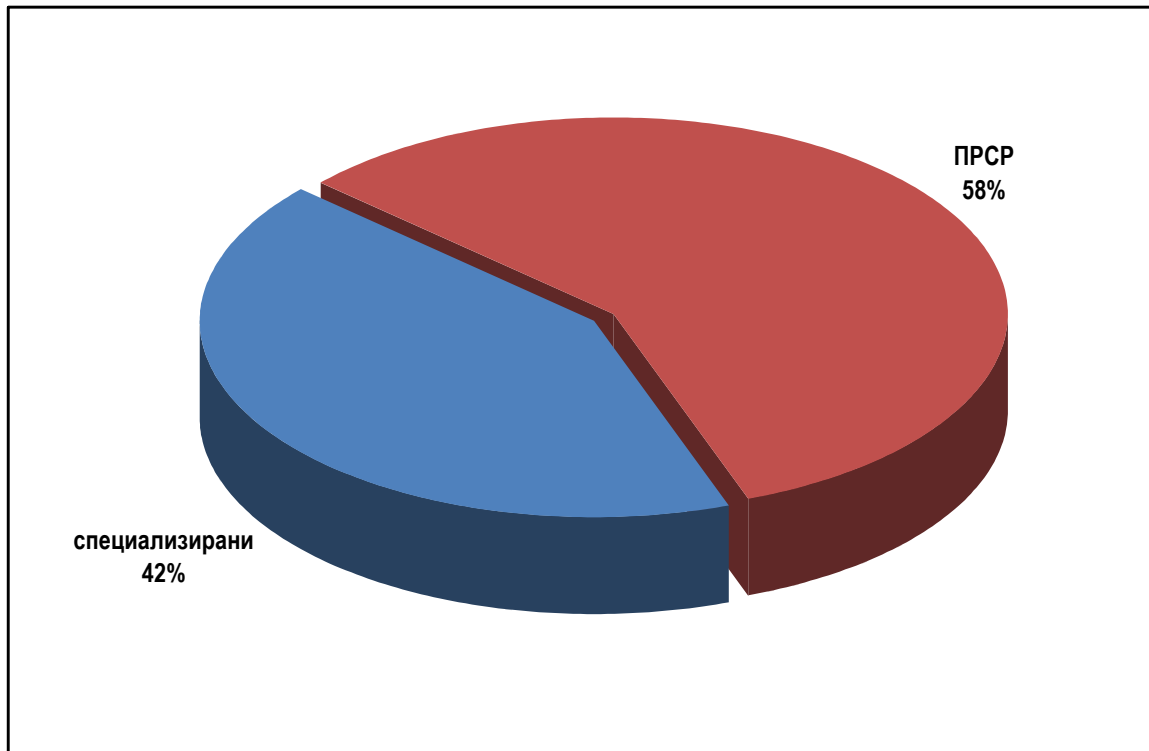
Към инвестиционните мерки проявяват интерес одобрени кандидати по мерки 112 и 141, които желаят да продължат своето развитие с помощта на средства от ПРСР, както и земеделски производители, за които това би било първо кандидатстване по ПРСР.

Консултациите по мярка 112 са предоставяни на млади фермери за изпълнение на техните бизнес плановете и постигане на заложените цели.

Нисък остава интересът към мярка 142 „Създаване на организации на производители”.

Тематиката на специализираните консултации, предоставени през 2010 г., може да се обобщи в следните направления:

Фигура V.12.
Предоставени консултации от НССЗ през 2010 г.

Източник: НССЗ

Растениевъдство

- агротехнически и растително-защитни мероприятия за различни видове култури;
- технология на отглеждане на различни видове култури;
- създаване и възстановяване на трайни насаждения и лозя;
- биологично земеделие - възможности, условия, изисквания, сертификация;
- мерки за възстановяване и поддържане на пасища;
- добри земеделски практики и условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
- управление и използване на водните ресурси;
- нова селскостопанска техника за отглеждане на земеделски култури.

Животновъдство

- ветеринарно-санитарни и хигиенни изисквания към животновъдните обекти;
- хранене на различни видове животни и птици, според възраст и физиологично състояние;

- добри земеделски практики и условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
- млечни квоти.

Агроикономика и управление на стопанството

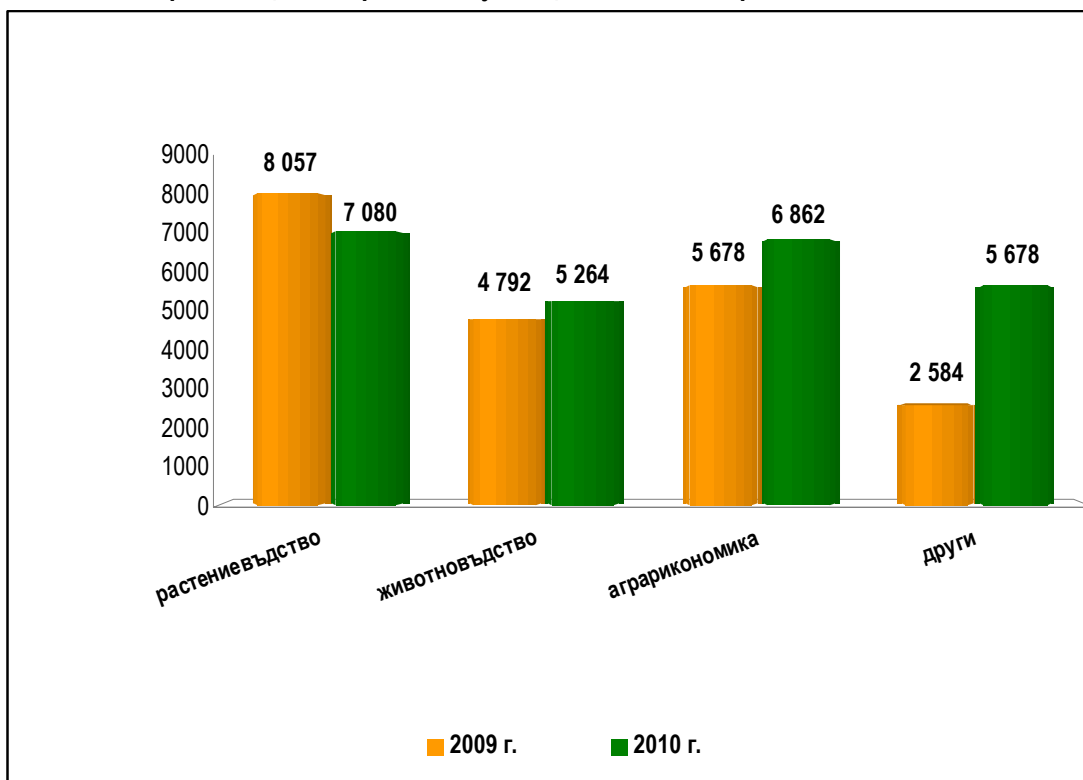
- бизнес планиране;
- осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
- пазарни анализи;
- реализация на селскостопанска продукция;
- изчисляване на себестойност;
- възможности за финансиране на земеделските производители – субсидиране, кредитиране, лизинг и др.

Други

- Стандарти на Общността - запознаване на земеделските производители със задължителните стандарти и изисквания, на които трябва да отговаря тяхното производство;
- регистрация в СИЗП и по Наредба № 3/1999 г.;
- национални схеми за финансиране на земеделските производители;
- разясняване на пазарните механизми и режими на ОСП.

Интересът към различните теми на специализираните консултации се изменя през 2010 г., като се наблюдава балансиране между отделните видове съвети.

Фигура V.13.
Брой специализирани консултации по видове през 2009 и 2010 г.

Обучения

През 2010 г. Центърът за професионално обучение към НССЗ, лицензиран през 2007 г. от Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) обучи 290 земеделски производители, като проведе 10 обучения, с продължителност 18 учебни часа, всяко на тема „Мярка 214 „Агроекологични плащания – обща агроекология“. Съгласно изискванията на мярка 214 "Агроекологични плащания", всички одобрени за подкрепа по тази мярка земеделски производители е необходимо да преминат основно агро-екологично обучение, да участват в информационни дейности през първите две години от прилагането на избраната от тях агро-екологична дейност или да докажат опит в прилагането на агро-екологичните дейности, които са избрали да прилагат. Извършеното в срок обучение предотврати налагането на санкции, съответно негативния ефект при прилагането на мярка 214 и на ПРСР като цяло.

По програмата „Аз мога“ от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ през 2010 г. ЦПО към НССЗ проведе 4 обучения по 30 учебни часа.

Общият брой на проведените от НССЗ информационни мероприятия през 2010 г. е рекордно висок – 1 180 бр., при общо 460 семинара и демонстрации, проведени през 2009 г. Увеличението е 2,57 пъти и се дължи основно на кампанията от срещи и семинари, организирана в периода на прием на заявления по мярка 214 „Агроекологични плащания“ по ПРСР – общо 985 бр. посещенията по общини.

Основните теми на проведените мероприятия са:

- Разясняване кандидатстването по мерките от ПРСР 2007 - 2013 г. – основно 141 и 214;
- Обща селскостопанска политика на ЕС и възможности за подпомагане на земеделските производители;

- Проблеми на малкия и средния бизнес в земеделието при кандидатстване по мерките от ПРСР;
- Добри земеделски практики в растениевъдство и животновъдството. Стандарти на Общността;
- Обучение по опазване на околната среда при производство на селскостопанска продукция;
- Технологии и технологични елементи за отглеждане на традиционни и атрактивни култури в растениевъдството;
- Схеми за провеждане на растително защитни мероприятия, съвместно с фирми вносители на торове и препарати;
- Технологии и технологични елементи за отглеждане на селскостопански животни и птици;
- Технологии за управление на оборския тор;
- Мерки за възстановяване и поддържане на пасищата;
- Данъчно облагане и социално осигуряване на земеделските производители;
- Подобряване на конкурентоспособността на земеделския и горския сектор – стъпки за кандидатстване;
- Открити дни и демонстрации по зърно производство, зеленчукопроизводство, лозарство – показване на елементи от технологичното производство;
- Биологично земеделие – предизвикателство, ползи и пазари.

Информационно осигуряване

Най-важните направления в информационното осигуряване на земеделските производители от НССЗ обхващат издателска дейност (разработване и разпространяване на информационни материали, бюлетини, образователни листовки, работни календари и брошури); медийни изяви и участие в национални и международни изложения.

Най-често засяганите теми в разработените информационни листовки, брошури и бюлетини са:

- Условия за поддържане на земята в добро земеделско и екологично състояние;
- Социално осигуряване и данъчно облагане на земеделските производители;
- Възможности за кандидатстване по мярка 214 „Агроекологични плащания” от ПРСР;
- Основни изисквания към кандидатите по мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” от ПРСР;
- Растителнозащитни мероприятия при трайни насаждения;
- Стандарти за качество на пресни плодове и зеленчуци;
- Хигиенни изисквания към обектите за отглеждане на животни;
- Овцевъдство;
- Охлювъдство.

През 2010 г. НССЗ проведе няколко информационни кампании самостоятелно и в сътрудничество с МЗХ, общините и други ключови партньори. Кампаниите бяха фокусирани върху актуални теми (например информирание и насърчаване на кандидатстването по мерки 141 и 214 от ПРСР) и комплексни като подход, защото във всяка кампания са селектирани и използвани комплекс от методи и комуникационни канали, за да достигне информацията до максимален брой земеделски производители.

И през 2010 г. НССЗ използва различни комуникационни канали, за да достигне до максимален брой земеделски производители. Консултациите се предоставяха на място в офисите, по телефонна, чрез интернет и при посещение в земеделските стопанства.

НССЗ успешно използва и електронните комуникационни канали, за да достигне информацията до целевите групи. Вече втора година в Централното управление на НССЗ работи call-centre с единни телефони на цената на един градски разговор от цялата страна *AGRO (*2476) или 07001 2476. Това дава възможност на земеделските производители и от най-отдалечените райони да получат компетентна информация и съвети, като им спестява време и средства. На интернет сайта на НССЗ (www.naas.government.bg) се публикува информация за ПРСР и специализирани информационни материали и статии.

Дейност на НССЗ по мярка 143 от ПРСР 2007 – 2013 г.

НССЗ е единствен бенефициент по мярка "Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния" от ПРСР. От стартирането на мярката (с обнародване на Наредба №10 на 03.04.2008 г.) експертите от НССЗ са предоставили безплатно на земеделските производители пълен комплект съветнически услуги (ПКСУ), както следва:

- Мярка 112 „Създаване стопанства на млади фермери” – 4 369 броя;
- Мярка 214 „Агроекологични плащания” – 2 501 броя;
- Мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” – 1 631 бр.;
- Мярка 121 „Модернизиране на земеделските стопанства” – 24 броя;
- Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” – 2 броя.

През 2010 г. дейностите по мярка 143 „Предоставяне на съвети и консултиране в земеделието в България и Румъния” по ПРСР 2007- 2013 г. продължи с предоставяне на пълен комплект съветнически услуги основно по мярка 214 „Агроекологични плащания” (758 бр. ПКСУ) и мярка 141 „Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране” (887 бр. ПКСУ). Общият брой на предоставените ПКСУ е 1 653 бр.

От разгледаните през 2010 г. проекти, подадени през 2008 и 2009 г., са одобрени 2 452 броя на стойност 1 994 257 лв., от тях по:

- Мярка 112 – 1 302 бр.
- Мярка 214 – 489 бр.
- Мярка 141 – 658 бр.
- Мярка 121 – 3 бр.

VI. ГОРСКО СТОПАНСТВО

1. Характеристика на земите и горите от горския фонд

Общата площ на горските територии е 4 138 147 ха, от която залесена – 3 737 542 ха, клек – 23 757 ха, незалесена дървопроизводителна площ – 70 758 ха (в т.ч. пожарища – 2 818 ха, сечища – 57 644 ха и голини – 10 296 ха) и недървопроизводителна – 306 090 ха (обработваеми площи - 4 513 ха, ливади - 3 805 ха, поляни – 111 162 ха, разсадници – 1 710 ха, пътища и просеки – 42 665 ха, и скали, реки, сипеи и др. – 306 090 ха).

В сравнение с 2009 г. общата площ нараства със 7 251 ха (0,2%), което се дължи на неустроени досега горски територии.

Залесената площ също нараства – от 3 749 129 ха през 2009 г. на 3 761 299 ха през 2010 г. Увеличението от 12 170 ха (0,3%) се дължи на: устройство на горски пасища и неустроени досега гори, на залесяване на голи площи, преоценка на нелесоприспособни площи при инвентаризацията на горските територии, самозалесяване на незалесени горски площи или изоставени земи извън горския фонд между последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства.

Незалесената горска площ намалява с 4919 ха – от 381 767 ха през 2009 г. на 376 848 ха през 2010 г., съответно 3 201 ха голини, сечища и пожарища и 1 718 ха – в недървопроизводителните горски площи.

Общата площ на широколистните гори е 2 615 125 ха – 69,5%, а на иглолистните – 1 145 781 – 30,5%. Естествените насаждения са с обща площ 2 924 312 ха, от които иглолистни – 478 723 ха (16,4%). Горските култури са на площ 816 987 ха, от които иглолистните са 667 058 ха (81,6%).

Сравнено с 2009 г. залесената площ на иглолистните гори намалява с 804 ха, което се дължи на продължаващото заглушаване на част от смесените иглолистно-широколистни насаждения. Тази тенденция ще продължава и в бъдеще.

Съобразно функциите си горските територии се категоризират на:

- Гори и земи от горския фонд с основно дървопроизводствени и средообразуващи функции – 2 554 564 ха (61,7%);
- Защитни и рекреационни гори и земи от горския фонд – 920 247 ха (22,3%);
- Гори и земи от горския фонд в защитени природни територии – 663 336 ха (16,0%).

В сравнение с 2005 г. площта на горите с дърводобивни и средообразуващи функции намалява с 222 648 ха докато тази на защитните и рекреационните гори и горите в защитени природни територии е нараснала с 284 331 ха. Увеличението е основно поради включване на горски територии в европейската мрежа от защитени зони „Натура 2000” и обявяването на природен парк „Беласица”.

От общата площ на горските територии - 4 138 147 ха, държавна собственост са 3 066 771 ха (74,1%), общинска – 503 694 ха (12,2%), собственост на частни физически лица – 421 885 ха (10,2%), собственост на частни юридически - 29 945 ха (0,7%), на религиозни общности – 23 243 ха (0,6%), 92 609 ха (2,2%) – върху земеделски територии. Продължава тенденцията на нарастване на площта на горите върху земеделски територии – с 9 535 ха (10,3%), сравнено с 2009 г., дължащо се на естествения процес на самозалесяване на изоставени или необработвани земи извън горския фонд.

2. Промени в горските територии

През периода от 01.01.2010 г. до 31.12.2010 г. в горските територии на Република България са настъпили следните промени:

1. В резултат на приключени 24 преписки, физически и юридически лица са придобили право на собственост върху 8,5544 ха от държавния горски фонд, представляваща застроена и нормативно прилежаща площ на сгради, постройки, мрежи и съоръжения, по реда на чл. 123, ал. 3 на ПЗР към ЗИД на Закона за горите. Държавната собственост в горските територии е намаляла със същата площ, като същевременно в бюджета на Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) са постъпили 188 732 лв.

2. От горския фонд, в резултат на приключени 31 преписки, са изключени 610,8 ха държавни гори и земи, като за промяна на предназначението са заплатени 1 316 412 лева.

3. Учредено е право на ползване и сервитути по реда на чл.16 от ЗГ, както и обезщетения за сервитутите около въздушни и подземни електропроводи, възникнали по реда на чл.16б от ЗГ върху 28,2343 ха, с обща стойност 318 526 лв.

За компенсационно залесяване на 116,5186 ха са заплатени 1 082 хил. лв., съгласно представените удостоверения за оценка.

4. През 2010 г. не са извършвани замени на държавни горски територии със собственост на физически и юридически лица и общини. Не е извършвана промяна на предназначението на имоти от ДГФ, придобити от физически и юридически лица и общини в резултат на замени по реда на отменения Закон за горите.

3. Залесяване

Общият размер на изразходваните средства за залесителни дейности през 2010 г. е 11 759 хил. лв., в т.ч. от бюджета – 7 845 хил. лв., от стопанската дейност на Държавни горски стопанства (ДГС) и Държавни ловни стопанства (ДЛС) – 3 349 хил. лв. и по Програмата за развитие на селските райони – 565 хил. лв. Със средства на собствениците в общински гори са залесени 1135 ха, а в частни – 22,3 ха.

За обезпечаване на залесяването през 2011 г. е извършена почвоподготовка върху 295,4 ха.

С цел подобряване на резултатите от залесяванията в осем държавни горски разсадника са произведени 244 000 контейнерни фиданки за залесяване.

Недостатъчното финансиране през 2010 г. не позволи извършването на други мероприятия по защита на горите срещу ерозия, освен противоерозионни залесявания върху 702 ха. Липсата на достатъчно финансиране на дейностите по залесяване и защита на горските терени срещу ерозия и неколкостратната промяна на предвидените финансови средства са причина за голямото наличие на неупотребени фиданки, произведени в държавните горски разсадници.

Редуцираното бюджетно финансиране е наложило прекратяване на дейността на фирми за изпълнение на лесокултурни дейности и освобождаване на квалифицирана работна ръка въпреки увеличаването на площта на невъзобновените сечища и пожарища.

Таблица VI.1.

Изпълнение на предвидените лесокултурни дейности през 2010 г.

Лесокултурни дейности	Разчет	Изпълнение	Изр.средства бюджет+стоп. дейност, хил.лв.
1. Събиране, добив и закупуване на семена - тона	16,80	16,28	155,01
2. Производство на ф-ки за залесяване - млн.бр.	32,20	37,60	3 849,29
3. Подготовка на почвата за залесяване - ха	831,2	764,4	1 150,67
4. Налична почвоподготовка - ха		2 954	
5. Залесяване в ДГФ - ха	1 732,3	1 727,1	1 483,22
6. Попълване на култури - ха	1 037,0	1 061,7	755,66
7. Отглеждане на култури - ха	12 526,8	12 426,4	4 260,77
8. Ограждане на култури - хил.л.м.	22,94	15,07	25, 87
9. Почистване на площи за залесяване - ха	1 66,3	1 64,1	78,24
11. Среден процент на прихващане на културите - 1-год.		82,87	
		80,12	
		81,07	

Източник: МЗХ, ИАГ

През 2011 г., в съответствие с финансовите планове на държавните горски предприятия, конкретните нужди от приоритетно провеждане на възстановителни дейности в противоерозионни, опожарени или пострадали от природни бедствия горски територии, се предвижда да бъдат залесени 1 422 ха, с 305 ха по-малко от залесените през 2010 г. Редуцира се и производството на фиданки за залесяване, като през 2011 г. е предвидено да бъдат произведени 17,5 млн. броя фиданки, което е намаление с 20,1 млн. бр. в сравнение с произведеното през 2010 г.

Таблица VI.2.

Очаквани данни за текущата 2011 г.

Лесокултурни дейности	
1. Събиране, добив и закупуване на семена - тона	24,656
2. Производство на ф-ки за залесяване - млн. бр.	17,449
3. Подготовка на почвата за залесяване - ха	1 512
4 Залесяване в ДГФ - ха	1 422
5 Попълване на култури - ха	625
6 Отглеждане на култури - ха	12 172
7. Ограждане на култури - хил.л.м.	18,015
8. Почистване на площи за залесяване - ха	2 718
9 Техническо укрепяване - хил. лв	4 000

Източник: МЗХ

4. Стопанисване и защита на горите

4.1. Стопанисване на горите

Максималното оползотворяване на естествения възобновителен потенциал на горите и неговото подпомагане са в основата на всички лесовъдски дейности, свързани със стопанисване на горите. В тази връзка, делът на проведените възобновителни сечи с естествено семенно възобновяване към площта на всички възобновителни сечи от 73% през 2001 г. достига до 92% през 2010 г.

През 2010 г. проведените отгледни сечи са върху площ 49 429 ха - 101,3% в сравнение с планираните за извършване през годината в държавните горски територии и с 31% повече от общата площ на проведените пред 2009 г.

Отгледни сечи без материален добив, чието изпълнение се финансира от бюджета на ИАГ и представляват инвестиция за подобряване на бъдещото състояние на горите, са проведени върху 1 125 ха, 93 % от разчета и със 77 ха повече от изпълненото през 2009 г.

През 2010 г. са проведени санитарни сечи на площ от 9 148 ха - 96% спрямо разчета и селекционни сечи – на площ от 1 311 ха, което е 109,2% от разчета.

За първи път в практиката са проведени отгледни сечи за прилагане на концепция за природосъобразно производство на висококачествено дървесина на площ 1 399 ха, от които 683 ха са във фазата на диференциация и 716 ха – във фазата на дименсиониране.

През 2010 г. е извършено кастрене на стоящи дървета от топола за формиране на качествена дървесина върху 1 414 ха.

През 2010 г. е извършено подпомагане на семенното естествено възобновяване чрез залесяване или сеене под склопа и изсичане на подлеса върху площ от 1 171 ха. Намалението с 2 251 ха спрямо извършеното през 2009 г., кореспондира с редуциланото финансиране на дейностите по стопанисване на горите.

През 2011 г. се предвижда подпомагане на естественото възобновяване върху площ от 1 421 ха.

За изпълнение на дейностите по стопанисване на горите през 2010 г. са изразходвани 2 614 697 лв. или с 398 хил. лв. по-малко от 2009 г. Нараства дела на финансирането от стопанската дейност на държавните горски и държавните ловни стопанства - от 54,2% през 2009 г. на 89,3% през 2010 г. Останалата част от използвания финансов ресурс е постъпила от бюджета на ИАГ.

През 2011 г. е планирано да се проведат отгледни сечи върху площ от 25 468 ха, което е с 27 751 ха по-малко от 2010 г.

4.2. Защита на горите

През 2010 г. се отчита добро общо здравословно състояние на горите. Целогодишно са извършвани лесопатологични наблюдения в стационарните обекти на лесозащитните станции, както и лесопатологични обследвания в горите и всички горски разсадници. Най-значителен дял от мерките за ограничаване и недопускане на масово обезлистване на горските насаждения от икономически значими насекоми вредители има проведената авиоборба срещу ръждивата бороволистна оса и боровата процессионка в иглолистните гори, както и срещу педомерки и листозавивачки в широколистните гори. Ефектът от третиранията се оценява на 87 – 97%. Предвидените и извършени лесозащитни мероприятия през 2010 г., изразходваните финансови средства и прогнозата за 2011 г. са представени в Таблица VI.3.

Таблица VI. 3

Проведени лесозащитни мероприятия през 2010 г., изразходвани финансови средства и предвидените за 2011 г.

МЕРОПРИЯТИЕ	Прогноза 2010 г. (ха)	Отчет 2010 г. (ха)	Изразходвани средства 2010 г. (хил. лв.)	Прогноза 2011 г. (ха)
Авиоборба	12 405,6	10 819,7	243,765	19 148
Наземна химична и биологична борба	1 188,0	775,7	64,702	11 28
Механична борба	976,1	1 390,2	45,647	3 289
Интегрирана борба	476,3	669,1	2,608	5 480
ОБЩО:	15 046,0	13 654,7	356,722	29 045

Източник: МЗХ, ИАГ

През 2010 г. продължава провеждането на санитарни и отгледни мероприятия в иглолистните гори, засегнати от корояди и други стъблени вредители, за усвояване на дървесината от засегнатите площи. Доброто здравословно състояние на горите през 2010 г. е постигнато в резултат на доброто им стопанисване, при извършване на възможно най-ниските разходи за лесозащита, точното прилагане на разпоредбите на съответните нормативни документи по защита на горите, на внедрената информационна система с база данни от лесопатологичния мониторинг и на ефикасното взаимодействие с научните институции.

4.3. Публични регистри на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и на търговци, извършващи дейности в горския фонд

През 2010 г. са издадени 349 бр. удостоверения на физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика и 623 бр. – на търговци за извършване на дейности в горския фонд, съответно 295 бр. и 560 бр. – издадени през 2009 г.

Към 31.12.2010 г. регистрираните физически лица за упражняване на частна лесовъдска практика са 3 014 бр., при 2 679 бр. през 2009 г. а регистрираните търговци за извършване на дейности в горския фонд са 2 922 бр., докато за 2009 г. техният брой е 1 300. Извършена е актуализация на регистрираните търговци, като са отписани 54 бр.

5. Защитени територии

През 2010 г. на заседания на Висшия екологичен съвет към Министерството на околната среда и водите са разгледани плановете за управление на природните паркове „Врачански Балкан“, „Шуменско плато“ и „Златни пясъци“. Със средства по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“ стартира разработването на плановете за управление на природните паркове „Българка“ и „Болярка“.

Продължава сертифицирането на гори по FSC, като през 2010 г. сертификати са получили ДЛС „Беглика“ и ДГС „Якоруда“.

Съвместно с Германското дружество за международно сътрудничество (GTZ), са разработени „Режими за стопанисване на гори в „Натура 2000“, които са приети от Националния съвет по биологично разнообразие към Министерство на околната среда и водите (МОСВ).

Активна дейност е извършена от дирекциите на природните паркове (ПП) във връзка с изпълнението на следните международни проекти:

- Проект “ЕСР-2007-GEO-317007 – NATURE-SDI+” – ДПП „Странджа” и ДПП „Витоша”;
- Проект “Трансгранични консервационни мерки за опазване на малкия корморан и белооката потапница в характерни места на територията на България и Румъния” – „Зелени граници” по програма LIFE +.

През 2010 г. започна изпълнението на проект по програма LIFE+ „Опазване и възстановяване на 11 „Натура 2000” места в крайречни и влажни зони в 10 местообитания по Директивата за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна в българските гори”.

Подписано е споразумение с МОСВ за обезпечаване на устойчивото управление на възстановените влажни зони „Белене” и „Калимок-Бръшлен”, съответно от дирекциите на природен парк „Персина” и природен парк „Русенски Лом”.

6. Ползване на дървесина

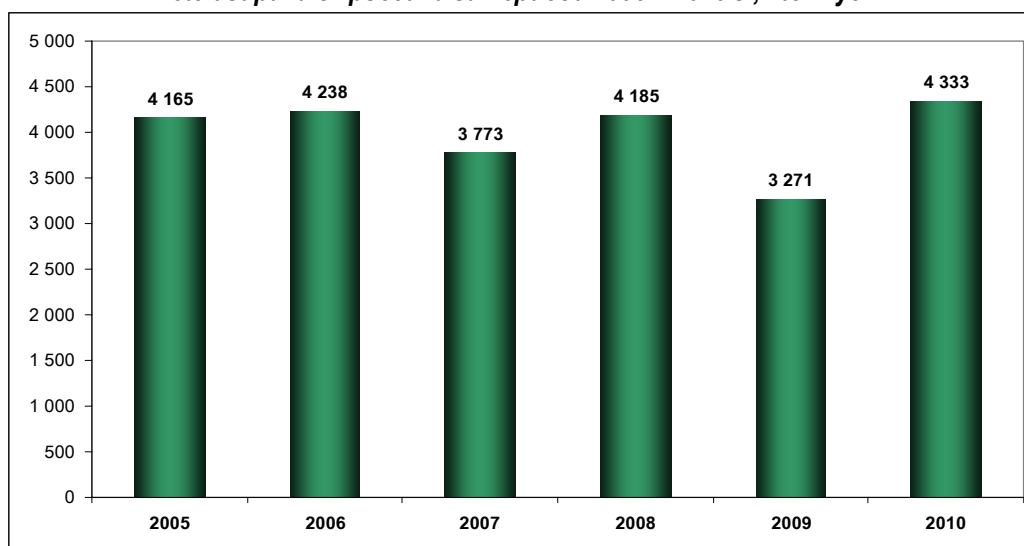
През 2010 г. от държавния горски фонд е реализирана дървесина, по всички начини на ползване, в размер на 4 333 000 куб. м. При предвидено по лесоустройствени проекти средногодишно ползване от държавните гори в размер на 4 892 469 куб.м. лежаща маса, отчетеното ползване за годината е 89%.

Реализираното количество дървесина през 2010 г. е с 1 062 000 куб. м повече от 2009 г. и е най-високият реализиран обем дървесина за последните шест години (Фиг. VI.1.). Увеличеното потребление на дървесина и реализираният износ на дървесина в съседните страни позволяват да се заключи, че кризата в пазара на дървесина е преодоляна.

Основен начин на продажба на дървесина през 2010 г. е прякото договаряне, чрез което са реализирани 83% от количеството на добитата дървесина. На търгове за предварителна продажба на прогнозни количества са продадени 16%, а на явни търгове за продажба на добита дървесина е реализиран 1%.

Търсенето на дървесина е възстановено след спада през 2009 г. Увеличено е търсенето на технологична дървесина и на едра иглолистна дървесина. Отчетено е нарастване на продажбите на широколистната дървесина за огрев.

Фигура VI.1.
Реализирана дървесина за периода 2005 – 2010 г., хил. куб. м

Източник: МЗХ, ИАГ

През 2011 г., съгласно представените финансови планове на ДГС и ДЛС, се предвижда размерът общото ползване на дървесина да бъде 4,445 млн. куб.м. Към 30.06.2011 г. са реализирани 2,125 млн. куб. м дървесина.

Таблица VI. 4.

Ползване на дървесина и приходи от продажби през 2010 г.

Начин на ползване на дървесина	План 2010 г.		Отчет 2010 г.			
	количество (куб. м)	стойност (лева)	количество (куб. м)	%	стойност (лева)	%
1. Местно население	231 684	3 716 773	279 173	120	4 141 458	111
2. На сечища	58 580	528 588	27 911	48	288 219	55
3. Дърводобив	4 069 439	89 168 707	3 937 802	97	82 006 553	92
Общо КЛФ (1+2+3)	4 359 703	93 414 068	4 244 886	97	x	x
4. Продажба на сортименти	4 260 389	233 144 977	4 025 987	94	224 607 954	96
- в т.ч. Предварителна продажба	715 959	39 557 871	626 968	88	35 870 467	91
- в т.ч. Явен търг	39 917	2 412 353	44 475	111	3 042 294	126
- в т.ч. Пряко договаряне	3 504 513	191 174 753	3 354 544	96	185 695 193	97
Реализация с приспаднати разходи: количество (1+2+4), стойност (1+2+4-3)	4 550 653	148 221 631	4 333 071	95	147 031 078	99

Източник: МЗХ, ИАГ

7. Ползване на недървесни горски продукти

През 2010 г. приходите от ползване на недървесни горски продукти и услуги в ДГФ – основно добив на диворастящи гъби, горски плодове и билки и таксите от недървесни горски продукти възлизат на 2 230 хил. лв., с 30 хил. лв. по-малко от отчетените през 2009 г.

8. Финансиране и инвестиции в ДГФ

При извършване на обичайната си дейност в горите, държавните предприятия от горски сектор отчитат общо приходи в размер на 274 751 хил. лв., от които 250 430 хил. лв. са от стопанската им дейност и 24 321 хил. лв. – субсидии от бюджета. В сравнение с 2009 г., приходите са увеличени с 15 %, при намаление на бюджетното финансиране с 44 %. Приходите от ползване на дървесина са 229 038 х. лв. (с 32% повече спрямо 2009 г.) или 83% от общите приходи.

Разходите през отчетната 2010 г. са 272 689 хил. лв., от тях 82 006 хил. лв. са за добив на дървесина. Разходите за работна заплата и осигурителни вноски запазват размера си от 2009 г. – 71 718 хил. лв.

През финансовата 2010 г. е постигнат финансов резултат в размер на 2 061 369 лв., което представлява 127% ръст в сравнение с този от 2009 г. (909 хил. лв.).

Предприятията, които приключват с положителен резултат са 152 държавни горски и държавни ловни стопанства, като печалбата им е 3 300 хил. лв. Размерът на загубата за останалите 20 предприятия е 1 239 хил. лв.

През 2010 г. държавните предприятия в сектор горско стопанство са усвоили общо 5 767 хил. лева за инвестиционни проекти, от които 4 930 хил. лв. собствени и 837 хил. лв. – бюджетни средства.

По данни от финансовите планове на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, през 2011 г. се очакват приходи в размер на 287 300 хил. лв. и 284 660 лв. разходи. По този начин е предвиден положителен финансов резултат в размер на 2 640 хил. лв.

9. Ловно стопанство

През 2010 г. е извършена следната дейност, свързана със стопанисването и ползването на дивеча в държавните ловностопански райони на страната и поддържане на екологичното равновесие по горните течения на реките в страната:

- Приет е Закон за изменение и допълнение на Закона за лова и опазване на дивеча (обн. ДВ.бр.89 от 2010 г.);
- Изработен е проект на изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за лова и опазване на дивеча;
- Осигурено е финансирането на ловностопански, рибностопански и други мероприятия в държавните ловностопански райони в размер на 2 520 000 лева;
- Успешно е изпълнена държавната поръчка за фермено производство на ловни птици с цел запазване на екологичното равновесие в страната, като се излюпиха и отгледаха в държавните ловни стопанства около 34 000 бр. фазани, 10 500 бр. яребици, 6 000 бр. полудиви патици, 600 бр. американски пуйки и 200 бр. токачки.
- Съвместно с Националната ветеринарномедицинска служба беше своевременно организирана борба с шапа по чифтокопитните животни в Югоизточна България;
- Организацията и провеждането на ловния туризъм беше на необходимото ниво, като към м. декември 2010 г. са реализирани приходи в размер на 2 049 389 евро;
- Подготвени са били за посев над 1 850 ха дивечови ниви, а с есенници са засети повече от 620 ха от фуражната база на ловните стопанства;
- Произведени са около 510 000 хил. рибки от речна и дъгова пъстърва за заребяване през 2010 г. на водоемите и водните течения за спортен риболов в държавния горски фонд.

10. Опазване на горите от нарушения

Основни резултати, реализирани мерки и тенденции

Анализът на данните от дейността на ИАГ показва, че след двугодишен растеж през 2010 г. се наблюдава намаляване на броя на констатираните нарушения в страната (със 7%) и на съставените актове (с 6%).

В изпълнение на План-програмата за взаимодействие и въз основа на Методическите указания за разследване на престъпления и установяване на нарушения в горите продължи взаимодействието между институциите и неправителствените организации, насочено към подобряване на ефективността от съвместната дейност по опазване на горите, е постигнатото резултатно взаимодействие, особено с органите на МВР. Въпреки намаления брой на констатирани нарушения и съставени актове и през 2010 г. продължава негативната тенденция от 2006 г. на ниска наказуемост на лицата, извършили престъпления по чл. 235 от Наказателния кодекс. Повечето преписки се връщат за административно наказание, а много малка част от преписките, изпратени до прокуратурата, достига до съдебна фаза, като през 2010 г. образуваните производства и издадените присъди са за 4,9 % от тези преписки.

Основните проблеми, свързани с изпълнението на дейностите по опазване на горските територии от нарушения, са:

- непознаване и непълно прилагане на нормативната уредба от страна на служителите по контрол и опазване на горските територии;
- ниска ефективност от прилагане на наложените административни наказания (ниска събираемост на сумите по влезли в сила НП);
- ниска наказуемост на лицата, извършили престъпления, свързани с чл. 235 от Наказателния кодекс
- недостатъчна ресурсна обезпеченост на системата за опазване и контрол, като средствата за опазване продължават да намаляват.

11. Опазване на горите от пожари

През 2010 г. в горските територии са били регистрирани общо 222 пожара на площ 6 526 хектара. Наблюдава се спад на броя на пожарите и рязко увеличение на площта на засегнатите територии, в сравнение с 2009 г. Средната площ на един пожар през 2010 г. е 29 ха, при средна за 2009 г. – 7 ха и средна за периода от 2001 - 2008 г. – 18 ха.

Най-голям дял опожарени площи са държавна собственост – 3 242 ха (49,6%), 1 628 ха (25%) - общинска собственост, 1 544 ха (24%) са частна собственост и 91 ха – собственост на юридически лица.

Най-много горски пожари през 2010 г. са възникнали в периода от 1 до 16 ноември – 99 пожара, на площ над 6 000 хектара. Най-големи по брой и по площ са пожарите в РДГ Ловеч – 63 бр. (3 000 ха) и в РДГ София – 27 бр. (2 507 ха).

Статистиката за 2010 г. показва, че 91% или 5 963 ха от общо опожарената площ са залесени, а 9% или 563 ха са незалесени горски площи. Преките щети за горските територии и съоръженията на ИАГ са в размер на 77 394 лв., при 274 902 лв. за 2009 г. и при средно за периода от 2001 - 2008 г. - 3 000 000 лв. Ниската стойност на причинените материални щети се дължи на обстоятелството, че 99,5% от пожарите през 2010 г. са низови и само 0,5% - върхови.

Като основни причини за възникване на горски пожари през 2010 г. могат да се посочат: паленето на стърнища и ливади – 53,5%; небрежност – 30,0%, неизвестни – 13,5%, умишлени – 2,5%, естествени – 0,5%. Над 75% от пожарите са възникнали извън границите на горските територии, най-често при палене на стърнища, впоследствие прехвърляне на пожарите в горите.

Изпълнение на противопожарните мероприятия

До края на 2010 г. за противопожарни мероприятия са изразходвани 735 899 лева, което представлява 87% от планирания за 2010 г. финансов ресурс.

По мярка 226 от Програмата за развитието на селските райони, в частта ѝ за въвеждане на превантивни дейности за опазване на горите от пожари, през 2010 г. са одобрени 26 проекта на ДГС и ДЛС, от тях 5 проекта са приключени, на обща стойност 181 593 лв.

През 2011 г. размерът на планираните средства за противопожарни дейности е 1 756 513 лв., като до края на м. септември 2011 г. са изразходвани 718 011 лв.

Одобрени и в процес на изпълнение са 35 проекта за възобновяване по мярка 226 от ПРСР на стойност 109 169 лв., като до края на м. септември са усвоени 13 441 лв.

VII. РИБАРСТВО

1. Улов и производство на риба и други водни организми

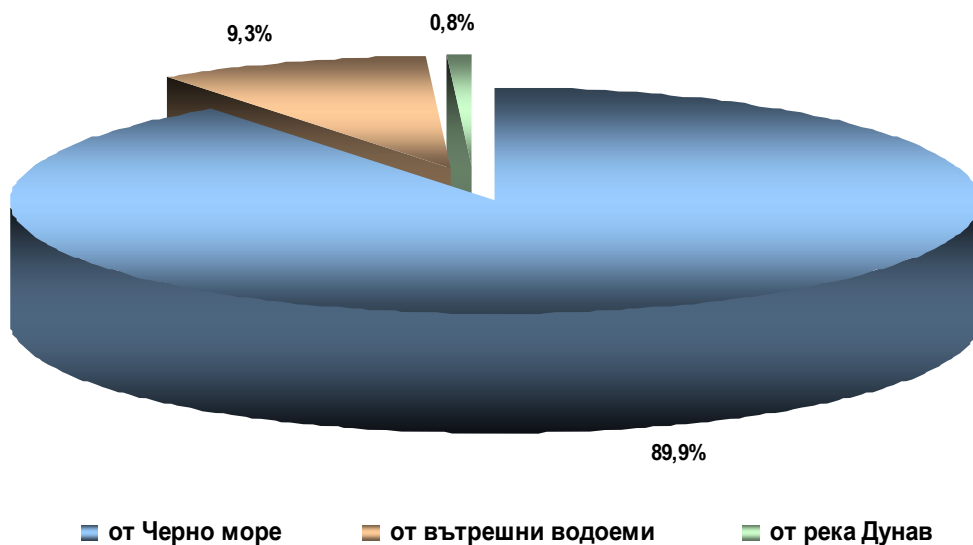
По данни на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), през 2010 г. общият улов на риба и други водни организми за страната от стопански риболов възлиза на 10 774,15 тона, което представлява увеличение с 19% спрямо предходната година. Този ръст се дължи главно на нарастването на улова в Черно море с 31%. При уловът на риба и други водни организми в р. Дунав и във вътрешните водоеми се наблюдава намаление в сравнение с 2009 г., съответно с 32,9% и с 9,9%.

Реализираният общ стопански риболов в страната през 2010 г. по водни басейни е разпределен, както следва:

- в Черно море – 9 685,88 тона (89,9% от общия улов);
- във вътрешни водоеми – 1 001,71 тона (9,3%);
- в река Дунав – 86,56 тона (0,8%);

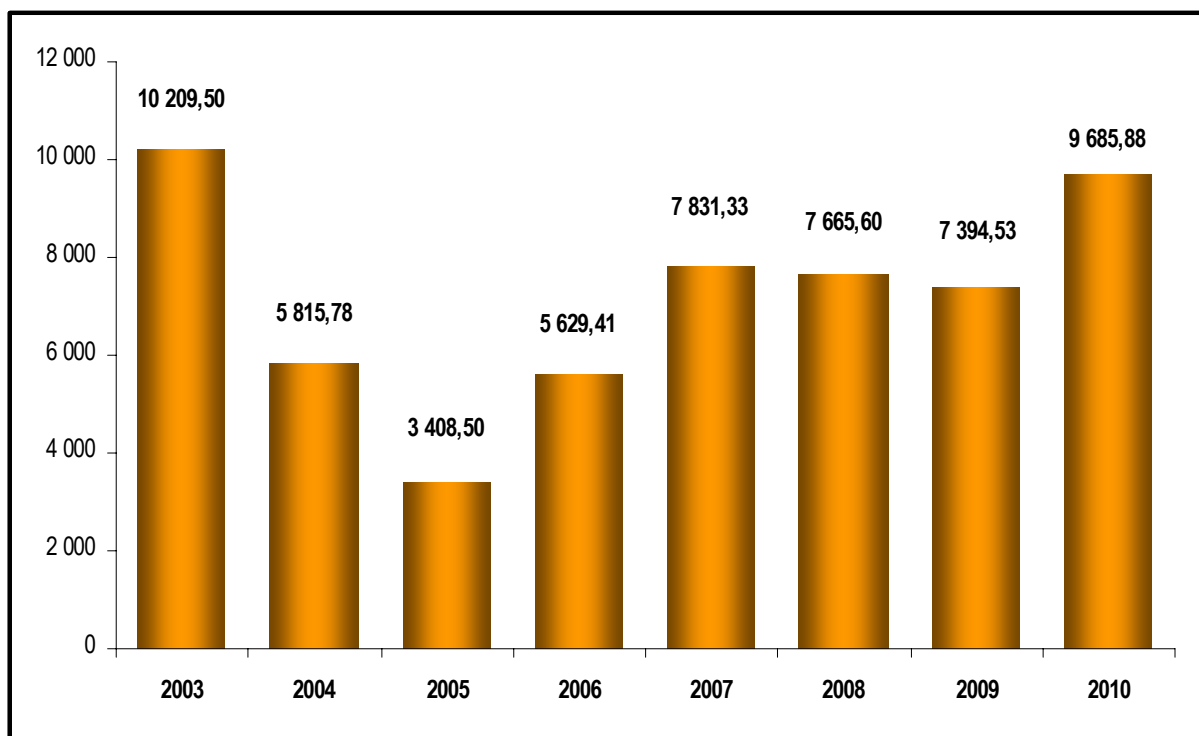
Фигура VII.1.

Структура на улова на риба и други водни организми от стопански риболов през 2010 г., %

Фигура VII.2.

Улов на риба и други водни организми в Черно море за периода 2003-2010 г., тона

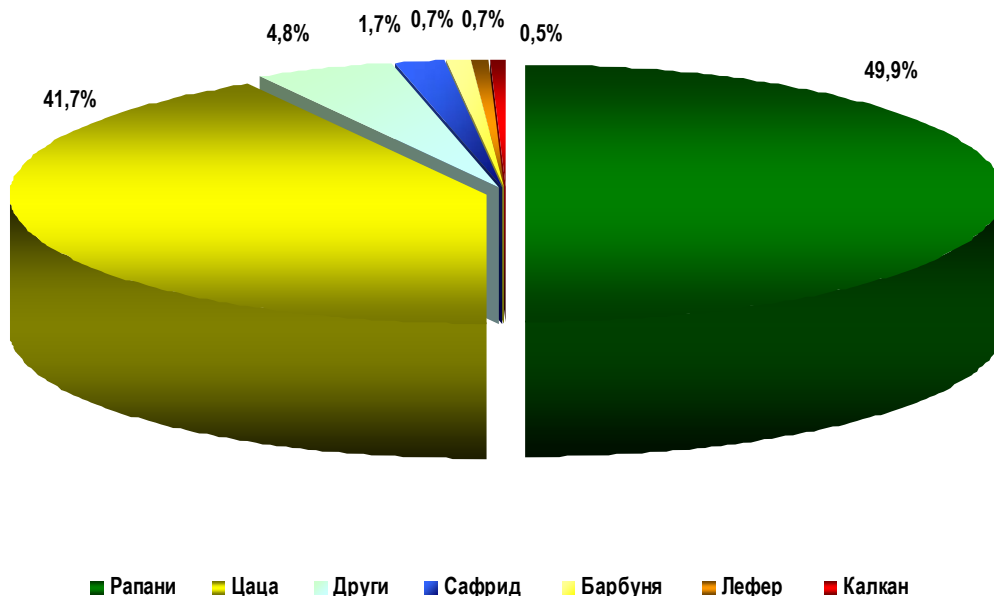

Източник: ИАРА

През 2010 г. най-съществен дял от улова в Черно море заема този на рапани – 49,9%, като количеството възлиза на 4 830,91 тона (над два пъти повече спрямо 2009 г.) Този вид мекотело продължава да бъде един от основните морски ресурси, обект на традиционен износ, като значителният интерес се определя от високите цени на международните пазари.

Фигура VII.3.

Улов по видове риба и други водни организми в Черно море през 2010 г., %

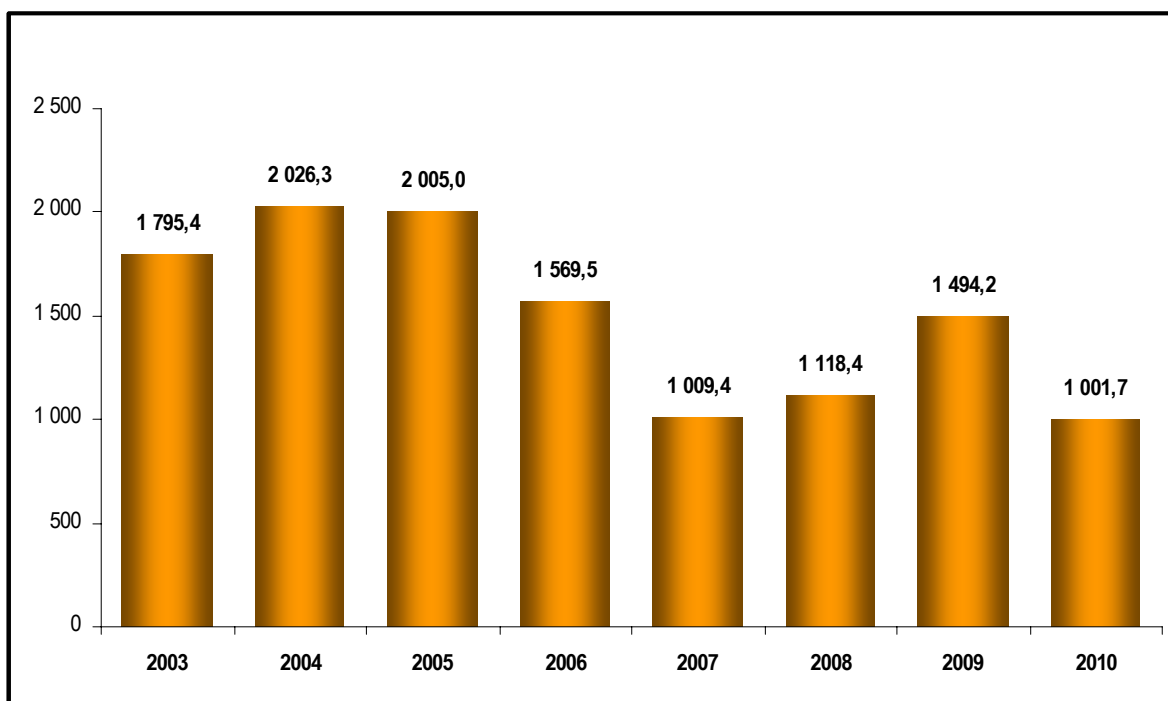

Около 41,7% от общия улов в Черно море през 2010 г. се формира от рибите от вида *Sprattus sprattus sulinus* (цаца, копърка, трициона, шпрот). Уловът им е в размер на 4 041,38 тона, което е с 11,2% по-малко в сравнение с предходната 2009 г. От останалите черноморски риби, по-съществен е уловът на сафрид – 165,27 тона, барбуня - 110,65 тона, черноморска бодлива акула – 77,16 тона, морска лисица – 72,21 тона, хамсия – 64,73 тона, лефер – 63,49 тона, карагъз (дунавска скумрия) – 59,08 тона, калкан – 46,45 тона и попчета – 44,2 тона. Сравнявайки с предходната година, уловът на повечето гореизброени видове риба нараства, само уловът на сафрид и калкан бележи намаление, съответно с 6,6% и 11,5%.

През 2010 г. уловът във вътрешните водоеми е в размер на 1 001,7 тона, с 32,9% по-малко спрямо предходната година, като намаление се наблюдава при почти всички от най-разпространените видове риби.

Фигура VII.4.

Улов на риба и други водни организми във вътрешните водоеми за периода 2003-2010 г., тона

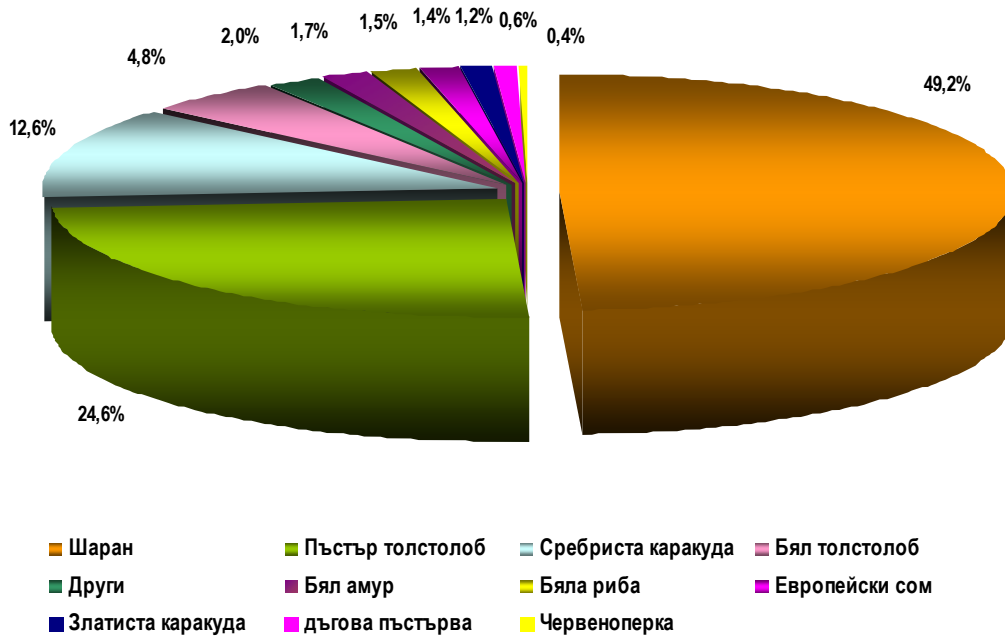
Източник: ИАРА

Най-значителен е уловът на шаран – 492,63 тона, който бележи спад с 37,8%. Следва уловът на пъстър толстолоб – 246,8 тона (-31,6%), сребриста каракуда – 125,9 тона (- 0,5%), бял толстолоб – 48,53 тона (- 47,2%) и бял амур – 16,75 тона (- 9,4%).

При бялата риба (сулка) и европейския сом е отчетено увеличение на улова спрямо предходната година, съответно до 14,87 тона (+31,6%) и 14,14 тона (+1%). Уловът на езерен рак във вътрешните водоеми нараства над два пъти в сравнение с 2009 г., но остава сравнително малък (1,62 тона).

Фигура VII.5.

Улов по видове риба и други водни организми във вътрешните водоеми през 2010 г., %

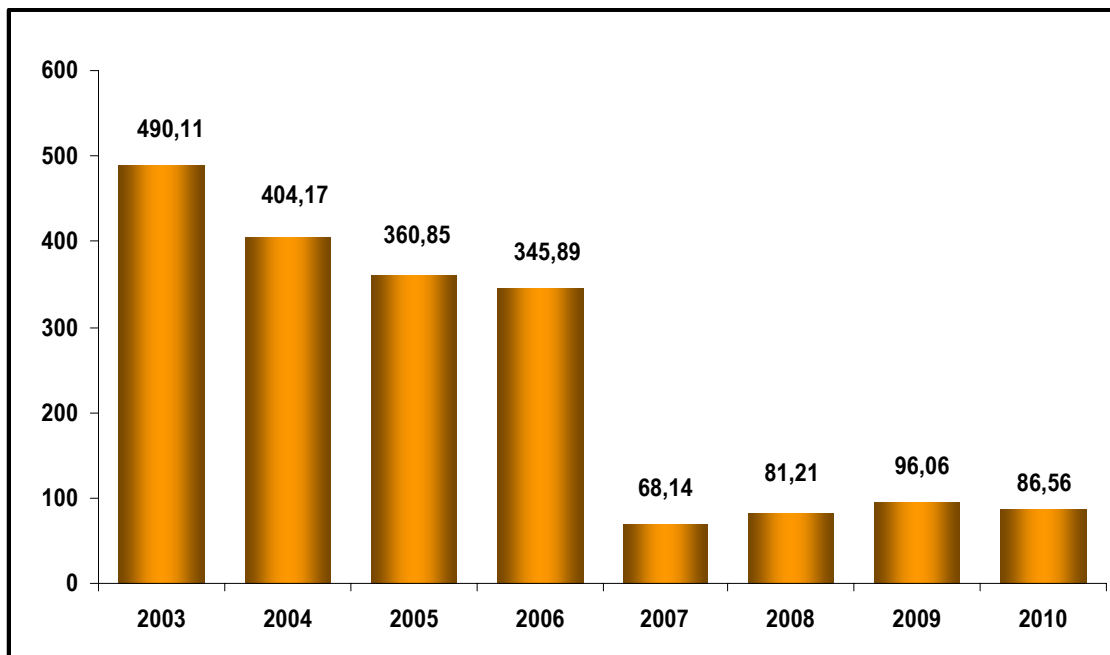

Източник: ИАРА

За разлика от отчетеното през предходните две години увеличение, през 2010 г. уловът в река Дунав намалява с 9,9% до 86,56 тона.

Фигура VII.6.

Улов на риба и други водни организми в р. Дунав за периода 2003 - 2010 г., тона

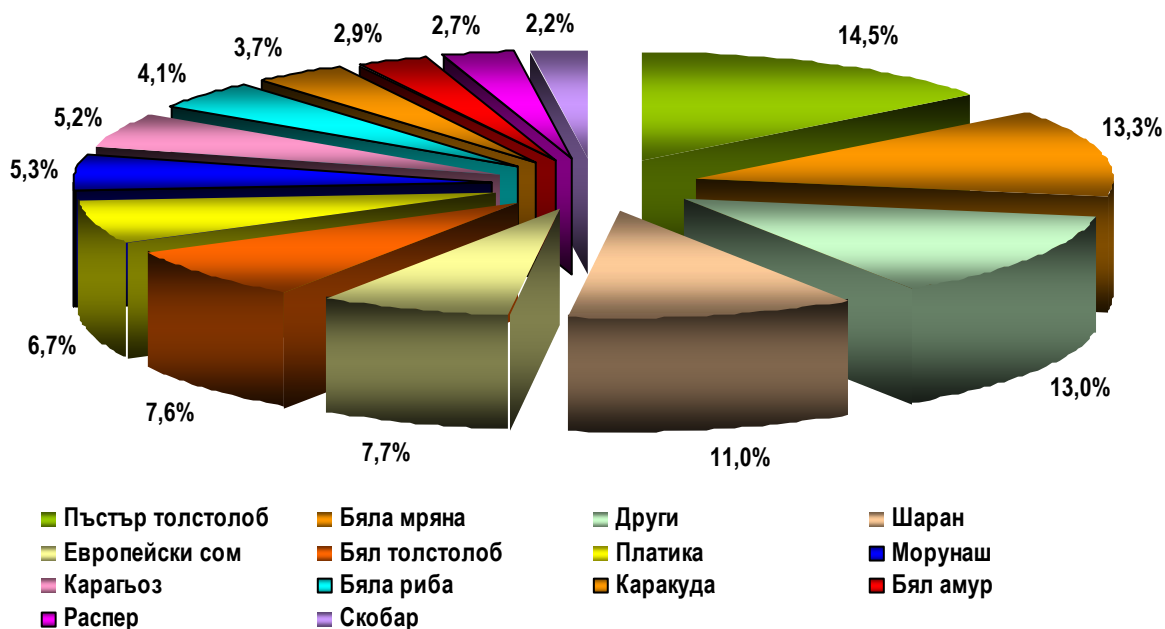

Източник: ИАРА

Традиционно, в река Дунав най-големи са уловените количества на пъстър толстолоб – 12,59 тона, бяла мряна – 11,49 тона, шаран – 9,54 тона, европейски сом – 6,64 тона, бял толстолоб – 6,57 тона, платика – 5,85 тона и сребриста каракуда – 3,19 тона.

Фигура VII.7.

Улов по видове риба и други водни организми в р. Дунав през 2010 г.

Източник: ИАРА

Таблица VII.2.

Улов на риба и други водни организми от водоеми за стопански риболов през 2010 г.

№ по ред	Общоприети и местни наименования и научно наименование /на латински/	Количество (тона)		
		Черно море	Дунав	Вътрешни водоеми
А. Сладководни риби				
Сем. Есетрови /Acipenseridae/				
1	Чира / <i>Acipenser ruthenus</i> /		0,28	
Сем. Пъстървови /Salmonidae/				
2	Речна /балканска/ пъстърва / <i>Salmo trutta fario</i> /			0,07
3	Дъгова пъстърва / <i>Oncorhynchus mykiss</i> /			6,13
	Дунавска пъстърва / <i>Hucho hucho</i> /		0,01	
4	Сивен / <i>Salvelinus fontinalis</i> /			0,04
Сем. Корегонусови /Coregonidae/				
5	Чудски сиг / <i>Coregonus lavaretus</i> /			
6	Пелед / <i>Coregonus peled</i> /			
Сем. Щукови /Esocidae/				
7	Щука / <i>Esox lucius</i> /		2,21	5,41
Сем. Шаранови /Cyprinidae/				
8	Бабушка / <i>Rutilus rutilus</i> /		0,12	0,40
9	Речен кефал / <i>Leuciscus cephalus</i> /		0,19	0,72

10	Мъздруга / <i>Leuciscus idus</i> /		0,27	
11	Червеноперка / <i>Scardinius erythrophthalmus</i> /		0,36	3,97
12	Распер / <i>Aspius aspius</i> /		2,31	0,96
13	Лин / <i>Tinca tinca</i> /			0,48
14	Брияна /облез, уклеј/ / <i>Chalcalburnus chalcoides</i> /		1,28	0,28
15	Уклеј / <i>Alburnus alburnus</i> /		2,57	2,99
16	Платика / <i>Abramis brama</i> /		5,85	2,59
17	Косат / <i>Abramis sp.</i> /		0,08	
18	Морунаш / <i>Vimba vimba</i> /		4,61	0,42
19	Маришки морунаш (карабальк) / <i>Vimba melanops</i> /		0,00	0,01
20	Сабица / <i>Pelecus cultratus</i> /		0,03	
21	Скобар / <i>Chondrostoma nasus</i> /		1,93	0,00
22	Бяла мряна / <i>Barbus barbus</i> /		11,49	0,01
23	Черна /балканска/ мряна / <i>Barbus meridionalis petenyi</i> /			0,01
24	Маришка мряна / <i>Barbus cyclolepis</i> /		0,01	
25	Шаран / <i>Cyprinus carpio</i> /		9,54	492,63
26	Златиста каракуда / <i>Carassius carassius</i> /		0,01	12,49
27	Сребриста каракуда / <i>Carassius auratus</i> /		3,19	125,94
28	Бял толстолоб / <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> /		6,57	48,53
29	Пъстър толстолоб / <i>Aristichthys nobilis</i> /		12,59	246,77
30	Бял амур / <i>Ctenopharingodon idella</i> /		2,53	16,75
31	Черен амур / <i>Mylopharingodon piceus</i> /			0,14
	Сем. Сомови /<i>Siluridae</i>/			
32	Европейски сом / <i>Sillurus glanis</i> /		6,64	14,14
	Сем. Американски сомове /<i>Ictaluridae</i>/			
33	Канален /американски/ сом / <i>Ictalurus punctatus</i> /			0,54
	Сем. Трескови /<i>Gadidae</i>/			
34	Михалца / <i>Lota lota</i> /		0,56	
	Сем. Костурови /<i>Percidae</i>/			
35	Бяла риба /сулка/ / <i>Sander lucioperca/Stizostedion lucioperca</i> /		3,58	14,87
36	Речен костур / <i>Perca fluviatilis</i> /		0,07	1,73
37	Голяма вретенарка / <i>Zingel zingel</i> /		0,00	
	Сем.Буфалови /<i>Catostomidae</i>/			
38	Буфало / <i>Ictiobus</i> /			0,12
Б. Проходни риби				
	Сем. Есетрови /<i>Acipenseridae</i>/			
39	Моруна / <i>Huso huso</i> /		0,79	
40	Пъструга / <i>Acipenser stellatus</i> /		0,02	
41	Руска есетра / <i>Acipenser gueldenstaedti</i> /		0,02	
	Сем. Речни змиорки /<i>Anguillidae</i>/			
42	Европейска речна змиорка / <i>Anguilla anguilla</i> /			
	Сем. Селдови /<i>Clupeidae</i>/			
43	Карагъоз, дунавска скумрия / <i>Caspialosa pontica/Alosa pontica</i> /	59,08	4,49	
В. Морски риби				
	Сем. Бодливи акули /<i>Squalidae</i>/			
44	Черноморска бодлива акула / <i>Squalus acanthias</i> /	77,16		
	Сем. Селдови /<i>Clupeidae</i>/			
45	Сардина / <i>Sardina pilchardus</i> /	8,04		
46	Цаца /копърка, трицона, шпрот/ / <i>Sprattus sprattus sulinus</i> /	4 041,38		
	Сем. Хамсиеви /<i>Engraulidae</i>/			
47	Хамсия / <i>Engraulis encrasicolus ponticus</i> /	64,73		
	Сем. Зарганови /<i>Belonidae</i>/			

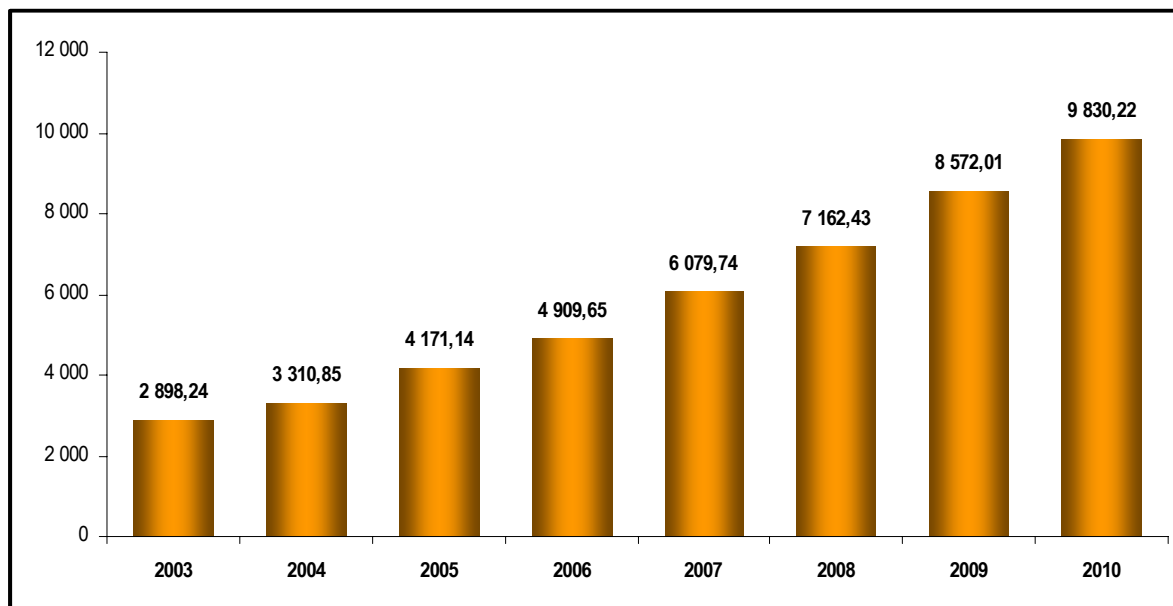
48	Заргон / <i>Belone belone</i> /	3,71		
	Сем. Трескови /Gadidae/			
49	Галя, морски налим / <i>Gaidropsarus mediterraneus</i> /			
50	Черноморски меджид / <i>Merlangius merlangus euxinus</i> /	14,67		
	Сем. Кефалови /Mugilidae/			
51	Морски кефал / <i>Mugil cephalus</i> /	18,73		
52	Кефал пелингас / <i>Mugil soiyu</i> /	0,33		
53	Платерина / <i>Liza aurata</i> /	1,83		
54	Илария / <i>Liza saliens</i> /	8,76		
	Сем. Атеринови /Atherinidae/			
55	Атерина / <i>Atherina spp.</i> /	27,07		
	Сем. Морски костури /Serranidae/			
56	Лаврак / <i>Dicentrachus labrax/Morone labrax</i> /			
	Сем. Леферови /Pomatomidae/			
57	Лефер / <i>Pomatomus saltatrix</i> /	63,49		
	Сем. Сафридови /Carangidae/			
58	Сафрид / <i>Trachurus mediterraneus ponticus</i> /	165,27		
	Сем. Смаридови /Centranchidae/			
59	Смарид / <i>Spicara spp.</i> /	1,29		
	Сем. Барбунови /Mullidae/			
60	Барбуня / <i>Mullus barbatus ponticus</i> /	72,40		
61	Барбуня / <i>Mullus surmuletus</i> /	38,25		
	Сем. Скумриеви /Scombridae/			
62	Черноморска скумрия / <i>Scomber scombrus</i> /	0,19		
63	Паламуд / <i>Sarda sarda</i> /	16,31		
64	Сем. Попчета /Gobiidae/	44,24		
	Сем. Калканови /Scophthalmidae/			
65	Калкан / <i>Psetta maxima</i> /	46,45		
	Сем. Писиеви /Pleuronectidae/			
66	Писия / <i>Platichthys flesus luscus</i> /	0,12		
67	Морски език / <i>Solea nasuta</i> /	0,17		
	сем. Морски лисици /RAJIDAE/			
68	Морска лисица / <i>Raja clavata</i> /	72,21		
	сем. Морски дяволи /Lophiidae/			
69	Морски дявол / <i>Lophius piscatorius</i> /	0,25		
	сем. Морски котки /dasyatidae/			
70	Морска котка / <i>Dasyatis pastinaca</i> /	6,72		
Г. Водни животни				
	Клас земноводни /Amphibia/			
71	Голяма водна жаба / <i>Rana ridibunda</i> /			
	Клас Ракообразни /Crustacea/			
72	Обикновени скариди / <i>Leander spp.</i> /	1,44		
73	Пясъчна скарида / <i>Crangon sp.</i> /	0,02		
74	Езерен рак / <i>Astacus leptodactylus</i> /			1,62
	Пагур / <i>Eriphia verrucosa</i> /	0,02		
	Клас Миди /Bivalvia/			
75	Черна морска мида / <i>Mytilus galloprovincialis</i> /	0,26		
76	Бяла пясъчна мида	0,11		
77	Рапани / <i>Rapana spp.</i> /	4 830,91		
78	Други	0,29	2,36	0,96
ОБЩО:		9 685,88	86,56	1 001,71

Източник: ИАРА

През 2010 г. се запазва тенденцията на нарастване на аквакултурното производство в специализираните рибовъдни стопанства. Произведени са 9 830,22 тона риба и други водни организми, с 14,7% повече спрямо предходната година.

Фигура VII.8.

Производство на риба и други организми за периода 2003 – 2010 г., тона

Източник: ИАРА

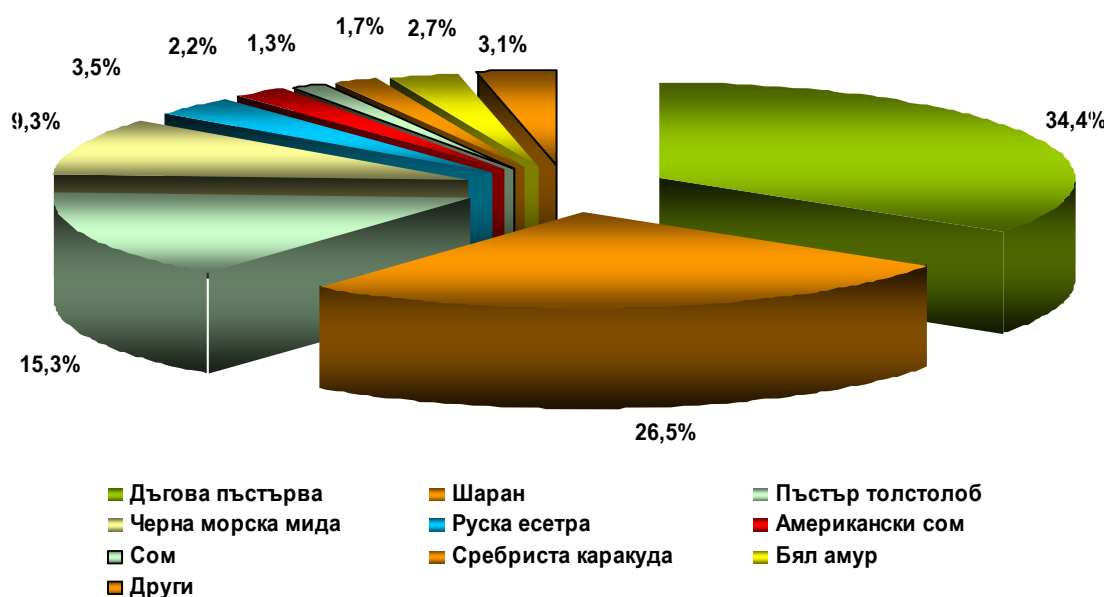
Производството на дъгова пъстърва, шаран и пъстър толстолоб заемат обикновено най-голям относителен дял от аквакултурното производство в страната. През 2010 г. произведените количества дъгова пъстърва и толстолоб нарастват, съответно със 17,4% и 52,9%, а това на шарана намалява с 6,7%.

Есетровите риби са ценни и търсени видове на пазара както заради добивания от тях хайвер, така и заради деликатесните качества на месото им. През 2010 г. производството на есетрови риби е нараснало многократно в сравнение с предходната година, като в по-големи количества са произведени руска есетра (343,6 тона) и моруна (115,07 тона), а в по-малки чига (1,05 тона).

От морските аквакултури основният вид отглеждан в крайбрежните акватории на страната е черната морска мида. През 2010 г. нейното производство в специализираните стопанства достига 911,84 тона, с 12,2% повече спрямо 2009 г.

Фигура VII.9.

Производство по видове риба и други водни организми през 2010 г., %

Източник: ИАРА

2. Потребление на риба и рибни продукти от домакинствата

През 2010 г. годишното потребление на риба и рибни продукти от домакинствата нараства с 10,4% в сравнение с предходната година и възлиза на 5,3 кг средно на лице. Това количество е определено на база извършеното наблюдение на домакинствата и данните не включват количествата, консумирани в заведенията за обществено хранене.

Таблица VII.2.

Потребление на риба и рибни продукти средно на лице от домакинство, кг

Продукти	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Риба и рибни продукти	4,3	4,6	4,8	5,3

Източник: НСИ

3. Внос и износ на риба и рибни продукти

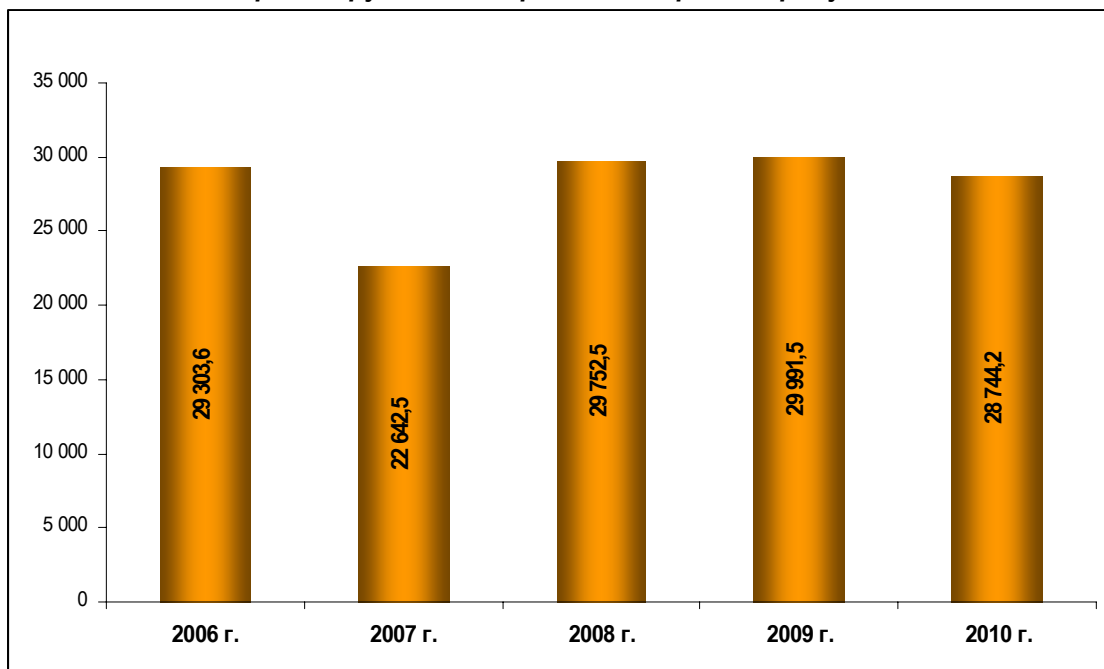
Внос

По предварителни данни на НСИ, през 2010 г. общият внос на риба и рибни продукти в България е намалял с 4,2 % в сравнение с предходната година до 28 744,2 тона. Общата стойност на вноса е в размер на 60 158,4 хил. щ. д. (+ 4,1%).

През 2010 г. продължава тенденцията на увеличение на вноса на риба и рибни продукти от държавите-членки на ЕС. Доставките от ЕС са нараснали с 15,6% спрямо предходната година до 13 850,7 тона, което представлява 51,8 % от общия внос (при 42,3% през 2009 г.). Вносът е основно от Испания, Гърция, Румъния, Полша, Обединеното кралство, Литва и Франция.

Фигура VII.10.

Внос на риба, други водни организми и рибни продукти, тона

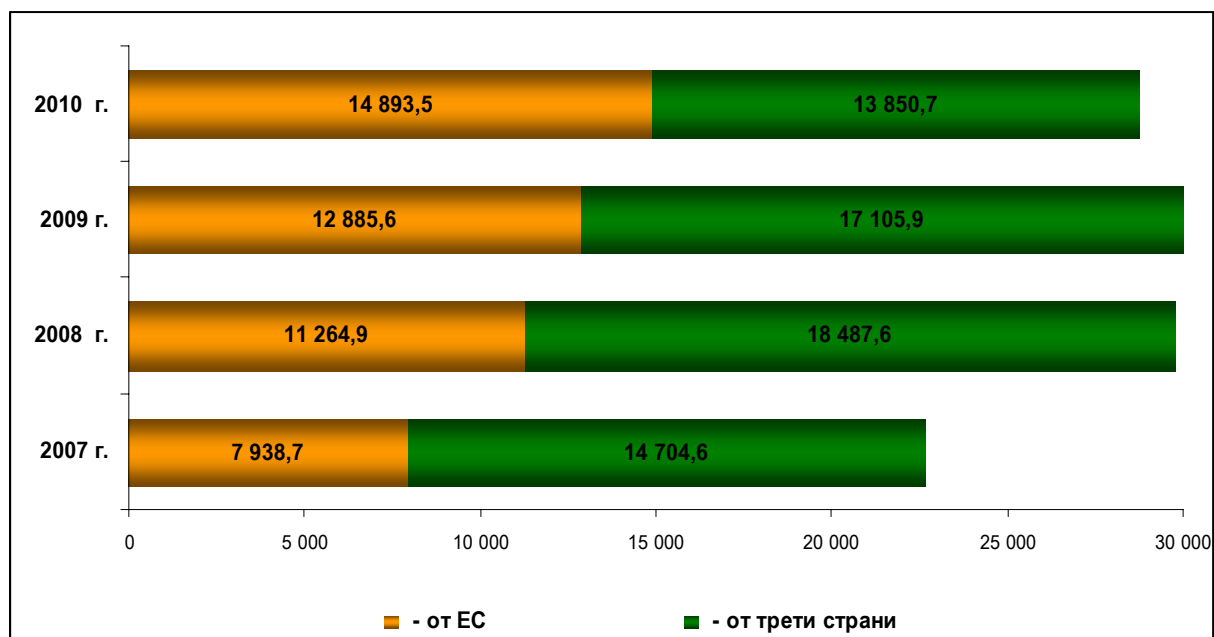

Източник: НСИ

Вносът на риба и рибни продукти от трети страни е намалял с 19% спрямо 2009 г. до 14 893,5 тона. Традиционни контрагенти на страната са Виетнам, Канада, Норвегия, Китай, САЩ, Аржентина, Турция, Мароко, Индонезия и Тайланд.

Фигура VII.11.

Внос на риба и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Източник: НСИ

По видове продукти, структурата на вноса през 2010 г. включва 26 443,6 тона риба, ракообразни и мекотели и 2 300,6 тона - рибни продукти (готови храни и консерви от риба, хайвер, консервирани ракообразни и мекотели).

Таблица VII.3.

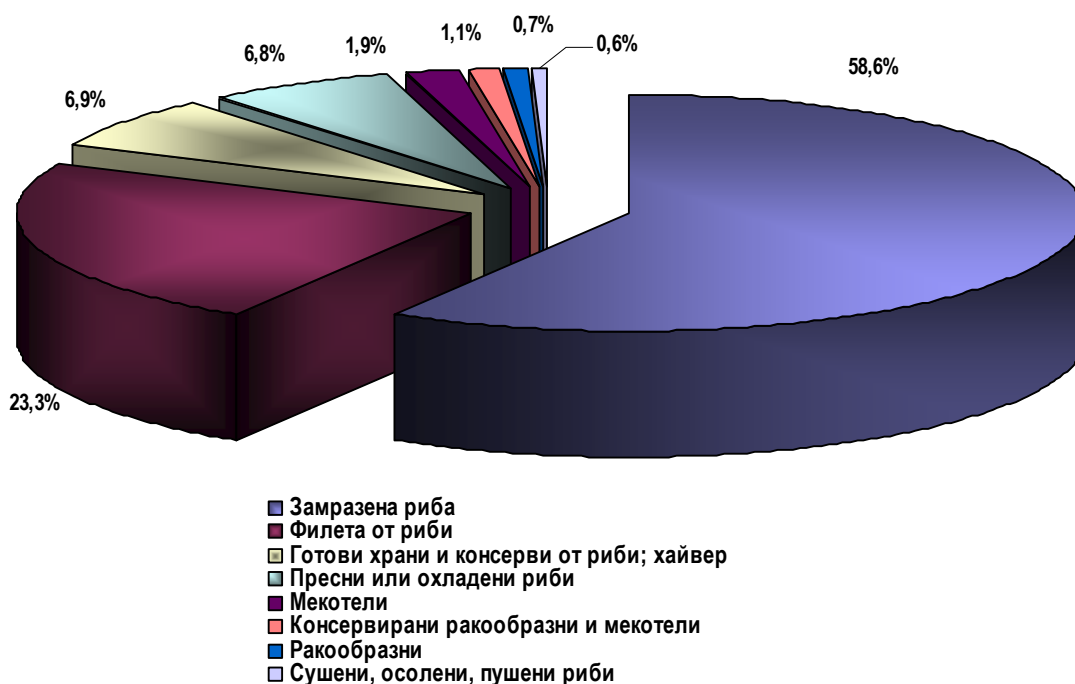
Внос на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2009 г.			2010 г.		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена
	(тона)	(хил. щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(хил. щ. д.)	(щ. д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти - общо	29 991,5	57 819,5	1 927,9	28 744,2	60 158,4	2 092,9
Риби, филета, ракообразни, мекотели	27 575,1	49 062	1 779	26 443,6	51 814	1 959
Живи риби - сладководни и морски	1,7	9	5 146	0,4	3,1	7 758
Риби - пресни или охладени	2 097,3	8 889	4 238	1 942,8	10 993	5 659
Риби - замразени	19 407,6	23 924	1 233	16 844,4	21 257	1 262
Филета и друга меса от риби – пресни, охладени или замразени	5 220,6	11 432	2 190	6 705,5	14 380	2 145
Риби - сушени, осолени, пушени	97,7	1 220	12 491	177,3	1 528	8 618
Ракообразни	294,5	1 622	5 507	215,1	1 557	7 238
Мекотели	455,7	1 967	4 315	558,1	2 095	3 755
Рибни продукти	2 416,4	8 757	3 624	2 300,6	8 344	3 627
Готови храни и консерви от риби; хайвер	2 107,0	7 165	3 401	1 981,3	6 597	3 330
Консервирани ракообразни и мекотели	309,4	1 592	5 145	319,3	1 747	5 471

Източник: НСИ

Фигура VII.12.

Структура на вноса на риба и рибни продукти през 2010 г., %

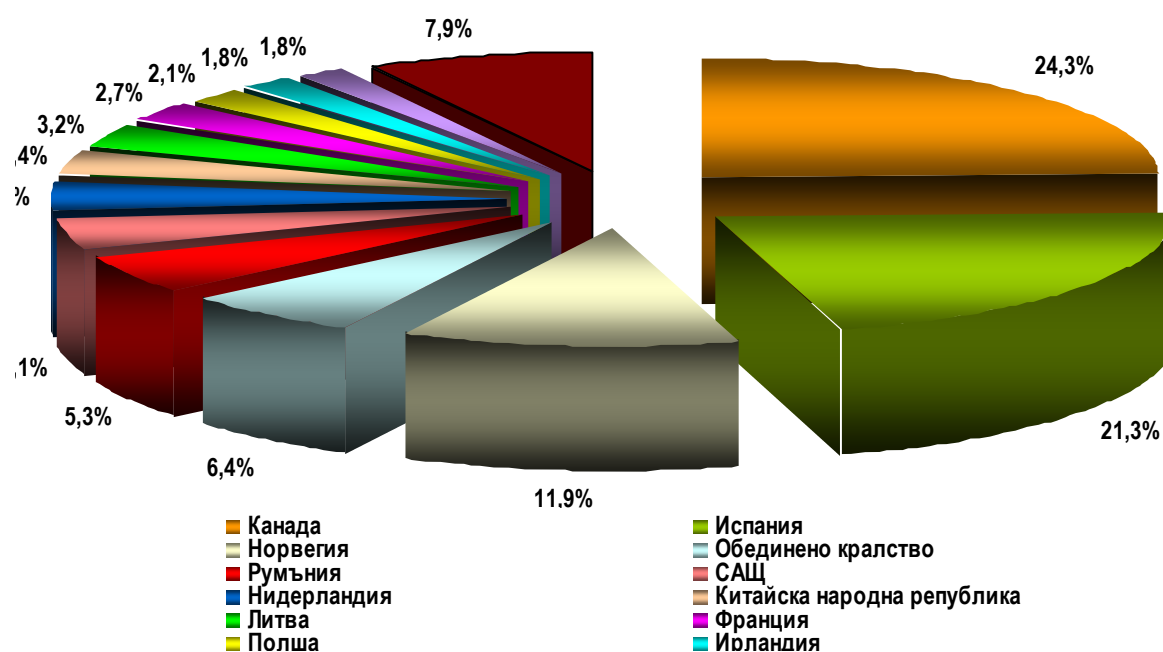
Източник: НСИ

Традиционно, най-голям дял в структурата на общия внос на риба и рибни продукти заема този на замразената риба – над 58%. През годината са внесени 16 844,4 тона замразена риба (с изключение на филета), което е с 13,2% по-малко спрямо 2009 г. Средната вносна цена на замразената риба е нараснала с 2,4% до 1 262 щ. д./тон. Най-голям внос е осъществен от Испания (3 873 тона), Канада (3 385 тона), Норвегия (1 603 тона), Полша (1 013 тона), Румъния (747 тона) и САЩ (613 тона).

Около 80% от внесената през 2010 г. замразена риба е скумрия – 13 391 тона, със 7,5% по-малко в сравнение с предходната година. Най-голям внос на замразена скумрия е осъществен от Канада (3 257 тона), Испания (2 851 тона), Норвегия (1 600 тона), Обединено кралство (858 тона) и Румъния (715 тона).

Фигура VII.13.

Структура на вноса на замразена скумрия през 2010 г. по страни, %

Сравнително голям е и вносът на замразени мерлузи – 192 тона, херинги - 512 тона, сардини, сардинели, шпрот, трициона, цаца – 706 тона и сафриди – 101 тона.

През 2010 г. вносът на прясна или охладена риба е намалял със 7,4% в сравнение с предходната година до 1 942,8 тона, на обща стойност 10 993 хил. щ. д. По видове риба, най-значителен е вносът на: пъстърви – 914 тона, лавраци – 290 тона, кралски каракуди – 240 тона и скумрии – 181 тона.

Съществено количество прясна или охладена риба е внесено от Гърция (963 тона), Нидерландия (313 тона), Румъния (119 тона), Турция – (113 тона), Чехия (111 тона) и Испания (105 тона).

През 2010 г. вносът на филета и други меса от риба (пресни, охладени или замразени) е нараснал с около 28%, достигайки 6 705,5 тона. Най-големи количества са внесени от Виетнам - 3 589 тона и Китай – 506 тона; следвани от Румъния – 423 тона, Литва – 329 тона, Аржентина –

295 тона и Турция – 293 тона. Средната вносна цена на тези продукти е намаляла с около 2% спрямо предходната година до 2 145 щ. д./тон.

Общият внос на преработени рибни продукти през 2010 г. е в размер на 2 300,6 тона, с около 5% по-малко спрямо 2009 г. Това е в резултат от спада на внесените количества готови храни и консерви от риби (с 4,8%, до 1 981,3 тона), докато вносът на консервирани ракообразни и мекотели бележи увеличение с 3,2% до 319,4 тона.

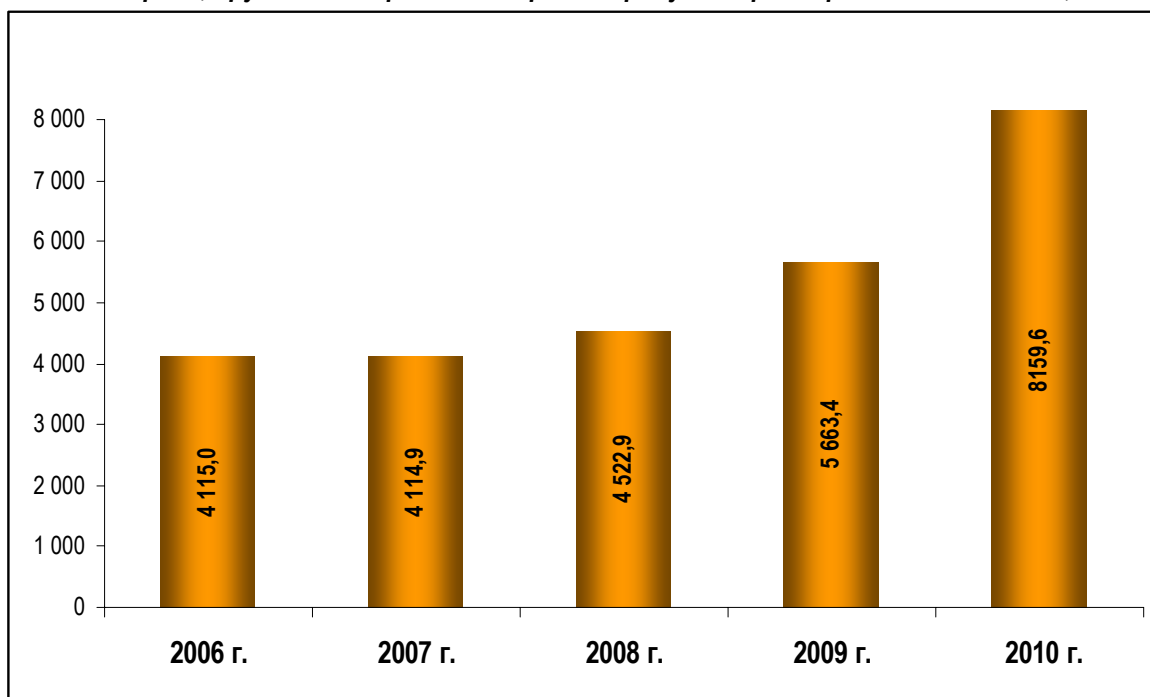
Вносът на готови храни и консерви от риби е намалял с 6% спрямо 2009% и възлиза на 1 981,3 тона. По-големи количества преработени рибни продукти са доставени от Литва (528 тона), Германия (197 тона), Индонезия (220 тона), Полша (136 тона) Тайланд (122 тона) и Чехия (107 тона) и др.

Износ

По предварителни данни, общият износ на риба, водни организми и рибни продукти, осъществен през 2010 г. е в размер на 8 159,6 тона, с 44,1% повече спрямо предходната година, което се обяснява с по-големия улов през годината. Поради по-високите експортни цени, стойността на изнесената рибна продукция е нараснала още по-значително - с около 67%, до 28 108 хил. щ. д..

Фигура VII.14.

Износ на риба, други водни организми и рибни продукти през периода 2006 – 2010 г., тона

Източник: НСИ

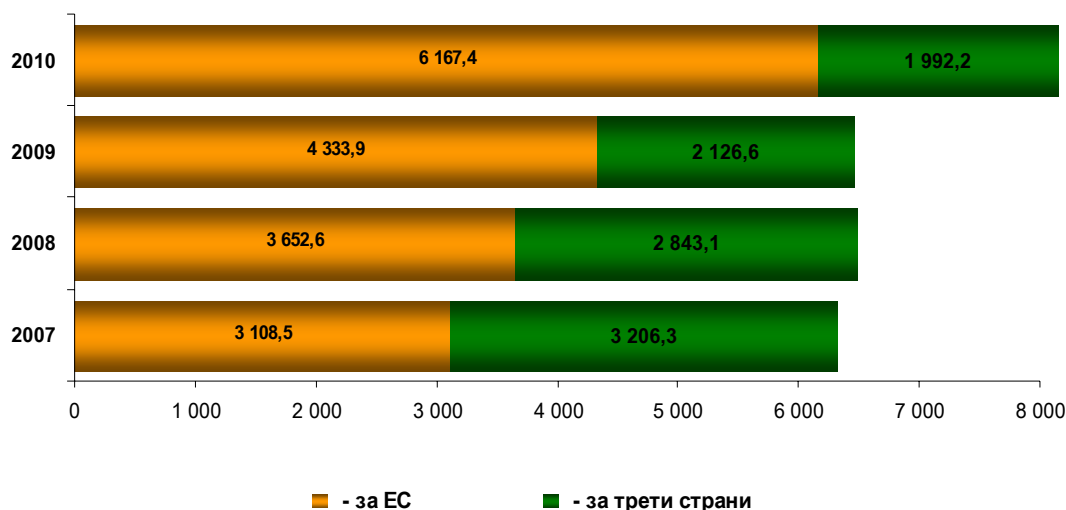
Продължава наблюдаваната през последните години тенденция на нарастване на износа за държавите-членки на ЕС за сметка на намаление на този за трети страни.

През 2010 г. изпращанията за ЕС са нараснали с 42,3% до 6 167,4 т, което представлява 76% от общия износ на риба и рибни продукти за годината. Основни направления са Румъния, Обединеното кралство, Гърция, Полша, Франция, Швеция и др.

Обемът на износа за трети страни е намалял с около 6% спрямо предходната година до 1 992,2 тона. По-съществени количества са изнесени за Република Корея, Албания, Япония, Сърбия, САЩ, Македония и Руска Федерация.

Фигура VII.15.
Износ на риба, др. водни организми и рибни продукти от ЕС и трети страни, тона

Структурата на износа през 2010 г. включва: 7 332,8 тона риба, ракообразни и мекотели (прясна, охладена, замразена, пушена, осолена, филета от риба) и 826,8 тона преработени рибни продукти – готови храни и консерви от риба, в т.ч. хайвер, консервирани ракообразни и мекотели. Наблюдава се увеличение на износа на всички видове риба и рибни продукти (от 6,6% до над четири пъти), с изключение на сушени, осолени и пушени риби и замразените, при които се отчита намаление.

Таблица VII.4.

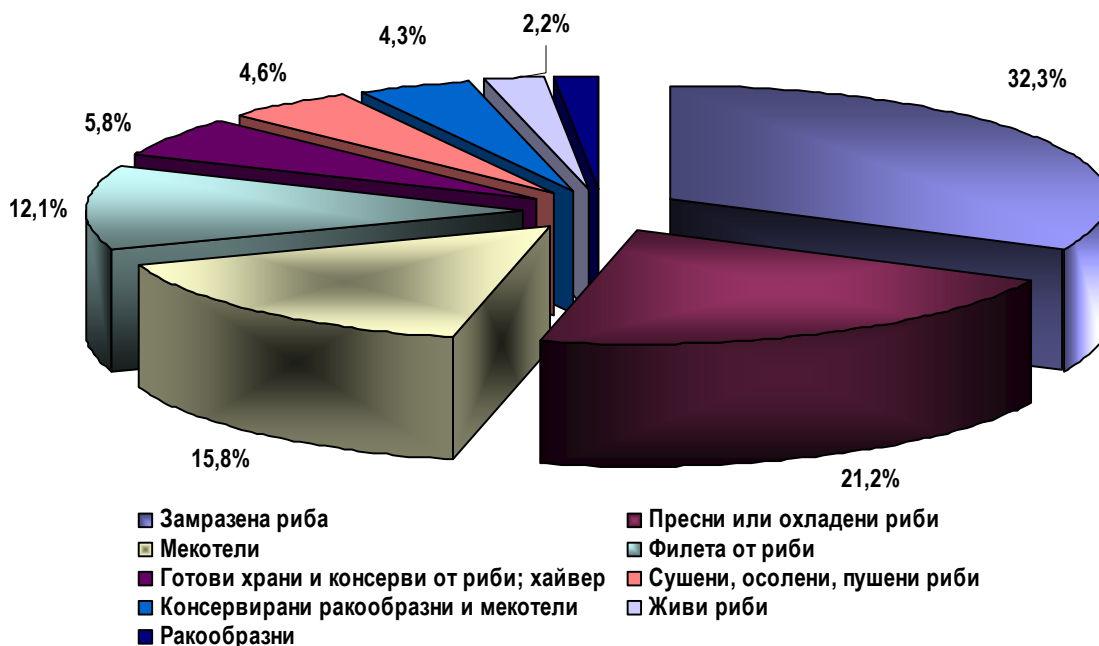
Износ на риба, други водни организми и рибни продукти

Продукти	2009			2010*		
	количество	стойност	ср. цена	количество	стойност	ср. цена
	(тона)	(хил.щ. д.)	(щ. д./тон)	(тона)	(хил.щ. д.)	(щ. д./тон)
Риба, др. водни организми и рибни продукти - общо	5 663,4	16 783,7	2 963,5	8 159,6	28 108	3 445
Риби, филета, ракообразни, мекотели	5 256,2	14 719,7	2 800,0	7 332,8	24 475	3 338
Живи риби - сладководни и морски	31,1	89	2 846	180,9	481	2 661
Риби - пресни или охладени	523,2	2 001	3 691	1 731,5	6 858	3 961
Риби - замразени	2 671,4	3 947	1 522	2 638,5	4 674	1 771
Филета и други меса от риби	435,5	2 065	4 742	986,2	4 975	5 045
Риби - сушени, осолени, пушени	603,2	2 053	3 538	378,5	1 180	3 117
Ракообразни	10,7	59	5 538	131,1	361	2 756
Мекотели	981,2	4 506	4 593	1 286,1	5 946	4 623
Рибни продукти	407,2	2 064	5 065	826,8	3 633	4 394
Готови храни и консерви от риби; хайвер	75,3	377	5 013	472,9	1 499	3 170
Ракообразни и мекотели	331,9	1 687	5 071	353,9	2 134	6 029

Източник: НСИ

Традиционно износът на замразена риба заема най-голям дял в общия износ на риба и рибни продукти - 32,3% през 2010 г. Спрямо предходната година, обемът на износа е намалал незначително (с 1,2%) до 2 638,5 тона. Въпреки това, общата стойност на износа на замразена риба в доларово изражение бележи увеличение с 18,4% поради по-високата износна цена.

Фигура VII.16
Структура на износа на риба и рибни продукти през 2010 г.

Най-значителен е износът на замразена риба за Румъния – 2 152,9 тона (предимно сардини, шпрот, трицона или копърка, скумрии), което представлява около 82% от общия износ на замразена риба. От останалите страни, по-съществени са доставките за Полша - 192,4 тона, Обединено кралство – 98,08 тона, Сърбия – 59 тона, Русия – 35,3 тона и Молдова – 23,9 тона.

На второ място по обем е износът на прясна и охладена риба, който през 2010 г. се е увеличил над два пъти спрямо предходната година до 1 731,5 тона (или около 21,2% от общия износ на риба и рибни продукти). Общата стойност на износа на замразена риба за годината е 6 858 хил. щ. д, при средна износна цена 3 961 щ. д./т, с 16,3% по-висока в сравнение с 2009 г.

Увеличението на износа е в резултат на по-големия улов и производство през годината. По видове риби, изнасяни са главно пъстървови риби - 598 тона на средна експортна цена 4 331 щ. д./т и сардини, сардинели, шпрот, трицона и др. – 535,8 тона на средна износна цена 1 068,3 щ.д./т. Отново най-значителен износ на охладена риба е осъществен за Румъния – 1 205,9 тона. Сравнително големи количества са изнесени и за Гърция – 189,4 тона, Обединено кралство – 140,4 тона, Сърбия – 136,6 тона и Франция – 35 тона.

Износът на мекотели, с дял от 15,8% от общия износ на риба и рибни продукти, се нарежда на трето място в експортната структура през 2010 г. Изнесените количества са в размер на 1 286,1 тона, с 31,1 % повече спрямо предходната година в резултат на по-високия улов през годината. Значителен износ на мекотели през 2010 г. на по-високи експортни цени е осъществен

за Р Корея – 760,5 тона (на средна износна цена 4 146,9 щ. д./т), Япония – 395,1 тона (на средна цена 5 087,9 7 щ. д./т). Други дестинации, за които са насочени по-големи количества мекотели са САЩ – 86,1 тона, Румъния – 18,6 тона и Виетнам – 12,3 тона.

През 2010 г. износът на сушени, осолени, пушени или в саламура риби е намалял с 37,3% спрямо предходната година до 378,5 тона. Основен търговски партньор на страната за тези продукти остава Румъния с 300,5 тона. По-съществени количества са изнесени и за Италия – 30,7 тона, Гърция – 30 тона и Нидерландия – 5,8 тона.

Износът на живи риби е нараснал над четири пъти в сравнение с 2009 г., достигайки 180,9 тона. Най-големи количества и през 2010 г. са насочени към Румъния – 168,4 тона. Изнася се предимно шаран (164,1 тона).

През 2010 г. износът на рибни продукти (готови храни и консерви от риба, консервирани ракообразни и мекотели) е в размер на 826,8 тона, два пъти повече в сравнение с 2009 г. Износът на готови храни и консерви се е увеличил над пет пъти, а този на ракообразни и мекотели, приготвени или консервирани - с 6,6%. Основни направления за преработените рибни продукти са Гърция – 218,9 тона, Р Корея – 183 тона, Румъния – 181,4 тона, Япония – 155,8 тона и Македония – 39,3 тона.

Износът на хайвер от есетрови риби е нараснал значително в сравнение с 2009 г., достигайки 500 кг на средна цена от 415,6 щ. д./кг, като основен вносител остават САЩ.

4. Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство” (ОПРСР), финансирана от Европейския фонд за рибарство.

ИАРА е администрацията, която прилага Общата политика в областта на рибарството на Европейския съюз в Р България и е Управляващ орган на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” (2007-2013 г.).

Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство” (ОПРСР) е изготвена в съответствие с изискванията на Регламент на Съвета на ЕС № 1198/2006 за създаване на ЕФР и прилагащия Регламент на Европейската комисия № 498/2007 - двата основни документа на ЕС за прилагането на структурната политика в областта на рибарството за финансовия период 2007-2013 г.

ОПРСР е базирана на Националния стратегически план, който представя начина на прилагане на структурната политика на ЕС в България, като част от Общата политика в областта на рибарството и в изпълнение на приоритетите на ЕС, и описва начина, по който ЕФР ще допринесе за постигане на целите, чрез програмиране и финансово разпределение на помощта от ЕФР по приоритетни оси.

Главна стратегическа цел на ОПРСР (2007-2013) е превръщането на сектора в конкурентоспособен, модерен и динамичен, базиран на устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата, както и към подобряване качеството на живот в рибарските области. За постигане на стратегическата визия, Оперативната програма има четири основни цели: да се осигури конкурентоспособност и устойчивост на рибарския сектор; да се развие пазара на продуктите от риболов и аквакултурно производство; да се подкрепи устойчивото развитие на рибарските области и да се подобри качеството на живот в тях.

За постигане на целите на ОПРСР (2007-2013) са разработени пет приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1 - Мерки за приспособяване на българския риболовен флот;

- Приоритетна ос 2 - Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура;
- Приоритетна ос 3 - Мерки от общ интерес;
- Приоритетна ос 4 - Устойчиво развитие на рибарските области;
- Приоритетна ос 5 - Техническа помощ.

През 2010 г. се достигна до финализиране изготвянето на цялата нормативна уредба, както и разработването на процедурите, свързани с прилагането на всичките 19 мерки от Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” (2007-2013 г.).

През 2010 г. са отворени за прием мерки по всички приоритетни оси на Програмата, като актуалните процедури, по които може да се кандидатства, са вече 10.

ОПРСР има общ бюджет от 106 679 611 евро, от които 80 009 708 евро (75%) финансиране от ЕФР (75%) и 26 669 903 евро (25%) национално съфинансиране.

Общ напредък по ОПРСР към декември 2010 г.

Кумулативният физически напредък в изпълнението на ОПРСР към декември 2010 г. може да се обобщи, както следва:

- Общ брой регистрирани проекти: 121 бр.;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 44 бр. (от тях 19 подписани договора с частни бенефициенти);
- Общ брой изплатени проекти: 18 бр.;
- Общо договорирани средства: 9 509 437 евро (8,91%);
- Общо изплатени средства: 3 859 031 евро (3,61%).

Физически напредък в изпълнението на ОПРСР през 2010 г.:

- Общ брой регистрирани проекти: 55 бр.;
- Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 25 бр.;
- Общ брой изплатени проекти: 14 бр.;
- Общо договорирани средства: 6 480 912 евро (6,07 %);
- Общо изплатени средства: 3 677 839 евро (3,44%).

Таблица VII.5.

Финансово изпълнение на ОПРСР за периода 2007 - 2010 г.

Мярка по ОПРСР	Брой сключени договори	Стойност на сключените договори в евро	Стойност на извършените плащания в евро
Мярка 1.3. „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”	2	30 324	4 907
Мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата”	16	5 786 685	598 620
Мярка 2.6. „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура”	1	159 022	0
Мярка 2.7 „Финансов инженеринг”	1	3 067 751	3 067 751
Мярка 5.1 „Техническа помощ”	24	465 655	187 753
Общо:	44	9 509 437	3 859 031

Източник: ИАРА

От общо регистрирани 121 проектни предложения от одобрението на Оперативната програма на 14.12.2007 г., близо половината са регистрирани през 2010 г. В рамките на второто полугодие на 2010 г. са завършени и първите 3 инвестиционни проекта по Оперативната програма. Към 31 декември 2010 г. договорените средства са достигнали 8,91%, а изплатените средства - 3,61%.

През 2010 г. са изплатени 95% от общата стойност на изплатената безвъзмездна финансова помощ за периода 2007 – 2010 г. За същия период броят на отворените за прием на проектни предложения мерки се увеличава от 4 на 10, като Мярка 3.1. „Колективни дейности” и Мярка 3.4. „Развитие на нови пазари и промоционални кампании” са отворени за прием на проектни предложения по-рано от предварително посочения период.

През 2010 г. е отбелязан напредък по отношение прилагането на Приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области” в България. През м. юни 2010 г. стартира дейността на Националната рибарска мрежа, която ще подпомага Местните инициативни рибарски групи (МИРГ), за устойчиво развитие на рибарските области. При изпълнението на приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области” в България вече има три Местни инициативни рибарски групи с одобрени стратегии за местно развитие, които се изпълняват на базата на публично-частно партньорство: МИРГ Шабла-Каварна Балчик, МИРГ Главиница –Тутракан-Сливо поле, МИРГ Девин-Доспат-Батак.

През месец декември 2010 г. към ЕК е изпратено първото заявление за междинно плащане по ОПРСР. С ПМС № 131 от 2 юли 2010 г. функциите на Одитен орган по ОПРСР са прехвърлени от МЗХ към Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС” (ИА ОСЕС), с което е изпълнена препоръка на ЕК за осигуряването на функционална независимост на органите, свързани с прилагането на Оперативната програма.

През 2010 г. е финализиран процесът на изготвяне на подзаконовата нормативна уредба за прилагане на всички мерки от Оперативната програма. Изготвени са и процедури по всички мерки от Оперативната програма. В периода 06-12.10.2010 г. е проведена писмена съгласувателна процедура на Комитета за наблюдение на ОПРСР, по предложение за изменение на Програмата, във връзка с първата нотификация на ОПРСР, която касае главно включването на текст за новия Одитен орган.

През 2010 г. е изградена и връзката между отделните информационни системи на различните административни структури, участващи в прилагането на Оперативната програма,

както и е осигурена връзка с ИСУН (Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС), с цел постигане на по-голяма координация между дейността на структурите, ангажирани в прилагането на ОПРСР и органите, прилагащи Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) на ЕС в България.

При реализирането и управлението на ОПРСР през 2010 г. е констатирано затруднение в осигуряването на регламентирания размер частно съфинансиране от страна на кандидатите за безвъзмездна финансова помощ, което води до невъзможност част от тях да пристъпят към реализиране на своите проекти. С оглед подпомагането на кандидатите за безвъзмездна финансова помощ в тази насока, Управителния орган (УО) инициира съвместно с Българска банка за развитие, в рамките на която е създаден Националният гаранционен фонд, създаването на гаранционната схема, която да улесни достъпа до финансиране за малки и средни предприятия (МСП) от сектор „Рибарство“, като компенсира липсата на история или достатъчно обезпечение при кандидатстване за кредит, както и да намали риска, поеман от търговските банки в страната, кредитиращи МСП. Със сключеното на 7 декември 2010 г. споразумение за осъществяване на гаранционна дейност по ОПРСР между УО на ОПРСР и Българската банка за развитие е финализиран процесът на стартиране прилагането на гаранционната схема.

На 14.10.2010 г. е утвърден документът „Описание на системата за управление и контрол на ОПРСР“. На 01 ноември 2010 г. ИА ОСЕС излиза с мнение за съответствието на системите за управление и контрол на ОПРСР, съгласно което те съответстват на изискванията на Регламент 1198/2006 и Регламент 498/2007. Съгласно изготвения през ноември 2010 г. доклад за оценка на съответствието на системите за управление и контрол на ОПРСР Одитният орган не констатира препоръки за коригиращи действия към органите, свързани с прилагането на Оперативната програма. На 22 декември 2010 г. е получена положителна оценка на съответствието от страна на Генерална дирекция „Морски въпроси и рибарство“ на ЕК.

Изпълнение на ОПРСР за периода 01.01.2011 - 30.06.2011 г.

През отчетния период са отворени още шест мерки от ОПРСР:

- Мярка 1.4. „Дребномащабен крайбрежен риболов“
- Мярка 1.5. „Социално-икономически компенсации за управлението на флота“;
- Мярка 2.2. „Акваекологични мерки“;
- Мярка 2.5. „Риболов във вътрешни водоеми“;
- Мярка 3.2 „Мерки, предназначени за опазване и развитие на водната фауна и флора“;
- Мярка 3.6. „Пренасочване на риболовни кораби към дейности извън риболова“;
- Физическият напредък в изпълнението на ОПРСР за периода 01.01.2011 - 30.06.2011 г. може да се обобщи, както следва:
  - Общ брой регистрирани проекти: 26
  - Общ брой подписани договори/одобрени проекти: 15
  - Общо договорирани средства: 29 170 997,24 лв. (13,98%)
  - Общо изплатени средства: 3 483 599,02 лв. (1,67%)
  - Общ брой одобрени Местни инициативни рибарски групи: 3

Кратка оценка на ефективността от усвояването на средствата от Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“:

В резултат от прилагането на ОПРСР в сферата на аквакултурите се наблюдава:

- Увеличаване на годишното производство на продукти от аквакултура;
- Развитие на морската аквакултура;
- Обезпечаване на устойчиво и ускорено развитие на сладководните и морските аквакултури;
- Подобряване на доходността на фирмите, работещи в сектор “аквакултура” чрез интензификация на съществуващата производствена база посредством внедряване на модерни технологии, методи и средства за производство и чрез изграждане на нови интензивни стопанства, включително на садкови ферми, за пълноценно и ефективно ползване на наличния язовирен и друг воден фонд;
- Опазване на околната среда и запазване на добри екологични показатели;
- Увеличаване на годишното производство и разширяване видовото разнообразие и асортимента на предлаганите на пазара риба и рибни продукти, чрез повишаване дела на ценните и деликатесни видове риба.

5. Административно-наказателна дейност при управление на рибарството и аквакултурите

През последните години ИАРА работи усилено за засилване ефективността на контрола на любителския и стопанския риболов, както и охраната на водоемите, с цел ограничаване на браконьерската дейност и опазване на рибните ресурси. В изпълнение на Закона за рибарството и аквакултурите през 2010 г. са извършени и следните дейности:

- издадени общо 1 077 броя безсрочни разрешителни за извършване на стопански риболов в това число: за Черно море - 734, за р. Дунав - 129 и 214 за вътрешните водоеми;
- издадени общо 3 747 броя удостоверения за право за извършване на стопански риболов;
- Издадени 560 удостоверения за правоспособност за извършване на стопански риболов;
- маркирани са 183 бр. немрежени риболовни уреди;
- маркирани са 5 294 бр. мрежени риболовни уреди;
- извършена е регистрация на 46 лица, развъждащи риба и др. водни организми;
- издадени/презаверени 190 525 билети за любителски риболов.

Във връзка с провеждането на административно наказателната дейност при управление на рибарството и аквакултурите са извършени общо 29 729 проверки, от които:

- 5 667 в обекти за стопански риболов;
- 12 626 в обекти за любителски риболов;
- 759 в рибовъдни стопанства;
- 5 147 на плавателни съдове;
- 3 448 в обекти за търговия с риба;
- 1 174 по сигнали;

- 908 съвместно с органите на Министерство на вътрешните работи и Изпълнителна агенция по горите и техните териториални поделения.

В сравнение с 2009 г. броят на проверките, извършени в обектите за търговия с риба се е увеличил с около 9%, а този на проверките в обектите за стопански риболов и за любителски риболов е намалял съответно с 23 и 27%.

В резултат на извършените проверки за нарушения на ЗРА през 2010 г. са съставени 2 759 акта за нарушение и 8 366 констативни протокола; издадени са 2 635 наказателни постановления, а влезлите в сила са 2 522 бр.

Със съставените констативни протоколи и актове за установяване на административни нарушения са отнети 3 711 броя браконьерски риболовни уреди (+16% спрямо 2009 г.) и 14 181,58 кг незаконно уловена риба (2,7 пъти повече спрямо 2009 г.). От общото количество отнета риба и други водни организми през 2010 г., 2 872,62 кг са върнати във водоемите, 10 625,55 кг са предоставени като дарение и 683,41 кг са унищожени.

РАЗДЕЛ Б

ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА В АГРАРНИЯ СЕКТОР И МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПОСТИГАНЕТО ИМ ПРЕЗ 2012 г.

Държавната политика в областта на земеделието е насочена към насърчаване развитието на конкурентоспособно земеделие и жизнеспособни селски райони, при устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните и хуманно отношение към животните.

През 2012 г. ще продължи последователната политика за постигане на целите на Програмата на правителството за европейско развитие на България, която извежда развитието на селското стопанство като основен фактор за общото икономическо развитие на страната. Наред с това, приоритет в дейността на Министерство на земеделието и храните през 2012 г. ще бъде активното участие в дискусиата за бъдещето на Общата селскостопанска политика след 2013 г. и защитата на позиции, отчитащи интересите на българското земеделие.

ЦЕЛ

ПРЕВРЪЩАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И РИБАРСТВОТО В ПРИВЛЕКАТЕЛЕН БИЗНЕС, ОСИГУРЯВАЩ ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ НА ЗАЕТИТЕ ЧРЕЗ СТАБИЛИЗИРАНЕ И НАРАСТВАНЕ НА ДОХОДИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА ИМ

Мярка

- **Гарантиране на европейско и национално финансиране за възвръщане на българското селско стопанство**

Действия

- Отразяване на промените в ПРСР, произтичащи от влизането в сила на петата, шестата и седмата нотификация на ПРСР, чрез изменение и допълнение на наредбите за прилагане на мерките от Програмата;
- Прилагане на опростени процедури за кандидатстване и плащане по проектите по ПРСР;
- Адекватно подпомагане на доходите на земеделските производители чрез акуратно приложение на Схемата за единно плащане на площ (СЕПП) при ежегодно увеличаване на пакета за директни плащания и определяне на размера на сумата за плащане на хектар;
- Изготвяне на мотивирано искане до Европейската комисия за разрешаване на национални доплащания към директните плащания за подкрепа на доходите на заетите в земеделието;
- Изготвяне на анализ на възможностите за осигуряване на специфично подпомагане на определени селскостопански дейности в определени чувствителни сектори, в съответствие с европейското законодателство и конкретните условия на страната (за преодоляване на неблагоприятни фактори, за икономически уязвими или чувствителни от гледна точка на екологията области и селскостопански дейности);
- Разработване на предложение за възможности за специфично подпомагане от ЕС на селскостопански дейности в съответствие с европейското законодателство;
- Прилагане на Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор в България 2008/2009 – 2013/2014;

- Поддържане и актуализиране на лозарския регистър;
- Гарантиране на качеството на произвежданите вина и продукти от грозде и вино чрез проверки и вземане на проби.

Мярка

- ***Ефективно и прозрачно управление на европейски фондове, основано на добри системи за контрол и оценка на проектите за европейско финансиране***

Действия

- Засилване на мерките за прозрачност и публичност при обявяване на процедурите за отпускане на финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез информационни мероприятия; провеждане на целенасочени разяснителни кампании към мерките от ПРСР, към които има по-слаб интерес и към стартиращите нови мерки; отпечатване и разпространение на брошури и дипляни, тематични предавания и специализирани консултантски рубрики по националните и регионални медии, лекции, видеоклипове;
- Актуализиране на процедурните правилници на Управляващия орган и на Разплащателната агенция с цел недопускане на конфликт на интереси при отпускане на финансова помощ от ЕЗФРСР и за прецизиране на реда за докладване в случай на установени нередности и нарушения;
- Осъществяване на текущ контрол върху изпълнението на функциите по прилагане на мерките от ПРСР;
- Подобряване на системата за набиране на данни по индикаторите за наблюдение на прилагането на ПРСР чрез функциониращ интерфейс между Управляващия орган и Разплащателната агенция;
- Разработване на софтуер, по линия на техническа помощ, за наблюдение и отчитане по ос 4 ЛИДЕР;
- Усъвършенстване на процедурите за отпускане на средствата по ПРСР, чрез децентрализация на обработката и контракуването на проекти и оптимизиране на прилагането на делегираните мерки от Разплащателната агенция;
- Намаляване на бюрократичните процедури при кандидатстване, чрез опростяване на изискваната документация;
- Създаване на информационна система за анализ, оценка, контрол и управление, която ще подпомага прилагането на мярка 125 „Инфраструктура, свързана с развитието и адаптирането на земеделието” от ПРСР;
- Укрепване на системата за прилагане и контрол на обществените поръчки, засилване на предварителния и последващия контрол и одита.

Мярка

- ***Използване възможностите на държавните помощи като инструмент за решаване на проблемни и приоритетни насоки в земеделската политика***

Действия

- Прилагане на одобрените от Европейската комисия схеми за държавни помощи, насочени към стимулиране на инвестиционния процес в земеделието; управление на

риска и кризите; съхраняване на генетичните ресурси и местните породи животни; насърчаване на производството и използването на висококачествени семена;

- Разработване, нотифициране пред Европейската комисия и прилагане на нови схеми за държавни помощи, включително помощи за: птицевъдство и свиневъдство; зеленчукопроизводство и овощарство; пчеларство; компенсиране на разходи, свързани с изпълнение на държавната профилактична програма и програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните.

Мярка

- **Разширяване прилагането на пазарни механизми на Общата организация на пазара (ООП) на земеделски продукти на ЕС за създаване на конкурентни и икономически устойчиви земеделски стопанства**

Действия

- Актуализиране и изготвяне на нормативни документи, касаещи подпомагането на земеделските производители и прилагането на механизмите на ООП;
- Прилагане на системата за покупко-продажба на млечни квоти;
- Популяризиране на възможностите, които дава европейската политика за съфинансиране на промоционални програми;
- Провеждане на национална процедура за предварително одобрение на промоционални програми;
- Укрепване на административния капацитет в областта на контрола на качеството на пресни плодове и зеленчуци и контрола по прилагане на маркетинговите стандарти при птичето месо и яйцата за консумация приважането му в съответствие с изискванията на ЕС;
- Поддържане на актуална база данни за търговците на пресни плодове и зеленчуци и ефективно действие на система за анализ на риска при контрола на качеството на пресните плодове и зеленчуци;
- Извършване на проверки за съответствие с нормативните изисквания за качество на пресни плодове и зеленчуци при внос, износ и на вътрешния пазар;
- Своевременното актуализиране на пазарните стандарти за качество на птичето месо и яйцата за консумация, в съответствие с промените в европейското законодателство;
- Прилагане на скалите на Общността за класификация на кланични трупове от говеда, свине и овце в българските предприятия и извършване на контрол по класификацията и доклада на цените;
- Поддържане на информационна система за събиране, обработване и докладване на средната седмична продажна цена в ЕК на червени, бели меса и яйца;
- Поддържане и актуализиране на база данни за кланиците, извършващи класификация и база данни за класификаторите прилагащи класификацията;
- Събиране и докладване в ЕК на цените на кравето мляко и млечните продукти;
- Поддържане на регистър на производителите на краве мляко и млечни квоти;
- Поддържане на регистър на одобрените изкупвачи;

- Поддържане на публичен регистър на фермите за производство на сурово краве мляко, категоризирани в I- ва, II-ра и III-та група и регистъра на независимите акредитирани лаборатории;
- Насърчаване увеличаването на фермите, които отговарят на изискванията на Регламент 853/2004/ЕС за специфичните изисквания към хигиената на суровини и хранителни продукти от животински произход;
- Прилагане на Национална програма по пчеларство за периода 2008-2010 г. – 2011-2013 г.
- Прилагане на европейската схема с национално участие за предоставяне на плодове и зеленчуци в учебните заведения, съвместно с Министерство на образованието, младежта и науката и Министерство на здравеопазването;
- Прилагане на Информационна система за селскостопанско управление и наблюдение на Европейската комисия, обхващаща пазарните процеси в рамките на ОСП;
- Предоставяне на информация относно прилагане на търговските механизми на ООП.

Мярка

- ***Устойчиви пазари на земеделски продукти чрез последователна реализация на ОСП за стабилно администриране и недопускане на сътресения на пазарите на земеделски продукти***

Действие

- Провеждане на статистическите изследвания, включени в Националната програма за статистически изследвания – заетост и използване на земята, производство от основни земеделски култури и зеленчуци, лозя, овощни насаждения, животновъдство и животински продукти, структура на земеделските стопанства;
- Поддържане на Системата за земеделска счетоводна информация, осигуряваща данни за доходите от земеделска дейност – функциониране на Националния комитет за управление на системата, поддържане на стабилна извадка от стопанства за наблюдение;
- Адекватно и своевременно информиране на земеделските производители за състоянието на пазарите на земеделски продукти;
- Изготвяне на стратегически документи, анализи и икономическа оценка на политиките в земеделието, необходими за вземането на управленски решения както на държавно, така и на бизнес ниво.

Мярка

- ***Създаване на оптимална бизнес среда чрез намаляване и облекчаване на регулаторните режими в земеделието***

Действие

- Облекчаване на регулаторни режими, отменяне или ограничаване на обхвата на режими, в съответствие с Програмата за по-добро регулиране 2010-2013 г.

Мярка

- **Създаване на условия за подпомагане на малки и средни производители, увеличаване обема на производството и подобряване процеса на вертикална диверсификация и сътрудничество по хранителната верига чрез директна доставка на малки количества суровини и храни от животински и растителен произход на крайния потребител**

Действия

- Прилагане на Наредбата за директна доставка на малки количества суровини и храни от животински произход до крайния потребител;
- Подпомагане на процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите чрез ЕЗФРСР и ЕФГЗ;
- Организиране на информационни мероприятия по линия на Комуникационния план на ПРСР;
- Оказване на консултантска помощ в процеса на обединяване на земеделските производители в организации на производителите.

Мярка

- **Устойчиво развитие на рибарството и аквакултурата**

Действия

- Оптимално усвояване на средствата от Европейския фонд по рибарство, предвидени за изпълнението на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007-2013 г.
- Изпълнение на Годишната програма за контрол в рибарството за 2012 г.;
- Събиране на научни данни за оценка състоянието на икономически ценните видове в Черно море с цел устойчивата им експлоатация в рамките на ОПР на ЕС.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКА ВИЗИЯ НА АДМИНИСТРАЦИЯТА, ОСИГУРЯВАЩА КАЧЕСТВЕНИ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ

Мярка

- **Укрепване на административния капацитет на сектора**

Действия

- Оптимизиране на административния капацитет в аграрния сектор;
- Осъществяване на ефективни контакти с различни партньори-държавни институции и неправителствени организации;
- Осигуряване на прозрачност на протичащите процеси в земеделието, улесняване на достъпа до информация и усъвършенстване на комуникацията между участниците чрез единна информационна система;
- Повишаване на административния капацитет на Управляващия орган на ПРСР и на ДФЗ-РА чрез назначаване на допълнителен експертен персонал по реда на ПМС 230/2009 г.

ЦЕЛ

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКОТО ПРОИЗВОДСТВО ЧРЕЗ УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ВРЪЗКАТА “ОБРАЗОВАНИЕ – СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ”

Мярка

- **Подобряване на ефективността на системата за съвети в земеделието и на научно-приложните изследвания в аграрния сектор чрез усъвършенстване на връзката “научни изследвания – съвети в земеделието – земеделски бизнес”**

Действия

- Подобряване на качеството на предоставяните съвети чрез провеждане на специализации, курсове и семинари за обучение на специалисти от консултантски организации;
- Провеждане на мониторинг, контрол и оценка на дейността на консултантските организации.

Мярка

- **Подобряване на приложната насоченост на научните изследвания в земеделието и храните**

Действия

- Поддържане и създаване на нови сортове, хибриди и линии селскостопански култури и технологии за конвенционално и биологично производство;
- Поддържане и създаване на нови линии и породи животни и технологии за конвенционално и биологично производство;
- Разработване на ефективни технологии в растениевъдството и животновъдството;
- Подобряване асортимента, качеството и безопасността на храните;
- Разработване на стратегически документи за предприемане на действия по смекчаване на последиците от климатичните промени;
- Приложение на публично-частното партньорство в научните изследвания и партньорство при внедряването на добри практики и иновации в българското земеделие;
- Създаване на технологични центрове за трансфер на технологии;
- Патентоване и сертифициране на нови научни продукти;
- Провеждане на конкурси за целево финансиране на проекти за решаване на особено важни проблеми на земеделието;
- Кандидатстване с проекти по програми на Фонд “Научни изследвания”, национални и международни програми;
- Модернизация на научната инфраструктура на Селскостопанска академия.

ЦЕЛ

ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКИТЕ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ В УСЛОВИЯТА НА ЧЛЕНСТВОТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕС

Мярка

- ***Регламентиране и защита на производството на традиционните български селскостопански производства***

Действия

- Провеждане на разяснителни кампании, семинари, срещи и консултации със земеделски производители, браншови организации и преработватели с оглед разясняване на предимствата на политиката на качеството – защитени наименования и стимулиране на производителите да кандидатстват за регистрация;
- Провеждане на национална процедура за одобрение на заявления спецификации за вписване в Европейския регистър на защитените географски означения или Европейския регистър на храни с традиционно специфичен характер и за одобрение на контролиращи лица за всяко кандидатстващо наименование;
- Изпращане на одобрените съгласно националната процедура заявления спецификации за процедура на одобрение в ЕК;
- Поддържане на регистър на производителите на храни със защитени географски означения, на храни с традиционно специфичен характер и на контролиращи лица;
- Пренасочване на работна сила и инвестиции за създаване на алтернативен поминък на стопанствата, засегнати от реструктуриране на отрасли – тютюнопроизводство, млекопроизводство и др.;
- Извършване на постоянен мониторинг и инвентаризация на генетичния ресурс в растениевъдството и животновъдството;
- Консервация, съхранение и развитие на генетичния ресурс;
- Увеличаване на дела на биологичното производство чрез осигуряване на финансиране за изпълнение на дейностите от Националния план за развитие на биологичното земеделие в България в периода 2007 – 2013 г.;
- Провеждане на целенасочена разяснителна кампания за популяризиране на мерките от ПРСР, към които има по-слаб интерес - мярка 214 „Агроекологични плащания”, „горските мерки” 122, 223 и 226; мерки 121, 141, 142, 213, 211, 212;
- Провеждане на целенасочена разяснителна кампания по отношение на изпълнението на одобрени бизнес планове по мярка 112 „Създаване на стопанства на млади фермери”;
- Извършване на консултантски услуги на земеделски стопани, желаещи да преминат към биологично производство и схеми за интегрирано земеделско производство;
- Провеждане на дискусии със земеделски стопани за разясняване възможностите и предимствата на биологичното и интегрирано производства;
- Издаване и разпространяване на информационни материали.

Мярка

- **Оптимизиране използването на земеделските земи**

Действия

- Насърчаване процеса на комасация на земеделските земи;
- Насърчаване прилагането на екологосъобразни практики чрез подкрепа по мярка „Агроекологични плащания” от ПРСР.

Мярка

- **Оптимизиране на хидромелиоративната инфраструктура за ефективно използване на водните ресурси**

Действия

- Участие в разработването на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор и план за действие към нея в краткосрочна, средносрочна и дългосрочна перспектива;
- Привеждане в съответствие на съществуващата и създаване на нова нормативна база, регулираща дейностите по експлоатация, изграждане, реконструкция и модернизация на хидромелиоративни системи и съоръжения и собствеността и експлоатацията на Хидромелиоративния фонд (ХМФ);
- Изготвяне и стартиране на мярка 125 от ПРСР – “Подобряване и развитие на инфраструктурата, свързана с развитието и адаптирането на земеделското стопанство”, с под-мярка “Управление на водните ресурси”;
- Провеждане на семинари за прилагане на добри практики за напояване на земеделските култури.

Мярка

- **Постоянна защита на интересите на българския земеделски сектор и на българските земеделски производители чрез ефективно участие в процеса на работата на европейските институции**

Действия

- Активно участие в дискусиата за бъдещето на ОСП след 2013 г. и защита на позиции, отчитащи интересите на българското земеделие;
- Участие в процеса на опростяване на европейското законодателство и на изготвяне и приемане на актове на Съвета и ЕК в областта на земеделието и развитието на селските райони след предварителни консултации с неправителствените организации;
- Цялостна координация и осигуряване на последователност и съгласуваност при подготовката на позициите на Република България в областта на земеделието, развитието на селските райони и рибарството по реда на нормативно установената процедура.

ЦЕЛ

ПОСТИГАНЕ НА ВИСОК СТАНДАРТ ЗА КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА И ЗАЩИТА ЗДРАВЕТО НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ, ЧРЕЗ ГАРАНТИРАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО И ПРЕДЛАГАНЕТО НА КАЧЕСТВЕНИ И БЕЗОПАСНИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СУРОВИНИ И ХРАНИ

Мярка

- ***Осъществяване на единен официален контрол по безопасността и качеството на храните, обхващащ всички звена и етапи от хранителната верига***

Действия

- Прилагане на високи стандарти при контрола в областта на безопасността и качеството на храните, хранителните добавки и напитките, ветеринарната медицина и хуманното отношение към животните, растителната защита и торовете, фитосанитарния контрол, фуражите, граничния контрол и др.;
- Реализиране на последователна политика за сътрудничество с браншовите организации в страната за разработване на стандарти, които целят повишаване на качеството на основни хранителни продукти;
- Постоянно сътрудничество с Европейския орган за безопасност на храните, с всички структури на Европейския съюз, имащи отношение към дейностите по безопасност на храните, растително здраве, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях, и с органите по безопасност на храните в държавите-членки на ЕС и трети страни.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ПОДПОМАГАНЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ И РАЗВИВАНЕ НА ДЕЙНОСТИ, СЪЗДАВАЩИ ДОХОДИ ИЗВЪН ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Мярка

- ***Провеждане на целенасочена политика за развитие на селските райони и възраждане на техните традиции, отчитайки специфичните особености на селските общности, местния потенциал и насърчавайки местната инициатива***

Действия

- Създаване и подкрепа за местни инициативни групи (МИГ);
- Подпомагане на стратегии за местно развитие чрез ПРСР;
- Подкрепа на микропредприятията, които възраждат местните традиции в селските райони.

Мярка

- ***Подобряване качеството на живот, развитие на инфраструктурата и основните услуги за бизнеса и населението***

Действия

- Подкрепа на общински инфраструктурни проекти, свързани с туризма;
- Подкрепа на общински пътища, водоснабдяване и канализация;
- Подкрепа за обновяване на сградния фонд на социални заведения в селските райони;
- Подкрепа за обновяване на населените места в селските райони чрез проекти за улиците, парковете, културни и сгради с местно значение;
- Подкрепа за обновяване на центрове за услуги за селското население;
- Подкрепа за обновяване на центрове за култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи;

- Подкрепа за обновяване на центрове за информационни и комуникационни услуги;
- Изготвяне на ръководства за изпълнение на проекти и договори по мерки 311, 312, 321, 322 и 123; изготвяне на ръчник за кандидати за възможностите по гарантираните бюджети на мярка 121, както и ръководство за реализиране на проекти по мярка 121; разработване на контролен лист за изпълнение на мярка 114.

ЦЕЛ

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНИ ФОРМИ НА ЗЕМЕДЕЛИЕ, ЦЕЛЯЩИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Мярка

- *Приоритетно изпълнение и реализация на заложените в Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г. задачи и дейности*

Действия

- Осигуряване финансирането на Националния план за развитие на биологичното земеделие в България 2007 – 2013 г.;
- Актуализиране на дейностите от Плана и финансовите средства за изпълнението им;
- Осигуряване на административен капацитет за изпълнението на плана.

Мярка

- *Насърчаване на земеделските стопани за използване на възможностите за подпомагане в областта на агроекологията и компенсаторните плащания в местата по Натура 2000*

Действия

- Разработване на нормативната база, заявленията и ръководствата за кандидатстване с оглед реалното започване на приема на проекти по мерките 213, 214 от ПРСР;
- Финализиране на нормативната база за прилагане на мярка 421 по ос 4 ЛИДЕР;
- Изготвяне на правила за прилагане, наблюдение и контрол на дейностите и финансиране на проектите по мерките, стартирали през 2010 г. и планирани за стартиране през 2011 г.

ЦЕЛ

УСТОЙЧИВО И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНО РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПРИНЦИПИТЕ ЗА МНОГОФУНКЦИОНАЛНО СТОПАНИСВАНЕ НА ГОРИТЕ

Мярка

- *Изработване на стратегически документи за развитие на горския сектор в Република България в периода до 2020 г.*

Действия

- Изготвяне на Национална горска стратегия (Национална горска програма) за развитие на горския сектор в България (2012 – 2020 г.);

- Изготвяне и приемане на поднормативни документи, свързани с прилагането на Закона за горите;
- Работа по изготвяне на областни планове за развитие на горските територии;
- Оптимизиране на поднормативната уредба в горите и разработване на методика с цел постигане на прозрачна, пазарно ориентирана и регионално диференцирана ценова политика на горските продукти, услуги и функции.

Мярка

- **Стимулиране развитието на национални горски сектор, запазване на съществуващите и създаване на нови работни места.**

Действия

- Установяване на икономически жизнени държавни горски предприятия чрез подходящи механизми за инвестиции и сътрудничество с предприемачите в горите и подкрепа на инициативи за развиване на разнообразни и печеливши дейности;
- Стимулиране на публично-частните партньорства и дългосрочното договаряне в горския сектор, в т.ч. за развитие на инфраструктурата в горите;
- Въвеждане на нови методи и системи за търговия с дървесина;
- Усъвършенстване на системата за маркетинг на пазара на дървесина;
- Подобряване на координацията между участниците и оптимизиране на веригата „гора-краен продукт“;
- Подобряване на ефективността от прилагането на всички форми на ползване на дървесина в държавните гори;
- Прилагане на прозрачна, пазарно ориентирана и регионално диференцирана ценова политика на горските продукти, услуги и функции, включително създаване на борси за горски продукти и електронна търговия с тях;
- Подготовка и изпълнение на програми за обучение на служителите от държавните горски предприятия и на държавните служители за изграждане на капацитет за бизнес планиране, търговско управление, поведение и финанси, работа с програмите и мерките на ЕС;
- Разширяване дела на оползотворяване на биомасата от горите за енергийно производство от възобновяеми източници (потенциал до 500 MW).

Мярка

- **Децентрализация на управлението на горските ресурси чрез постепенно предприемане на стъпки за доброволно, икономически, социално и екологично обосновано прехвърляне на права, задължения и отговорности от държавата към общините на базата на дългосрочно договаряне.**

Действия

- Внедряване разработването на дългосрочни програми за многофункционално развитие на горите на регионално и общинско ниво;

- Създаване на условия за пълноценно усвояване на европейските фондове за горите, стимулиране развитието на местната икономика и бизнес и повишаване на обществената заинтересованост от устойчивото и природосъобразно стопанисване на горите;
- Приемане на програма за разясняване и стимулиране на собствениците на гори за участието в световния пазар на въглеродни емисии чрез подобряване на стопанисването им;
- Създаване на условия за пълноценно усвояване на европейските фондове за горите, стимулиране развитието на местната икономика и бизнес и повишаване на обществената заинтересованост от устойчивото и природосъобразно стопанисване на горите.

ЦЕЛ

ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗАЩИТАТА И ПОДПОМАГАНЕ НА АДАПТАЦИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ГОРИ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ

Мярка

- ***Повишаване на качеството на горската статистическа информация, свързана с управлението на горските територии чрез използване на съвременни комуникационни технологии и компютърни системи.***

Действия

- Подготовка и провеждане на Национална инвентаризация на горските екосистеми в България, основана на възприетите европейски критерии и индикатори за устойчиво стопанисване на горите, като инструмент за определяне на средносрочни и дългосрочни приоритети в управлението на горските ресурси;
- Проучване и подготовка за изграждане на единна горска информационна система.

Мярка

- Създаване на междуведомствен съвет за научно обслужване, участие в реализирането и внедряването на европейски и световни проекти и инициативи относно превенцията и адаптацията на горите към климатичните промени.

Действия

- Създаване на междуведомствен съвет със съответния административен акт;
- Разработване или участие в изпълнение и внедряване на международни проекти и инициативи относно превенцията и адаптацията на горите към климатичните промени;

Мярка

- ***Приемане на мерки за извършване на дейности по опазване на горите, съвместно с полицейски служители, представители на общините и недържавния сектор.***

Действия

- Осигуряване на ефективно взаимодействие между институциите и представителите на местната власт за подобряване на съвместната дейност по предотвратяване и разкриване на нарушенията;
- Работа по изработване и внедряване на единна информационна система за данните, свързани с издаване и отчитане на документи за сеч и транспорт на дървесина, както и на разрешителните за лов;

- Разширяване на медийното отразяване на проблемите по опазване на горските територии, ангажиране на обществеността и споделяне на положителния опит при опазването на горското богатство.

Мярка

- ***Прилагане на съвременни природосъобразни режими за управление на горите в защитените територии и тези, попадащи в европейската екологична мрежа „Натура”***

Действия

- Поддържане на благоприятен консервационен статус на горските местообитания и местообитанията на видове в горите, включени в НЕМ НАТУРА 2000 с особено внимание към подпомагане на недържавните собственици на гори включени в нея;

Мярка

- ***Провеждане на кампании за разясняване на ползите от горите и съвременните начини за опазването им сред обществеността.***

Действия

- Периодично провеждане на информационни кампании, съвместно с НПО и други институции, заинтересовани от съдбата на българските гори;
- Работа по изготвяне на проект за инициативата „Горски диалог” и по Комуникационната горска стратегия на МЗХ и държавните горски предприятия.

Мярка

- ***Прилагане на общоевропейски методи за оценка на недървопроизводствените функции и услуги от горите и на финансовото и функционалното им осигуряване в бъдещ период. Координиране внедряването на принципа „Ползвателят плаща” за ресурси от горите с останалите заинтересувани ведомства.***

Действия

- Работа по изготвяне на методика за оценка на водоохранните, рекреационните, защитните и др. функции на горите в Република България;
- Подпомагане култивираното отглеждане на лечебни растения, горскоплодни видове и др.

Мярка

- ***Провеждане на кампании за разясняване на ползите от горите и съвременните начини за опазването им сред обществеността.***

Действия

- Провеждане на целенасочена информационна кампания за разясняване на „горските мерки” 122, 223 и 226 по ПРСР (2007-2013).

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1

Стойност на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" по цени на производител за 2010* година (млн. лв.)

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1 _v	2 _v	4 _v	6 _v	7 _v	8 _v	10 _v	11 _v	12 _{v1}	12 _{v2}	12 _{v3}	12 _v	13 _v	14 _v	16 _v	17 _v		
01	Зърнени култури	1571.8	4.2	1556.3	82.7	223.7	9.1	30.3	40.8	136.9	1242.1	30.6	1409.6		1327.7	-228.6	1475.8
01.1	Пшеница и лимец	930.7	3.0	958.1	71.8	90.6	7.5	11.5	34.5	90.2	774.6	22.1	886.9		783.1	-175.0	848.5
01.1/1	Мека пшеница	918.8	3.0	946.7	71.4	86.5	6.6	11.1	34.4	89.7	765.5	22.1	877.3		775.3	-171.4	837.9
01.1/2	Твърда пшеница	11.9	0.0	11.4	0.4	4.1	0.9	0.4	0.1	0.5	9.1	0.0	9.6		7.8	-3.6	10.6
01.2	Ръж	3.5	0.0	16.5	0.2	2.1	0.0	0.0	0.2	0.2	3.7	0.0	3.9		13.7	-2.8	3.4
01.3	Ечемик	149.5	0.7	229.5	7.4	42.5	1.3	3.4	3.3	14.2	128.0	0.2	142.4		177.9	-51.6	140.0
01.4	Овес и зърнени смески	12.3	0.0	30.6	1.3	10.2	0.0	0.9	0.3	1.4	4.0	0.0	5.4		24.7	-5.9	10.9
01.5	Царевица за зърно	453.4	0.5	293.9	0.5	70.3	0.3	14.3	2.2	30.3	312.9	8.2	351.4		307.8	13.9	452.1
01.6	Ориз	15.5	0.0	7.9	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	17.0	0.0	17.0		5.5	-2.4	14.6
01.7	Други зърнени	6.9	0.0	19.8	0.7	8.0	0.0	0.2	0.3	0.6	1.9	0.1	2.6		15.0	-4.8	6.3
02	Технически култури	1196.0	6.8	788.3	4.2	10.6	1.5	3.6	4.8	37.5	1044.1	27.7	1109.3		843.6	55.3	1183.6
02.1	Маслодайни семена	943.0	5.1	529.5	1.4	3.6	1.1	0.5	1.5	31.7	851.8	27.8	911.2		548.1	18.6	935.4
02.1/1	Рапица и репица	260.8	1.8	70.9	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	7.7	238.4	8.6	254.7		74.9	4.0	258.8
02.1/2	Слънчоглед	676.7	3.3	447.0	1.1	3.5	1.1	0.5	1.5	24.0	607.2	19.1	650.3		462.4	15.4	671.2
02.1/3	Соя	1.5	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.5	0.0	1.5		0.4	0.0	1.5
02.1/4	Други маслодайни	4.0	0.0	11.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.8	0.0	4.8		10.4	-0.9	3.9
02.2	Протеинодайни култури	42.8	0.5	67.6	2.8	7.0	0.0	3.1	3.2	4.6	20.6	0.0	25.2		68.6	1.0	39.5
02.3	Тютюн	158.8	0.4	148.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	119.9	0.0	119.9		186.8	38.6	158.5
02.4	Захарно цвекло	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
02.5	Други технически	51.4	0.8	42.9	0.0	0.0	0.4	0.0	0.1	1.2	51.7	0.0	52.9		40.1	-2.8	50.2
02.5/1	Влакнодайни култури	0.8	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	0.0	0.8		0.2	0.0	0.8
02.5/2	Хмел	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.3		0.0	0.0	0.3
02.5/3	Други технически	50.2	0.8	42.7	0.0	0.0	0.4	0.0	0.1	1.2	50.6	0.0	51.8		39.9	-2.8	49.1
03	Фуражни култури	449.4	0.3	725.1	0.0	502.1	3.7	20.1	0.2	66.5	2.8	0.0	69.3		578.7	-146.4	445.3
03.1	Царевица за силаж	33.9	0.0	0.0	0.0	18.7	0.2	14.5	0.1	0.2	0.1	0.0	0.3		7.0	0.0	33.6
03.2	Кореноплодни фуражи	1.0	0.0	0.6	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0		0.6	0.0	1.0
03.3	Други фуражни	414.5	0.3	724.5	0.0	482.4	3.5	5.6	0.1	66.3	2.7	0.0	69.0		578.1	-146.4	410.7
04	Зеленчуци	373.5	0.4	42.8	0.0	7.2	0.3	22.5	84.1	40.7	153.8	53.2	247.7		54.1	11.3	372.8
04.1	Пресни зеленчуци	369.8	0.4	26.7	0.0	7.2	0.3	22.5	84.1	39.9	148.6	51.3	239.8		42.2	15.5	369.1
04.1/2	Домати	90.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	21.8	28.6	0.6	39.6	68.8		0.0	0.0	90.7
04.1/3	Други пресни зеленчуци	279.0	0.4	26.7	0.0	7.2	0.2	22.4	62.3	11.3	148.0	11.7	171.0		42.2	15.5	278.4
04.2	Цветя	3.7	0.0	16.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	5.2	1.9	7.9		11.9	-4.2	3.7
04.2/1	Разсадници	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
04.2/2	Декоративни растения, вкл. коледни дръвчета	3.7	0.0	16.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	5.2	1.9	7.9		11.9	-4.2	3.7
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
05	Картофи	168.9	0.3	80.6	6.8	14.0	0.0	0.6	21.2	1.2	111.8	0.0	113.0		93.9	13.3	161.9
06	Плодове	269.0	0.1	10.6	0.0	1.5	1.0	38.6	15.0	1.2	207.1	0.0	208.3		15.0	4.4	267.8
06.1	Пресни плодове	104.9	0.1	10.6	0.0	0.8	0.0	4.8	8.8	0.9	90.2	0.0	91.1		9.8	-0.8	104.7
06.1/1	Ябълки	35.7	0.0	8.3	0.0	0.8	0.0	0.7	3.9	0.7	31.4	0.0	32.1		6.4	-1.9	35.6
06.1/2	Круши	2.2	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0	0.3	1.0	0.1	0.9	0.0	1.0		1.1	-0.1	2.2
06.1/3	Праскови	20.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.1	0.0	19.2	0.0	19.2		0.0	0.0	20.6
06.1/4	Други пресни плодове	46.4	0.1	1.1	0.0	0.0	0.0	2.5	3.8	0.1	38.7	0.0	38.8		2.3	1.2	46.3
06.4	Грозде-всичко	164.1	0.0	0.0	0.0	0.7	1.0	33.8	6.2	0.3	116.9	0.0	117.2		5.2	5.2	163.1
06.4/1	Десертно грозде	20.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.9	4.3	3.6	0.0	11.5	0.0	11.5		0.0	0.0	19.4
06.4/2	Друго грозде	143.8	0.0	0.0	0.0	0.7	0.1	29.5	2.6	0.3	105.4	0.0	105.7		5.2	5.2	143.7
07	Вино	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
07.1	Трапезно вино	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
09	Други растениевъдни култури	90.9	0.0	5.5	11.1	0.0	0.0	16.1	4.1	0.7	59.5	0.1	60.3		4.7	-0.8	79.7
09.2	Семена	86.4	0.0	5.5	11.1	0.0	0.0	16.1	4.1	0.7	55.1	0.0	55.8		4.7	-0.8	75.2
09.3	Други растениевъдни продукти	4.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.4	0.1	4.5		0.0	0.0	4.5

Стойност на продукцията от отрасъл "Селско стопанство" по цени на производител за 2010* година (млн. лв.)

шифър	Продукти	Текущи цени															
		Брутна продукция	Загуби	Начални запаси	Употребено в единицата			Преработка от производителите	Самопотребление	Продажби			Продажби (1)	Производство на стоки от основен капитал за собствена сметка	Крайни запаси	Промяна в запасите	Крайна продукция
					Семена и посадъчен материал	Фуражни добавки	Друго			в рамките на страната		извън страната					
										в отрасъла	извън отрасъла						
1v	2v	4v	6v	7v	8v	10v	11v	12v1	12v2	12v3	12v	13v	14v	16v	17v		
10	Продукция от растениевъдството (от 01 до 09)	4119.5	12.1	3209.2	104.8	759.1	15.6	131.8	170.2	284.7	2821.2	111.6	3217.5		2917.7	-291.5	3986.9
11	Селскостопански животни	1177.2	0.0	606.7	0.0		0.0	0.0	455.3	0.0	553.3	26.5	579.8	116.5	632.4	25.6	1177.2
11.1	Едър рогат добитък	199.5	0.0	273.7	0.0	0.0	0.0	0.0	51.3	0.0	44.3	17.0	61.3	58.3	302.3	28.6	199.5
11.2	Свине	288.1	0.0	28.0	0.0	0.0	0.0	0.0	113.7	0.0	158.7	0.0	158.7	15.7	28.0	0.0	288.1
11.3	Коне	4.6	0.0	13.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	1.7	0.0	1.7	2.5	13.9	0.2	4.6
11.4	Овце и кози	268.7	0.0	156.6	0.0	0.0	0.0	0.0	112.3	0.0	114.7	0.9	115.6	40.0	157.4	0.8	268.7
11.5	Птици	375.3	0.0	60.7	0.0	0.0	0.0	0.0	139.0	0.0	233.2	8.6	241.8		55.2	-5.5	375.3
11.6	Други животни	41.0	0.0	74.0	0.0	0.0	0.0	0.0	38.8	0.0	0.7	0.0	0.7		75.5	1.5	41.0
12	Продукти от животновъдството	1151.2	4.5	14.6	0.0	54.2	56.1	73.8	155.8	68.0	721.1	5.5	794.6		26.8	12.2	1036.4
12.1	Мляко	806.5	3.1	0.0	0.0	53.6	0.0	72.6	45.0	43.2	589.0	0.0	632.2		0.0	0.0	749.8
12.2	Яйца	260.2	1.4	1.3	0.0	0.6	22.6	1.2	98.4	9.9	119.7	2.1	131.7		5.6	4.3	235.6
12.3	Други продукти от животновъдството	84.5	0.0	13.3	0.0	0.0	33.5	0.0	12.4	14.9	12.4	3.4	30.7		21.2	7.9	51.0
12.3/1	Непрана вълна	2.0	0.0	9.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.7	3.5	0.0	6.2		5.2	-4.2	2.0
12.3/2	Копринени пашули	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	82.5	0.0	3.9	0.0	0.0	33.5	0.0	12.4	12.2	8.9	3.4	24.5		16.0	12.1	49.0
13	Продукция от животновъдството (11+12)	2328.4	4.5	621.3	0.0	54.2	56.1	73.8	611.1	68.0	1274.4	32.0	1374.4	116.5	659.2	37.8	2213.6
14	Продукция на селскостопански стоки (10+13)	6447.9	16.6	3830.5	104.8	813.3	71.7	205.6	781.3	352.7	4095.6	143.6	4591.9	116.5	3576.9	-253.7	6200.5
15	Продукция на селскостопански услуги	491.8									491.8		491.8				491.8
16	Продукция от селското стопанство (14+15)	6939.7	16.6	3830.5	104.8	813.3	71.7	205.6	781.3	352.7	4587.4	143.6	5083.7	116.5	3576.9	-253.7	6692.3
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	697.2									697.2		697.2				697.2
17.1	Преработка на селскостопански продукти	672.0									672.0		672.0				672.0
17.1/1	- зърнени	137.7									137.7		137.7				137.7
17.1/2	- зеленчуци	62.2									62.2		62.2				62.2
17.1/3	- плодове	30.8									30.8		30.8				30.8
17.1/4	- вино	64.6									64.6		64.6				64.6
17.1/5	- животни	203.8									203.8		203.8				203.8
17.1/6	- животински продукти	156.8									156.8		156.8				156.8
17.1/6/1	- мляко	156.8									156.8		156.8				156.8
17.1/7	- друга	16.1									16.1		16.1				16.1
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	25.2									25.2		25.2				25.2
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство' (16+17)	7636.9	16.6	3830.5	104.8	813.3	71.7	205.6	781.3	352.7	5284.6	143.6	5780.9	116.5	3576.9	-253.7	7389.5

* Данните за 2010 година са предварителни.

Източник: НСИ

Приложение 2

Междинно потребление, факторни разходи, други субсидии и данъци за 2010* година

(млн. лв.)

Елементи на междинното потребление	Брутна продукция	Крайна продукция	Произведено и потребено в самото стопанство	Покупка на стоки и услуги за междинно потребление	
				от други селскостопански единици	от единици извън отрасъла
Загуби	16.6		16.6		
Семена и посадъчен материал	279.9	175.1	104.8	31.9	143.2
Горива и масла	1 001.9	1 001.9	0.0	0.0	1 001.9
- електричество	83.3	83.3			83.3
- газ	28.4	28.4			28.4
- други горива	887.0	887.0			887.0
- Други	3.2	3.2			3.2
Торове и почвени подобрители	378.9	378.9	0.0	19.9	359.0
Препарати за растителна защита и пестициди	224.5	224.5			224.5
Ветеринарни разходи	256.4	256.4			256.4
Фуражни добавки	1 345.7	1 345.7	759.1	268.5	318.1
Фуражни добавки, невключени в ЕАА	54.2		54.2		
Поддръжка и ремонт	478.6	478.6		0.0	478.6
Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	325.3	325.3			325.3
Поддръжка на сгради	153.3	153.3			153.3
Селскостопански услуги	491.8	491.8		491.8	
Други стоки и услуги	363.2	291.5	71.7	83.4	208.1
Междинно потребление	4 891.7	4 644.4	1 006.4	895.5	2 989.8
Потребление на основен капитал	295.2	295.2	0.0	0.0	295.2
- Оборудване	245.9	245.9			245.9
- Сгради	24.8	24.8			24.8
- Създаване и отглеждане	6.5	6.5			6.5
- Други	18.0	18.0			18.0
Компенсации на наетите	434.2	434.2			434.2
Други данъци върху производството	0.4	0.4			0.4
Други субсидии върху производството	1 031.8	1 031.8			1 031.8
Аренда	355.7	355.7			355.7
Платени лихви	180.8	180.8			180.8
Получени лихви	24.3	24.3			24.3

Източник: НСИ, * Данните за 2010 година са предварителни.

Приложение 3								
Брутна продукция								
Резултати от изчисляване на добавената стойност по цени на производител								
шифър	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007 г.	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008 г.	2009 г.	Коефициент на изменение 2010*/2009 г.	2010 г.*
								(млн. лв.)
01	Зърнени култури	948.10	2.21	2 096.40	0.66	1 389.90	1.13	1 571.80
01.1	Пшеница и лимец	705.70	1.95	1 378.90	0.60	826.20	1.13	930.70
01.1/1	Мека пшеница	694.80	1.96	1 363.70	0.59	810.30	1.13	918.80
01.1/2	Твърда пшеница	10.90	1.39	15.20	1.05	15.90	0.75	11.90
01.2	Ръж	4.90	0.96	4.70	1.94	9.10	0.38	3.50
01.3	Ечемик	123.20	1.91	235.70	0.89	209.30	0.71	149.50
01.4	Овес и зърнени смески	8.70	1.56	13.60	1.08	14.70	0.84	12.30
01.5	Царевица за зърно	82.10	5.03	413.30	0.74	305.80	1.48	453.40
01.6	Ориз	15.20	1.25	19.00	0.94	17.80	0.87	15.50
01.7	Други зърнени	8.30	3.76	31.20	0.22	7.00	0.99	6.90
02	Технически култури	530.00	1.93	1 020.30	0.91	933.20	1.28	1 196.00
02.1	Маслодайни семена	352.20	2.40	845.30	0.80	673.00	1.40	943.00
02.1/1	Рапица и репица	41.60	3.30	137.10	0.98	133.90	1.95	260.80
02.1/2	Слънчоглед	293.70	2.34	686.90	0.76	520.10	1.30	676.70
02.1/3	Соя	-		0.50	0.20	0.10	15.00	1.50
02.1/4	Други маслодайни	16.90	1.23	20.80	0.91	18.90	0.21	4.00
02.2	Протеинодайни култури	18.60	0.62	11.50	3.42	39.30	1.09	42.80
02.3	Тютюн	90.10	1.29	115.80	1.55	179.20	0.89	158.80
02.4	Захарно цвекло	0.60	2.83	1.70		-		-
02.5	Други технически	68.50	0.67	46.00	0.91	41.70	1.23	51.40
02.5/1	Влакнодайни култури	1.00	0.30	0.30	7.67	2.30	0.35	0.80
02.5/2	Хмел	5.30	0.62	3.30	0.36	1.20	0.33	0.40
02.5/3	Други технически	62.20	0.68	42.40	0.90	38.20	1.31	50.20
03	Фуражни култури	179.20	0.97	174.00	3.31	575.30	0.78	449.40
03.1	Царевица за силаж	21.80	0.74	16.10	2.87	46.20	0.73	33.90
03.2	Кореноплодни фуражи	1.80	1.44	2.60	0.42	1.10	0.91	1.00
03.3	Други фуражни	155.60	1.00	155.30	3.40	528.00	0.79	414.50
04	Зеленчуци	904.40	1.17	1 059.50	0.45	475.70	0.79	373.50
04.1	Пресни зеленчуци	778.70	1.08	843.10	0.52	441.90	0.84	369.80
04.1/2	Домати	161.60	1.18	190.30	0.33	63.50	1.43	90.80
04.1/3	Други пресни зеленчуци	617.10	1.06	652.80	0.58	378.40	0.74	279.00
04.2	Цветя	125.70	1.72	216.40	0.16	33.80	0.11	3.70
04.2/1	Разсадници	125.00	1.72	215.20	0.16	33.40		-
04.2/2	Декоративни растения, вкл.коледни дръвчета	0.70	0.14	0.10	4.00	0.40	9.25	3.70
04.2/3	Създаване и отглеждане			1.10		-		-
05	Картофи	145.90	1.06	154.80	2.01	211.00	0.80	168.90
06	Плодове	422.40	0.75	317.90	0.98	310.40	0.87	269.00
06.1	Пресни плодове	180.20	0.69	123.70	1.06	131.30	0.80	104.90
06.1/1	Ябълки	44.30	0.57	25.40	0.93	23.50	1.52	35.70
06.1/2	Круши	21.90	0.07	1.60	1.00	1.60	1.38	2.20
06.1/3	Праскови	19.60	0.64	12.50	0.90	11.20	1.84	20.60
06.1/4	Други пресни плодове	94.40	0.89	84.20	1.13	95.00	0.49	46.40
06.4	Грозде-всичко	242.20	0.80	194.20	0.92	179.10	0.92	164.10
06.4/1	Десертно грозде	47.60	0.25	11.70	0.96	11.20	1.81	20.30
06.4/2	Друго грозде	194.60	0.94	182.50	0.92	167.90	0.86	143.80
07	Вино	0.50		-		-		-
07.1	Трапезно вино	0.50		-		-		-
09	Други растениевъдни култури	24.40	0.52	12.60	1.33	16.80	5.41	90.90
09.2	Семена	16.80	0.64	10.80	0.70	7.60	11.37	86.40
09.3	Други растениевъдни продукти	7.60	0.24	1.80	5.11	9.20	0.49	4.50
10	Продукция от растениевъдството	3 154.90	1.53	4 835.50	0.81	3 912.30	1.05	4 119.50
11	Селскостопански животни	1 245.60	1.06	1 317.30	0.91	1 196.00	0.98	1 177.20
11.1	Едър рогат добитък	231.40	0.97	224.50	0.84	189.70	1.05	199.50
11.2	Свине	316.80	1.05	333.90	0.95	317.10	0.91	288.10
11.3	Коне	3.90	0.79	3.10	1.58	4.90	0.94	4.60
11.4	Овце и кози	308.80	0.97	298.60	0.93	276.40	0.97	268.70

Приложение 3								
Брутна продукция								
Резултати от изчисляване на добавената стойност по цени на производител								
шифър	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007 г.	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008 г.	2009 г.	Коефициент на изменение 2010*/2009 г.	2010 г.*
(млн. лв.)								
11.5	Птици	347.40	1.18	409.90	0.90	370.00	1.01	375.30
11.6	Други животни	37.30	1.27	47.30	0.80	37.90	1.08	41.00
12	Продукти от животновъдството	1 294.30	1.17	1 519.90	0.74	1 127.70	1.02	1 151.20
12.1	Мляко	997.40	1.15	1 143.50	0.71	809.30	1.00	806.50
12.2	Яйца	232.70	1.16	270.60	0.91	247.50	1.05	260.20
12.3	Други продукти от животновъдството	64.20	1.65	105.80	0.67	70.90	1.19	84.50
12.3/1	Непрана вълна	3.20	0.84	2.70	1.04	2.80	0.71	2.00
12.3/2	Копринени пашкули	-	-	-	-	-	-	-
12.3/3	Други продукти от животновъдството	61.00	1.69	103.10	0.66	68.10	1.21	82.50
13	Продукция от животновъдството	2 539.90	1.12	2 837.20	0.82	2 323.70	1.00	2 328.40
14	Продукция на селскостопански стоки	5 694.80	1.35	7 672.70	0.81	6 236.00	1.03	6 447.90
15	Продукция на селскостопански услуги	440.70	1.26	554.10	0.91	505.05	0.97	491.80
16	Продукция от селското стопанство	6 135.50	1.34	8 226.80	0.82	6 741.10	1.03	6 939.70
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542.20	1.25	676.80	1.08	732.10	0.95	697.20
17.1	Преработка на селскостопански продукти	443.30	1.42	629.10	1.10	694.00	0.97	672.00
17.1/1	- зърнени	163.90	1.57	257.30	0.72	184.70	0.75	137.70
17.1/2	- зеленчуци	46.10	1.11	51.00	1.39	71.10	0.87	62.20
17.1/3	- плодове	18.10	2.22	40.20	1.14	45.70	0.67	30.80
17.1/4	- вино	32.40	1.27	41.20	2.09	86.00	0.75	64.60
17.1/5	- животни	74.80	1.11	82.80	1.68	139.20	1.46	203.80
17.1/6	- животински продукти	96.20	1.43	137.40	1.01	138.90	1.13	156.80
17.1/6/1	- мляко	96.20	1.43	137.40	1.01	138.90	1.13	156.80
17.1/7	- друга	11.80	1.63	19.20	1.48	28.40	0.57	16.10
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	98.90	0.48	47.70	0.80	38.05	0.66	25.20
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	6 677.70	1.33	8 903.60	0.84	7 473.20	1.02	7 636.90
19	Междинно потребление	4 393.30	1.22	5 361.70	0.94	5 025.20	0.97	4 891.70
	Загуби	18.10	1.05	19.00	0.44	8.30	2.00	16.60
19.01	Семена и посадъчен материал	317.90	1.10	351.00	0.87	304.20	0.92	279.90
19.01/1	доставено от други селскостопански предприятия	16.40	3.54	58.00	1.01	58.40	0.55	31.90
19.01/2	закупено извън сектора	135.30	1.58	214.00	0.81	173.30	0.83	143.20
	Произведено и потребено в самото стопанство	166.20	0.48	79.00	0.92	72.50	1.45	104.80
19.02	Горива и масла	966.80	1.16	1 118.50	0.84	940.00	1.07	1 001.90
19.02/1	- електричество	71.10	1.16	82.20	1.39	113.90	0.73	83.30
19.02/2	- газ	39.00	0.58	22.70	2.17	49.30	0.58	28.40
19.02/3	- други горива	854.00	1.18	1 006.80	0.77	770.70	1.15	887.00
19.02/4	- Други	2.70	2.52	6.80	0.90	6.10	0.52	3.20
19.03	Торове и почвени подобрители	313.80	1.37	428.40	0.88	377.30	1.00	378.90
19.03/1	доставено от други селскостопански предприятия	4.70	0.81	3.80	3.47	13.20	1.51	19.90
19.03/2	закупено извън сектора	309.10	1.37	424.60	0.86	364.10	0.99	359.00
	Произведено и потребено в самото стопанство	-	-	-	-	-	-	-
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	142.10	1.31	185.90	0.93	172.60	1.30	224.50
19.05	Ветеринарни разходи	325.20	0.96	311.68	0.86	267.50	0.96	256.40
19.06	Фуражни добавки	1 082.00	1.31	1 413.30	1.20	1 692.00	0.80	1 345.70
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	347.40	1.47	510.60	0.68	346.00	0.78	268.50
19.06/2	закупено извън сектора	476.00	1.35	643.60	0.70	453.00	0.70	318.10
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	258.60	1.00	259.10	3.45	893.00	0.85	759.10
	Фуражни добавки, невключени в ЕАА	49.40	1.15	56.90	0.93	52.80	1.03	54.20
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	191.70	1.49	285.90	0.87	249.60	1.30	325.30
19.08	Поддръжка на сгради	170.40	1.09	184.90	0.73	134.70	1.14	153.30
19.09	Селскостопански услуги	440.70	1.26	554.10	0.91	505.10	0.97	491.80
19.11	Други стоки и услуги	375.20	1.20	452.10	0.71	321.10	1.13	363.20
	доставено от други селскостопански предприятия	96.80	1.17	113.30	0.45	51.20	1.63	83.40
	закупено извън сектора	201.90	1.16	233.30	0.83	194.50	1.07	208.10
	Произведено и потребено в самото стопанство	76.50	1.38	105.50	0.71	75.40	0.95	71.70
20	Брутна добавена стойност	2 284.40	1.55	3 541.90	0.69	2 448.00	1.12	2 745.20
<i>Източник: НСИ</i>								
* Данните за 2010 година са предварителни.								

Приложение 4

Крайна продукция

Резултати от изчисляване на добавената стойност по текущи базисни цени

(млн. лв.)

шифър	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007 г.	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008 г.	2009 г.	Коефициент на изменение 2010*/2009 г.	2010 г.*
01	Зърнени култури	873.00	2.30	2 005.50	0.66	1 321.50	1.12	1 475.80
01.1	Пшеница и лимец	646.10	2.03	1 308.40	0.59	774.20	1.10	848.50
01.1/1	Мека пшеница	636.00	2.03	1 293.80	0.59	759.00	1.10	837.90
01.1/2	Твърда пшеница	10.10	1.45	14.60	1.04	15.20	0.70	10.60
01.2	Ръж	4.50	1.00	4.50	1.89	8.50	0.40	3.40
01.3	Ечемик	112.50	1.94	218.20	0.91	198.50	0.71	140.00
01.4	Овес и зърнени смеси	8.40	1.55	13.00	1.00	13.00	0.84	10.90
01.5	Царевица за зърно	79.10	5.21	411.80	0.74	305.00	1.48	452.10
01.6	Ориз	14.70	1.29	19.00	0.85	16.10	0.91	14.60
01.7	Други зърнени	7.70	3.97	30.60	0.20	6.20	1.02	6.30
02	Технически култури	615.50	1.87	1 150.40	0.91	1 045.20	1.13	1 183.60
02.1	Маслодайни семена	341.50	2.47	843.50	0.80	671.00	1.39	935.40
02.1/1	Рапица и репица	40.90	3.35	136.90	0.98	133.70	1.94	258.80
02.1/2	Слънчоглед	286.70	2.39	685.30	0.76	518.40	1.29	671.20
02.1/3	Соя	-	-	0.50	0.20	0.10	15.00	1.50
02.1/4	Други маслодайни	13.90	1.50	20.80	0.90	18.80	0.21	3.90
02.2	Протеинодайни култури	12.70	0.87	11.00	3.51	38.60	1.02	39.50
02.3	Тютюн	192.70	1.29	248.30	1.19	294.80	0.54	158.50
02.4	Захарно цвекло	0.60	2.83	1.70	-	-	-	-
02.5	Други технически	68.00	0.68	45.90	0.89	40.80	1.23	50.20
02.5/1	Влакнодайни култури	1.10	0.27	0.30	8.00	2.40	0.33	0.80
02.5/2	Хмел	5.40	0.61	3.30	0.36	1.20	0.25	0.30
02.5/3	Други технически	61.50	0.69	42.30	0.88	37.20	1.32	49.10
03	Фуражни култури	177.80	0.96	170.20	3.36	571.90	0.78	445.30
03.1	Царевица за силаж	21.20	0.75	15.90	2.89	46.00	0.73	33.60
03.2	Кореноплодни фуражи	1.80	1.28	2.30	0.48	1.10	0.91	1.00
03.3	Други фуражни	154.80	0.98	152.00	3.45	524.80	0.78	410.70
04	Зеленчуци	853.50	1.24	1 057.30	0.45	475.00	0.78	372.80
04.1	Пресни зеленчуци	770.80	1.09	842.10	0.52	441.60	0.84	369.10
04.1/2	Домати	161.60	1.18	190.30	0.33	63.50	1.43	90.70
04.1/3	Други пресни зеленчуци	609.20	1.07	651.80	0.58	378.10	0.74	278.40
04.2	Цветя	82.70	2.60	215.20	0.16	33.40	0.11	3.70
04.2/1	Разсадници	82.00	2.61	214.00	0.15	33.00	-	-
04.2/2	Декоративни растения, вкл. коледни дръвчета	0.70	0.14	0.10	4.00	0.40	9.25	3.70
04.2/3	Създаване и отглеждане	-	-	1.10	-	-	-	-
05	Картофи	100.30	1.55	155.50	1.32	205.00	0.80	163.40
06	Плодове	421.70	0.75	317.70	0.98	310.20	0.87	268.90
06.1	Пресни плодове	179.80	0.69	123.50	1.06	131.10	0.81	105.80
06.1/1	Ябълки	44.10	0.57	25.30	0.92	23.40	1.52	35.60
06.1/2	Круши	21.80	0.07	1.60	0.94	1.50	1.47	2.20
06.1/3	Граскови	19.60	0.64	12.50	0.88	11.00	1.87	20.60
06.1/4	Други пресни плодове	94.30	0.89	84.10	1.13	95.20	0.50	47.40
06.4	Грозде-всичко	241.90	0.80	194.20	0.92	179.10	0.91	163.10
06.4/1	Десертно грозде	47.60	0.25	11.70	0.96	11.20	1.73	19.40
06.4/2	Друго грозде	194.30	0.94	182.50	0.92	167.90	0.86	143.70
07	Вино	0.50	-	-	-	-	-	-
07.1	Трапезно вино	0.50	-	-	-	-	-	-
09	Други растениевъдни култури	20.20	0.61	12.30	1.27	15.60	5.11	79.70
09.2	Семена	12.60	0.84	10.60	0.60	6.40	11.75	75.20
09.3	Други растениевъдни продукти	7.60	0.22	1.70	5.41	9.20	0.49	4.50
10	Продукция от растениевъдството	3 062.50	1.59	4 868.90	0.81	3 944.40	1.01	3 989.50
11	Селскостопански животни	1 245.70	1.06	1 317.50	0.95	1 255.80	1.00	1 251.20

Крайна продукция

Резултати от изчисляване на добавената стойност по текущи базисни цени

(млн. лв.)

шифър	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007 г.	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008 г.	2009 г.	Коефициент на изменение 2010*/2009 г.	2010 г.*
11.1	Едър рогат добитък	231.40	0.97	224.50	1.04	233.90	1.11	258.90
11.2	Свине	316.80	1.05	333.90	0.95	317.10	0.91	288.10
11.3	Коне	3.90	0.82	3.20	1.53	4.90	0.94	4.60
11.4	Овце и кози	308.80	0.97	298.60	0.98	291.80	0.97	283.30
11.5	Птици	347.40	1.18	409.90	0.90	370.00	1.01	375.30
11.6	Други животни	37.40	1.27	47.40	0.80	38.10	1.08	41.00
12	Продукти от животновъдството	1 192.20	1.15	1 372.20	0.74	1 016.90	1.05	1 064.80
12.1	Мляко	953.60	1.14	1 085.20	0.71	767.30	1.01	776.40
12.2	Яйца	214.70	1.05	225.10	0.95	213.60	1.10	235.60
12.3	Други продукти от животновъдството	23.90	2.59	61.90	0.58	36.00	1.47	52.80
12.3/1	Непрана вълна	3.20	0.84	2.70	1.04	2.80	0.71	2.00
12.3/2	Копринени пашкули			-		-		-
12.3/3	Други продукти от	20.70	2.86	59.20	0.56	33.20	1.53	50.80
13	Продукция от животновъдството	2 437.90	1.10	2 689.70	0.84	2 272.70	1.02	2 316.00
14	Продукция на селскостопански стоки	5 500.40	1.37	7 558.60	0.82	6 217.10	1.01	6 305.50
15	Продукция на селскостопански услуги	440.70	1.26	554.10	0.91	505.05	0.97	491.80
16	Продукция от селското стопанство	5 941.10	1.37	8 112.70	0.83	6 722.20	1.01	6 797.30
17	Неселскостопански неотделими второстепенни дейности	542.20	1.25	676.80	1.08	732.10	0.95	697.20
17.1	Преработка на селскостопански	443.30	1.42	629.10	1.10	694.00	0.97	672.00
17.1/1	- зърнени	163.90	1.57	257.30	0.72	184.70	0.75	137.70
17.1/2	- зеленчуци	46.10	1.11	51.00	1.39	71.10	0.87	62.20
17.1/3	- плодове	18.10	2.22	40.20	1.14	45.70	0.67	30.80
17.1/4	- вино	32.40	1.27	41.20	2.09	86.00	0.75	64.60
17.1/5	- животни	74.80	1.11	82.80	1.68	139.20	1.46	203.80
17.1/6	- животински продукти	96.20	1.43	137.40	1.01	138.90	1.13	156.80
17.1/6/1	- мляко	96.20	1.43	137.40	1.01	138.90	1.13	156.80
17.1/7	- друга	11.80	1.63	19.20	1.48	28.40	0.57	16.10
17.2	Други неотделими второстепенни дейности	98.90	0.48	47.70	0.80	38.05	0.66	25.20
18	Продукция от отрасъл 'Селско стопанство'	6 483.30	1.36	8 789.50	0.85	7 454.30	1.01	7 494.50
19	Междинно потребление	4 083.20	1.25	5 101.40	0.94	4 816.20	0.96	4 644.40
19.01	Семена и посадъчен материал	151.70	1.79	272.00	0.85	231.70	0.76	175.10
19.01/1	доставено от други селскостопански пр	16.40	3.54	58.00	1.01	58.40	0.55	31.90
19.01/2	закупено извън сектора	135.30	1.58	214.00	0.81	173.30	0.83	143.20
19.02	Горива и масла	966.80	1.16	1 118.50	0.84	940.00	1.07	1 001.90
19.02/1	- електричество	71.10	1.16	82.20	1.39	113.90	0.73	83.30
19.02/2	- газ	39.00	0.58	22.70	2.17	49.30	0.58	28.40
19.02/3	- други горива	854.00	1.18	1 006.80	0.77	770.70	1.15	887.00
19.02/4	- Други	2.70	2.52	6.80	0.90	6.10	0.52	3.20
19.03	Торове и почвени подобрители	313.80	1.37	428.40	0.88	377.30	1.00	378.90
19.03/1	доставено от други селскостопански пр	4.70	0.81	3.80	3.47	13.20	1.51	19.90
19.03/2	закупено извън сектора	309.10	1.37	424.60	0.86	364.10	0.99	359.00
19.04	Препарати за растителна защита и пестициди	142.10	1.31	185.90	0.93	172.60	1.30	224.50
19.05	Ветеринарни разходи	325.20	0.96	311.68	0.86	267.50	0.96	256.40
19.06	Фуражни добавки	1 082.00	1.31	1 413.30	1.20	1 692.00	0.80	1 345.70
19.06/1	доставено от други селскостопански предприятия	347.40	1.47	510.60	0.68	346.00	0.78	268.50

Крайна продукция

Резултати от изчисляване на добавената стойност по текущи базисни цени

(млн. лв.)

шифър	Продукти	2007 г.	Коефициент на изменение 2008/2007 г.	2008 г.	Коефициент на изменение 2009/2008 г.	2009 г.	Коефициент на изменение 2010*/2009 г.	2010 г.*
19.06/2	закупено извън сектора	476.00	1.35	643.60	0.70	453.00	0.70	318.10
19.06/3	Произведено и потребено в самото стопанство	258.60	1.00	259.10	3.45	893.00	0.85	759.10
19.07	Поддръжка и ремонт на машини и дребен инвентар	191.70	1.49	285.90	0.87	249.60	1.30	325.30
19.08	Поддръжка на сгради	170.40	1.09	184.90	0.73	134.70	1.14	153.30
19.09	Селскостопански услуги	440.70	1.26	554.10	0.91	505.10	0.97	491.80
19.11	Други стоки и услуги	298.80	1.16	346.60	0.71	245.70	1.19	291.50
	доставено от други селскостопански пр	96.80	1.17	113.30	0.45	51.20	1.63	83.40
	закупено извън сектора	202.00	1.15	233.30	0.83	194.50	1.07	208.10
20	Брутна добавена стойност по базисни цени	2 400.10	1.54	3 688.10	0.72	2 638.10	1.08	2 850.10
21	Потребление на основен капитал	224.40	1.08	242.70	1.44	348.40	0.85	295.20
21.1	- Оборудване	195.40	1.02	200.00	1.50	299.00	0.82	245.90
21.2	- Сгради	15.40	1.40	21.50	1.20	25.70	0.96	24.80
21.3	- Създаване и отглеждане	5.70	0.98	5.60	1.05	5.90	1.10	6.50
21.4	- Други	7.90	1.97	15.60	1.14	17.80	1.01	17.98
22	Нетна добавена стойност по базисни цени	2 175.70	1.58	3 445.40	0.66	2 289.70	1.12	2 554.90
23	Компенсации на наетите	314.90	1.18	370.40	1.21	446.60	0.97	434.20
24	Други данъци върху производството	0.70	14.71	10.30		2.20	0.18	0.40
25	Други субсидии върху производството	489.80	1.93	946.00	0.86	812.00	1.27	1 031.80
26	Доход по фактори	2 664.80	1.64	4 381.10	0.71	3 099.50	1.16	3 586.30
27	Операцрац излишък / Смесен доход	2 349.90	1.71	4 010.70	0.66	2 652.90	1.19	3 152.10
28	Аренда	168.00	1.43	239.40	1.37	328.50	1.08	355.70
29	Платени лихви	76.10	1.60	121.40	1.24	150.00	1.21	180.80
30	Получени лихви	5.60	2.95	16.50	1.29	21.30	1.14	24.30
31	Предприемачески доход	2 111.40	1.74	3 666.40	0.60	2 195.70	1.20	2 639.90

Източник: НСИ

* Данните за 2010 година са предварителни.